

भंगलायराणु.

अश्वर्यस्य विभूषणं मुञ्जनता शौर्यस्य वाक्संयमो,
 ज्ञानस्योपशमः श्रुतस्य विनयो वित्तस्य पात्रे व्ययः;
 अक्रोधस्तपसः क्षमा प्रभवितु-धर्मस्य निर्व्याजता,
 सर्वेषामपि सर्वकारणुभिर्हं शीलं परं भूषणम्. १
 तृणेषां छिन्धि भज क्षमां जहि महं पापे रतिं मा कृथाः,
 सत्यं ब्रह्मनुयाहि साधुपदवीं सेवस्व विद्वज्जनान्;
 भानान्भानय विद्विषोऽप्यनुनय प्रच्छादय स्वान गुणवान्
 कृत्तिं पालय दुःषिते कुरे दया-भेतत्सतां लक्षणम्. २
 दोषश्चेह-गुणेन किं पिशुनता यद्यस्ति किं पातकैः,
 सत्यं येत्तपसा य किं शुचिभनो यद्यस्ति तीर्थेन किम्;
 सौजन्यं यद्दि किं निजैः सुमहिमा यद्यस्ति किं भंडनैः,
 सद्विद्या यद्दि किं धनैरपयशो यद्यस्ति किं मृत्युना. ३
 वाञ्छा सज्जनसंगमे परगुणे प्रितिर्गुरौ नम्रता,
 विद्यायां व्यसनं स्वयोषिति रति-लोकापवादाद्द्वयम्;
 लङ्घितरहति शक्तिरात्महमने संसर्गमुक्तिः भवे—
 भवेते येषु वसन्ति निर्मलगुणा-स्तेभ्यो नरेभ्यो नमः ४

પ્રસ્તાવના.

જ્ઞાનની વૃદ્ધિ થવાનું મુખ્ય સાધન ઉપયોગી પુસ્તકો છપાવી નેનો બ્લોજો ફેલાવો કરી જનસમૂહમાં વાંચનશોખ વધારવો તે પણ એક છે. સર્વ મનુષ્યોની સ્થિતિ પુસ્તકોને ખરીદીને વાંચવા જેવી હોતી નથી; તેથી આવાં પુસ્તકો ઉદાર ગૃહસ્થોની મંદિરથી છપાવી ભેટ તરીકે કે અદ્ય મૂલ્યે યોગ્ય જીવોને આપવામાં આવે તો તેથી ઘણો સારો લાભ હાંસલ કરી શકાય છે. આ હેતુને ખાસ લક્ષ્યમાં રાખીને અમોએ આ પુસ્તક છપાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. હાલમાં સ્થળે સ્થળે જૈન પાઠશાળાઓ અને કન્યાશાળાઓ સ્થાપવામાં આવે છે, તે ભવિષ્યને માટે ચાપણા ઉદ્યમનું સુચિન્દ છે. તે શાળાઓની અંદર ઘણે ભાગે મૂળ પ્રતિક્રમણ મુખપાઠે શીખવવામાં આવે છે. એ તો ખરું છે કે દરેક ક્રિયા સમજીને તથા તેના હેતુ લક્ષ્યમાં રાખીને સાધ્યદષ્ટિપૂર્વક કરવામાં આવે તો તે અપૂર્વ ફળદાર્થ થાય છે, અન્યથા ધ્યાન રાખ્યા વિના ફેંકણું તીર જેમ યોગ્ય વસ્તુને વિંધ્યા વિના જ્યાં ત્યાં પડે છે, તેમ ભાવે ઠરીને શૂન્ય ક્રિયાઓ અદ્ય ફળની આપવાવાળી થાય છે. તેથી પ્રતિક્રમણનાં સૂત્રોનો યથાર્થ અર્થ સમજવામાં આવે અને તે પ્રમાણે ક્રિયા કરતી વખતે ઉપયોગ રાખવામાં આવે તો ઉત્તમ ભાવ ઉત્પન્ન થવાથી તે તદ્દહેતુ અથવા અમૃતક્રિયા સાધ્યને પ્રાપ્ત કરી આપે એ નિઃસંશય છે. આવા હેતુથી ઉદાર ગૃહસ્થોની સહાયથી અમોએ આ બે પ્રતિક્રમણનું પુસ્તક અર્થ સાથે છપાવી યોગ્ય સ્થળે વિના મૂલ્યે કે અદ્ય મૂલ્યે આપવા ધાર્યું છે. યદ્યપિ શેઠ બીમસિંહ માલેક તરફથી અર્થ-

વાળું પ્રતિક્રમણ છપાયેલું છે, પણ તેની ભાષા શાસ્ત્રીય અને કઠિન હોવાને લીધે થોડા જોધવાળા તેમાંથી સરળતાથી અર્થગ્રહણ કરી શકતા નથી. ણીન્તઓએ પણ ગુજરાતી ઝીણા અક્ષરમાં અર્થવાળાં પુસ્તકો છપાવ્યાં છે પણ તે બધાં એક ણીન્તનું અનુકરણ કરનારાં તેમજ તેમના ઉપર શુદ્ધ કરવા સંબંધી તેઓના પ્રસિદ્ધકર્તાઓએ ઓછું ધ્યાન આપેલું હોય એવાં છે.

અમેએ અગાઉ મૂળ શાસ્ત્રી ટાઇપમાં અને અર્થ વગેરે ગુજરાતી ટાઇપમાં—એવું પુસ્તક છપાવેલ, તેમાં યોગ્ય સુધારો કરી અને છૂટા શબ્દોના અર્થ તથા આવશ્યક સૂત્રો શુદ્ધતાથી જોડવા બાબતનાં દૃષ્ટાંતો ઉમેરીને આ પુસ્તક ગુજરાતી ટાઇપમાં છપાવ્યું છે. વળી દરેક ક્રિયાના હેતુ જાણ્યા હોય અને પછી તે ક્રિયાઓ કરી હોય તો તેનું કંઈ અપૂર્વ ફળ પ્રગટે એ નિર્વિવાદ સિદ્ધ હોવાથી અમે આરંભમાંજ દરેક ક્રિયાઓના હેતુઓ આપીએ છીએ, તે પ્રમાણે લઘ્ય જીવો વર્ત્તન રાખશે તો અમારો પ્રયાસ ઘણે અંશે ફળીભૂત થયેલો ગણાશે.

આ ગ્રંથમાં બાળકોના મગજમાં ઉતરી શકે તેવી સરળ અને જમાનાને અનુસરતી ભાષામાં સમજીને સુખપાઠ કરી શકાય તેટલાજ સંક્ષિપ્ત અર્થ લખવામાં આવેલ છે.

આ ગ્રંથમાં શરૂઆતમાં પ્રતિક્રમણનાં સૂત્રો અર્થ સહિત આપેલ છે. પછી સામાયિક લેવા-પારવાના વિધિ, પ્રતિક્રમણવિધ, પૂર્વાચાર્યકૃત ચૈત્યવંદન, સ્તવન અને સજ્જાય વગેરે અનુક્રમે આપેલ છે. અને ત્યાર બાદ પ્રતિક્રમણને વિશેષ ઉપયોગી બાબતો જેવી કે ૧ સુદ્રા, ૨ સ્થાપના, ૩ સુહૃપત્તિપ્રતિલેખના, ૪ સત્તર પ્રમાર્જના, ૫ વાંદણાના પરચીશ આવશ્યક, ૬ વાંદણાથી ઉપજતા છ

ગુણ, ૭ ઇશિયાવદિના મિચ્છામિ દુક્કંદના જ્ઞાના, ૮ પ્રતિકમણ્ણની કાળ, ૯ પ્રતિકમણ્ણના આદિ પર્વાય, ૧૦ આપરયકવડે આચાર-વિદ્યાદિ, ૧૧ પ્રતિકમણ્ણની ક્રિયા, કર્મ અને ફળો, ૧૨ શાન્તિપ્રતિકમણ્ણ માંદ કરદે કરવું, ૧૩ પ્રતિકમણ્ણનાં સૂત્રોનું દરેક જણે મનન કરવું, ૧૪ કાયોત્સર્ગમાં દૃષ્ટિ, ૧૫ પ્રતિકમણ્ણમાં દૃષ્ટિ કેમ રાખવી? ૧૬ પ્રતિકમણ્ણની ક્રિયા કેવા આસને કરવી? ૧૭ સાધુ સાધ્વીમાં આવક આવિકાએ ઠેટલે દૂર રહેવું જોઈએ? ૧૮ મુદપતિનું અને અશ્વજાનું પ્રમાણ, ૧૯ પ્રતિકમણ્ણ કેમ કરવું? એમ જોગણીશ જાણતોનું સ્ફુટપણે સમજસાથે વિવેચન આપેલ છે.

તે પછી આપરયક સૂત્રો ન્યૂનાપક જોલવાથી કેવો અનર્થ થાય છે, તેનાં પ્રસિદ્ધ દૃષ્ટાંતો આપરયક સૂત્રોમાંથી ઉદ્ધરીને આપ્યાં છે તે ઉપર ખાસ ધ્યાન દેવા જરૂર છે.

આશા છે કે ભવ્ય છયે આ અંયનો યથાવિધિ લાભ લઈ ચોજકના પ્રયાસને સફળ કરશે.

આ અંથમાં મતિમંદતાના દોષથી અગર પ્રમાદવશાત્ શાસ્ત્ર-વિરુદ્ધ લખાણ થયું હોય તે ત્રિવિધ ત્રિવિધ મિચ્છા મિ દુક્કંદ.

જે કોઈ વિદ્વાન્ મુનિ મહારાજ અગર યાવક ભાઈઓને આ અંથમાં જૂલ ચૂક માલુમ પડે તેઓ સાહેબે અમારા ઉપર કૃપા કરીને સત્વર લખી જણાવવું, જેથી અમારી જૂલ સુધરે અને નવી આવૃત્તિમાં સુધારો કરી શકાય. “માલુસ જૂલને ‘પાત્ર છે’” પરંતુ જૂલ સુધરાવવી તે સજ્જનનું અવશ્ય કર્તવ્ય છે. છેવટ દ્રવ્યની સહાય આપનારા સફળહસ્યોનો અંતઃકરણથી આભાર માની વિદ્યુત્તે જીએ. સંવત્ ૧૯૬૮.

છટ્ટી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના.

આ બુકની પાંચમી આવૃત્તિની ચાર હજાર કોપી અમે સં. ૧૯૮૦ની સાલમાં છપાવી હતી તે ખલાસ થતાં આ છટ્ટી આવૃત્તિ છપાવવામાં આવી છે. ત્રીજી આવૃત્તિ તથા પાંચમી આવૃત્તિમાં કરેલ વધારા આ આવૃત્તિમાં કાયમ રાખ્યા છે. ઉપરાંત છેવટે એકાદ ફોર્મ (૧૬ પૃષ્ઠ) વધારી 'પ્રકીર્ણ વિષયો' નામના મધાળા નીચે કેટલીએક ખાસ ખાસ ઉપયોગી બાબતો તથા સ્તવન સંજ્ઞા વગેરે દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. ધારણા છે કે આ વધારો જનસમૂહને ઘણો રુચિકર થશે અને એ રીતે પુસ્તકની ઉપયોગિતામાં જરૂર વધારો થશે. આ બાબતો વાંચી જવાથીજ અમારા કથનનો સ્પષ્ટ ખ્યાલ આવશે.

સં ૧૯૮૪ ની }
કાર્તિકી પૂર્ણિમા }

શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ
-મહેસાણા.

પ્રતિક્રમણના સામાન્ય હેતુઓ

દેવસિ પ્રતિક્રમણના હેતુઓ.

પ્રથમ સામાયિક હેતુ જોઈએ. “ સમ ” એટલે સમતા તેનો “ આય ” એટલે લાભ છે જેને વિષે તે “ સામાયિક ” કહેવાય. ધર્મનું મૂળ આજ્ઞા છે તેથી દરેક ક્રિયા ગુરૂ મહારાજની આજ્ઞાપૂર્વક તેમની સમીપે કરવી. જેમ જિનના વિરહે જિનપ્રતિમાનું પૂજન વંદન કળદ્વાયી થાય છે તેમ તેમને (ગુરૂ મહારાજને) વિરહે સ્થાપનાઆચાર્યની^૧ સમક્ષ આજ્ઞાપૂર્વક ક્રિયાઓ કરવી સફળ થાય છે. ગુરૂસ્થાપના^૨ ન હોય તો (થોડા કાળ માટે) પુસ્તક અથવા નવકારવાળીની સ્થાપના સ્થાપવી. તે સ્થાપવા માટે જમણો હાથ અવળો સ્થાપના સન્મુખ રાખવો. આમ કરવાનું કારણ સ્થાપનામાં આચાર્યના ૩૬ ગુણોનું આધ્વાન કરવું તે છે, કારણ કે આધ્વાનસુદ્રાની આકૃતિ તેવી છે. પછી “ નવકાર તથા પંચિદિગ્ધ ” કહેવાં. “ નવકાર ” મહા મંગળરૂપ છે અને “ પંચિદિગ્ધ ”માં આચાર્યના છત્રીશ ગુણનું વર્ણન છે, તેનું આરોપણ સ્થાપનામાં કરવાનું છે એ હેતુ છે. પછી “ ખમાસમણ ” હેતુ તે ગુરૂના વિનયઅર્થે છે. પછી “ ઇરિયાવહિયં ” પ્રતિક્રમવા સંબંધી આદેશ માગવો, કેમ કે આજ્ઞા એ

૧ નવકારથી પંચપરમેષ્ઠિની અને પંચિદિગ્ધથી ગુરૂની એમ બન્ને સ્થાપના એકી સાથે સ્થપાય છે, કેમ કે દેવવદન સ્તવનાદિ વખતે પહેલી અને અન્ય સ્થાને બીજી ઉપયોગી છે. ૨ અજ્ઞાદિરૂપ પાવતકૃષિક સ્થાપના

યિક સંદિસાવું” અને “સામાયિક કાઉ” એવા બે આદેશ (આજ્ઞા) માગવાના છે. પહેલાથી સામાયિક લેવા સંબંધી અને બીજાથી સામાયિકમાં સ્થિર થવા સંબંધી આદેશ મગાય છે. પછી એક “નવકાર” ગણી ગુરૂપાસે સામાયિક હંદક ઉચ્ચરવા સંબંધી પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે. અને ગુરૂ ન હોય તો સામાયિકસ્ત્રીપિતા કે લેતા જ્ઞાનવૃદ્ધ શ્રાવકપાસે તે પ્રમાણે પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે, તે “કરમિ બંતે” ઉચ્ચરાવે છે. આ પ્રાર્થના ગુરૂના વિનયાર્થે છે. ગુરૂને અમારે જે વડિલ શ્રાવક હોય તેમની પાસે સૂત્રો બોલવા સંબંધી આદેશો માગવા, તેના પાર્યા પછી કાઉસ્સગ્ગ પારવો, સર્વ આદેશો તેમને માગવા દેવા અને બીજાઓએ તેમની નિશ્રાએ વર્તવું, ઈત્યાદિ વિનયકરણી કરવી જરૂરની છે. જિનાસા એવીજ છે, માટે તેનો ઉપયોગ-પૂર્વક ખપ કરવો. પછી ચાર ખમાસમણ દેવા પૂર્વક ચાર આદેશો માગવામાં આવે છે. તેમાં “જેસણે સંદિસાવું” એ જેસવાની રજા માગવા સંબંધી છે. અત્ર ઉલો હોય તેજ જેસવાની આજ્ઞા માગે, તેથી સામાયિક ઉભા ઉભા લેવું એમ સૂચવાય છે. જેઠેલો જેસવાની આજ્ઞા માગે તે જેમ હાંસ્યપાત્ર થાય છે, તેમ અત્ર પણ સમજવું. પછી “જેસણે કાઉ” એટલે જેસું છું. એજ પ્રકારે “સજ્જાયા સંદિસાવું” એટલે સ્વાધ્યાય(પઠન-પાઠન)કરવાની આજ્ઞા આપો અને “સજ્જાયા કરું” એટલે સ્વાધ્યાયમાં પ્રવતું છું. પછી માંગલિકઅર્થે ત્રણ નવકાર ગણવા. અહીંથી દેવસિ પ્રતિજ્ઞમણનો આરભ થાય છે છતાં આવશ્યક વગતે પચ્ચકખાણુ લેવાનો સમય ન રહે તેથી પ્રથમ પચ્ચકખાણુ લેવા નાટે ગુરૂના વિનયાર્થે વાદણું દેવામાં આવે છે, તેથી તે પહેલા ખમા-

સમણ દેવાપૂર્વક મુહપત્તિ પડિલેહવી. આ ખમાસમણ દેવાનો અધિકાર શ્રી સેનપ્રશ્નમાં છે. મુહપત્તિ પડિલેહી વાંદણાં કઈ, પન્નચકખાણુ લઈ, ખમાસમણ કઈ “ ચૈત્યવંદન ” કરવું. તે કરતી વખતે ખન્ને ઢીંચણો^૧ ભૂમીપર સ્થાપીને યોગમુદ્રાએ બેસવું. પછી જં કિંચિ કહેવું. ચૈત્યવંદન અને જં કિંચિથી જિનનું સ્મરણ તથા વંદન થાય છે. હરકોઈ શુભ કાર્યના આરંભમાં દેવ-વંદન કરવું જોઈએ, એ હેતુથી અત્ર પણ ચાર સ્તુતિએ દેવવંદન કરવામાં આવે છે. પહેલી સ્તુતિથી અમુક અરિહંતનું આરાધન, બીજીથી સર્વ અરિહંતનું આરાધન, ત્રીજીથી શ્રુતજ્ઞાનનું આરાધન અને ચોથીથી ધર્મકાર્યોમાં નડતાં વિધનોને દૂર કરનાર શાસનદેવતાનું સ્મરણ થાય છે. આ દેવવંદનમાં ખાર અધિકાર આવે છે, તે લખીએ છીએ.—“ નમુત્યુણુંથી જિઅલયાણું ” સુધી પહેલો અધિકાર ગણાય છે. તેથી સમવસરણમાં વિરાજિત ભાવઅરિહંત લગવાનની વંદના થાય છે. નમુત્યુણુંની છેલ્લી ગાથાથી દ્રવ્યજિનને વંદના થાય છે. તેમાં વર્તમાનકાળે છઠ્ઠસ્થાવસ્થામાં વર્તતા હોય ત્યાં સુધીના અને અનાગતકાળે થનારા તીર્થંકરો જેમના જીવો અત્યારે દેવલોક વગેરેમાં છે તે, તેમજ સિદ્ધિસ્થાનમાં ગયેલા તીર્થંકરો પણ દ્રવ્યજિન કહેવાય છે. એ બીજો અધિકાર. “ અરિહંતએઈઆણું ” થી ત્રીજો અધિકાર ગણાય છે, અને તેથી એક ચૈત્યના સ્થાપનાજિન (પ્રતિમા)ને વંદન થાય છે. “ લોગસ્સ ” એ ચોથો અધિકાર છે, તેથી નામજિનને (જિનેશ્વરના નામેત્કીર્તનરૂપ) વંદના થાય છે. “ સંવલોએ અરિ

૧ ડાળો ઢીંચણુ ઉભો રાખી ચૈત્યવંદન કરવાની સ્થિતિ ઇંદ્રની છે. જમણો ઢીંચણુ ઉભો રાખી વંદિતુ બોલવામાં વીરાસન બતાવવામાં આવે છે.

દ્વંતવેપ્તઆણું" થી ત્રણ ભુવનના સ્થાપનાજિનને વંદન થાય છે.
 એ પાંચમો અધિકાર. " પુકખરવરદી" ની પહેલો ગાથાથી
 વિદરમાન જિન (વિચરતા જિન શ્રી સીમંધરાદિ) ને વંદન થાય
 છે, એ છઠ્ઠો અધિકાર. " તમતિમિરપદલ " ઇત્યાદિ ત્રણ ગાથાથી
 શ્રુતજ્ઞાનને વંદન થાય છે, એ સાતમો અધિકાર. " સિદ્ધાણું ભુદાણું"
 ની પહેલો ગાથાથી સર્વ સિદ્ધને વંદન થાય છે, એ આઠમો અધિકાર.
 નવમા અધિકારમાં " જો દેવાણુવિ દેવો" ને " ઇન્દ્રોવિ નમુકકારો "
 એ બે ગાથાથી તીર્થાધિપ શ્રી વીરસ્વામિની સ્તુતિ થાય છે. દશમે
 અધિકારે " ઉન્નિજંતસેલસિહેરે" એ ગાથાથી દેવતાચલમંડન શ્રી.
 નેમિનાથને વંદન થાય છે. " ચત્તારિ અઠ્ઠદસ દોય" એ ગાથાથી અષ્ટા-
 પદ પર્વતને વિષે સ્થાપેલા ચોવીસ જિનને તથા બીજી અનેક રીતે:
 જિનેશ્વરોને વંદન થાય છે, એ અગ્યારમો અધિકાર. અને છેલ્લે
 એટલે બારમા અધિકારે " વેઆવચ્ચગરાણું " ઇત્યાદિ પાઠથી
 સમ્યગ્દષ્ટિ દેવનું સ્મરણ થાય છે. એ રીતે બારે અધિ-
 કારનાં સ્થાનકો બાળી તે તે સ્થાનકે ચૈત્યવંદન કરનારાઓએ
 ઉપયોગપૂર્વક વંદન કરવાનું લક્ષ્યમાં રાખવું જરૂરનું છે. પછી
 ચાર ખમાસમણપૂર્વક ચારને ચોભવંદન કરવાનું છે. પહેલા
 ખમાસમણથી " ભગવાનહં " એ પદવટે અરિહંત ભગવાન
 અથવા ધર્માચાર્ય એટલે જેમનાથી ધર્મ પામ્યા હોઈએ તેમને
 પણ વંદન કરવું. બાકીના ત્રણ પાઠથી અનુક્રમે આચાર્ય, ઉપા-
 ધ્યાય અને સર્વ સાધુને વંદન થાય છે. અત્ર વળી " ઇન્દ્રકારી
 સમસ્ત શ્રાવકને વાંદું " એ પાઠથી સર્વ શ્રાવકોને વંદન કરાય છે.
 આ વિધનો પ્રચાર થોટા હોવાથી તે પ્રમાણે વર્તવા અને અન્યને
 વર્તાવવા ઉપયોગ રાખવો. પછી દેવસિપ્રતિક્રમણ ઠાવાનો આદેશ

માગી જમણે હાથ તથા મસ્તક ચરવળાપર સ્થાપી “સંવસ્સવિ
 દેવસિચ્ચ” નો પાઠ કહેવો. અહીં ચરવળા ઉપર હાથ તથા
 મસ્તક સ્થાપવા તે ગુરુનું ચરણરૂપર્શવારૂપ સમજવું તથા સાથે
 પાપભારથી નમવાનું થયું, એમ પણ સમજવાનું છે. “સંવસ્સવિ
 દેવસિચ્ચ” થી દિવસનાં પાપનું સામાન્યપણે આલોચન થાય છે,
 તે પ્રતિક્રમણનું બીજક સમજવું. પછી ઉભા થઈ “કરેમિ ભંતે”
 નો પાઠ કહેવો. અહીંથી પહેલું આવશ્યક શરૂ થાય છે, તે
 સમતાની વૃદ્ધિ અર્થે જાણવું. આવશ્યક એટલે અવશ્ય કરવા યોગ્ય
 કરણી. પછી કાંઈક સ્ફુટ રીતે પાપની આલોચનારૂપ ‘ઈચ્છામિ કામિ’
 કહેવું. પછી “તસ્સ ઉત્તરી” આદિ કહી પંચાચારની આઠ
 ગાથાનો કાયોત્સર્ગ કરવો. તે કાયોત્સર્ગની અંદર પંચાચાર
 સંબંધી જે દ્રવ્યો લાગ્યા હોય, તે સમકિતની શુદ્ધિ માટે
 સંભારી કાઢવાં, જેથી આગળ પાપને વિશેષ આલોચતી વખતે
 સુગમ પડે. પછી “લોગસ્સ” કહેવો એ બીજું આવશ્યક. પછી
 ત્રીજા આવશ્યકની મુહુર્ત પડિલેહીને વાંદણાં એ દેવાં,
 (અહીં મુહુર્તપત્તિના ૫૦ બોલ, વાંદણાનાં પચીસ આવશ્યક તથા
 સત્તર પ્રમાણના વગેરે બાબતો ઉપર ધ્યાન રાખવાનું છે. આ
 સર્વ આજ પુસ્તકના છેવટના ભાગમાં આપેલ છે, ત્યાંથી જોઈ
 લેવું.) એ ત્રીજું આવશ્યક. અહીંથી આગળ ચાલતાં છેક
 “અણ્ણુદ્ધિચ્ચો” સુધી પ્રતિક્રમણનામક ચોથું આવશ્યક જાણવું.
 અહીં ગુરુની સમક્ષ પાપ આલોચવું છે તેથી તેમના વિશેષ
 વિનયાર્થે ઘાદથાવર્ત વંદન કરવું. પછી “જે મે દેવસિચ્ચો અધ-
 આરો કચ્ચો” તથા “સાત લાખ અને અઠાર પાપસ્થાનક”
 ને આલોચવાં, તે પાપની સામાન્ય આલોચના જાણવી. પછી

“સંવસ્સવિ” કહેવું, તે ગુરુ આગળ પ્રાયશ્ચિત્ત માગવારૂપ છે. અત્ર ગુરુ “ પડિકકમેહ ” એટલે ‘ પ્રતિક્રમણ કરે ’ એમ કહે. એ પ્રકારે હથ માંહેલા બીજા પ્રાયશ્ચિત્તને ચહણ કરી, બેસીને મંગલિક્કઅર્થે એક ‘નવકાર’ ગણે. પછી સમતાની વૃદ્ધિને અર્થે “કરેમિ ભંતે” કહે. વારંવાર “કરેમિ ભંતે” કહેવાથી સમતાની વિશેષ વૃદ્ધિ થાય છે, જે અતિ આવશ્યક છે. પછી સામાન્ય પાપ આલોચવારૂપ “ઇચ્છામિ પડિકકમિહ” ને મે દેવસિચ્છા ” કહે. પછી “ વંદિતુ ” કહે તે વિશેષ સ્ફુટપણે પાપની ‘આલોચનારૂપ છે. અત્ર જે જે દોષ લાગ્યા હોય તે તે દોષોનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરવા મહા પશ્ચાત્તાપ પૂર્વક મહાવૈરાગ્યભાવથી ચિંતન કરવાનું છે. જેવા સંકલ્પ અધ્યવસાય પાપ બાંધતી વખતે આવ્યા હોય તેવાજ અગર તેથી વધારે વિશુદ્ધ અધ્યવસાય પાપને આલોચતી વખતે આવે તો જ તથાપ્રકારે યથાર્થરીતે તે પાપનો હાય થઇ શકે છે, અન્યથા પ્રતિક્રમણ કર્યા છતાં પાપનો હાય થતો નથી. ઉપયોગવગરની ક્રિયા નિષ્ફળપ્રાયઃ થાય છે, માટે સાવધાનપણે આલોચના કરવા ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું. “વંદિતુ” કહેતી વખતે હાથો દી ચણ વાળીને જમીન ઉપર સ્થાપવા અને તે (હાથો દી ચણ) ના તળિયા ઉપર જમણા પગની બાજુના પાછળના અધોભાગનો સર્વ ભાર આવે તેમ જમણો પગ ઉભો રાખી બેસવું ખરી રીતે નો આ બે દી ચણ જેવી રીતે સ્થાપવાના કદા છે તેવીજ રીતે ભૂમિપર ફક્ત બંને પગની અગુલીજ સ્થાપીને ઉભરક બેસવાનું છે તેમ ન બને તો ઉપર મુજબ બેસવું આવા ઉકટ આસનથી ઉપયોગ એકાદ થાય છે અને તેથી અનિચારની ચિંતના બનાવર થાય છે

“ તસ્મ ધમ્મસ્સં ” ગાથાથી ઉભો થઇને શેષ “ વંદિતુ ”
 પૂર્ણ કરે. આ વિધિ ભારને ઉતારીને હળવો થનાર મનુરની પેઠે
 શ્રાવક પણ પાપરૂપી ભારથી હળવો થયો, એમ સૂચવવાઅર્થે
 છે. પછી ગુરુનો અપરાધ ખમાવવાઅર્થે બે વાંદણાં પૂર્વક
 “અબ્હુદ્ધિઓ અબ્હિંતર ” સૂત્રથી અપરાધ ખમાવે. પ્રતિક્રમણ
 કરવાથી પણ ને અશુદ્ધ રદ્ધા હોય તેવા ચારિત્રાચારના અતિ-
 ચારની શુદ્ધિને માટે કાઉસ્સગ્ગ કરવાનો છે, તેથી પ્રથમ બે
 વાંદણાં દે. અહીંથી પાચમું આવશ્યક શરૂ થાય છે. ચારિત્રાચાર-
 ની વિશુદ્ધિ કપાયની ઉપશાંતિએજ થાય, તેથી આચાર્ય ઉપા-
 ધ્યાય, સ્થવિરાદિ પ્રત્યે તથા સર્વ જીવ પ્રત્યે કરેલા અપરાધ ખમા-
 વવામાટે “ આયરિય ઉવજ્જાએ ” સૂત્ર બોલે. તે પહેલાં વંદન
 કરે (બે વાંદણા દે), તેનું કારણ જેમ હરેક ક્રિયા પંચપરમે-
 છિને નમસ્કાર કરીને કરવામાં આવે તેમ ગુરુસમીપની સર્વ
 ક્રિયા ગુરુના બહુમાનાર્થે વંદન કરવા પૂર્વક કરવી તે છે, તેમજ
 આઠ કારણે વાંદણાં દેવામાં આવે છે તેમાંનું કાયોત્સર્ગ પણ એક
 કારણ છે. અવગ્રહમાંથી પાછો ઓસરતો ઓસરતો “ આયરિય
 ઉવજ્જાએ ” બોલે તે બધે પોતે કપાયચતુષ્ટયથી પાછો નિવ-
 ર્ત્તો હોય એમ બતાવે છે. પછી સમતાની વૃદ્ધિઅર્થે “ કરે-
 મિ ભંતે કહી પ્રથમ લખેલા હેતુપ્રમાણે “ ધ્મંજામિ હામિ, તસ્મ
 હિત્તરી ” ઇત્યાદિ કહી બે લોગસ્મને કાઉસ્સગ્ગ કરે. તેનું કારણ
 ચારિત્રવિનાનું એકલું જ્ઞાન પામવું છે અને ચારિત્ર સહિત જ્ઞાન
 સફળ થાય છે તે છે. બીજા આચારો કરતાં ચારિત્રાચારના વિશેષ દ્રષ્ટ
 હોય છે, તેથી તેની વિશુદ્ધિમાટે પ્રથમ કાયોત્સર્ગ બે લોગસ્મને
 કરે. પછી સમ્યગ્જ્ઞાનનું મૂળ દર્શન (શ્રદ્ધા-સમ્યક્ત્વ) છે, તેથી

દર્શનાચારની વિશુદ્ધિમાટે એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ જ્ઞાનાચારની પ્રથમ કરે. તેને માટે ચતુર્વિંશતિ જિનના ગુણોત્કૃષ્ટનરૂપ “લોગસ્સં સંવલોએ” ઇત્યાદિ કહીને કાઉસ્સગ્ગ કરે. પછી જ્ઞાનાચારની વિશુદ્ધિને અર્થે “પુકખરવરહીં સુઅસ્સ ભગવઓ” ઇત્યાદિ કહેતો એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરે. પછી એ સર્વ આચારના નિરતિચારપણે સમ્યક્ આચરણથી ઉત્કૃષ્ટ રૂપ પ્રાપ્ત કરનાર સર્વ સિદ્ધાને વંદન કરવારૂપ “સિદ્ધાણું પુદ્ધાણું” કહે. પછી શ્રુતજ્ઞાનથીજ સર્વ ધર્મનું સ્વરૂપ સમજાય છે, તે શ્રુતધર્મની વૃદ્ધિ શ્રુતદેવતાથી થતી હોવાથી તેના સ્મરણઅર્થે એક નવકારનો કા-યોત્સર્ગ કરી, પારીને “સુઅદેવયા” ની સ્તુતિ કહે. સ્વરૂપ પ્રયાસે દેવતા સાધ્ય હોવાથી આઠ શ્વાસોચ્છવાસ (એક નવકારના આઠ શ્વાસોચ્છવાસ થાય છે) નો કાયોત્સર્ગ કરવો. તેજ પ્રમાણે જે ક્ષેત્રમાં આપણે રહીએ છીએ તે દેવતા અનુરૂપ હોય તો આપણું ધર્મકાર્ય નિર્વિઘ્નપણે પરિપૂર્ણ થાય, તેથી તેના સ્મરણાર્થે પણ એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારીને “જીસે ખિત્તે સાદુ” ની યોગ્ય કહેવી. પછી મંગલાર્થે એક નવકાર ગણી, બેત્રીને મુહુર્ત્ત પડિલેલવી. તે હવે પછી ગુરૂને દ્વાદશાવર્ત્ત વંદન કરવું છે તેને અર્થે છે. લૌકિકમાં પણ રાજા અમુક કાર્ય બતાવે તે કર્યા બાદ પ્રજામ કરીને નિવેદન કરવાનું પ્રવર્ત્તન છે, તેમ આ છેલ્લું વંદન સમજવું. પચ્ચકખાણરૂપી છઠ્ઠું આવશ્યક તો પહેલાં કરેલું છે તેથી હવે તે કરવાનું નથી પણ તે સંબંધી ક્રિયા કરવાની છે. પછી છ આવશ્યક સમારવાં. પછી “ઈચ્છામો અલ્લસદિ” કહી બેત્રી ઉચ્ચ સ્વરે “નમો ખમાસ-” મણાણુ નમોડહ્મંતં ઇત્યાદિ પૂર્વક “નમોડસ્તુ વહ્મં માનાય” ની ત્રણ સ્તુતિ અને “નમુત્તણું તથા સ્તવન” કહેવાં. “ઈચ્છામો

આણસદિ' એટલે અમે અનુશાસ્તિ-ગુરુની આજ્ઞા-હિતશિક્ષાને ઇચ્છીએ છીએ. તે આજ્ઞા પ્રમાણ કરવારૂપ “ નમો ખમાસમ-ણાણુ.”* ઇત્યાદિ પદ્ધતી ગુરુને તથા પંચપરમેષ્ઠિને નમસ્કાર થાય છે, અને ઉચ્ચ સ્વરે ત્રણ સ્તુતિ તથા નમુત્થુણું અને સ્તવન કહેવાય છે, તે “ પઠાવશ્યક નિર્વિઘ્ને પૂર્ણ થયાં ” તેનો હર્ષ ઉત્પન્ન થયેલો છે, એ સૂચવવા અર્થે છે. “ નમોસ્તુ ” તથા રાઇપ્રતિક્રમણમાં “વિશાલલોચન” ને બદલે સ્ત્રીઓ “સંસારદા-વાનલ”ની ત્રણ ગાથા કહે, કારણ કે “ નમોઽસ્તુ, વિશાલલોચન, નમોઽર્હત” એ પૂર્વાંતર્ગત છે, તેથી સ્ત્રીઓ ન કહે, એમ કહેલું છે. પછી ઉત્કૃષ્ટ કાળે વર્તતા ૧૭૦ જિન વાંદવાઅર્થે “વરકનક” કહે તથા ચાર ખમાસમણ પૂર્વક ગુર્વાદિકને વંદન કરે. પછી અઢી દ્વી-પમાં રહેલા મુનિઓના વંદનઅર્થે “અઠ્ઠાધજ્જેસુ” કહે. દરેક ક્રિયા દેવગુરુના વંદનપૂર્વક શરૂ થાય અને દેવગુરુના વંદનપૂર્વક પૂરી થાય, એ અર્થે અત્ર છેલ્લે પણ દેવગુરુનું વંદન કરવ માં આવે છે. આ દેવગુરુવંદન મુનિને નમોઽર્હત્થી ચાર ખમા-સમણ દેવા સુધી જાણવું અને શ્રાવકને અઠ્ઠાધજ્જેસુ કહેવા પર્યંત જાણવું. પછી પ્રથમના “ કાઉસ્સગ્ગ ” કરતાં રહેલ અતિચારને ટાળવાઅથે દૈવસિક પ્રાયશ્ચિત વિશોધનાર્થે ચાર લોગસ્સને કાઉસ્સગ્ગ કરે. પછી મંગલાર્થે પ્રગટ લોગસ્સ કહી બે ખમાસ-મણ દેવાપૂર્વક સન્નયાયના બે આદેશ માગી, બેસી, એક નવ-કાર ગણી સન્નયાય કહે. ત્રણ આચારની વિશુદ્ધિઅર્થે કાઉસ્સગ્ગો કરવામાં આવ્યા છે અને તપઆચારની વિશુદ્ધિમાટે પચ્ચકખાણુ કર્યું છે, તેથી વિશુદ્ધિ થઇ ગઇ છે. તથા પ્રતિક્રમણ કરતાં જે વીર્ય ફેરવવું પડે તેથી વીર્યાચારની શુદ્ધિ થાય છે. સન્નયાય કહ્યા

બાદ દુઃખક્ષય કર્મક્ષય નિમિત્તે ચાર લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. આ લોગસ્સ પૂરા કરેવા, બાદી બધા કાઉસ્સગ્ગો “ચદેસુ નિન્નભલયસા” સુધી કરવા. કાઉસ્સગ્ગ કર્યા પછી પારીને મંગલાર્યે એક જણ “લપુ સ્માંતિ.” કહે, ખીલ્લ કાયોત્સર્ગમાંજ સાંભળે. કાઉસ્સગ્ગ પારી પ્રગટ “લોગસ્સ” કહે. તે પછી ઇરિયાવહિ પ્રતિક્રમે તથા આવકે રાત્રે સૂતી વખત કરવાનું ચૈત્તવંદન અહીંજ કરી લેવા માટે ચઠકકસાયથી જય વીયરાય સુધી ચૈત્તવંદન કરી સામાયિક પારવા પર્યંત જે વિધિ છે તે સર્વ કરે. સન્નયાય પછીની વિધિની હકિકત મૂળ શ્રંધમાં નથી. તે વર્તમાન પ્રવૃત્તિને અનુસારે લખી છે, ઇતિ.

રાઈ પ્રતિક્રમણના હેતુઓ.

પ્રથમ સામાયિક લઈ “કુસુમિણુ” કુસુમિણુ ઉહકુપણી રાઈ પાયચ્છિત્ત વિસોદહુત્થં કાઉસ્સગ્ગં કરું? ઇન્છં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ” ઈત્યાદિ કહી ચાર લોગસ્સનો ૧૦૮ શ્વાસોચ્છવાસ પ્રમાણુ એટલે “સાગરવરગંબીરા” પદ સુધી ગણતાં એક લોગસ્સના ૨૭ પદ થાય તેને ચાર ગણા કરતાં ૧૦૮ પદ થાય છે તેટલો કાયોત્સર્ગ કરવો. અત્ર એ વિશેષ છે કે દુસ્સ્વપ્ન આળ્યું હોય અગર ન આળ્યું હોય તો ૧૦૦ શ્વાસોચ્છવાસ (ચદેસુ નિન્નભલયસા સુધી ચાર લોગસ્સ)નો કાયોત્સર્ગ કરે, અને સ્વપ્નમાં સ્ત્રીસેવન થયું હોય તો ૧૦૮ શ્વાસોચ્છવાસનો કાયોત્સર્ગ કરે પણ પ્રમાદવશાત્ કેવું સ્વપ્ન આળ્યું હતું, તેની સ્મૃતિ ન રહે, તેથી ૧૦૮ શ્વાસોચ્છવાસ પ્રમાણુનો કાયોત્સર્ગ કરવાનું પ્રવર્તન છે. એ કાયોત્સર્ગથી રાત્રિસંબંધી ઘણાં

૧ રાગાદિમય દુસ્સ્વપ્ન અને દેવાદિમય દુસ્સ્વપ્ન.

પાપ દૂર થાય છે. પછી સર્વ ધર્માનુષ્ઠાન દેવગુરુવંદન પૂર્વક કરવું માટે પ્રથમ “ જગચિંતામણિનું ” ચૈત્યવંદન “ જય વીયરાય ” પર્યંત કરવું. પછી “ ભરહેસર ” ની સજ્જાય ઉત્તમ પુરુષ તથા સ્ત્રીઓનાં નામસ્મણાર્થે કહેવામાં આવે છે. પછી ગુરુ મહારાજને સુખસાતા પૂછી રાક્ષપટિકમણુ ઠાઈને “ શકસ્તવ ” કહેવાય છે, તે પ્રતિક્રમણુનો આરંભ થયો તેની પહેલાં દેવવંદન કરવા- અર્થે છે. પ્રથમ ચૈત્યવંદન કર્યું પણ તે આવશ્યકખહારની ક્રિયા છે. પછી “કરેમિ ભંતે” કહે તે પહેલું આવશ્યક. પછી ચારિત્રાચાર, દર્શનાચાર તથા જ્ઞાનાચારની વિશુદ્ધિઅર્થે અનુક્રમે એક લોગસ્સ, એક લોગસ્સ^૧ તથા આઠ ગાથાનો કાયોત્સર્ગ કરવામાં આવે છે. અત્ર ચારિત્રાચારનો એક લોગસ્સનો કાયોત્સર્ગ કરવામાં આવ્યો અને દૈવસિકમાં બે લોગસ્સનો કરવામાં આવે છે તેનું કારણ દિવસ કરતાં રાત્રિને વિષે પ્રવૃત્તિ ઓછી હોવાને લીધે પ્રાયઃ અદ્ય દોષ લાગે છે તે છે. દોષનું ચિંતન ત્રીજા કાયોત્સર્ગમાં કરાય છે પણ પહેલા કાયોત્સર્ગમાં નહિ, તેનું કારણ એ છે કે પહેલા કાયોત્સર્ગમાં નિદ્રાનો ઉદય હોય, તેથી દોષનું સંભારણું બરાબર ન થાય માટે ત્રીજામાં સંભારવામાં આવે છે. પહેલા કાઉસ્સગ પછી “ લોગસ્સ ” કહેવાય છે, તે બીજું આવશ્યક. ત્રીજા કાઉસ્સગ પછી સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું કહી ત્રીજા આવશ્યકની સુદ્ધપત્તિ પડિલેહીને વાંદણું દેવાય છે, તે ત્રીજું આવશ્યક. વાંદણું દીધા પછી ઈચ્છાં રાઈઅં આલોઉં સાત

---

૧ રાઈપ્રતિક્રમણુનો કાઉસ્સગ ૫૦ શ્વાસોચ્છવાસ પ્રમાણુ કહેલા છે તેથી ચારિત્રાચાર અને દર્શનાચારના મળી બે લોગસ્સના કાઉસ્સગને પાંચમા આવશ્યક તરિકે ગણવું કીક લાગે છે.

લાખં, અઠાર પાપસ્થાનક, વંદિતુ, અબ્બુલ્લિઓ વગેરે કહેવામાં આવે છે તે સર્વ ચોથા આવશ્યકની ક્રિયા છે, તેના હેતુ દૈવસિક-પ્રતિક્રમણની પેઠે બાણવા. પછી પ્રથમ ત્રણ આચારોના કાયોત્સર્ગથી પણ અશુદ્ધ રહેલા અતિચારોની એકત્ર શુદ્ધ્યર્થે તપશ્ચિંતનનો કાયોત્સર્ગ કરવાનો છે. તે ન આવડે નો સોળ નવકારનો કરે એમ પ્રવર્તન છે, પણ ખરી રીતે તો તપનું ચિંતન કરવું જોઈએ, તેની વિધિ આ પ્રમાણે—“શ્રી વીર ભગવંતે છમાસી તપ કર્યો, હે ચેતન ! તે તું કરી શકીશ ? (અત્ર ઉત્તર મનમાં ચિંતવવો કે) શક્તિ નથી, પરિણામ નથી. તો એક ઉપવાસ જોઈએ કર, શક્તિ નથી, પરિણામ નથી. બે ઉપવાસ જોઈએ કર, એમ યાવત્ ૨૯ ઉપવાસ જોઈએ કરવાપર્યંત ચિંતવવું અને દરેક વખતે શક્તિ નથી, પરિણામ નથી, એમ મનમાં જોલવું. પછી પંચમાસી તપ કર, ચઠ્ઠમાસી તપ કર, ત્રિમાસી તપ કર, દ્વિમાસી તપ કર, માસખમણ કર. અહીં પણ દરેક વખતે ઉત્તર મનમાં ચિંતવતા જવું. પછી એક દિવસ ન્યૂન માસખમણ, બે દિવસ ન્યૂન માસખમણ, એમ તેર દિવસ ન્યૂન (૧૭ ઉપવાસ) સુધી વિચારવું. પછી ૩૪ બ્રહ્મ (૧૬ ઉપવાસ) કરી શકીશ ? ૩૨ બ્રહ્મ કર, ૩૦ બ્રહ્મ કર, એમ બે બ્રહ્મ જોઈએ કરતાં યાવત્ ચોથબ્રહ્મ સુધી કહેવું. પછી એક ઉપવાસ કર, આયંબિલ કર, નિવિ કર, એકાસણું કર, બેઆસણું કર, અવટું કર, પુરિમટું કર, સાદપોરિસિ કર, પોરિસિ કર, નમુકારસી મુદ્દિસદ્દિઅં કર. અહીં સર્વ સ્થાનકે શક્તિ નથી, પરિણામ નથી, એમ ચિંતવવું પણ ને તપ કર્યો હોય પણ અત્યારે કરવો ન હોય ત્યાંથી કહેવું કે ‘શક્તિ છે પણ પરિણામ નથી’ અને છેલ્લે ને તપ કરવો હોય ત્યાં ‘શક્તિ પણ છે અને પરિણામ પણ છે’ એમ

કહી કાયોત્સર્ગ પારીને લોગસ્સ કહેવો. પછી છટ્ટા આવશ્યકની સુહપત્તિ પડિલેહીને વાંદણાં દેવાં. પછી તીર્થવંદનાદિક કરી કાયોત્સર્ગમાં જે પચ્ચકખાણુ કરવા ધાર્યું હોય તે અત્ર પ્રગટપણુ લેવું, એ છટ્ટું આવશ્યક. પછી પકાવશ્યક પૂરાં થયાં તેનો હર્ષ થયો તેથી વીરસ્તુતિરૂપ “ વિશાલલોચન ” કહે પણ મંદ સ્વરે કહે. કારણ કે ઉચ્ચ સ્વરે બોલવાથી હિંસક જીવો ભગી હિંસામાં પ્રવર્તે તો તેનો કારણિક પોતે થાય. આખું રાઈપ્રતિકમણુ મંદ સ્વરેજ કરવું જોઈએ. પછી ચાર થોઈએ દેવવંદન કરે. પછી ચાર ખમાસમણુ પૂર્વક ગુર્વાદિકને વાંદી, “ અઠ્ઠાઈજનેસુ ” કહે. પછી સીમંધરસ્વામીનું તથા સિદ્ધાચળજીનું ચત્યવંદન કરે, તે સામા આરીપ્રમાણુ તથા સામાયિકનો જે ઘડીનો કાળ પૂર્ણ કરવામાટે જાણવું. એથી જે ઘડીથી ઓછા કાળમાં ઉઠી શકાય નહીં, એમ સૂચન થાય છે. આ પ્રતિકમણુમાં “ જગચિંતામણિ ” તથા “ વિશાલલોચન ” એમ જે ચૈત્યવંદનો આવે છે છતાં સીમંધરસ્વામી-આદિનાં ચૈત્યવંદન કરીએ છીએ તે વિશેષ મંગળિને અર્થે સમજવું. તેજ પ્રમાણુ સાંજના પ્રતિકમણુમાં “ નમોઽસ્તુ વર્દમાનાય ” નું ચૈત્યવંદન આવે છે છતાં આરંભમાં દેવવંદન કરીએ છીએ, તે પણ વિશેષ મંગળિકના અર્થે સમજવું. ભગવાનાદિને વાંદ્યા પહેલાં શ્રાવક પૌષધમાં હોય તો તે “ બહુવેલ સંઘીસાવું ” તથા “ બહુવેલ કરશું ” એવા આદેશો માગે. છટ્ટા શ્રાવકને તેમ કરવાનું નથી. કયા આવશ્યકથી કયા આચારની શુદ્ધી થાય છે, તે આ પુસ્તકમાં પાછળ લખ્યું છે ત્યાંથી જોઈ લેવું

અનુક્રમણિકા.

વિષય.	પૃષ્ઠ.	વિષય.	પૃષ્ઠ.
પ્રસ્તાવના ... ૩		જય વીરરાય સૂત્ર ... ૫૯	
પ્રતિક્રમણના હેતુ ... ૭		અરિહંત ચેષ્ઠાણું વા	
નવકાર સૂત્ર પંચ મંગલરૂપ ૧		ચૈત્યસ્તવ સૂત્ર ... ૬૨	
પંચિદિવ્ય સૂત્ર ... ૧૦		કંદ્યાણુકંદં સ્તુતિ... ૬૪	
અમાસમણુ યા પ્રણિપાત સૂત્ર ૧૨		સંસારદાવા સ્તુતિ ... ૬૭	
ચુગુરને સાતા મુખ પૃચ્છા... ૧૨		પુકખરવરદી વા સુતસ્તવ સૂત્ર ૭૨	
ઈરિયાવહિયં સૂત્ર... ૧૩		સિદ્ધાણું છુદ્ધાણું વા સિદ્ધસ્તવ	
તરસ ઉત્તરી સૂત્ર. ... ૧૭		સૂત્ર ... ૭૬	
અત્રથ ઊસસિએણું સૂત્ર... ૧૮		વેયાવચ્ચગરાણું સૂત્ર ... ૮૦	
લોગરસ વાં નામસ્તવ સૂત્ર.. ૨૧		લગવાનાદિ વંદન ... ૮૦	
દરેમિ ભંતે વા સામાયિકનું		દેવસિઅપડિક્કમણે હાઉં સૂત્ર ૮૧	
પચ્ચકખાણું... ૩૩		ધચ્છામિ હામિ સૂત્ર ... ૮૧	
સામાયિક પારવાણું સૂત્ર... ૩૬		પંચાચારની આઠ ગાથા ૮૪	
જગચિંતામણિ ચૈત્યવંદન... ૩૮		સુગુરવાંદણું ... ૮૧	
જ કિચિ સૂત્ર ... ૪૪		દેવસિઅ આલોહં સૂત્ર ૧૦૦	
નમુચ્છણું વા રાકસ્તવ ... ૪૫		સાત લાખ ... ૧૦૦	
જાવંતિ ચેષ્ઠઆઈ સૂત્ર ... ૫૨		અદાર પાપરથાનક ... ૧૦૨	
જાવંત દેવિસાહુ સૂત્ર ... ૫૩		વંદિતા સૂત્ર ... ૧૦૪	
પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર... ૫૪		અખ્ખલ્લદિઓ (ગુરૂખામણા) ૧૪૦	
ઉવસગાહરે સ્તવન ... ૫૫		આયરિઅ ઉવજ્જાએ સૂત્ર ૧૪૩	

વિષય.	પૃષ્ઠ.
નમોઽસ્તુ વર્ધમાનાય ...	૧૪૫
વિશાલસોચન ...	૧૪૮
શુનદેવતાની સ્તુતિ ...	૧૫૦
દેવદેવતાની સ્તુતિ... ..	૧૫૧
કમલદલ સ્તુતિ ...	૧૫૨
અર્ધાઘ્રિએનું (હનિવંદન) ...	૧૫૩
વરુણ (એક સો સિત્તર જિતસ્તુતિ) ...	૧૫૪
લઘુશાંતિસ્તવ ...	૧૫૫
ચરિત્રસાધ ...	૧૬૮
ભરોત્સરની સગજાય ...	૧૭૦
તીર્થવંદના... ..	૧૭૫
મહાજિજ્ઞાણ સગજાય ...	૧૭૮
પાસદહુ પંચમહાભૂ ...	૧૮૧
પાસદ પારવાનું સ્તવ ...	૧૮૩
સામાયિક હેરાનો વિધિ... ..	૧૮૪
સામાયિક પારવાનો વિધિ ...	૧૮૫
ચૈત્યવંદન કરવાનો વિધિ ...	૧૮૬
હરિવંદન કરવાનો વિધિ ...	૧૮૭
દેવસિદ્ધિમંત્ર મંત્ર વિધિ ...	૧૮૭
રાત્ર પ્રતિમંત્ર વિધિ... ..	૧૮૧
પંચમહાભૂ પારવાનો વિધિ ...	૧૮૩

વિષય.	પૃષ્ઠ.
નમુકારસહિયં મુદિસહિયંનું ...	૧૮૪
પોરિસિ સાદપોરિસિનું ...	૧૮૪
ચરિત્રદહુ પંચમહાભૂ ...	૧૮૪
તિવિહારનું " ...	૧૮૫
હરિદહુ " ...	૧૮૫
સીમંધર જિન ચૈત્યવંદનો ...	૧૮૫
શ્રી સિદ્ધાચલજનાં ચૈત્ય- વંદનો ...	૧૮૬
સીમંધર જિન સ્તવન ...	૧૮૭
શ્રી સિદ્ધાચલજનાં સ્તવન ...	૧૮૮
સીમંધર જન થાય ...	૨૦૧
સિદ્ધાચલજની થાય ...	૨૦૨
પંચમીની સ્તુતિ ...	૨૦૩
દોધની સગજાય ...	૨૦૪
માનની સગજાય ...	૨૦૪
માયાની સગજાય... ..	૨૦૫
સોસની સગજાય... ..	૨૦૬
સદુગ્ધનંદીની સગજાય... ..	૨૦૭
પ્રતિમંત્ર મંત્ર ગ્રંથથી ઉપયોગી વિષયો ...	૨૦૮
નૃપિ અમુક યોગવાથી થતાં અનર્થનાં દટાંનો... ..	૨૧૭
પટ્ટીએ વિષયો ...	૨૨૦

વૈરાગ્યજનક પ્રાસ્તાવિક પ્રેરક વચનો.

૧ જે સુદૃઢ આવની કાસે કરવા પાપું હોય તે આજેજ જલ્દી કરી સેક્રમ કે ત્રેપઃ કામમાં ધણા વિધન આવે છે, તેથી સતકાચ કરી બેવામાં વિધાન ન કર.

૨ જાજવાની વખતે સુષ્ણ નહિ અને નારી જવાની વખતે વિસામે સપ્ત નહિ, કેમ કે રોજ, જરા અને મૃત્યુ એ ત્રણ મહાભય પાછળે લાગ્યા છે.

૩ પરભવ જતાં દેહ, પુત્ર પરિવાર કાષ સાથે આવશે નહિ, એક ધર્મજ ખરો સખાઈ ધરો, એમ સમજી પ્રાપ્ત થયેલી શુભ સામગ્રીનો સદુપયોગ કરી લે.

૪ જીવ કર્મ કરે છે એ પોતે, ભોગવે છે એ પોતે, ચાર ગતિમાં ભટકે છે એ પોતે અને સકળ કર્મનો શરીર થઈ ક્ષય કરે છે એ પોતે.

૫ જે જે દિવસ અને રાત્રિઓ ધર્મકાર્યમાં જાપ છે તે તે સફળ થાય છે.

૬ સમજીને સ્વાધીનપણે ધર્મસાધન કરીશ તો પછી પરાધીનપણે નરકાદિક દુર્ગતિમાં સહન કરવું પડશે નહિ, એમ સમજી સાવધાન થઈ સ્વદિત કરી લે.

૭ ત્યાં સુધી જરાઅવસ્થા આવી પહોંચી નથી, વ્યાધિઓ વધી પડી નથી અને ઇન્દ્રિયોની સંક્રિત ક્ષીણ થઈ ગઈ નથી ત્યાં સુધી ધર્મસાધન કરી લે. પછી જ્યારે દવ બળવા લાગે ત્યારે ફૂલો ખોદવા બેસવો કામ આવશે નહિ.

૮ આ વિશેષ સામગ્રીવાળા મનુષ્યજન્મની ક્ષણો લાખેણી જાપ છે.

૯ ત્રણ જગતના પ્રાણીઓને મરતાં દેખીને પણ જોને વૈરાગ્ય થતો નથી તેમનું હૃદય ધર્મજ કઠોર-ધર્મસાધન કરવાને અયોગ્ય જણાય છે.

૧૦ જો તને ખરાજ સુખની ઇચ્છા હોય તો ધર્મસાધન કરવા ઉજમાળ (તૈયાર) થા.

૧૧ અર્થ-વાસ્તવિક સુખ જન્મ, જરા અને મરણરહિત મોક્ષમાંજ છે.

૧૨ સમ્યક્ત્વ (સમ્યગ્ દર્શન) સમ્યગ્ જ્ઞાન અને સમ્યગ્ ચારિત્ર એ ખરો મોક્ષનો માર્ગ છે.

૧૩ અચંતામણિ રત્ન સમાન ઉક્ત ધર્મની ઇચ્છાજ હોય તો તેને માટે અશુદ્ધતાદિ ઉત્તમ ચણેલી પ્રાપ્તિ પ્રમાદ રહિત કરી લે.

૧૪ શુદ્ધ બાવ સહિત કરેલી ધર્મ કરણી વડે જીવ દુર્મનિર્માથી જન્મીને અદ્વિગનિનો લાગી થાય છે એમ સમજી રૂચિથી નિજ કર્તવ્ય કર્મ કરજો.

ધૃતિ રામ

કેવી રીતે વાંચવું ?

- ૧ આંખો ખેંચવી પડે એવા થોડા અજવાળામાં કદિ વાંચવું નહિ.
- ૨ વાંચતી વખતે તમારું માથું હમેશાં સીધું રાખવું.
- ૩ આ વાત કદિ ભૂલતા નહિ કે તમારી આંખની કિંમત કોઈ પણ ચોપડી કરતાં વધારે છે અને તમારી આંખ પરજ તમારા રક્ષણ તથા ક્ષેત્રનો મુખ્ય આધાર છે.
- ૪ વાંચતી વખતે તમારી ચોપડી આંખોથી મુખારે ચોદ ઇંચ દૂર રાખવી.
- ૫ વાંચતી વખતે કદિ પણ પ્રકાશ તરફ મ્હોં રાખવું નહિ પરંતુ અજવાળું તમારી પાછલી બાજુથી અથવા તો તમારા ડાબા ખભા તરફ થઈને પુસ્તક પર આવે એવી રીતે વાંચવાનું રાખવું.
- ૬ થોડી થોડી વારને અંતરે ચોપડીની બહાર જરા વાર નેતા રહીને અથવા આંખો બીલકુંલ બંધ કરતા રહીને તેને આરામ આપવો.
- ૭ ચોપડી ઉપર સૂર્યનાં કીરણ પડતાં હોય એવી રીતે કદિ પણ વાંચવું નહિ.
- ૮ સ્વચ્છ પાણીથી સવારે અને સાંજે તમારી આંખો સાફ કરવી અને ઠંડું પાણી ખોખાવડે તેના પર છાંટવું.

॥ श्री पार्वनाथाय नमः ॥

प्रतिष्ठमणानां सूत्रो अर्थ सहित.

प्रथम. नवकार सूत्र.—पंचमंगलरूप.

शुद्धार्थ.

नमो—नमस्कार हो.
सिद्धां—सिद्ध भगवानोने.
दिव्यश्रायां—दिव्यश्राव
महाराग्न्याने
ओसो—ओ.
सर्वपाप—जहां पापने.
भंगसाधुं—भंगशोभा.
य—अने.
हृदय—छे.

अरिहंतां—अरिहत भगवानोने.
आयदियां—आयार्थ भदाग्न्याने.
लोअं—लोभा.
सर्वसाधुं—सर्व साधुओने.
पंचनमुकारो—पापने करेल नमस्कार.
पञ्चासणो—नाथ करना.
सर्वेसि—सर्वने विगे.
पदमं—प्रथम
भंगलं—भंगलरूप.

નમે અરિહંતાશં ॥ ૧ ॥

શ્રી અરિહંત (પદમાવળી) ને નમસ્કાર થાઓ. ૧

૭ કૃપાવાન પામીને બગ છૂટાને પાપ દેતા આમર પાપ દેવાને વિચરતા તીર્થેર મહારાજ ને શ્રી અરિહંત નેમના આર મળ્યા આ પ્રમાણે—

૧ અસોકવૃક્ષ—આ બગવંતનું સમવસરણુ રજાવળાં બગવંતના દેવથી આર ગળું આસોપાસવનું વૃક્ષ દેવતા રચે છે. જંતી નીચે બેસી બગવંત વર્મો-પદેશ આપે છે તે.

૨ સુરપુષ્પવૃષ્ટિ—એક વોગળ પ્રમાણ સમવસરણુનુભિમાં વળ-સ્થળમાં ઉત્પન્ન થયેલાં મુગંધી પેશવર્ણાં સચિત ફૂલોની વૃષ્ટિ ટીંગણુ પ્રમાણુ દેવતા કરે છે તે.

૩ દિવ્ય દ્યવનિ—બગવંતની વાણીને માત્રવંદના રાગ વીણા, વાંસળી આદિકના સ્વર વંડ દેવતા પૂરે તે.

૪ આમર—રત્નજડિત મુવર્ણની ઘાંટીવાળાં આર જંટી રંગેત આમરો સમવસરણુમાં દેવતાઓ બગવંતને વીંઝે છે તે.

૫ આસન—બગવંતને બેસવાને રત્નજડિત મુવર્ણમય સિંહાસન દેવતાઓ સમવસરણુમાં રચે છે તે.

૬ ભામંડળ—બગવંતના મસ્તકની પાછળ શરદ્ઋતુના સૂર્યનાં કિરણ જેવું ઉગ્ર તેજવાળું ભામંડળ (તેજનું માંડળ) દેવતા રચે છે તે. બગવંતના તેજને પાતાના તેજમાં સંહરી લે છે. તે ન દેવા નો બગવંતના મુખ સાથે જંતક શકાય નહિ.

૭ દુંદુભિ—બગવંતના સમવસરણુ વખતે દેવતાઓ દેવદુંદુભિ વગેરે વાણંત્રા વગાડે છે તે. ઐ ઐમ નચંવં છે કે હે બગવા ! તમે શિવપુરના સાર્યવાદ તુલ્ય આ બગવંતને સેવો !

૮ છત્ર—સમવસરણુમાં બગવંતના મસ્તક ઉપર ઉપરાઉપર શરદ્ઋતુના ચંદ્રતુલ્ય ઉલ્લસ અને મોતીના હારોએ મુશોભિત ત્રણ ત્રણ છત્રો દેવતાઓ રચે છે તે. બગવંત સમવસરણુમાં પૂર્વાભિમુખે બેસે છે અને

નમો સિદ્ધાંત ॥ ૨ ॥

ધી સિદ્ધ (પદ્માત્મા) ને નમસ્કાર થાઓ. ૨

જીજ્ઞાસુ વ્રજ દિશાઓમાં ભગવંતના રૂપો વ્રજ પ્રતિબિંબો દેવનાઓ રમણે છે તેથી બારે ઉત્તર મહાવ્રજમાં દોષ છે. એ એમ સૂચવે છે કે જનુ ભવનના સ્વામિ એવા આ ભગવંતને દે ભગ્નો ! તમે સંસાર સમવ્યવસ્થા ન દોષ ભારે પશુ આપ પ્રતિદર્શ તો દોષરહ છે.

અતિશય એટલે ઉત્કૃષ્ટતાવાળા, વિશિષ્ટ સ્વમહારવાળા ગુણ. આ મુજબ ચાર છે.

૧ અપાયાપગમતિશય—(અપાય-ઉપદ્રવ તેનો અપગમ-નાશ)

આ બે પ્રકારના છે—

ખ—સ્વાશ્રયી—એટલે પોતાના મનંધમાં અપાય એટલે ઉપદ્રવનો દુષ્ટથી અને ભાવથી નાશ કર્યા છે તે.

દ્રવ્ય ઉપદ્રવ—સર્વ રોગો. આ પોતાને કાય થઈ ગયા હોય છે.

ભાવ ઉપદ્રવ—અનંતર અદ્વાર દુષ્ટમનો નાશ કર્યો છે, તે નીચે પ્રમાણે—

(૧) દાનાંતરાય. (૨) લાભાંતરાય. (૩) ભોગાંતરાય. (૪)

ઉપભોગાંતરાય. (૫) વીર્યાંતરાય. (૬) દારૂય. (૭) રતિ. (૮)

અરુચિ. (૯) ભય. (૧૦) મોહ. (૧૧) ભુશુઆ-નિદા. (૧૨) કામ.

(૧૩) મિથ્યાત્વ. (૧૪) અજ્ઞાન. (૧૫) નિદ્રા. (૧૬) અવિરતિ.

૧૭) રાગ. (૧૮) ક્રોધ.

એ રીતે સ્વાશ્રયી અપાયાપગમતિશય વળખેલા.

ક—પદાશ્રયી અપાયાપગમ તિશય—૬૦ જેનાથી પારકા ઉપદ્રવ નાશ પામે. એટલે ત્યાં ભગવંત વિચરે ત્યાં દરેક દિશામાં મળીને મવા સો યોગ્યન ગુણીમા પ્રાય ગેગ, મગ્ગી, વૈગ, અનિવૃત્તિ, દુઃકાળ આદિ થાય નહિ.

૨—જ્ઞાનાતિશય—જેનાથી ભગવાન લોકલોકેશુ સ્વરૂપ સર્વ પ્રકારે જાણે છે તે. કારણ કે તેમને દેવજ્ઞાન છે તેથી કાંઈ પણ તેમને અગત્ય રહી શકતું નથી.

નમો આચરિયાણં ॥ ૩ ॥

શ્રી આચાર્ય (મહારાજ) ને નમસ્કાર થાઓ. ૩

૩—પૂજાતિશય—જેનાથી શ્રી તીર્થંકર સર્વપૂજ્ય છે એટલે ભગ-
વંતની પૂજા, રાજા, બલદેવાદિ, દેવતા-ઈંદ્ર આદિ કરે છે અગર કરવાની અ-
ભિલાષા કરે છે તે.

૪—વચનાતિશય—જેનાથી શ્રી તીર્થંકરની વાણી દેવ, મનુષ્ય અને
તીર્થંકરને પોતપોતાની ભાષામાં સમજાય છે. કારણ કે તેમની વાણી મંત્રકારાદિક
ગુણવાળી છે. આ વાણી ૩૫ ગુણો સહિત છે. તે ગુણો નીચે પ્રમાણે—

૧ સર્વ દેહાણે સમજાય તેવી. ૨ યોગ્ય પ્રમાણ સંભળાય તેવી. ૩
પ્રોત્. ૪ મેઘ જેવી ગંભીર. ૫ શબ્દ વડે સ્પષ્ટ. ૬ સંતોષકારક. ૭ દરેક
મનુષ્ય એમ જાણે જે મનેજ કહે છે એવી. ૮ પુષ્ટ અર્થવાળી. ૯ પૂર્વોપર
વિરોધરહિત. ૧૦ મહાપુરુષને છાન્ડે એવી. ૧૧ સંકેત વગરની. ૧૨ દુષ્ટ
રહિત અર્થવાળી. ૧૩ કદાચ વિપયને સહેલો કરે એવી. ૧૪ જ્યાં જેવું જોઈ
તેવું બોલાય એવી. ૧૫ પદ દ્રવ્ય અને નવ તત્ત્વને પુષ્ટ કરે એવી. ૧૬ પ્રયોગ્ય
સહિત. ૧૭ પદ રચના સહિત. ૧૮ છ દ્રવ્ય નવ તત્ત્વે પદ્ધતા સહિત. ૧૯
મધુર. ૨૦ પારંકા મર્મ જાણાઈ ન આવે એવી ચતુરાઈવાળી. ૨૧ ધર્મ-
અર્થ પ્રતિપદ. ૨૨ દાપ સમાન પ્રકાશ-અર્થ સહિત. ૨૩ પરાનદા અને
પોતાનાં વખાણ વગરની. ૨૪ ક્રમા, ક્રમ, ક્રિયા, ક્રાળ, વિભક્તિ સહિત. ૨૫
આશ્ચર્યકારી. ૨૬ વક્તા સર્વ ગુણ સંપન્ન છે એવું જેમાં લાગે તેવી. ૨૭
ધર્મવાળી. ૨૮ વિજય રહિત. ૨૯ જ્ઞાન રહિત. ૩૦ સર્વ પોતપોતાની ભાષામાં
સમજે એવી. ૩૧ શિષ્ટ ભુદ્ધિ ઉપગત એવી. ૩૨ પદના અર્થને અનેકપણે
વક્તા અનેકપણે કરી બોલે તેવી. ૩૩ સાદસિકપણે બોલે એવી. ૩૪
અનુકરિત દેવ વગરની. ૩૫ સાંભળનારને ખેદ ન ઉપજે એવી.

નમે ઉવજ્ઞાયાણં ॥ ૪ ॥

શ્રી ઉપાધ્યાય (મહારાજ) ને નમસ્કાર માંગ્યા. ૬

આઃ પ્રાનિદાર્પના આઃ મને માર મગ સ્મૃતિવના માર મગ્નિ ૧૫
૧૨ મુખ સ્મૃતિવ ભગવાનના ભજના.

આઃ ક્રમેન મર્ષણ દાય ક્રમેન માર્ગે છે માર્ગપદ રૂપે મે સિદ્ધ
નરનાનના આઃ મુખ છે, મે આ પ્રમાણે—

૧ અનંત જ્ઞાન—જાનાવરુણીય ક્રમેન દાય થવાથી આ મુખ પ્રાપ્ત
થાય છે. આથી જોડાજોડના માર્ગને સમસ્ત પ્રમાણે મળે છે.

૨ અનંત દર્શન—દેવનાવરુણીય ક્રમેન દાય થવાથી આ મુખ પ્રાપ્ત
થાય છે. આથી જોડાજોડના માર્ગને સમસ્ત પ્રમાણે મળે છે.

૩ અધ્યાત્માધ મુખ—કેવીય ક્રમેન દાય થવાથી મર્મ પ્રમાણની પીડા
નિવૃત્તિ-નિરૂપાધિક્ષણ પ્રાપ્ત થાય છે.

૪ અનંત ચારિત્ર—માદનીય ક્રમેન દાય થવાથી આ મુખ પ્રાપ્ત થાય
છે. આમા લાપિક મન્યમન્ય અને વધા મ્યાન ચારિત્રના મમાવેસ થાય છે.
આથી મિદ્ધ ભગવાન ન્વ ન્વભાવમા મર્મ અવનિયત મળે છે. તેજ ન્યા ચારિત્ર છે.

૫ અક્ષયચિંથિતિ આઃ ક્રમેન દાય થવાથી નાદ નર્મિ થાય અવધા
અનન્ય ચિંતિતિ પ્રાપ્ત થાય છે. મિદ્ધના ચિંતિતિની આદિ છે પણ અનન્ય નથી
તેથી નાર્મિ અનન્ય ક્રમેન મળે.

૬ અમરપીપાસુ—જ્ઞાન-મર્મના દાય થવાથી મુખ પ્રાપ્ત થાય અનન્ય ન્વમ
ના ન થાય ન ક્રમેન નર્મિતિ મળે છે. પણ મિદ્ધના નર્મિતિ
નથી તેથી અમરપીપાસ પ્રાપ્ત થાય.

૭ અમરુદેસિયુ—જાનાવરુણીય ક્રમેન દાય થવાથી આ મુખ પ્રાપ્ત થાય
અનન્ય જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય અનન્ય નર્મિતિ મળે છે. પણ મિદ્ધના નર્મિતિ
નથી તેથી અમરુદેસિયુ પ્રાપ્ત થાય.

૮ અનન્યાર્થ—જ્ઞાન-મર્મના દાય થવાથી અનન્ય જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય
અનન્ય નર્મિતિ મળે છે. પણ મિદ્ધના નર્મિતિ નથી તેથી અનન્યાર્થ પ્રાપ્ત થાય.

નમો હોએ સુવસાહસું ॥ ૫ ॥

(અટી ટીપ પ્રમાણ) કોઈકેય મળેના સર્વ સામુદાયને નમસ્કાર શાસ્ત્રમાં

કે-સમસ્ત જાતે સર્વેક માને સર્વેકને હોય હોઈ શકે તેવી શક્તિ સ્વાભા-
વિક શિલ્પમાં રહે છે. જતાં તેમનાં મનુષ્યોની ક્ષમતા નથી અને ક્ષમતા
નહિ, કેમકે પુરુષ સ્વાધેની પ્રગતિમાં તેમનાં મન નથી, એ મનથી જાતાના
આત્મિક સુખને છે તેવાને તેવા કોઈ આવી રાગ, ક્રોધકાર અથવા કે નીક.

પાંચ આચારને પાંચ અને બીજાને પાંચને એવા અને વળી મનના
નાયક તે આચાર્ય મહારાજના કબીલા સુધી છે તે નીચે પ્રમાણે—

૧ સ્પર્શનદ્રિય (ત્વચા-શરીર), ૨ રસનદ્રિય (હાલ), ૩ શ્રાવણદ્રિય
(નાક), ૪ નેત્રનદ્રિય (આંખ) અને ૫ શ્રોત્રદ્રિય (કાન) એ પાંચ
દ્રિયના ત્રીસ વિધમાં મનગમતા ઉપર રાગ અને અભગમતા ઉપર દેવ
આચાર્ય મહારાજ કરે નહિ.

અત્યર્થની નવ પ્રકારની શુભિ એટલે શિષ્યગતી નવ વાર્તાને ત્રણથી
રાજે. ક્ષેત્રનું જેમ વાર્તા રક્ષણ થાય છે તેમ આ નવ વાર્તાથી શિષ્યગતી
રક્ષણ થાય છે.

૧ સ્ત્રી પુરુષ નપુંસક ત્યાં ન હોય ત્યાં વધે.

૨ સ્ત્રીની સાથે રાગથી વાતો કરે નહિ.

૩ સ્ત્રી એકા હોય તે આસને પુરુષ એ ઘડી સુધી એને નહિ અને
પુરુષ એકા હોય તે આસને સ્ત્રી ત્રણ પંદાર સુધી એને નહિ.

૪ રાગવંદ સ્ત્રીનાં અંગિપાંગ જુએ નહિ.

૫ સ્ત્રી પુરુષ સુતા હોય અગર કામભોગની વાત કરતાં તેણે ત્વર
જીતના આંતરે રહે નહિ.

૬ અગાઉ ભોગવંદા વિપવાદિને એભાગે નહિ.

૭ રિતજ્ય આદાર કરે નહિ.

સવ્યપાવપણાસણો ॥ ૭ ॥

સર્વ પાપનો નાશ કરનાર છે. ૭

૪ તપઆચાર—જ બાહ્ય અને જ અભ્યંતર જોમ બાર પ્રકારનો તપ પોતે કરે, કરાવે અને કરતાને અનુમોદન આપે.

૫ વીર્યાચાર—ધર્માનુષ્ઠાન (ધર્મક્રિયા) કરવામાં છતી શક્તિ જોપડે નહિ તથા તમામ આચાર પાળવામાં વીર્યશક્તિ સંપૂર્ણ રીતે ફારવે તે.

ચારિત્ર ધર્મની રક્ષાને અર્થે મુનિને પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિરૂપી આઠ પ્રવચનની માતાને પાળવાની જરૂર છે તે આ પ્રમાણે—

૧ ઈર્ષ્યાસમિતિ—સાડા ત્રણ હાથ મેં આગળ દૃષ્ટિ નીચે રાખીને ભૂમિ જોનાં ચાલવું.

૨ ભાષાસમિતિ—સાવધ વચન બોલવું નહિ.

૩ એપણાસમિતિ—અપ્રામુદ આદાર પાણી આદિ વહોરવાં નહિ.

૪ આદાનનિદેપણાસમિતિ—વસ્ત્ર પાત્ર અણપુંછ ભૂમિ ઉપર લેવાં મૂકવાં નહિ.

૫ પારિષાપનિકાસમિતિ—મલ મૂત્ર અણપુંછ છવાકુલ ભૂમિએ પરકવવાં નહિ.

૬ મનગુપ્તિ—મનમાં આન દોઢ ધ્યાન ધ્યાવાં નહિ.

૭ વચનગુપ્તિ—નિરવધ વચન પણ ફારણ વિના બોલવાં નહિ.

૮ કાયગુપ્તિ—શરીર અણપરિચેત્યું દલાવવું નહિ.

પાંચ દૈનિકના વિષયને પ્રવચનનાં તેથી ૫ ગુણ, નવ પ્રકારની છલ-ચલની ગુપ્તિને ધારણ કરનાર તેથી નવ આઠ પ્રકારના ક્યાવ રહિત તેથી નવે પચ મેહાદતવ. ૧૧૫. ૧૧૬ આચારના. પાંચ પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ નવે આઠ પ્રવચન મે રાખ્યાં આ જોમ નવ મનોનાં છતીય ગુણ આચાર નવે રાખ્યાં નવે મનોનાં

મંગલાશુ ચ સર્વેસિં

ચાલી ગ્રંથ મંગળોમાં

પદમં હવઇ મંગલં ॥ ૮ ॥

પ્રથમ મંગલ (કમ્યાવરૂપ) છે. ૮

૧૬ (૬) સપ્તા (૮) શુક્ર (૭) શુક્ર (૬૧) સર્વ વર્ષ (૬૮)
ઇતિ નવકાર સૂત્ર ૧.

મિદાંત બહે તથા બીજાઓને બહુવે તે ઉપાધ્યાય-પાસક-વાચક
તેના ગુણ ૨૫—

૧ આચાર્ય, ૨ મયગાંગ, ૩ દાણાંગ, ૪ સમવાયાંગ, ૫ ભગવતી, ૬
જાના-પદમકથા, ૭ ઉપાસક દશાંગ, ૮ અંતગત દશાંગ, ૯ અનુત્તરેવવાઇ, ૧૦
પ્રથમ જ્ઞાતરૂપ અને ૧૧ વિપાક એ આચાર્ય અંગ અને ૧ ઉવવાઇ, ૨ રાજપરોક્ષી,
૩ જ્ઞાતિગમ, ૪ પત્રવજ્ઞા, ૫ જંમુદીપ પત્રાતિ, ૬ ચંદ્રપત્રાતિ, ૭ સૂર્ય-
પત્રાતિ, ૮ દક્ષિણ, ૯ દક્ષિણવર્ગિયા, ૧૦ પુરુષિયા, ૧૧ પુરુષ સુદિયા અને
૧૨ વન્દિ-દશાંગ એ જાગર ઉપાગને બહે બહુવે તેથી ૨૩ ગુણ થયા. ૨૪
ચરણસિતારિ અને ૨૫ દરજીસિતારિને પામે એમ ૨૫ ગુણ થયા.

માસ માને નાખવા માટે વળ કં ને સાધુ તેના ગુણ ૨૭ ને આ
પ્રમાણે જાણવા.—

૧ પ્રાણાનિવાન વિરમાળ, ૨ અપાચાદવિરમાળ, ૩ અદનાદાન વિરમાળ,
૪ મૈથુન વિરમાળ અને ૫ પર્વિદ વિરમાળ, એ પાસ મહાવન અને ૬
અગ્નિબાજન વિરમાળ એ ૭ વનને પામે તેથી ૭ ગુણ. ૧૭ થી ૧૨ પુરુષીકાય,
અપદાય, નેકિકાય, વાકિકાય, વન-પત્રિકાય અને વસકાય એ ૭ કાવતી વક્ષા
કં તેથી ૭ ગુણ. ૧૩ થી ૧૭ પાસ દ્વિવર્ગો નિમ્મલ કં એટલે તેના
હવપરવિદારોને ૩૬ તેથી પાસ ગુણ, ૧૮ લોખંડો નિમ્મલ, ૧૯ સુમાનુ ધા-

॥ પંચિદિગ્ધ (ગુરુરથાપના) સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

પંચિદિગ્ધ-પાંચ દિગ્ધોના વિષયોને.	સંવરણો-રોકનારા.
તહ-તથા.	નવવિહ-નવ પ્રકારના.
અંભચેર-અંભચર્યની.	ગુપ્તિધરો-વાડને ધારણ કરનારા.
અઉવિહ-ચાર પ્રકારના.	કસાય-કપાયથી.
મુકો-મૂકાએલા.	દિગ્ધ-એ.
અકુરસગુણેહિં-અહાર ગુણોવડે.	સંગુત્તો-યુક્ત.
પંચમહુવચ-પાંચ મહાવ્રતોએ.	જુત્તો-યુક્ત.
પંચવિહાયાર-પાંચ પ્રકારના આચારને.	પાસણસમતથો-પાળવામાં સમય.
પંચસમિઝો-પાંચ પ્રકારની સમિ-	તિગુત્તો-ત્રણ ગુપ્તિએ સહિત.
તિએ યુક્ત.	છત્તીસગુણો-છત્તીસ ગુણોએ યુક્ત.
ગુરુ-ગુરુ.	મજઝ-મારા.

રણ કરવું, ૨૦ ચિત્તની નિર્મળતા રાખવી, ૨૧ વિશુદ્ધ રીતે વસ્ત્રની પડિલે-
લણ કરવી, ૨૨ અંયમ યોગમાં પ્રવ્રત રહેવું (૫ સમિતિ ૩ ગુપ્તિ આદરવી:
નિદ્રા, વિદ્યા અને અધિવેદ્ય ત્યજવાં). ૨૩ અકુશળ મનના સંરોધ ઝેરડો:
માફા ભાગે જતા મનને રોકવું. ૨૪ અકુશળ વચન સંરોધ. ૨૫ અકુશળ
કાયાનો સંરોધ, ૨૬ શીતાદિ પરીસદ સહન કરવા અને ૨૭ મરણાદિ ઉપ-
સર્ગ સહેવા એમ ૨૭ થયા.

એ પ્રકારે અગિયનના ૧૨, સિદ્ધના ૮, આચાર્યના ૩૬, ઉપાધ્યાયના ૬
૨૫ અને સાધુના ૨૭ મળી કુલ ૧૦૮ ગુણ પંચપરમેષ્ઠિના વ્યાખ્યા.

પંચિદિવ્ય—સંવરણો,

પાંચ ઇદ્રિયો (ના વિષયવિકારો) ને રોકનાર,

તહ નવવિહ—ખંભચેર-ગુત્તિધરો ॥

તથા નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુમિનાં ધરનાર,

ચહિવિહ—કસાય—મુઠકો.

ચાર પ્રકારના કુપાયથી મુક્ત,

ઇચ્છા અદ્વારસ—ગુણેહિ સંજુતો ॥૧૫॥

એ અદ્વાર ગુણોએ સુદિત. ૧

પંચ—મહાવયજુતો,

પાંચ મહાવતે મુક્ત,

પંચ—વિહાયારપાલણુ-સમતથો ॥

પાંચ પ્રકારના આચાર પાળવાને સમર્થ,

પંચ—સમિચ્છો તિ-ગુત્તો,

પાંચ સમિતિએ સમિત (અને) ત્રણ ગુપ્તિએ ગુમ.

છત્તીસગુણો ગુરૂ મજ્જ ॥૨॥

(એ) છત્તીસ ગુણોએ સુદિત (તે) મારા ગુરૂ (છે). ૨

૫૬ (૮) ગાથા (૨) ગુરૂ (૧૦) કથા (૭) સર્વેવર્ણ (૮૦)

ઇતિ પંચિદિવ્ય સૂત્ર. ૨.

૩ ખમાસમાણ વા પ્રણિપાત શૂન.॥

શબ્દાર્થ.

ઈન્દ્રિયો ૧) જાણ, ૨) જાણવાનું, ૩) જાણવું.
 રહિતો ૧) વાંદવાનો, ૨) વાંદવાનું, ૩) વાંદવાનો.
 નિસીદિઆએ-વાંદવાનો, ૨) વાંદવાનું, ૩) વાંદવાનો.
 ઇન્દ્રિયો ૧) જાણ, ૨) જાણવાનું, ૩) જાણવું.

ઈન્દ્રિયમિ ખમાસમાણા! વંદિતં જાવણિજનનં
 નિસીદિઆએ મત્યંગેશુ વંદામિ ॥૬૮॥૩

અર્થ:—હે ઇન્દ્રિયાઓ! મારા શરીરની શક્તિ સહિત તથા
 પાપવ્યાપાર તરુને (આપનાં ચરણકમળને) વંદવાને ઇન્દ્રિયો ઇન્દ્રિયો
 (અને) મત્યંગે કરી વંદું છું.

શુદ્ધ (૩) સ્થુ (૨૫) સર્વ વસ્તુ (૨૮).

૪ ॥ અથ શુગુરને સાતા સુખપૃચ્છા ॥

શબ્દાર્થ.

ઈન્દ્રિયો ૧) જાણ, ૨) જાણવાનું, ૩) જાણવું.
 શુદ્ધવસિ-શુદ્ધ દિવસ.
 શરીરનિરાધાર-શરીરને ગરબાવવાનું, શુદ્ધસંજ્ઞામત્રા-શુદ્ધ સંજ્ઞામત્રામાં.
 નિર્વિદિહાંજ પ્રવર્તો છું.

ઈચ્છકાર, સુહરણ, સુહદેવસિ, સુખ-
તપ, શરીર નિરાખાધ, સુખસંજમજાત્રા
નિર્વહાછોજી, સ્વામી સાતા છે જી? ભાત-
પાણીનો લાભ દેજો જી ॥ ઇતિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—(હે શુદ્ધ !) આપ ગુણે રાત્રિ, ગુણે દિવસ, ગુણે
તપશ્ચર્યામાં, શરીર સંજમી રોગરહિતપણામાં, ગુણે સંયમધ્યાયામાં.
પ્રવર્તો છો જી, એમ ઉચ્છું છું. સ્વામી સાતા છે જી? જ્ઞાનપાણીનો.
લાભ દેજો જી. ઇતિ. ૪

૫. ॥ અથ, ઇરિયાવહિયં સૂત્ર.

શબ્દાર્થ.

ઈચ્છાકારેણ-ઈચ્છાપૂર્વક.

ભગવન્-હે ભગવન્ !

પડિકમભિ-દૃ પડિકમું

(પાછો દૃ) ૧૩.

ઈચ્છ-પ્રમાણ છે.

મંદિરાહુ-આતા આપો.

ઈરિયાવહિયં-ઈરિયાવદિ-ગમનાગમન

રત્નાં ચંપસ છવજાધાદિ પાપક્રિયા.

પડિકમહુ-પડિકમ. (નિવર્ત.)

ઈચ્છામિ પડિકમિઉં-દૃ પડિકમવા

(પાછો દૃવા) ને ઉચ્છું ૧૩.

ઈરિયાવહિયાઅં-માર્ગમા સાલતા.

ગમણાગમણે-જતા આવતા.

બીયકમણે-બીજ સાંપ્યા હોય

વિરાહુણાઅં-છવનીવિરાધના થઈ હોય.

પાણકમણે-પ્રાણી (છવ) સાંપ્યા હોય.

હરિયકમણે-લીલી કનકપતિ સાંપ્યા હોય.

૧ ખપાર પહેલાના વખતે કહેવું. ૨ ખપાર પછીના વખતે કહેવું.

ઝોરા-ઝાડળ.

ઉત્તિંગ-દીડિયાડું, ઉત્તિંગા.

પણુગ દગ-સેવાળ તથા કાચું પાણી. મટ્ટી-માટી.

મકકડાંસતાણા-કેળીયાની જાળ.

સકમણે-ચાંપી હોય.

જે-જે.

મે-મે.

હવા-હવો.

વિરાહિયા-વિરાધ્યા (દુઃખી ક્યાં) હોય.

એઈંદિયા-એદેદ્રિય હવો.

એઈંદિયા-એદેદ્રિય હવો.

તેઈંદિયા-તણુ દેદ્રિયવાળા.

અઈંદિયા-ચાર દેદ્રિયવાળા.

પંચિંદિયા-પાંચ દેદ્રિયવાળા.

અભિહયા-કાતે માર્યા.

વત્તિયા-ધૂળવડે ઢાંક્યા.

લેસિયા-ભોંય સાથે ઘસ્યા.

સંઘાડ્યા-મેળા ક્યાં.

સંઘટ્ટિયા-સ્પર્શ ક્યાં હોય.

પરિયાવિયા-પરિભાષ ઉપજાવ્યા.

કિલામિયા-ખેદ પમાડ્યા.

ઉદવિયા-ખીવરાવ્યા (ત્રાસ પમાડ્યા). ઠાણાઓ ઠાણું-એક દેકાણુથી બીજે દેકાણુ.

સંકામિયા-મૂંડ્યા.

હવિયાઓ વવરોવિયા-હવિતથી

તરસ-તે.

ચૂડાવ્યા. (મારી નાંખ્યા.)

મિચ્છા-મિથ્યા થાઓ.

મિ-માડું.

હુકું-પાપ.

ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ઈરિ-
યાવહિયં પડિકકમામિ ?^૧ ઈચ્છં ॥

અર્થ—આપની ઈચ્છાપૂર્વક હે જ્ઞાનવંત ! (પૂજ્ય !) આદેશ
આપો તો ચાલવાના માર્ગમાં જે પાપ લાગ્યું હોય તેથી નિવર્તી,

૧ શુદ્ધ પડિકમાદુ કહે. ૨ શુદ્ધમહારાજનો આદેશ સ્વીકારવાને આ
વચન છે.

પ્રતિક્રમ ! ત્યારે સુદ્ધ આરોગ્ય આપે કે પ્રતિક્રમો. પછી શિષ્ય કહે
કે આના પ્રમાણ છે.

ઇન્દ્રિયામિ પડિક્કમિઉ ॥ ૧ ॥ ઇરિયાવ-
હિદિયાએ વિરાહાશુએ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હું પાપ થકી નિર્વર્તવાને ઇન્દ્રિય પૂં, ૧ જ્યાં આવ-
વાના માર્ગમાં તથા શાશુ આપકના ધર્મમાર્ગમાં જે વિરાધના
(પાપયુક્ત ક્રિયા) થઈ હોય ૨ જેમકે—

ગમણાગમણે ॥૩॥ પાણુકકમણે, ખીય-
કકમણે, હરિયકકમણે, આસાઉત્તિગ-પણુગ-
દગ-મટ્ટી-મકકડાસંતાણુ-સંકમણે ॥૪॥

અર્થ—એક ધ્યાનકથી બીજે ધ્યાનકે જતાં આવતાં, ૩ (જે,
ત્રણ અને ચાર ઇન્દ્રિયવાળા) જીવોને પગે કરી આંપવાથી, ધાન્યનાં
બીજને આંપવાથી, લીલી વનસ્પતિને આંપવાથી, આકાશમાંથી
પડના કારને, કીરીચોનાં નગરાંને, પાંચવર્ણી લીલ કૂલને, સચિત્ત
માટીયુક્ત સચિત્ત પાણીને, કરોળીઆની જાગને પગે કરી આંપ-
વાથી વા મસજવાથી, ૪

જે મે જ્યા વિરાહિયા ॥૫॥

અર્થ—જે જીવોની મે વિરાધના કરી હોય અર્થાત જે જીવોને
દુઃખી કર્યા હોય, ૫

તે ક્યા હોય?

એગિંદ્રિયા, બેઠંદ્રિયા, તેઠંદ્રિયા, ચઉરિં
દ્રિયા, પંચિંદ્રિયા ॥૬॥

અર્થ—એક ઇન્દ્રિયવાળા, બે ઇન્દ્રિયવાળા, ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા,
ચાર ઇન્દ્રિયવાળા, પાંચ ઇન્દ્રિયવાળા, ૬

તેઓને કેવી રીતે વિશદ્યા?

અભિહયા, વત્તિયા, લેસિયા, સંઘાઈયા,
સંઘટ્ટિયા, પરિયાવિયા, કિલામિયા, ઉદ્ધવિયા,
ઠાણાઓ ઠાણું સંકામિયા, જીવિયાઓ વવ-
રોવિયા, તરસ મિચ્છા મિ દુકકકં ॥૭॥

અર્થ—સામા આપનાને હુદ્યા (લાતે માર્યા) હોય, ધૂળે
કરી ઢાંક્યા હોય, ભૂમિ સાથે મસગ્યા હોય. માંહોમાંહે શરીરે
શરીર એકઠાં કર્યા હોય, થોડા સ્પર્શથી દુહાડ્યા હોય, પરિતાપ
ઉપજાવ્યો હોય, મૃતપ્રાય કીધા હોય. ત્રાસ પમાડ્યા હોય, એક
સ્થાનકથી લીઈ સ્થાનકે મૂક્યા હોય. જીવિનજીવથી જૂદા કર્યા હોય.
તે સંબંધી જે પાપ લાગ્યું હોય તે પાપ માટે નિષ્ક્રમ થાઓ!
(તે પાપનો મિચ્છામિ દુકકક દઉં છું.)

પદ (૨૬) સંપદા (૭) ચુર (૧૪) લલુ (૧૩૬) સર્વ વર્ણ (૧૫૦)

ધતિ ધરિયાવહિયં સૂત્ર. ૫

જો સુત્રમાં ગાથા ન હોય છતાં એક આત્મા હોય તે સંપદાના સમજવા.

૬ ॥ અથ તસ્મ ઉત્તરી સૂત્ર.

શબ્દાર્થ.

તસ્મ-તેની
પાયચ્છિત્તકરણે-પ્રાયશ્ચિત્ત
કરવાનું.
પાવાણું કમ્માણું-પાપકર્મોને.
ઠામિ-હૈં હું.

ઉત્તરીકરણે-કરીને શુદ્ધિને અર્થે.
વિસોહીકરણે-વિશેષ શુદ્ધિએ કરી.
વિસંહીકરણે-અત્યરહિતપણે કરી.
નિઘાયણુક્રામે-નાથ કરવાને અર્થે.
કાઉરસગ્ગ-કાઉરસગ્ગ.

તસ્મ ઉત્તરીકરણે, પાયચ્છિત્તકર-
ણે, વિસોહીકરણે, વિસંહીકરણે,
પાવાણું કમ્માણું નિઘાયણુક્રામે, ઠામિ
કાઉરસગ્ગ ॥૮॥

અર્થ—તેને^૧ વિશેષ શુદ્ધ કરવાને, તેની શુદ્ધ પાસે આવોયણા
કરવાએ કરી, આત્માના અંતરમેલને ટાળવાએ કરી, આત્માને અત્ય-
થી રહિત કરવાએ કરી અને તેથી સર્વ પાપકર્મોનું ઉચ્છેદન કરવાને
માટે હું કાયવ્યાપારના ત્યાગ કરવારૂપ કાઉરસગ્ગ કરૂં છું. ઇતિ. ૬
૫૯ (૬) અપદા (૧) શુદ્ધ (૧૦) લઘુ (૩૯) સર્વ વર્ણ (૪૯)

ઇતિ તસ્મ ઉત્તરી સૂત્ર ॥ ૬ ॥

૧ પાપથી લેપાયેલ આત્મા પરિવારણિયા શુદ્ધ થાય છે તેના નિર્દોષ
અશુદ્ધિવાળા બાકી રહ્યો હોય તેને વિશેષ શુદ્ધ કરવાને

જા અથ અન્ત્ય ઊરાશિઓં સૂચા

રાધાશ્રી.

અન્ત્ય-બીજે (નીચેની પાસે
આવશે વિષય.)

આશિઓં-ઉપર આવવાથી.

જંભાકોં-અગ્ર આવવાથી.

વાયનિશઓં-વાદ્ય મવાથી.

પિત્તમુજાએ-પિત્તવદે મહા
આવવાથી.

એસસંચાલેહિં-અડખે આવવાથી.

એવમાકોં-એ વગેરે.

અભગો-અખંડિત.

હુજા-હો.

કાઉસસગો-કાઉસસગ.

અરિહંતાણું-અરિહંત.

નમુકારેણું-નમસ્કાર કરીને.

તાવ-ત્યાં સુધી.

હાણું-એક સ્થાનકે.

ઝાણું-ધ્યાનવડે.

વોસિરામિ-વોસિરાવું છું.

જામરિઓં-જામ આવેવાથી.

નીરશિઓં-નીચે આવેવાથી.

કીઓં-કીં આવવાથી.

કિહંઓં-આગર આવવાથી.

અમલીએ-અકરી આવવાથી.

સુદુમિહિં-સદમ.

અંગસંચાલેહિં-અંગ આવવાથી.

દિહિસંચાલેહિં-દિશ આવવાથી.

આગારેહિં-આગારે દાખીને.

અવિરાહિઓ-અવિરાધિત.

મે-મારો.

જતવ-ત્યાં સુધી.

ભગવંતાણું-ભગવંતોને.

ન પારેમિ-ન પાડું.

કાયં-કયાને.

માણું-મૌનપણું.

અપ્પાણું-પોતાની.

અત્રત્થ ઊસસિએણું, નીસસિએણું,
ખામ્મિએણું, છીએણું, જંભાઇએણું, ઉકુએણું,

૭ આ મૂવડે કરવાનો શરૂઆત ૧૬ દોષ વડેને કરવાનો છે, તે
દોષ આ પ્રમાણે—

૧. ધોડાની પેઠે એક પગ ઊંચો રાખે, વાંકા પગ રાખે તે ધોડકાદોષ.
૨. જેમ વાપરાયી વેણી હાથે તેમ ચરીરને ધૂણાવે તે સતકાદોષ.
૩. થાંભલા પ્રમુખને આડીમણુ છાં રહે તે સ્તંભાદિ દોષ.
૪. ઉપર મેડી અથવા માંજ દોષ લેને મંસ્તક દેખાવી રહે તે માસકાદોષ.
૫. માડાની ઉધની પેઠે અંગુલા તથા પાની મેજાનીને પગ રાખે તે ઉદ્ધિદોષ.
૬. નિગડ (ખેડી) માં પગ નાંખ્યાની પેઠે પગ પડોળા રાખે તે નિગડકાદોષ.
૭. નમ્મ બીલડીની પેરે ગુલ રથાને હાથ રાખે તે રાખરિદોષ.
૮. ધોડાના એકાડાની પેરે હાથ રજેદરણુમુક્ત આગળ રાખે તે ખસિલુદોષ.
૯. નવ પરિણીત વધૂની પેરે માયું નીચું રાખે તે વધૂદોષ.
૧૦. નામિની ઉપર અને ટીચણુથી નીચે લાંબું વસ્ત્ર રાખે તે લંબોત્તરદોષ.
૧૧. ડાંસ મસાના ભયથી, અજાનથી અથવા લજ્જાથી હૃદયને આઘાતની
કરી ઓની પેરે દાંડી રાખે તે સ્તનકાદોષ.
૧૨. ટીનાદિકના ભયથી સાંધાની જેમ બંને સંધ દાંડી રાખે એટલે
મમમ્મ ચરીર આઘાતિત રાખે તે સંધતિદોષ.
૧૩. આસાવો ગળવાને અર્થે અથવા કાપોત્સર્ગની મંખ્યા ગળવાને
અંગુલિ તથા પાંપણના ચાળા કરે તે લમ્બુહંગુલિદોષ.
૧૪. કાગડાની પેરે ટોળા ફેરવે તે વાયરકાદોષ.
૧૫. પહેરેલાં વસ્ત્ર જૂ અથવા પરસેવાએ કરી મલિન થવાના ભયથી
કાડાની પેરે ગોપની રાખે તે કપિત્થકાદોષ.
૧૬. પહાવેશિતની પેરે માયું ધૂણાવે તે શિરકંપ દોષ.

વાયનિસગ્ગેણું, ભમલીએ, પિત્તમુચ્છાએ ॥૧૧॥

અર્થ—જે બાર આગારોનું વર્ણન કરે છું તે સિવાયના બીજે સ્થાનકે કાયવ્યાપારનો ત્યાગ કરે છું. તે બાર આગારોનાં નામ—

ઊંચો શ્વાસ લેવાવડે, નીચો શ્વાસ મૂકવાવડે, ઉધરસ આવવાથી, છીંક આવવાથી, ગળાસું આવવાથી, ઓડકાર આવવાથી, વા સંચરવાથી, ચક્રી આવવાથી, પિત્તના પ્રકોપવડે મૂર્છા આવવાથી. ૧

સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખે- લસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દ્વિદ્વિસંચાલેહિં ॥૨॥

અર્થ—સૂક્ષ્મ શરીરનો સંચાર થવાથી, સૂક્ષ્મ રીતે ચૂંચ અથવા કંક્ર ગળવાથી, સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિના સંચારથી. ૨

એવમાઈએહિં આગારેહિં, અભગ્ગો અ- વિરાહિઓ, હુજ્જ મે કાઉરસગ્ગો ॥૩॥

અર્થ—પૂર્વોક્ત આગારો વગેરે બીજા (પણ ચાર) * આગારો—

૧૭. મુગાની પેરે હું હું કરે તે મૂકદોષ.

૧૮. આસાવાં ગણુતાં મદિરાપીવિલની પેરે અડગડાટ કરે તે મદિરાદોષ

૧૯. વાનરની પેરે આસપાસ નંતવા કરે. આક્રપુટ હલાવે તે પ્રેક્ષ્યદોષ

(અગ્નિના ઉપદ્રવથી બીજે સ્થાનકે જતું પડે તથા વીજળી પ્રગટવા પશ્ચાદ્દિ આદિવાં પડે. (૨) ગિલાડી, ઉદર વગેરે આડાં ઊતરતાં હોય અથવા પશ્ચાદ્દિ જતું હોય-બેઠન થતું હોય તો બીજે સ્થાનકે જતું

સોમી (અન્યત્ર) મારો કાયોત્તમ અષાઢિન, અવિરાધિન હંમિ. ૩

(ક્યાં સુધી ?)

જવ અરિહંતાણું ભગવંતાણું નમુકકા-
રેણું ન પારેમિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—જ્યાં સુધી અરિહંત ભગવાનને નમસ્કાર કરવા વડે ન પારે. ૪

તાવ કાયં ઠાણેણું મોણેણું ઝાણેણું અ-
પ્પાણું વોસિરામિ ॥ ૫ ॥

અર્થ—ત્યાં સુધી પોતાની કાયને સ્થાનકવડે, મોન રહેવા વડે (અને) ધ્યાનવડે (ગાપકિયાથી) વોસિરાવું છું. ૫ ઇતિ સૂત્ર. ૭

૫૬ (૨૮) સંપદા (૫) સુર (૧૩) લઘુ (૧૨૭) સર્વ વર્ણ (૧૪૦)

૮ ॥ અથ. લોગસ-સ વા નામસ્તવ સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

લોગસ-લોકને

ઉચ્ચેઅગરે-ઉચોત કરનારા.

પં. (૩) અક્રમાત્ મારની ધાડ આવી પડે તેથી અથવા રાગદિકના ભયથી બીજે સ્થાનકે જવું પડે (૪) સિદ્ધ વગેરે ઉચ્ચ કરના હોય અથવા તે સર્વાદિક દસ કરે તેમ હોય અથવા હીત પડે તેથી હોય તે બીજે સ્થાનકે જવું પડે.

ધમ્મતિથયરે-ધર્મરૂપ તીર્થના
કરનારા.

કિત્તકરસં-હું સ્તવીય.

કેવલી-કેવળી ભગવાનોને.

અ-અને.

સંભવમભિજ્ઞાણં અ-સંભવનાથ

તથા અભિનંદન સ્વામીને.

સુપારસં-સુપાર્થનાથને.

સુવિહિં-સુવિધિનાથને.

સીયસ સિજ્જન્સ-શીતળનાથ તથા
શ્રેયારાનાથને.

જિણું-જિનને

ધમ્મં-ધર્મનાથને.

કુંથું-કુંથુનાથને.

મહિં-મહિનાથને.

નમિજિણું-નમિજિનને.

રિઠ્ઠેએ-અરિષ્ટનેમિને.

વદ્ધમાણું-વદ્ધમાનસ્વામીને.

અએ-મેં.

વિહુય-ટાળ્યા છે.

પહીણુ-વિશેષ હાય કર્યા છે.

જિણુવરા-સામાન્ય કેવળીઓમાં શ્રેષ્ઠ.

એ-મને.

કિત્તિય-સ્તવ્યા.

મહિયા-પૃત્યા.

લોગરસ-લોકમાં.

સિદ્ધા-સિદ્ધ થયા છે.

જિણું-જિનોને.

અરિહંતે-અરિહંત ભગવાનોને.

અકિવીસંધિ-આવીસે. [જિતનાથને.

ઉસભમદિગ્ગં-થી ત્રણભદ્રેવને,

વંદે-હું વંદના કરું છું.

સુમર્હં-સુમતિનાથને.

પદિમપ્પહું-પદમ્બલ પ્રભુને.

ચંદ્રપ્પહું-ચંદ્રમ્બલ પ્રભુને.

પુપ્પદંતં-(પીઠું નામ) પુષ્પદંતને.

વાસુપુજ્જન્-વાસુપુત્રસ્વામીને.

વિમલમણંતં-વિમળનાથ તથા અ-
નંતનાથને.

સંતિં-સાંતિનાથને.

અરં-અરનાથને.

ચુણિચુવ્વયં-ચુનિચુવતસ્વામીને.

વંદામિ-હું વંદના કરું છું.

પારસં-પાર્થનાથને.

એવં-એવી રીતે.

અભિથુઆ-સ્તવ્યા.

રયમલા-કર્મ રૂપ રજ અને મલ જેમણે-

જરમરણા-જરા અને મરણ જેમણે.

તિથયરા-તીર્થકરે.

પસીયંતુ-પ્રસન્ન થાઓ.

વંદિય-વાંદા.

જે એ-જેઓ, એ.

ઉત્તમા-ઉત્તમ.

આરુગ્ગ-આરોગ્ય.

બ્રાહ્મિણ્ય-અભ્યર્ચનના નામ.

હિત-હિતમ.

ચેદ્મુ-મંદના સમદર્શી.

આદ્ય-અદ્ય-મૂર્તના સમદર્શી.

પયાગયરા-પ્રકાર કરનારા.

સિદ્ધા-સિદ્ધ અગવાનો.

સિદ્ધિ-સિદ્ધિને.

દિસંતુ-આપો.

સમપ્રિયર્-પ્રધાન સમાધિ.

દિતુ-આપો.

નિમ્મલયરા-અનિ નિર્મળ.

આલિય-અલિય.

સાગરવરગંધીરા-સ્વપંચૂરમાનુ

સમુદતી પટે કબીર એવા.

મમ-મને.

લોગસ ઉજ્જોગગરે, ધમ્મતિત્થયરે
જિણે ॥ અરિહંતે કિત્તધસ્સં, ચલ્લીસંપિ
કેવલી ॥ ૧ ॥

અર્થ—લોકના (કેવળજ્ઞાન વડે) ઉદ્યોતને કરનારા, ધર્મ
તીર્થના કરનારા, (રાગદ્વેષના) છૂતનારા, કર્મશત્રુનો નાશ કર-
નારા (અને) કેવળજ્ઞાનની એવા ચોવીશે* તીર્થકરે અને બીજા-
ઓનું પણ દીર્ઘાઈ કરીશ. ૧

* શ્રીકૃષ્ણબલ્લભેનો જન્મ વિનિતાનગરીમાં થયો. તેમના નાભિરાજ પિતા
અને મરદેવા માતા હતા. જ્યાં તીર્થકરોની માતાઓ પહેલાં સ્વાને સિદ્ધ દેખે
પણ મરદેવા માતાએ પ્રથમ તૃપ્ત દીધી. અને ગર્ભનો મહિમા જાણી તેમનું
શ્રી કૃષ્ણબલ્લભ નામ રાખ્યું તથા ધર્મની આદિના પ્રવર્ત્તાવનાર હોવાથી બીજાનું
આદિનાથ નામ પણ કરીએ. તેમનું પાંચસે ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર અને ચોગણી
લાંબ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. તેઓ સુવર્ણ વર્ણવાળા અને તૃપ્ત લાંબનવાળા
હતા. તેમને સો પુત્ર હતા. મોદાનું નામ અરત હતું જેમને આરિસાબુવનમા
કેવળજ્ઞાન થયું હતું અને હજુ પુત્રો દીક્ષા લઈ કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષ ગયા હતા.

૩૭

ઉસલ-મજિયાં ચ વંદે, સંભવમભિ
 હાંદણું ચ સુમઠં ચ ॥ પઉમપ્પહં સુપાસં,
 જિણું ચ ચંદ્રપ્પહં વંદે ॥૨॥

શ્રી અજિતનાથ અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ્યા. તેમના પિતા હતશત્રુ રાજા હતા અને તેમની માતાનું નામ વિજયારાણી હતું. તે રાજા રાણી પ્રથમ પાસાયાછ રમતાં ત્યારે રાણી હારી જતી અને રાજાની છત થતી પણ ભગવંત ગલે આવ્યા પછી રાણી છતે અને રાજા હારે, એવો ગલેનો મહિમા જાણીને અજિતનાથ નામ દીધું. તેમનું સાડાચારસે ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, બહોંતેર લાખ પૂર્વનું આયુ, સુવર્ણવર્ણ અને લાંછન હાથીનું હતું.

શ્રી સંભવનાથનો આવરિત નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા હતારી રાજા અને માતા સેના રાણી હતાં. દેશમાં દુષ્ટાળ હતો છતાં ભગવંત ગલે આવ્યાથી અણુચિંતવ્યો પૃથ્વીમાં ધાન્યનો સંભવ થયો તેથી સંભવનાથ નામ દીધું. તેમનું ચારસે ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને સાડે લાખ પૂર્વનું આયુ હતું. તેઓ સુવર્ણ વર્ણવાળા હતા તથા લાંછન ધોડાનું હતું.

શ્રી અભિનંદન સ્વામીનો અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સંવર રાજા અને માતા સિદ્ધાર્થ રાણી હતાં. ભગવંત ગલે આવ્યા પછી દંદ્રમહારાજ આવીને ભગવંતની માતાને ઘણી વાર સ્તવી જતા હતા, તેથી રાજાપ્રમુખે જાણ્યું જે એ ગલેનોજ મહિમા છે માટે અભિનંદન નામ દીધું. સાડા ત્રણસે ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર તથા પચાસ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. લાંછન વાનરનું અને સુવર્ણ વર્ણવાળા હતા.

શ્રી સુમતિનાથનો અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા મેઘરથ રાજા અને માતા સુમંગલા હતાં. પ્રભુ ગલેમાં રહ્યા પછી તે ગામમાં એક વણિકની એ સ્ત્રીઓ હતી. તેમા ન્હાનીને પુત્ર હતા અને મ્હોટી વંધ્યા હતી પણ તે છોડરાનું પ્રતિપાલન અને માતાઓ કરતી હતી. એમ કરતાં

અર્થ—(શ્રી) ઋષભદેવ તથા અગ્નિતનાથને હું વાંદું છું.
સંભવનાથ, અભિનંદનસ્વામી તથા સુમતિનાથને, પદ્મપ્રભાપ્રભુ,
રાગદેવને છતનારા સુપાર્શ્વનાથ તથા ચંદ્રપ્રભાપ્રભુને વાંદું છું. ૨.

તે વાગ્મિયો બ્યારે મરણ પામ્યો ભારે મ્હોટી સ્ત્રી ધનની લાક્ષણ્યે કહેવા કાળી
જે “પુત્ર મારો છે માટે જેનો પુત્ર હોય તેનું ધન થાય.” તેમજ ન્હાનીનો
તો દીકરો હતો તેથી તેણે કહ્યું કે “એ પુત્ર મારો છે અને ધન પણ મારું
છે.” એમ બન્ને શોકોનો ટોટો થયો. તે વડની વડની દરબારમાં આવી તે
વારે ગર્ભના મદિમાથી રાણીને સુકારો કરવાની ભક્તી શુદ્ધિ ઉપજાય છે, તેથી
એ બન્નેને રાણીએ કહ્યું કે “બન્ને મળીને ધન અહીં અર્ધ વહેંચી લો અને
છાકરાના પણ એ ભાગ કરી અર્ધ અર્ધ વહેંચી લો !” તે સાંભળી નાની સ્ત્રી
બોલી કે “મારે દ્રવ્ય જોઈતું નથી, છાકરાના કાંઈ એ વિભાગ થાય નહિ, એ
છાકરો એનો છે તે મ્હારોજ છે.” તે સાંભળી રાણી બોલી કે—“એ છાકરો
ન્હાની સ્ત્રીનો છે. કેમકે પુત્રનું મૃત્યુ થાય ત્યાં સુધી પગ મ્હોટી સ્ત્રીથી ના
કહેવાળી નહીં અને ન્હાની સ્ત્રીએ મારવાની મનાઈ કરી, માટે પુત્ર અને ધન
એને હવાલે કરે અને મ્હોટી સ્ત્રીને ધરથી બહાર કાઢે.” ગર્ભના મદિમાથી
ભગવંતની માતાને એવી શુદ્ધિ ઉપજે તે માટે સુમતિ નામ દાન. તેમનું
ચલુએ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, ચામીશ લાખ પર્વનું આયુષ્ય, સુચર્મ ચર્મ તથા
કેવલ પશ્ચીન લાંબા હનુ.

શ્રી પદ્મપ્રભ ન્વામીનો દોષાળીનગરીમા જન્મ દેના તેમના પિતા
ગાંધરગજ અને માતા સુગ્રીમાગાળી હતા. ભગવત ગર્ભ આગળ પડી માતાને
કમક્ષી રાખ્યાએ નવાનો દોહલો ઉપડ્યો (જે દેવતાએ કનુ દેવ) તેથી અને
ભગવતનું શરીર પદ્મ (કમલ) મરણુ ગભરાનું હતુ તેથી પદ્મપ્રભ નામ
દાન. તેમનું અર્ધાંશ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને કોલ લાખ કનુ ન કનુ
હતુ લાંબા પદ્મનુ તથા વર્ણ રંગ દેના

શ્રી સુપાર્શ્વનાથનો વજ્રાંશી નગરીમા જન્મ દેના તેમના પિતા
સુપ્રસન્ન ગાંધ અને માતા પૂર્વાગાળી હતા માતાના ન્હાને ૧૦૦ ને કરી

સુવિહિં ચ પુષ્કદંતં, સીઅલ-સિન્નંસ
વાસુપુન્નં ચ ॥ લમલમણંતં ચ જિણં,
ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ ॥૩૥

વ્યાસ હતાં, તે લગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી (જન્મે પાસાં) સુવર્ણવર્ણી અને ઘણું સુક્રમાળ થયાં માટે સુપાર્શ્વ નામ દીધું. (એક પ્રતમાં ‘લગવંતના પિતાનાં જે પાસાં કાઠ રોગવાળાં હતાં, તેને લગવંતની માતાએ હાથ ફેરવ્યાથી સુક્રમાળ નીરોગી થયાં’ એવો પાઠ લખ્યો છે.) તેમનું બરા ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને વીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. સુવર્ણ વર્ણ અને લાંછન સાધ્યાનું હતું.

શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામી ચંદ્રપુરી નગરીમાં જન્મ્યા હતા. તેમના પિતા મહાસેન રાજા અને માતા લક્ષ્મણા રાણી હતાં. લગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને ચંદ્રમાનું પાન કરવા (પીવા)નો દોહલો ઉપજ્યો (જે પ્રધાને ખુદ્ધિએ કરી પૂર્ણ કરાવ્યો) એ ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી ચંદ્રપ્રભ નામ દીધું. તેમનું એક સો પચાસ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને દસ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. શ્વેત વર્ણ અને લાંછન ચંદ્રનું હતું.

શ્રી સુવિધિનાથ (એમનું જીજ્ઞું નામ પુષ્પદંત છે.) તેમનો કાકંદી નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સુગ્રીવરાજા અને રામા રાણી માતા હતાં. લગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતા તથા પિતા લલી વિધિએ કરી ધર્મ કરવા લાગ્યા, એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી સુવિધિનાથ નામ દીધું. અને મચકુંદનાં કૂલની કળી સરખા પ્રભુના ઉજ્જવળ દાંત હતા માટે જીજ્ઞું પુષ્પદંત નામ દીધું. તેમનું એકસો ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, જે લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય, શ્વેત વર્ણ અને મગરમચ્છનું લાંછન હતું.

શ્રી શીતળનાથનો લલિલપુર નગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા દદરથ રાજા અને માતા નંદા રાણી હતાં. પિતાના શરીરે દાહજવર થયો

અર્થ--(શ્રી) સુવિધિનાથ (ળીકુલું નામ) પુષ્પદંતને,
શીતલનાથને, શ્રેયાંસનાથને અને વાસુપૃથ્વ્યસ્વામીને, વિમલના-
થને, અનંતનાથને અને રાગદ્રેષના શુતનારા ધાર્મનાથને તથા
શાંતિનાથને હું વંદના કરું છું ૩

હવે તે ભગવંત ગર્ભ આગ્યા પછી રાગના શરીરની ઉપર રાણીએ હાથ
ફેરવાથી શીતલતા થઈ, એવા ગર્ભનો મદિમા જાણી શીતળનાથ નામ દીકું-
તેમનું નેનું ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર અને એક લાખ પૂવેનું આપુષ્ય હતું. મુવલું
વર્ણ અને શ્રીવચનું લાંછન હતું.

શ્રી શ્રેયાંસજિનનો શિંદપુરનગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા વિ-
પ્લુગ્રામ અને માતા વિપ્લુગ્રાણી હતાં. કોઈ દેરાસરમાં પરંપરાગત દેવતા અધિ-
ષ્ઠિત સજ્જન (ચમ્પા) ની પૂજા થતી હતી. તે સજ્જનએ જે બેઠે અથવા મુકે તેને
ઉપદ્રવ લાગે. તે ભગવંત ગર્ભ આગ્યા પછી માતાના મનમાં આશ્ચર્ય જે
દેવગુરૂની પ્રતિમાની પૂજા થાય તે તો ખરું છે પણ સજ્જનની પૂજા તો
ક્યાંએ સાંભળી નથી. એમ ચિંતવી સજ્જનના રક્ષા કરનાર પુરૂષે મનાઈ ક્યાં
છતાં પણ પ્રભુની માતા તે સજ્જન ઉપર એવાં તથા સુતાં તે છતાં ગર્ભના
પ્રભાવથી અધિષ્ઠિત દેવના ઉપદ્રવ ન કરી શક્યો અને સજ્જન મુકી જતો
રહ્યો. જ્યારે પછી રાગ પ્રભુને તે સજ્જન વપગરામાં લીધી, એવા ગર્ભનો
મદિમા જાણી શ્રેયાંસ નામ દીકુ. તેમનું એથી ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર અને
નારાણી લાખ વર્ણ આપુષ્ય હતુ મુવલું હતું હવે અને લાંછન ગણતું હતુ.

શ્રી વાસુપૃથ્વ્ય સ્વામીના સ્થાનગર્ભના જન્મ હતો. તેમના પિતા
વાસુપૃથ્વ્યરાજ અને માતા વસ્પાગ્રાણી હતા. ભગવંત ગર્ભ આગ્યા પછી હદ-
મદારાજ વાંચારે આવી વનુ એકલે જનાનાં મંદિર હતીને માતાપિતાની કમ
કરતા તેથી વાસુપૃથ્વ્ય નામ દીકુ તેમનું નિખર ધનુષ્ય પ્રમાણુ નરક
અને બહેનિર લાખ વરનું આપુષ્ય હતુ રંગ વનુ અને લાંછન પાડા હતુ

શ્રી વિમળનાથના કપિરપુરનગરમાં જન્મ હતા તેમના પિતા કપિ-
વર્ગરાજ અને માતા સ્થામાગ્રાણી હતા ભગવંત ગર્ભ આગ્યા પછી તેમના

હુંથું અરં ચ મહિં, વંદે મુણિસુવ્વયં
 નમિજિણં ચ ॥ વંદામિ રિદ્ધિનેમિં, પાસં તહ
 વહ્ધમાણં ચ ॥૪॥

નગરમાં દ્રાહ સ્ત્રીભર્તાર દેદરે આવી હતી. ત્યાં દ્રાહ વ્યંતરી-દેવી રહેતી હતી તેણે તે પુરુષનું રૂપ દીધું. તેથી તેને કામદીડા કન્વાની અભિલાષા થઈ. પછી તેની સ્ત્રીના જેવું પોતાનું રૂપ વિકૃત્તી વ્યંતરી તેની પાસે સૂતી. પ્રભાતે બન્ને સ્ત્રી સમાન દેખી પુરુષે કહ્યું કે 'આમાં ન્હારી સ્ત્રી દ્રાહ ?' ત્યારે પહેલી બોલી કે એ ન્હારો ભર્તાર છે અને બીજી બોલી કે એ ન્હારો ભર્તાર છે. એમ વદતાં વદતાં સર્વ રાજા પાસે આવ્યાં. રાજા તથા પ્રધાન બેઠુ સ્ત્રીને સમાન દેખી દ્રાહ રીતે નિવેડા કરી સહ્યા નહિ. પછી રાણીએ પુરુષને દૂર બિલો રાખ્યો અને બન્ને સ્ત્રીને પાળુ દૂર બાળી રાણીને કહ્યું કે " જે પોતાના સત્યના પ્રભાવથી ભર્તારને સ્પર્શ કરે તેનો એ ભર્તાર જાણવો." તે સાંભળી વ્યંતરીએ દેવશક્તિના પ્રભાવે પોતાનો હાથ લાંબો કરી ભર્તારને સ્પર્શ કર્યો તેવાજ રાણીએ તેનો હાથ પકડી લઈને કહ્યું કે " તું તો વ્યંતરી છે માટે તારે સ્થાનકે જતી રહે. " એવી રીતે ચુકાદો થવાથી વિમળ મતિવાળી રાણી કહેવાણી, તે ગર્ભનોજ પ્રભાવ જાણી વિમળનાથ નામ દીધું. તેમનું સાદું ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર અને સાદું લાખ વર્ણન આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ અને સફર (નુંડ) નું લાંબન જાણવું.

શ્રી અનંતનાથનો અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા મિહસેન રાજા અને માતા સુયશા રાણી હતાં. એક વખત સ્વપ્નમાં જેનો અંત ન આવે એવું મોટું ચક્ર રાણીએ આકાશને વિષે લમનું દીધું અને અનંત રતનની માળા દાઢી તથા અનંત ગાંઠના દોરા કરી બાંધ્યા, તેથી લોદાના તાવ ગયા, એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી અનંતનાથ નામ દીધું. તે

અર્થ—(શ્રી) કુંથુનાથને તથા અરુનાથને, મહિનાથને, મુનિમુનિસ્વામિને તથા રાગદેવને હૃતનાથ નમિનાથને વાંડું છું. શ્રી અરિષ્ટનેમિને તથા માર્કનાથને અને વર્ધમાનસ્વામિને છું વંદન નહું છું. ૪

મનુ પચાસ ધનુષ્ય પ્રમાણ સરીર અને ત્રીસ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણ્યું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન ગિર્યાણુનું જાણ્યું.

શ્રી ધર્મનાથસ્વામી રત્નપુર નગરમાં જન્મ્યા હતા. તેમના પિતા લાનુરાગ અને માતા સુવના રાણી હતાં. રાગ રાણીને પૂર્વે ધર્મ ઉપર અત્ય રાગ હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી બન્નેને ધર્મ ઉપર અન્યંત રાગ થયો, એવા ગર્ભનો મહિમા જાણી ધર્મનાથ નામ દીધું. તેમનું ૪૫ ધનુષ્ય પ્રમાણ સરીર અને દસ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણ્યું. સુવર્ણ વર્ણ તથા વજ્રનું લાંછન જાણ્યું.

શ્રી શાંતિનાથનો ગજપુર નગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા વિશ્વસેન રાગ અને માતા અચિરા રાણી હતાં. વળી તે દેશમાં મરડીનો ઉપદ્રવ થયો હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ અમૃત છાંટ્યું તેથી મરડીની શાંતિ થઈ, એવા ગર્ભના પ્રભાવથી શાંતિનાથ નામ દીધું. તેમનું ચાલીસ ધનુષ્ય પ્રમાણ સરીર અને એક લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણ્યું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન મૃગનું જાણ્યું.

શ્રી કુંથુનાથના હસ્તિનાગપુર નગરમાં જન્મ હતો અને તેમના પિતા સદા રાગ અને માતા શ્રી રાણી હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતા-હૃદયે સ્વપ્નમાં રત્નનો મૂલ પૃથ્વીને વિશે દીડો તથા રાત્રી હતા તે કુંથુઆની જેવા ન્હાના થયા અથવા કુંથુઆ પ્રમુખ ન્હાના મોટાડા હોવાની જ્યણા દેશમાં પ્રવર્તી, તેથી કુંથુનાથ નામ દીધું. તેમનું પાંચીસ ધનુષ્યનું સરીર અને પચાસ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણ્યું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન હાથ (ખોડા) નું જાણ્યું.

ચંદ્રેસુ નિમ્મલયરા, આઈચેસુ અહિયં
પયાસયરા ॥ સાગરવરગંભીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિ
મમ દિસંતુ ॥ ૭ ॥

અર્થ—ચંદ્રસમુદાયથી વિશેષ નિર્મળ, સૂર્યસમુદાયથી વિશેષ
પ્રકાશ કરનારા (અને) સ્વયંભૂદમણ સમુદ્ર જેવા ગંભીર; એવા
સિદ્ધ (પદમાત્મા) મને મોક્ષ આપો ! ૭
૫૯ (૨૮) સંપદા (૨૮) શુરૂ (૨૭) લઘુ (૨૨૬) સર્વ વર્ણ (૨૫૬)

ધૃતિ નામસ્તવ' સૂત્ર ૮

૯૥ અથ. કરેમિ ભંતે સૂત્ર વા સામાયિકું
પચ્ચકખાણુ ॥

શબ્દાર્થ.

કરેમિ-કરું છું.	ભંતે-હે ભગવન !
સામાયિકું-સામાયિક.	સાવજજ્ઞ-પાપકારી.
ભેગું-યોગને.	પચ્ચકખામિ-પચ્ચકખાણુ કરું છું.
નિયમું-નિયમને.	પજ્જતુવાસામિ-પર્ણપાસુ-સેતું.
દુવિહું-જે પ્રકારે.	તિવિહેણું-ત્રણ પ્રકારે.
મણેણું-મને કરી.	વાયાઝી-વચને કરી.
કાએણું-કાપાએ કરી.	ન કરેમિ-ન કરું.
કારેવેમિ-ન કરાવું.	તસ્સ-તે (પૂર્વે કરેલ અપરાધ) થકી.

૧ આ સુત્રમાં નામપૂર્વક તીર્થકરોની સ્તવના કરેલ છે તેથી નામસ્તવ કહેવાય છે.

મનુ સેવન કરે ત્યાં સુધી; જો કરજી. (કરવું, કરાવવું,) અને ત્રણ
જોગથી (મન, વચન, કાયારૂપ) —

મણેણં, વાયાએ, કાએણં, ન કરેમિ,
ન કરવેમિ, તરસ ભંતે ! પડિકકંમામિ,
નિદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણં વાસિરામિ.

૧૬ મન વચન કાયાએ કરવું.
૨૦ મન વચન કાયાએ કરાવવું.
૨૧ મન વચન કાયાએ અનુમોદવું.
૨૨ મને કરવું કરાવવું.
૨૩ વચને કરવું કરાવવું.
૨૪ કાયાએ કરવું કરાવવું.
૨૫ મને કરવું અનુમોદવું.
૨૬ વચને કરવું અનુમોદવું.
૨૭ કાયાએ કરવું અનુમોદવું.
૨૮ મને કરાવવું અનુમોદવું.
૨૯ વચને કરાવવું અનુમોદવું.
૩૦ કાયાએ કરાવવું અનુમોદવું.
૩૧ મને કરવું કરાવવું અનુમોદવું.
૩૨ વચને કરવું કરાવવું અનુમોદવું.
૩૩ કાયાએ કરવું કરાવવું અનુમોદવું.
૩૪ મન વચને કરવું કરાવવું.
૩૫ મન કાયાએ કરવું કરાવવું.
૩૬ વચન કાયાએ કરવું કરાવવું.

૩૭ મન વચને કરવું અનુમોદવું.
૩૮ મન કાયાએ કરવું અનુમોદવું.
૩૯ વચન કાયાએ કરવું અનુમોદવું.
૪૦ મન વચને કરાવવું અનુમોદવું.
૪૧ મન કાયાએ કરાવવું અનુમોદવું.
૪૨ વચન કાયાએ કરાવવું અનુમોદવું.
૪૩ મન વચને કરવું કરાવવું અનુમોદવું.
૪૪ મન કાયાએ કરવું કરાવવું
અનુમોદવું.
૪૫ વચન કાયાએ કરવું કરાવવું
અનુમોદવું.
૪૬ મન વચન કાયાએ કરવું કરાવવું.
૪૭ મન વચન કાયાએ કરવું
અનુમોદવું.
૪૮ મન વચન કાયાએ કરાવવું
અનુમોદવું.
૪૯ મન વચન કાયાએ કરવું કરાવવું
અનુમોદવું.

અર્થ—મન, વચન અને ક્રિયા (એ ત્રણ જોગ) વડે ન કરે
(તથા) ન કરાવું, હે ભગવંત ! તે સંબંધી (પૂર્વે કરેલા) અપ-
રાધને હું પ્રતિક્રમું છું, (આત્મસાક્ષીએ) નિહું છું, (શુદ્ધસાક્ષીએ)
વિશેષ નિહું છું (અને) આત્માને (પાપથી) વોસરાવું છું. ઇતિ. ૬
શુદ્ધ (૭) લઘુ (૬૬) સર્વ વર્ણુ (૭૬)

૧૦ ॥ અથ. સામાયિક પારવાનું સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

સામાન્યવચ-સામાયિક વ્રતથી.

જાવ-જ્યાં સુધી.

હોઈ-હોય.

છિન્નઈ-હેલાય છે.

ક્રમ-ક્રમ.

જતિઆ વારા-જેટલી વાર.

ઉ-વગે.

સમણે ઈવ-સાધુની પેઠે.

હવઈ-હોય.

એએણ-એ.

બાહુસા-બહુ વાર.

ગુત્તો-સહિત.

મણે-મનમાં.

નિયમસંગુત્તો-નિયમથી યુક્ત.

અસુહં-અશુભ.

સામાન્ય-સામાયિક.

સામાન્યમિ-સામાયિક.

કર્મ-કર્મ અને.

સાવચ્ચે-શ્રાવક.

જગદા-જે માટે.

કારણેણ-કારણથી.

કરત-કરવું.

સામાન્ય-વચગુત્તો, જાવ મણે હોઈ
નિયમસંગુત્તો ॥ છિન્નઈ અસુહં ક્રમ.
સામાન્ય જતિઆ વારા ॥ ૧ ॥

અર્થ—સામાયિકવ્રતથી યુક્ત, ત્યાં સુધી મન તે નિયમથી યુક્ત હોય ત્યાં સુધી, જેટલી વાર સામાયિક કરે તેટલી વાર અશુભ કર્મનો નાશ કરે છે.

‘સામાઈઅંમિં ઉ કચ્ચે, સમણો ઈવ સા-
વચ્ચો હવઈ જમ્હા ॥ એએણુ કારણેણં, ખ-
હુસો સામાઈઅં કુજ્જ ॥૨॥

અર્થ—જે માટે સામાયિક કરતી વખત શ્રાવક સાધુ
અમાન હોય, તે કારણથી (તત્વના જાણનાર) બહુ વાર સામા-
યિક કરે. ૨.

૧ સામાયિક બીસીસ દોષ વર્જને કરવાનું છે, તે દોષ આ પ્રમાણે:-
મનના દશ-૧ ઘેરી દેખી દેખ કરે. ૨ અવિવેક ચિંતવે. ૩ અર્થ
ન ચિંતવે. ૪ મનમાં હોમ ધરે. ૫ યશની વાંછા કરે. ૬ વિનય ન કરે. ૭
અપ ચિંતવે. ૮ વ્યાપાર ચિંતવે. ૯ કળનો મદદ રાખે. ૧૦ નિપાણું કરે.

વચનના દશ-૧ કુવચન બોલે. ૨ હુકામ કરે. ૩ પાપ આદેશ
આપે. ૪ સવારો કરે ૫ દુષ્ટ કરે. ૬ આવો જાઓ કરે. ૭ માગ બોલે.
૮ બાળક ગમાડે. ૯ વિકથા કરે. ૧૦ દાંસી કરે.

કાયાના ખાર-૧ આસન ચપગ હોય. ૨ ચારે દિશાએ લુગ્મે. ૩
નારવ કાન કરે. ૪ આગસ મરડે. ૫ અવિનયે બેઠે. ૬ ઓડુ સહ બેઠે.
૭ મેલ ગાદે. ૮ ખજ્જ ખજ્જ. ૯ પગ ઉપર પમ ચડાવે. ૧૦ અંત ઉતારા
નકે ૧૧ અંગ દરે. ૧૨ ઉપે.

એ સર્વ મગીબીસીસ દોષ સામાયિકમાં અવનનાથી સાજો છે તે નજવા.

સામાયિક વિધે લીધું, વિધે પાર્યું, વિધિ
કરતાં જે કોઈ અવિધિ હુવો હોય, તે સવિ
હુ મન વચન કાયાએ કરી મિચ્છા મિ દુકકડાં.

દશ મનના, દશ વચનના, બાર કાયાના-એ બત્રીશ દોષમાં
જે કાંઈ દોષ લાગ્યો હોય તે સવિ હુ મન વચન કાયાએ કરી
મિચ્છા મિ દુકકડં.

ગાથા (૨) ગુરુ (૭) લઘુ (૬૭) સર્વ વર્ણ (૭૪)

ઘટિ સામાયિક પારવાનું સૂત્ર ૧૦

૧૧ ॥ અથ જગચિંતામણિ ચૈત્યવંદન

શીખદાર્થ.

જગચિંતામણિ-લગ્ય હોવાને ચિં- તામણિ રત્ન સમાન.	જગનાહ-લગ્ય હોવાના નાથ.
જગરખખણ-જી હવ નિકાચના રક્ષક.	જગગુરુ-સર્વ લોકના હિતનો ઉ- કર.
જગખંધવ-સમાન બોધવાળાના તથા સદગ્ય જંતુના બંધુ.	જગસત્યવાહ-મોક્ષાભિલાષીના સાર્થ.
જગભાવ-પદ દ્રવ્ય તથા નવ તત્ત્વના સ્વરૂપને કહેવામાં.	વિચ્છાખખણ-વિચ્છાણ.
સંઠવિચરૂવ-જેમનાં બિંબ સ્થાપન કરેલાં છે.	અકુલવય-અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર. કરુમકુ-આઃ કરમે.
	વિજ્ઞાસણ-નાશ કરનારા.

ગિરનાર-તીર્થકરો.
 અપદિદુય-કોટણી દાખાવું નથી.
 દરમભૂમિહિં-જ્યાં કમં વર્તે છે એવાં.
 પદમસંઘપણિ-પદેલા સંપવજુવાળા.
 સતરિસય-એકે સો સિનર.
 વિદરંત-વિચરના.
 નવકોટિહિં-નાવ કોડ.
 કોડિસાહસસનય-નવદશાર કોડ.
 સાહુ-સાધુઓ.
 સંપર્ક-વર્તમાનકાળે.
 મુણિ-મુનિઓ.
 વરનાદા-ઉત્તમ [કેવળ] જ્ઞાનવાળા.
 કોડિસાહસદુઅ-એ દશ્વર કોડ.
 નિઅ વિહાણિ-નિત્ય પ્રભાતે.
 રિસહુ-ઋષભદેવ ભગવાન.
 ઉગ્ગિરંતિ-શ્રી ગિરનાર પર્વત ઉપર.
 નેમિજિહ્વા-નેમિનાથ ભગવાન.
 સઅરિ-સસપુરી [સાચોર]
 નગરના.
 મુણિમુજ્વય-મુનિમુવન સ્વામી.
 પારા-શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન.
 દુરિય-પાપના.
 અવર-મીઠા.
 તિઅયરા-તીર્થકરો.
 દિસિ-દિશાઓમાં.
 ગિં કેવિ-જે કાષ્ઠ પથ.

જયંતુ-જય પામો !
 સારાણ-સાસન જેમનું.
 કમભૂમિહિં-કમભૂમિનાં છેવાળે વિગે.
 ઉકોસાય-ઉત્કૃષ્ટને.
 ગિરનારના-તીર્થકરો.
 લગ્નલક્ષ્-પામીએ.
 કેવલિણ-કેવળા.

ગમ્મર્ક-ગમણીએ.
 વીસ-વીસ.
 ગિહુ કોડિહિં-જે કોડ.
 સમણાહુ-સાધુઓ.
 ધુણિજ્ઞર્ક-સ્તવના કરીએ.
 જયકે સામિય-સ્વામી જય પામો.
 સતુંજિ-સતુંજયને વિગે.
 પહુ-પ્રભુ.
 વીર-શ્રી વીર ભગવાન.
 મંડણુ-આશ્રયણરૂપ.
 ભરૂઅરહિં-ભરૂઅને વિગે.
 મુહરિ-મુદરિ નામના.
 દુહ-દુઃખ.
 ખંડણુ-ખડન કરનાર.
 વિદિહિં-પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિગે.
 ચિહુ-ચાર.
 વિદિસિ-વિદિશાઓમાં [ખૂણામાં].
 તીઅ-અનીન [ભૂત] કાળ સંજયી.

જગભાવ-વિઅકખાણુ ॥ અદ્ભૂતવય-સંઠવિય-
રૂવ, કમ્મદ્ભૂ-વિણાસણુ ॥ ચઉવીસંપિ જિ-
ણુવર જયંતુ અપ્પહિહયસાસણુ ॥ ૧ ॥

અર્થ—ભાવ્ય જીવોને ચિંતામણિરત્ન સમાન, નિકટભાવ્ય
(ધોરા વખતમાં મોઢો જનારા) જીવોના નાથ, સમસ્ત લોકના
હિતોપદેશક, છ જીવનિકાયના રક્ષક, સમાન બોધવંતના ભાઈ,
મોઢાભિલાષીના સાર્થવાહ, પદ્મ દ્રવ્ય તથા નવ તત્ત્વનું સ્વરૂપ કહે-
વામાં વિચક્ષણ, અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર સ્થાપન કર્યા છે બિંબ
જેમનાં, અષ્ટકર્મેના નાથ કરનારા અને જેમનું શાસન કોઈથી હળાય
નહીં તેવું છે, એવા ચોવીશો તીર્થકરો જયવંતા વત્તા ! ૧.

‘કમ્મભૂમિહિં કમ્મભૂમિહિં પદ્મ-સં-
ઘયણિ, ઉકકેસય મત્તરિસય, જિણુવરાણુ

૦ અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર શ્રી આયમદેવના પુત્ર ભરત ચરીએ ચોવીશો
તીર્થકરની મણિમય પ્રતિમા સ્થાપન કરેલ છે. તે દરેક તીર્થકરોની પોતપોતાની
શાયાના માપે પ્રતિમા છે મૌની નાસિકા સરખી સાર્દનમાં છે, બેઠકની
પાદલી નાની એવી છે.

૧ ૫ ભરત, ૫ અરવલ અને ૫ મહાવિદેહની પૂર્વ પશ્ચિમના મની
૧૬૦ વિગ્રહ-એમ ૧૭૦ દેકાએ એકેક તીર્થકર હિન્દુ કાને દેવા. આ અગ્નિનનાથ
સ્વામીના વાડે તે પ્રમાણે હતા.

અણગાય-અનાગત-ભવિષ્ય કાળ

સંબંધી.

જિજ્ઞાસુ-જિજ્ઞાસુરોને.

સત્તાણુવર્ધ-સત્તાણું.

લખખા-લાખ.

અકુ-આકુ.

ખત્તિસય-ખત્રીશ સો.

તિઅલોએ-ત્રણ લોકને વિષે.

વંદે-હું વંદના કરું છું.

કોડી ખાયાલ-ખેતાળીશ કોડ.

અડવના-અઢાવન.

સહસ-હજાર.

સાસય-સાશ્વતાં.

પણમાભિ-હું પ્રણામ કરું છું.

સંપદ્ધિ-વર્તમાનકાળ સંબંધી.

વંદ-હું વંદના કરું છું.

સંવેદિ-સર્વ પણ.

સહસસા-હજાર.

છપ્પત્ત-છપ્પત.

કોડિઓ-કોડ.

ખાસિઆઇ-ખ્યાશી.

ચેઇએ-ચૈત્યોને.

પનરસ કોડિસયાઇ-પંદરસો કોડ.

લખખ-લાખ.

છત્તીસ-છત્રીશ.

અસિઇ-અંશી.

ખિંખાઇ-ખિંખોને.

૧ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ચૈત્ય-
વંદન કરું ? ઇચ્છં.

અર્થ—સુગમ છે.

જગચિંતામણિ જગનાહ, જગગુરુ
જગરકખાણુ ॥ જગખંધવ જગસત્યવાહ,

૧ જોતમસ્વામી અષ્ટપદ્ધિ યાત્રા માટે ગયા ત્યારે તેમણે આ
ચૈત્યવંદન ત્યાં બનાવ્યું છે.

જગભાવ-વિગ્રહખાણુ ॥ અદ્ભૂતવય-સંઠવિય-
રૂપ, કમ્મદ્ભૂ-વિણુસાણુ ॥ ચઉવીસંપિ જિ-
ણુવર જયંતુ આપ્પહિહયસાસાણુ ॥ ૧ ॥

અર્થ—ભાવ્ય હોવાને ચિંતામતિરત્ન સમાન, નિકટભાષ્ય
(ચોટા વખતમાં મોઢો જનારા) હોવાના નાથ, સમસ્ત લોકના
હિતોપદેશક, છ હવનિકાયના રક્ષક, સમાન બોધવંતના લાઈ,
મોક્ષાભિલાષીના સાર્થવાહ, પદ્મદ્રવ્ય તથા નવ તત્ત્વનું સ્વરૂપ કહે-
વામાં વિચક્ષણ. આઠાપદ પર્વત ઉપર સ્થાપન કર્યા છે જિજ્ઞા
જેમનાં, અણકર્મેના નાથ કરનારા અને જેમનું શાસન કોઈથી હળુાય
નહીં તેવું છે, જોયા ચોવીશે તીર્થકરે જયવંતા વર્તે! ૧ .

'કમ્મભૂમિહિં કમ્મભૂમિહિં પદમ-સં-
ઘયણિ, ઉકકોસય સત્તરિસય, જિણુવરાણુ

• આઠાપદ પર્વત ઉપર શ્રી કાલ્પદેવના પુત્ર ભરત ચઢીએ ચોવીશે
તીર્થકરની મણિમય પ્રતિમા સ્થાપન કરેલ છે. તે દરેક તીર્થકરેની પોતપોતાની
કાવાના માપે પ્રતિમા છે. મૌની નાસિકા ગરખી લાઈનમાં છે, બેઠકની
પાટલી નીચી ઊભી છે.

૧ ૫ ભરત, ૫ અંરવત અને ૫ મહાવિદેહની પૂર્વ પશ્ચિમની મળા
૧૬૦ વિગ્રહ-એમ ૧૭૦ દેકાણે એકેક તીર્થકર ઉત્કૃષ્ટ કાળે હોય. શ્રી અગ્નિતનાથ
સ્વામીના વારે તે પ્રમાણે હતા.

વિહરંત લખ્ખમ્ ॥ નવકોટિહિં કેવલિણુ,
કોટિસહરસનવ સાહુ ગમ્મમ્ ॥ સંપર્ધ જિ-
ણવર વીસ, મુણિ ખિહું કોટિહિં વરનાણુ ॥
સમાણહ કોટિસહસદ્દુગ્ધ, થુણિજ્જમ્ નિચ્ચ
વિહાણિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—અણિ, નખી અને કૃષિકૃપ ક્રમે જ્યાં વર્તે છે, એવાં
કર્મભૂમિનાં ક્ષેત્રાને વિષે, પ્રથમ સંઘયણુવાળા ઉત્કૃષ્ટપણે એક સો
સિત્તેર તીર્થકરો વિચરતા પામીએ; કેવલજ્ઞાની નવ કોટ અને
નવ હજાર કોટ સાધુઓ (હોય એમ નિહાંતથી) વાળીએ.
વર્તમાનમાં (શ્રી સીમંધરસ્વામી પ્રમુખ) ૧૧૧૧ તીર્થકર (અને)
પ્રધાન કેવળજ્ઞાનના ધરનારા એ કોટ મુનિ (તથા) એ હજાર
કોટ સાધુઓ (હોય) તેઓની નિરતર પ્રભાતે સ્તવના કરીએ.

જયઉ સામિય જયઉ, સામિય રિસહ
સત્તુંજિ ॥ ઉજિજંતિ પહુ નેમિજિણુ, જયઉ
વીર સચ્ચઉરિમંડણુ ॥ ભરૂચચ્છહિં મુણિ-

૧ જયન્યકાળે તારા તીર્થકરો હોય. તે પ્રમાણેનાં મહાસિંહની ૮-૯
૨૪-૨૫ માં વિજયમાં અંકક છે. એટલે અણુકીપમા તારા ધાતકીખંડમાં
(એ મહાવિક્રમ માટે) ૮ અને પુષ્કરારમાં ૮ મળ્યા છે. વિજયના અંકક
દરેક વખતે અદલાયા કરે છે.

સુવ્યથ, મુહરિપાસ દુહ-દુરિય-ખંડણુ ॥
 અવરવિદેહિં તિત્થયરા, ચિહું દિસિ વિદિસિ
 જિં કેવિ ॥ તીઆણાગય-સંપદઅ, વંદૂ જિણુ
 સવેવિ ॥ ૩ ॥

અર્થ—જયવંતા વત્તા ! શ્રી શત્રુંજય ઉપર શ્રી ઋષભદેવ
 જયવંતા વત્તા ! શ્રી ગિરનારજી ઉપર પ્રભુ નેમિનાથ તીર્થકર
 (અને) સાધાર (સત્યપુરી) નગરના આભુષણરૂપ શ્રી વીર-
 સ્વામી જયવંતા વત્તા ! ભદ્રચમાં શ્રી મુનિમુક્તસ્વામી (અને)
 ન (ટીટોઈ ગામમાં) શ્રી મુહરિ પાર્શ્વનાથ (જો પાંચે જિનપરો)
 દુઃખ અને પાપના નાશ કરનારા છે. ખીલ (પાંચ) મહાવિદેહને
 વિશે જે તીર્થકરો, (છે તથા) ચાર દિશાઓ અને ચાર વિદિશા-
 ળોમાં જે કોઈ પણ અતીતકાળ, અનાગતકાળ અને વર્તમાનકાળ
 સંબંધી તીર્થકરો છે, તે સર્વને પણ હું વંદના કરું છું.

સત્તાણુવધ-સહસ્સા, લકખા છપ્પત્ર
 અદ્દુકોડિઓ ॥ બત્તિસય બાસિઆઈ, તિઅ-
 લોએ ચેઇએ વંદે ॥ ૪ ॥

અર્થ—આઠ હોટ, છપ્પત્ર લાખ, સત્તાણું હજાર, બત્તીસ મે
 અને પચાત્રી (૮૫૭૦૦૨૮૨) (ચેટલા) ત્રણ લોહને વિશે જિન-
 પ્રાન્ના છે તેને હું વાંદું છું. ૪

૪ એક નેનામદેર લેતો ત્યાં જ્યાં ગાય દર્શન કરવા હોતો હતો
 તેથી તેમનું નામ મુહુરી પાર્શ્વનાથ પડેલું છે.

પનરસ કોડિસયાઈ, કોડી ખાયાલ લકખ
અડવના ॥ છત્તીસસહસ અસિઈ, સાસય-
ખિખાઈ પણુમામિ ॥ ૫ ॥

અર્થ—પંદરશે કોડ (પંદર અખજ) જેતાલીશ કોડ, અઠ્ઠા-
વન લાખ, છત્તીસ હજાર, એસી (પૂર્વોક્ત જિનપ્રાસાદને વિષે)
શાશ્વતાં જિનખિખો છે તેઓને હું વંદના કરું છું. ૫ ઇતિ. ૧૧

૧૨ ॥ અથ નં કિંચિ સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

નં કિંચિ—જે કંઈ.

સગ્ગે—સ્વર્ગમાં.

માણુસે લોએ—મનુષ્ય લોકમાં.

જિણુખિખાઈ—જિનખિખો.

સખ્યાઈ—સર્વને.

નામતિત્થં—નામરૂપ તીર્થો છે.

ખાયાલિ—પાતાળમાં.

જાઈ—જેટલાં.

તાઈ—તેટલાં.

વંદામિ—વાંદુ છું.

નં કિંચિ નામતિત્થં, સગ્ગે ખાયાલિ

૨ વર્તમાન તીર્થોનાં નામ—શ્રી શત્રુઘ્ન, ગિરનાર, અણુદ્રાચળ
(આણુદેવવાડા ને અચળગઢ), સમ્મેતશિખર, શંખચરણ, કુનારિયાણ, અંતરીક્ષ
પાર્શ્વનાથ, મક્ષીણ, તારંગાતીર્થ, અગરના પાર્શ્વનાથ, વન્દ્યાળા, માનુષપુર,
ખામણવાડા, નિરાહિલા પાર્શ્વનાથ, પાવાપુરી, ચપાપુરી, ગજગદી ગુનાવણ,
માંડવગઢ, કાંદી, ક્ષત્રિયકુંડ, ગનાન્સ, અંબાધ્યા, મન્તપુરી, અહલયાન,
તિનાપુર, ધૂલેવા [કેશરિયાણ], ભદ્રેશ્વર કમણિયાણ, નોતપુર્ણા, પાનમર વગેરે.

માણુસે લોએ ॥ જાઈ જિણુખિંબાઈ, તાઈ
સબ્બાઈ વંદામિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—સ્વર્ગને વિષે, પાતાળને વિષે, (અને) મનુષ્યલોકને
વિષે જે તીર્થકરનાં જિંઓ છે તે સર્વને (તેમજ) જે કાંઈ નામ
રૂપ તીર્થો છે (તેને) હું વંદના કરું છું. ૧
ગાથા (૧) ૫૬ (૪) અંપઠા (૪) ગુરૂ (૩) લઘુ (૨૬) સર્વ વર્ણ (૩૨)

॥ અથ નમુત્થુણું વા શકસ્તવં સૂત્ર ॥
શબ્દાર્થ.

નમુત્થુણું—નમસ્કાર હો.	અરિહંતાણું—અશિંકતને.
ભગવંતાણું—ભગવાનોને.	આર્ધગરાણું—દ્વાદશાંગીની આદિ
નિત્યચરાણું—ધર્મતીર્થના પ્રવર્ત્તાવ-	કરનારને. [જળધુનારાને.
નારાને.	
પુરિમુત્તમાણું—પુરુષોમાં ઉત્તમને.	સયંસંબુદ્ધાણું—પોતાની મેજે તત્ત્વના
પુરિસવર—પુરુષોમાં પ્રધાનને.	પુરિસસીદ્ધાણું—પુરુષોમાં સિદ્ધસમાનને.
પુરિસ—પુરુષોને વિષે.	પુંડરીઆણું—કમળસમાનને
લોગુત્તમાણું—લોકમાં ઉત્તમને.	ગંધહૃદીણું—ગંધહૃદનીસમાનને.
લોગાહિઆણું—લોકના દ્વિતકારીને.	લોગનાહાણું—લોકના નાથને
લોગપદ્મજેઅગરાણું—લોકને વિષે	લોગપદ્મિણું—લોકને વિષે દીપક-
ઉચ્ચોત કરનાગને	સમાનને.
અબ્બુદયાણું—અનરચક્ષુના ગેધા	અભયદયાણું—અભયદાન આપનારાને.
કનારાને.	મગ્ગદયાણું—મોક્ષમાર્ગ આપનારાને.
	સરણુદયાણું—સરણ આપનારાને.

* શક એટલે પ્રથમ કૃત્વલોકનો મુખ્ય હકનેતી કરેલ ગુણિ તે સકસ્તવ.

પનરસ કેડિસયાઈ, કેડી બાયાલ લકખ
અડવના ॥ છત્તીસસહસ અસિઈ, સાસય-
ખિંબાઈ પણુમામિ ॥ ૫ ॥

અર્થ—પંદરશે કોડ (પંદર અખજ) જેતાલીશ કોડ, અઠ્ઠા-
વન લાખ, છત્તીસ હજાર, એંત્રી (પૂર્વોક્ત જિનપ્રાસાદને વિષે)
શાશ્વતાં જિનખિંબો છે તેઓને હું વંદના કરું છું. ૫ ઇતિ. ૧૧

૧૨ ॥ અથ. જં કિંચિ સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

જં કિંચિ—જે કંઈ.

સગ્ગે—સ્વર્ગમાં.

માણુસે લોએ—મનુષ્ય લોકમાં.

જિણુખિંબાઈ—જિનખિંબો.

સખ્યાઈ—સર્વને.

નામતિત્થં—નામરૂપ તીર્થો છે.

પાયાલિ—પાતાળમાં.

જાઈ—જેટલાં.

તાઈ—તેટલાં.

વંદામિ—વાંદું છું.

જં કિંચિ નામતિત્થં, સગ્ગે પાયાલિ

૧ વર્તમાન તીર્થોનાં નામ—શ્રી શંકુજય, ગિરનાર, અર્બુદાચળ
(આણુદેવવાડ ને અચળગઢ), સમ્મેતશિખર, શંખેશ્વરજી, કુંભારિયાજી, અંતરીક્ષ
પાર્શ્વનાથ, મહીજી, તારંગાતીર્થ, અગ્નરા પાર્શ્વનાથ, વરકાણા, રાણકપુર,
આમણુવાડ, નિરાહિલા પાર્શ્વનાથ, પાવાપુરી, ચંપાપુરી, રાજગૃહી, ગુણાયાજી,
માંડવગઢ, કાંકેદી, કાન્નિવકુંડ, અનારસ, અયોધ્યા, રત્નપુરી, અલ્હાબાદ,
હસ્તિનાપુર, ધૂલેવા [કેશરિયાજી], ભદ્રેશ્વર, ઝગડિયાજી, બોયણી, પાનસર વગેરે.

નંમુત્થુણું 'અરિહંતાણું ભગવંતાણું' ॥૧॥

અર્થ—નમસ્કાર હો, (શ્રી) અરિહંતને, ભગવંતને. ૧

૧ અરિહંત ભગવાનને યોગીશ અતિશય હોય છે, તે આ પ્રમાણે:—

૧ શરીરે અનનરૂપમય, મુગ્ધમય, રોમરહિત, પરમેશ્વરરહિત અને મધરહિત હોય.

૨ રૂધિર તથા માંસ ગાયના દૂધમમાન ધોળાં અને દુર્ગંધ વગરનાં હોય.

૩ આદાર તથા નિદાર ચર્મચતુષ્ટી અદશ્ય હોય.

૪ આસોન્દ્યામમાં કમળ જેવી મુગ્ધ હોય.

આ ચાર અતિશય જન્મથીજ હોય છે માટે સ્વાભાવિક—સહજાતિશય સ્ફેરાય છે.

૫ યોગજન પ્રમાણે સમવસરણમાં મનુષ્ય, દેવ અને તિર્યચની કોણ-કોણી સમાય અને તેમને આધા થાય નહિ.

૬ ચારે બાજુ પચીસ પચીસ યોગજન સુધી પૂર્વોત્પન્ન રોગ ઉપરામે અને નવા રોગ થાય નહિ.

૭ વૈરભાવ જાય.

૮ મરણી થાય નહિ.

૯ અનિરુદ્ધિ એટલે લલ ઉપરાન્ત વરસાદ થાય નહિ.

૧૦ અનારુદ્ધિ એટલે વરમાદનો અભાવ થાય નહિ.

૧૧ દુર્ભિશ્ન એટલે દુકાળ ન પડે.

૧૨ સ્વચ્છ અને પચ્ચક્ષ [સ્વરાજ્ય અને પરરાજ્ય] નો ભય ન હોય.

૧૩ ભગવતની વાણી મનુષ્ય નિર્વચ્ય અને દેવતા પોતપોતાની આપ્તામાં સમાજે. [વાણી પાત્રીશ મુળવાણી હોય છે તે ગુણનવશગની કુટનોટમા વંતવા]

આઈગરાણું, તિથ્યરાણું, સયંસંખુ-

ધ્રાણું ॥ ૨ ॥

અર્થ—(ધર્મની) આદિના કરનારને, તીર્થના સ્થાપનારને, પોતાની મેળે બોધ પામનારને. ૨

૧૪ એક યોગ્ય સુધી સરખી રીતે ભગવંતની વાણી સંભળાય.

૧૫ સૂર્યથી બાર ગણા તેજવાણું ભામંડળ પ્રભુની પાછળ મસ્તક પાસે હોય.

આ અગિયાર [૫ થી ૧૫] અતિશયો કૃવળજ્ઞાન થાય ત્યારે થાય તેથી તે કુર્મક્ષયજાતિશય કહેવાય છે. ૬ થી ૧૨ માં જણાવેલા રોગાદિક સાત ઉપદ્રવો ભગવંત વિહાર કરે ત્યારે પણ ચારે દિશાએ કરતા પચીસ પચીસ યોગ્ય સુધી ન હોય.

૧૬ આઠાશમાં ધર્મચક્ર હોય.

૧૭ બાર જોડી [ચોવીશ] ચામર અણવીંળ્યાં વીંળાય.

૧૮ પાદપીઠ સહિત સ્ફટિક રત્નનું ઉત્તરવળ સિંહાસન હોય.

૧૯ ત્રણ છત્ર [સમવસરણ વખતે દરેક દિશાએ] હોય.

૨૦ રત્નમય ધર્મધ્વજ હોય. [તેને ઇંદ્રધ્વજ પણ કહે છે].

૨૧ નવ સુવર્ણ કમળ ઉપર ચાલે. [જે ઉપર પગ મૂકે અને સાત પાછળ રહે. તેમાંથી વારાફરતી જે જે આગળ આવે.]

૨૨ મણિ, સુવર્ણ અને રૂપાના એ રીતે ત્રણ ગઢ હોય.

૨૩ ચાર મુખે કરી ધર્મદેશના છે છે એમ દેખાય. [પૂર્વ દિશાએ ભગવંત બેસે, બાકીની ત્રણ દિશાએ ત્રણ પ્રતિબિંબ વ્યંતરદેવ સ્થાપે.]

૨૪ સ્વશરીરથી બારગણું કેવું અશોકવૃક્ષ, છત્ર, ઘંટા [ટોટરીઓ], પતાકા આદિથી યુક્ત હોય.

૨૫ ઘંટા અંધામુખ એટલે અવગા થઈ જાય.

૨૬ ચાલતી વખતે સર્વ વક્ષ નમી પ્રણામ કરે.

૨૭ ચાલતી વખતે આઠાશમાં દૃઢુભિ વાગે.

પુરિસુત્તમાણં, પુરિસસીહાણં, પુરિસ-
વરપુંડરીઆણં, પુરિસવરગંધહૃત્થીણં ॥૩૩॥

અર્થ—પુરૂષને વિષે ઉત્તમને, પુરૂષને વિષે સિંહ સમાનને,
પુરૂષને વિષે ઉત્તમ પુંડરીક ઠમળ સમાનને, પુરૂષને વિષે પ્રધાન
ગંધહૃત્તિ સમાનને. ૩

લોગુત્તમાણં, લોગનાહાણં, લોગહિ-
આણં, લોગપર્થવાણં, લોગપદ્મજ્ઞેઅગરાણં. ૪

૨૮. લોગન સુધીમાં અનુકૂળ વાયુ હોય.

૨૯. મોર વગેરે શુભ પદ્મીઓ પ્રદક્ષિણા કરતાં રહે.

૩૦. મુગેષ જળની જટિ થાય.

૩૧. જળ-મધનમાં લોપજેણાં પાંચ વર્ણવાળાં સચિત કૂલની દીવજ
સુધી જટિ થાય.

૩૨. દેસ, દોમ, દાદી મુલનાવાગ અને નખામંથમ લીધા પછી જવેનહિ.

૩૩. જ્યન્મપણે ચાર નિઝાપના કોડ દેવના પાસે રહે.

૩૪. સર્વ અનુઓ અનુકૂળ રહે.

આ વિધા ૧૬ થી ૩૪ અંતરે એકમંત્રીય અનિયતો દેવના કહે તેથી
તે દેવદૂતાનિશાય કહેવાય છે આ ચોત્રીય અનિયતો જે ચાર અનિયતમાં
સમાવેશ થાય છે તે અગ્નિનન્દા ગુફાનુ વર્ણન કરતાં અગાઉ જળવાવી એક
કીર્તિ તે સમજવા.

અર્થ—લોકને વિષે ઉત્તમને, લોકના નાથને, લોકના હિત કરનારને, લોકને વિષે દીવા સમાનને, લોકમાં પ્રકાશ કરનારને. ૪

**અભયદયાણું, ચક્રબુદ્ધયાણું, મગ્ગદયાણું,
સરાણુદયાણું, ઝોહિદયાણું ॥ ૫ ॥**

અર્થ—અભયદાનના આપનારને, (શ્રુત જ્ઞાનરૂપ) ચક્રના આપનારને, (મોક્ષ) માર્ગના આપનારને, શરણુ આપનારને, સમક્ષિત આપનારને. ૫

**ધર્મમદયાણું, ધર્મમદેસયાણું, ધર્મમના-
યગાણું, ધર્મમસારહીણું, ધર્મમવરચાઉરંત-
ચક્રવટ્ટીણું ॥ ૬ ॥**

અર્થ—ધર્મના દાતાને, ધર્મના ઉપદેશ કરનારને, ધર્મના નાથને, ધર્મના સારથીને, ચાર ગતિના અંત કરનાર ઉત્તમ ધર્મ-ચક્રવર્તીને. ૬

**અપ્પહિહયવરનાણુદંસણુધરાણું, વિઅ-
દ્ધઉમાણું ॥ ૭ ॥**

અર્થ—કોમળથી હણાય નહીં એવા ઉત્તમ જ્ઞાન (કેવળજ્ઞાન) અને દર્શન (કેવળદર્શન) ના ધારણુ કરનારને, નિવર્ત્યું છે સન્ધ્યાનું તેમને. ૭

જિણાણું જવયાણું, તિનાણું તારયાણું,
બુદ્ધાણું બોહયાણું, મુત્તાણું મોઝગાણું ૮

અર્થ—રાગ દ્વેષના જિતનારને (તથા) જિતાડનારને,
(સંસારથી) તરનારને (તથા) તારનારને, તત્ત્વના લાણુનારને
(તથા) જણાવનારને, (કર્મથી) શુદ્ધતને (તથા) મૂકાવનારને.

સવ્વન્નાણું, સવ્વદરિસીણું, સિવ-મયલ-
મરુઝ-માણું ત-મઠખય-મન્વાબાહ-મધુણું-
રાવિત્તિ-સિદ્ધિગઢ-નામધેયં ઠાણું સંપત્તાણું,
નમો જિણાણું, જિઝભયાણું ॥ ૯ ॥

અર્થ—સર્વજ્ઞને, સર્વદર્શીને; કૃત્યાણુરૂપ, અચળ, રાગ રહિત,
અનંત, અક્ષય, અવ્યાબાધ, અપુનરાગમન એવી સિદ્ધિ ગતિ છે
નામ જેનું એવા સ્થાનને પામેજાને; રાગદ્વેષના ક્ષય કરનાર તથા
સર્વ લયના જિતનારને નમસ્કાર હો.

જેઝ અઘઝા સિદ્ધા, જેઝ ભવિરસં-
તિણાગયે ઠાલે ॥ સંપઘ ઝ વટ્ટમાણા, સવ્વે
તિવિહેણુ વંદામિ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—જેઝો અતીવકાળે નિદ્ર થયા, જેઝો અનાગતકાળે

સિદ્ધ થશે (અને) વર્તમાનકાળે વિદ્યમાન (હયાત) ચોવા સર્વ
(દ્રવ્યજિનો) ને હું ત્રિવિધે વંદના કરું છું. ૧૦

પદ (૩૩) સંપદા (૯) ગાથા (૧) નવ સંપદામાં ગુરુ (૩૩)

લઘુ (૨૬૪) સર્વ વર્ણ (૨૬૭).

ઘટિ નમુદ્યુણં સૂત્ર. ૧૩

૧૪ ॥ અથ જાવંતિં ચેઈઆઈં સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

જાવંતિ-જેટલાં.

ચેઈઆઈં-ચૈત્યો છે.

ઉડ્ડે-ઊર્ધ્વ લોકને વિષે.

આહે-અધોલોકને વિષે.

તિરિઅલોઅ-તિર્ઞલોકને વિષે.

સવ્વાઈં-સર્વને.

તાઈં-તેને.

વંદે-હું વંદના કરું છું.

ઈહુ-અહીં

સંતો-છતો.

તત્થ-ત્યાં.

સંતાઈં-રહેલાને.

જાવંતિ ચેઈઆઈં, ઉડ્ડે અ આહે અ
તિરિઅલોઅ અ; સવ્વાઈં તાઈં વંદે, ઈહ
સંતો તત્થ સંતાઈં ॥ ૧ ॥

અર્થાલોકને વિષે જોટલી જિનપ્રતિમાઓ છે તે સર્વને, હું અહીં
છતો, ત્યાં છે તેને વંદના કરું છું. ૧ ઇતિ. ૧૪. . . .
ગાથા (૧) સંપદા (૪) પદ (૪) શુર (૩) . . .
લઘુ (૩૨) સર્વ વર્ણ (૩૫).

૧૫ ॥ અથ જાવંત કેવિ સાહુ સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

જાવંત-જોટલા.

સાહુ-સાધુઓ.

એરવય-એરવત ક્ષેત્રને વિષે.

સવ્વેસિ-સર્વને.

પાણુઓ-નમો.

તિદંડ-ત્રણ દંડી-મન, વચન અને
કાયાના પાપથી.

કેવિ-કોઈ પણ.

ભરહુ-ભરતક્ષેત્રને વિષે.

મહાવિદેહુ-મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે.

તેસિ-તેને.

તિવિદેહુ-મન, વચન, કાયાએ કરીને

અથવા કરવું, કરાવવું, અનુમોદનું
તે ૩૫ ત્રિવિધે.

વિરયાણું-નિવર્તમાને.

જાવંત કેવિ સાહુ, ભરહુ-રવય-મહા-
વેદેહુ અ ॥ સવ્વેસિ તેસિ પાણુઓ, તિવિ-
દેહુ* તિદંડવિરયાણું ॥ ૧ ॥

સિદ્ધ થશે (અને) વર્તમાનકાળે વિદ્યમાન (હયાત) એવા સર્વ
(દ્રવ્યજિનો) ને હું ત્રિવિધે વંદના કરું છું. ૧૦

પદ (૩૩) સંપદા (૯) ગાથા (૧) નવ સંપદામાં શુર (૩૩)

લઘુ (૨૬૪) સર્વ વર્ણ (૨૯૭).

ઘટિ નમુત્યુણં સૂત્ર. ૧૩

૧૪ ॥ અથ જવંતિં ચેઈઆઈં સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

જવંતિ-જેટલાં.

ઉડ્ડે-ઊર્ધ્વ લોકને વિષે.

તિરિઅલોએ-તિર્જલોકને વિષે.

તાઈં-તેને.

ઈહ-અહીં

તત્થ-ત્યાં.

ચેઈઆઈં-ચૈત્યો છે.

અહિ-અધોલોકને વિષે.

સંવાઈં-સર્વને.

વંદે-હું વંદના કરું છું.

સંતો-જતો.

સંતાઈં-રહેલાને.

જવંતિ ચેઈઆઈં, ઉડ્ડે અ અહિ અ
તિરિઅલોએ અ; સંવાઈં તાઈં વંદે, ઈહ
સંતો તત્થ સંતાઈં ॥ ૧ ॥

અર્થ—ઊર્ધ્વલોકને વિષે તથા અધોલોકને વિષે અને તિ-

૧૭ ॥ અથ. ઉપસર્ગદ્વિત રત્નવન. ॥

શબ્દાર્થ.

ઉપસર્ગ-ઉપસર્ગ (વિષ) ને. દુરં-દરનાર.

પાર્શ્વ-પાર્શ્વ નામનો યક્ષ જેને છે એવા. પાર્શ્વ-પાર્શ્વનામને.

૧ વરાહમિહરનો જન્મ મરીને અંગર થવાથી તેજોમંથમાં મગ્નનો ઉપદ્રવ થયો. તેની શાંતિને અર્થે મંથની વિનતિથી શ્રી ભદ્રામાતુલ્યાભિષે માન (અથવા ૭) ગાથાનું આ સ્તોત્ર રચ્યું. તે ભજુવા, મજુવા તથા માંજગવાથી મરકી શાંત થયું. આથી લેકા નિરંતર આ સ્તોત્ર ભજુવા સાચા તેથી ધરભેદને પ્રત્યક્ષ આવડું પડ્યું. માટે ધરભેદની વિનતિથી શુભદારાએ છેલ્લી બે (અથવા એક) ગાથા ભજારી મકી અને દાસ છે તે પાંચ ગાથા કાયમ રાખી. આ સ્તોત્રમાં શ્રી પાર્શ્વનાથજી તથા તેમના યક્ષ પાર્શ્વ અને પદ્માવતી ધરભેદની દિગ્ધર્મી સ્તુતિ છે, તે જાણવાની હજીવાળાએ રીકા જોવી. દરેક ગાથાના પદોના પદોના અર્થ એકત્ર કરતાં પંચપરમેષ્ઠીને નમસ્કાર થાય છે, તે આ પ્રમાણે—
૧ ઉપ-ઉપાધ્યાય. ૨ વિસ-એ બે અક્ષરવડે સાધુઓ લેવા, સર્વ રસમય વિષને દેખાડનાર તે સાધુઓ. ૩ ચિહ્ન પદવડે આચાર્ય લેવા. તીર્થંકર મોક્ષ ગમે અને જ્યાં મુખી શાસન રહે ત્યાં મુખી રહે તે અથવા તત્ત્વથી એકત્ર કરેલ દ્રવ્ય ગુણ પર્વાવના સ્વરૂપમાં રહેવાવાળા. ૪ તુલુ પદવડે અરિહત લેવા. તોહુતિ-અર્ધયન્તિ અર્થાત ધાતી કર્મને અને મકળ મંથાવને નારા કરે તે અરિહત. ૫ ઈશ્વ-પદવડે સિદ્ધભગવત લેવા ક્રમશઃ ગતો અર્થાત અપુ-નગતિમાં-મોક્ષમાં ગયા તે સિદ્ધા અહીં પરમેષ્ઠીનો ક્રમ આ પ્રમાણે દેરા તેના હેતુ આ પ્રમાણે જાણવા મુત્ર ઉપાધ્યાયની પાસે ભજુવા તેથી પ્રથમ ઉપાધ્યાયને નમસ્કાર કર્યા. ઉપાધ્યાય નમીયે અભ્યાસ કરેતા માધુઓને માધુ સદાય કરે માટે જાંતે નાધુને નમન્કાર કર્યા ભજીલ મુત્રનો અથ આચાર્યો કરે તેથી જાંતે આચાર્યને નમન્કાર કર્યા આચાર્યના ઉપદેશથી અરિહત પ-ણાનુ જાન થાય માટે આદ્યો અરિહતને નમન્કાર કર્યા. અરિહત ઠમ બપાવી સિદ્ધ થાય તેથી પાચમે સિદ્ધને નમન્કાર કર્યા.

અર્થ—(પાંચ) ભરત, (પાંચ) ઐરવત અને (પાંચ) મહાવિદેહ દેવને વિષે નેટલા કોઈ સાધુઓ મન, વચન કાયાએ કરીને ત્રણ દંડથી નિવર્તેલા છે, તેઓ સર્વને હું નમ્યો. ૧ ઇતિ.
 પદ (૪) સંપદા (૪) ગાથા (૧) લઘુ (૩૭)
 શુર (૧) સર્વ વર્ણ (૩૮).

૧૬ ॥ અથ પરમેષ્ઠિ નમસ્કારઃ ॥

શબ્દાર્થ.

નમો—નમસ્કાર છે.	અર્હત—અરિહંત.
સિદ્ધ—સિદ્ધ.	આચાર્ય—આચાર્ય.
ઉપાધ્યાય—ઉપાધ્યાય.	સર્વસાધુભ્યઃ—સર્વ સાધુઓને.

નમોઽર્હતિસદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુ-

ભ્યઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ —અરિહંત. સિદ્ધ. આચાર્ય, ઉપાધ્યાય (અને) સર્વ સાધુઓને (નમો) નમસ્કાર છે. ૧

૧૭ ॥ અથ. ઉપરાગદ્વિર' સ્તવન ॥

સાધ્યાર્થ.

ઉવસગ્ગ-ઉપસર્ગ (વિન) ને. હર-હરનાર.
પાસ-પાર્થ નામનો યજ્ઞ જેને ઉમેરા. પાર-પાર્શ્વનાથને.

૧ વરાહમિહરનો જ્ઞમરીને અંતર યવાથી તેજોમંથમાં મરણનો ઉપદેશ કર્યો. તેની શાંતિને અર્થે મંપની. વિનતિથી થી ભદ્રાદુરવામિએ સાત (અથવા ૭) ગાથાનું આ સ્તોત્ર રચ્યું. તે બજુવા, મજુવા તથા સાંભગવાથી મરણી સાંત થઈ. આથી લોકો નિરંતર આ સ્તોત્ર મજુવા સાચા તેથી ધરભૂદને પ્રત્યક્ષ આપવું પડતું. મટિ ધરભૂદની વિનતિથી ગુરુમહારાજે છેલ્લી બે (અથવા એક) ગાથા બંધારી મૂકી અને દાસ છે તે પાંચ ગાથા કાયમ રાખી. આ સ્તોત્રમાં શ્રી પાર્શ્વનાથજી તથા તેમના યજ્ઞ પાર્શ્વ અને પદ્માવતી ધરભૂદની દ્વિઅર્થી સ્તુતિ છે, તે જાણવાની ઇચ્છાવાળાએ ટીકા જોવી. દરેક ગાથાના પહેલા પદનો અર્થ એકત્ર કરતાં પંચપદમેથીને નમસ્કાર થાય છે, તે આ પ્રમાણે—
૧ ઉવ-ઉપાધ્યાય. ૨ વિસ-એ બે અક્ષરવડે સાધુઓ લેવા, સર્વ રસમય વિષને દેખાડનાર તે સાધુઓ. ૩ ચિકુ પદવડે આચાર્ય લેવા. તીર્થંકર મોક્ષ ગમે છતાં ત્યાં સુધી શાસન રહે ત્યાં સુધી રહે તે અથવા તત્ત્વથી એકત્ર દરેક ક્રમ ગુણ પર્યાયના સ્વરૂપમાં રહેવાવાળા. ૪ તુલ્ય પદવડે અરિહંત લેવા. તોહંતિ-અર્દ્યન્તિ અર્થાત્ ધાતી કર્મને અને સકળ સંશયને નાશ કરે તે અરિહંત. ૫ હૃદય-પદવડે સિદ્ધભગવન લેવા. હૃદય ગતૌ અર્થાત્ અપુ-નરાસ્તિમાં-મોક્ષમાં ગયા તે સિદ્ધો. અહીં પરમેથીનો ક્રમ આ પ્રમાણે કર્યો તેનો હેતુ આ પ્રમાણે જાણવો. મુત્ર ઉપાધ્યાયની પાસે બજાવ તેથી પ્રથમ ઉપાધ્યાયન નમસ્કાર કર્યો. ઉપાધ્યાય સમીપે અભ્યાસ કરતા સાધુઓને સાધુ સદાય કરે માંદ બીજને સાધુને નમસ્કાર કર્યો. બજોલ સૂત્રનો અર્થ આચાર્યો દહે તેથી ત્રીજા આચાર્યને નમસ્કાર કર્યો. આચાર્યના ઉપદેશથી અરિહંતપ-થાનુ શાંત થાય માંદ ચાંચો અરિહંતને નમસ્કાર કર્યો. અરિહંત ક્રમ ખપાવી સિદ્ધ થાય તેથી પાંચમો સિદ્ધને નમસ્કાર કર્યો.

દિઅએણુ-હૃદયે કરી.

દેવ-હે દેવ !

બોલિ-બોધિબીજ.

પાસનિબુચંદ-હે શ્રી પાર્શ્વ જિનચંદ !

તા-તે કારણ મારે.

દિગજ-આપો.

ભવે ભવે-ભવો ભવને વિશે.

ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં વંદામિઃ કમ્મ-
વાણુમુકકં ॥ 'વિસહર-વિસનિત્રાસં, મંગલ-
કલ્લાણુ-આવાસં ॥ ૧ ॥

અર્થ—ઉપસર્ગનો હરનાર પાર્શ્વ નામનો યક્ષ સેવક છે જેમનો એવા શ્રી પાર્શ્વનાથભગવાન, જેઓ કર્મના સમૂહથી મુક્ત છે (તથા) જેઓ સર્પના ઝેરને અતિશયે કરીને નાશ કરનાર છે (વળી) જેઓ મંગલ અને કલ્યાણના ઘર છે, તેમને હું નમસ્કાર કરું છું. ૧

વિસહરપ્રુલિંગમંતં, કંઠે ધારેઘ જ્ઞે સયા
માણુઓ' ॥ તરુસ ગહ-રોગમારી, દુઢુ-જરા
જંતિ ઉવસામં ॥ ૨ ॥

૧ વિષ એટલે મિથ્યાત્વ કયાપાદિ તેને ધારણ કરનાર જીવોના વિષ એટલે મિથ્યાભાવને નાશ કરનાર અથવા વિષવૃહુ-વિષ એટલે પાણી ઉપસ-
હામુથી અગ્નિકલ્પિત નદીનું પાણી ન્યાં મૃદ એટલે નિરાશ છે જેનો એવો
કમાનુનિ તેના વિષ એટલે પંચાન્નિ પ્રમુખ કર્મને નાશ કરનાર.

૨ અનુગા-અમને જાણનાર મોક્ષિ.

વંદામિ-નૃ પાંદુ પું.

મુક્ત-મુક્તિવા.

વિસ-વિપતે.

મંગલ-મંગળ.

આવાસ-પરિપ છે.

કંઈ-ક્રમાં.

ધારેઈ-ધારણ કરે.

સયા-હમેશાં.

તસ્મ-તેના.

રોગ-રોગ.

હુકુ-નકારો.

બંતિ-પામે છે.

ચિહ્નિ-રહો.

મંતો-મંત્ર.

પણામોવિ-નમસ્કાર પણ.

હોઈ-ધાય છે.

તિરિએસુવિ-તિર્યચને વિષે પણ.

પાવંતિ-પામે.

દુઃખ-દુઃખ.

તુલ-તમાફ.

લક્ષ-પામ્યે હતે.

કૃપપાયવખલિએ-કૃપવૃક્ષથી

અધિક.

જવા-જવો.

ઠાણું-સ્થાનને.

સંશુઓ-સ્તવેલા.

ભત્તિખલર-ભક્તિના સમૂહે ઢરી.

કૃમચક્ર-કૃમના સમૂહથી.

વિરાહર-વિપતર-સર્પના.

નિધારા-નાશ કરનારા છે.

કૃષ્ણા-કૃષ્ણાના.

વિરાહર-કૃષ્ણમંત્ર-વિપતર સ્ફુલિંગ

નામના મંત્રને.

તે-તે.

માણુઓ-મનુષ્ય.

ગાદ-ગાદ.

મારી-મરણી.

જરા-તાવ.

ઉવસામે-સાંતિને.

દરે-દર.

તુજ-તમારો.

ખાદુફલો-ધણાં ફળવાળો.

નર-મનુષ્ય.

જવા-જવો.

ન-નહીં.

દોગચ્ચં-દુર્ભાગ્ય.

સમ્ભત્તે-સમક્તિ દર્શન.

ચિંતામણિ-ચિંતામણિ રત્ન.

પાવંતિ-પામે છે.

અવિગ્ધેણું-નિર્વિધનપણે.

અચરામરં-અજરામર.

ઈચ્છ-એ પ્રકારે.

મહાયસ-હે મોટા યશવાળા

નિખલરેણું-પરિપૂર્ણ એવા.

બસરેણુ હિઅઓણુ ॥ તા દેવ ! દિનજ બોહિં,
ભવે ભવે પાસજિણુચંદ ! ॥ ૫ ॥

અર્થ—હે મહાપ્રશ ! ભક્તિના સમૂહથી પૂર્ણ ભરેલા અંતઃ-
કરણથી આ સ્તવના કરી, તે કારણથી હે દેવ ! શ્રી પાર્શ્વજિન-
ચંદ્ર ! (મને) જન્મોજન્મને વિગે બોધિષીજ (સમ્યગ્દર્શન)
આપો. ૫ ઇતિ ૧૭.

શુર (૨૧) લઘુ (૧૬૪) સર્વ વર્ણ (૧૮૫) ગાથા (૫).

૧૮ ॥ અથ જયવીયરાય પ્રાર્થના સૂત્ર. શબ્દાર્થ.

જય-જય પામો.
જગશુર-હે જગત્તા શુર.
મમં-મને.
પભાવઓ-પ્રભાવથી.
ભવનિવ્યઓ-ભવનું ઉદાગપણ.
ઈર્દેસ-ઈર્દેશની.
લોગચિરકચઓ-લોચિરકનો
ત્યાગ.

તત્ત્વયણુ-તેમના વચનનો.
આભવં-ત્યાં સુધી ભવ કરવા
પડે ત્યાં સુધી.

વીયરાય-હે વીતરાગ.
હોઉ-યાઓ.
તુહ-તમારા.
ભયવં-હે ભગવન્ !
મગ્ગાણુસારિઓ-માર્ગાનુસારીપણું.
સિદ્ધી-સિદ્ધિ.
શુરજણુપૂઓ-વડિલ જનની પૂજા.
પરત્યકરણું-પરોપકાર કરવાપણું.
મુહુશુરજોગો-શુદ્ધ શુરનો યોગ.
સેવણા-અંગીકાર.
અખંડા-અખડ.
વારિજજઠ-નિમેષું છે.

અર્થ—હે નાથ ! તમને પ્રણામ કરવાથી મને દુઃખનો ક્ષય, કર્મનો ક્ષય, સમાધિ મરણ તથા જોધિળીજનો લાલ, એ (ચાર) સંપ્રાપ્ત થાઓ. ૪

સર્વ-મંગલ-માંગલ્યં, સર્વ-કલ્યાણકારણમ્ ॥ પ્રધાનં સર્વ-ધર્માણાં, જૈનં જયતિ શાસનમ્ ॥ ૫ ॥

અર્થ—સર્વ મંગલિકમાં મંગલિક, સર્વ કલ્યાણનું કારણ (અને) સર્વ ધર્મોમાં પ્રધાન (એવું) જૈનશાસન જયવંતું વર્તે છે. ૫ ઇતિ ૧૮.

સંપદા (૨૦) ગાથા (૫) પદ (૨૦) શુદ્ધ (૧૯)
લઘુ (૧૭૨) સર્વ વર્ણ (૧૯૧).

૧૯ ॥ અરિહંતચેઢ્યાણં વા ચૈત્યસ્તવ ॥

શબ્દાર્થ.

અરિહંતચેઢ્યાણં—અરિહંતની વંદણવત્તિઆએ—વાંદવાને નિમિત્તે.

પ્રતિમાને (વંદનાદિ નિમિત્તે.)

પૂજ્યાણવત્તિઆએ—પૂજા કરવાને સહારવત્તિઆએ—સહાર કરવાને નિમિત્તે. નિમિત્તે.

સમ્માણવત્તિઆએ—સન્માનને યોદ્ધિલાભવત્તિઆએ—યોધિલાભને નિમિત્તે. નિમિત્તે.

નિરૂપગમ્યનિશ્ચયને-ઉપનિશ્ચયને મહાત્મને-મહાત્મી.
 સ્થાન (મોહ) પામવા નિમિત્તે. મહાત્મને-નિર્મળ મુદિતી.
 મિત્રો-મિત્રની મિત્રતાથી. શાસ્ત્રાત્મ-પાત્રતાથી.
 આત્મપ્રેરણાત્મ-સારવારે નિર્માણને. વૃદ્ધમાણીત્વ-પતી, રહિ પદમતી.

અરિહંતચેષ્ઠઆશું, કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં ૧

* અર્થ—અરિહંતની પ્રતિમાને (વંદનાદિ અર્થે) હું કાપો-
 ત્વર્ગ દરે પુ, અર્થાત્ વંદન વચેરે કરવાથી જે ફળ થાય તે મને
 કાપોત્સર્ગથી થાય ૧.

વંદાશુવત્તિઆએ, પૂઆશુવત્તિઆએ, સ-
 ઠકારવત્તિઆએ, સમંમાશુવત્તિઆએ, બો-
 હિલાભવત્તિઆએ, નિરૂપસગ્ગવત્તિઆએ ૨

અર્થ—વાંદવાને નિમિત્તે, પૂજા કરવાને નિમિત્તે, સત્કારને
 નિમિત્તે, સન્માનને નિમિત્તે, બોધિ (સમ્યગ્દર્શન અથવા સત્તત્ત્વથી
 અથવા પરલોકે જ્ઞાનધર્મની પ્રાપ્તિ તેના) લાભને નિમિત્તે (અને)
 ઉપસર્ગરહિત (મોક્ષ) સ્થાન પામવા નિમિત્તે. ૨

સદ્ધાએ, મેહાએ, ધિઈએ, ધારણાએ,
 આશુપ્પેહાએ, વૃદ્ધમાણીએ, ઠામિ કાઉસ્સ-
 ગ્ગં ॥ ૩ ॥

અર્થ—વૃદ્ધિ પામતી શ્રદ્ધાથી, નિર્મળ બુદ્ધિ પૂર્વક, ચિત્તની સ્થિરતાએ, ધારણા પૂર્વક (અને) વારંવાર વિચારણા પૂર્વક હું કાયોત્સર્ગ કરું છું. ૩ (વૃદ્ધિ પામતી એ પદ શ્રદ્ધાદિ પાંચે સાથે જોડવું.) ઇતિ. ૧૯

સંપદા (૩) પદ (૧૫) ગુરુ (૧૬) લઘુ (૭૩) સર્વ વર્ણ (૮૬)

૨૦ ॥ અથ ક્ષાણિકંદં સ્તુતિ ॥

શબ્દાર્થ.

ક્ષાણિકંદં—ક્ષણાણના મળ.

નિર્ણિદં—શ્રી નિર્નેદ્રો.

તઓ—તે પછી.

મુણિદં—મુનિઓના ઇન્દ્રો.

પયારં—ત્રણ બુવનને પ્રકાશ કરનારા.

ભક્તીઃ—ભક્તિથી.

સિરિવદ્ભાણં—શ્રી વર્દમાન સ્વામીને.

પારં—પારને

સિવં—મોક્ષને

મુમુક્ષારં—સર્વ પવિત્ર વસ્તુઓને સન્ન્યે—અથા.

વિષે સારરૂપ.

પદમં—પહેલા.

સંતિં—શ્રી શાંતિનાથને.

નેમિનિણં—શ્રી નેમિનિનને.

પાસં—શ્રી પાર્શ્વનાથને.

મુગુણિક્ષાણં—સારા ગુણોના એક

સ્થાનરૂપ.

વંદે—હું વંદના કરું છું.

અપારં—જેનો પાર નથી એવા.

સંસારસમુદ્—સંસારરૂપ સમુદ્રના.

પતા—પામેલા.

દિંતુ—આપો.

સન્ન્યે—અથા.

નિર્ણિદા—નિર્નેદ્રો.

૧ દરેક યોગ નેત્રમાં પહેલી સ્તુતિ અમુક તીર્થકર અગર તીર્થકરોની હોય, બીજી સર્વ જિતોના, ત્રીજી જ્ઞાન અગર સિદ્ધાંતની અને ચોથી શાસનના અવિદ્યવક વક્ષ વક્ષણીની હોય છે.

મુરવિંદ-દેવતાના સમૂહથી.
 દુષ્ટાણુવદલીણુ-દુષ્ટ્યાણુરૂપ વેશના.
 નિષ્વાણુમંજી-મોક્ષમાર્ગને વિશે.
 પણાસિય-નાશ કર્યો છે.
 કુવાઈ-કુવાદીઓના.
 મય-મતને.
 સરણું-આધારમૂલ.
 નમામિ-હું નમું છું.
 તિજગપહાણું-ત્રણ જગતને વિશે
 પ્રધાન.

ગાજીરીર-ગાવનું દૂધ.
 વત્તા-વર્ણવાળી.
 હૃત્યા-જેના હાથમાં છે.
 નિસત્રા-એડેલી.
 પુત્યેય-પુસ્તકોના.
 હૃત્યા-જેના હાથમાં છે.
 સા-તે.
 સયા-હમેશાં.

વંદા-વંદાયેલા.
 વિસાસકંદા-વિશાળ મૂળીયાં રૂપે.
 વરજાણુકપું-એક રથ સમાન.
 અસેસ-અધા.
 દરૂં-ગર્વને.
 જિણાણું-જિનેશ્વરોના.
 છુહાણું-તત્ત્વવેત્તાઓને.
 નિચ્ચ-હમેશાં.
 કુંદ-ડોલરનાં ફૂલ.
 ઈંદુ-ચંદ્ર.
 તુસાર-દિગ્ધના જેવા.
 સરોજ-કમળ.
 કમલે-કમળને વિશે.
 વાએસિરી-શ્રુતદેવી,
 વગ્ગ-સમૂહ, બ્રમ.
 મુહાય-મુખને અર્થે.
 અમહુ-અમને.
 પસત્યા-ઉત્તમ.

કલ્લાણુ-કંદં પઢમં જિણિંદં, સંતિં તઓ
 નેમિજિણં મુણિંદં, પાસં પયાસં સુગુણિકક-
 ઠાણં, ભત્તીય વંદે સિરિવજ્જમાણં ॥ ૧ ॥

અર્થ - કલ્યાણના મૂળ શ્રી પ્રથમ જિનંદ્રને, શ્રી આનિનાયને
 તથા મુનિઓના મદ્ર શ્રી નેમિજિનંદ્ર, (ત્રણ ભુવનને) પ્રકાશ

કરનાશ (અને) આરા શુભાના મોક્ષ સ્થાનક શ્રી પાર્થનાથને
(તથા) શ્રી વરુદ્ધાન સ્થાપીને હું ભક્તિપૂર્વક વાંદું છું. ૧

અપાર-સંસાર-સમુદ્ધાર, —પત્તા સિવં
દિંતુ સુઘટકસારં, સખે જિજિંદા સુરવિદ-
વંદા, કલ્યાણ-વધ્વીણુ વિસાલકંદા ॥ ૨ ॥

અર્થ—નથી છેડા રંગનો એવા સંસારરૂપ સમુદ્ધના પારને
પામેલા (તથા) દેવતાઓના સમુદ્ધથી વંદાઓલા (અને) કલ્યા
ણરૂપ વેદના વિશાળ મૂળ એવા સર્વ જિનેન્દ્રો સર્વ પવિત્ર
વસ્તુઓને વિષે સારરૂપ એવું મોક્ષ (અને) આપો. ૨

નિવ્વાણમગ્ગે વરજાણુકપ્પં, પાણાસિ-
યાસેસ-કુવાઈદપ્પં, મયં જિજિણંસરણં છુ-
હાણં, નમામિ નિચ્ચં તિજગપ્પહાણં ॥ ૩ ॥

અર્થ—મોક્ષમાર્ગને વિષે પ્રધાન રથ સમાન (અને) સમ
સ્ત કુવાઈઓના અહંકારને નાશ કરનાર, તત્ત્વવેત્તાઓને આધા-
રભૂત (અને) ત્રણ જગતને વિષે પ્રધાન, એવા જિનેશ્વરોના
મતને હું નિરંતર નમસ્કાર કરું છું. ૩

કુંદિંદુગોકખીરતુસારવત્તા, સરોજહત્થા
કમલે નિસત્તા, વાએસિરી પુત્થય-વગ્ગહ-

તથા, સુહાય સા અમ્હ સયા પસત્થા ॥ ૪ ॥

અર્થ—મચકુંદનાં ફૂલ, ચંદ્રમા, ગાયનું દૂધ (અને) હિમ
એ (ચાર) ના વર્ણ જેવો રંગ છે જેનો, હાથમાં કમળવાળી,
કમળને વિષે બેઠેલી, પુસ્તકનો સમૂહ જેના હાથમાં છે એવી
અથવા પુસ્તકવડે ભરેલ છે હાથ જેનો એવી તથા ઉત્તમ એવી
તે શ્રુતદેવી નિરંતર અમને મુખને અર્થ થાઓ. ૪ ઇતિ-સ્તુતિ.

૨૧ ॥ અથ. સંસારદાવાસ્તુતિ ॥

શબ્દાર્થ.

દાવાનસ-દાવાનગના.
નીર-પાણી સમાનને.
ધૂસી-ધૂળને.
સમીર-પવન માનને.
રસા-પૃથ્વીને.
સાર-નીકળુ.
નમુમિ-હું નમુ છું.
ગિરિસાર-મેરૂપર્વત જેવા.
બાવ-બાવપર્વત.
મુર-દેવ. (વૈમાનિક.)
માનવ-મનુષ્યના
મૂડા-મુકુટને વિષે ગંડુલા.

દાહ-તાપને (ઓષવવામાં).
સંમોહ-મોહરૂપી.
દરજે-દર કરવામાં.
માયા-માયા-કપટરૂપી.
દારબુ-ખોટવામાં.
સીરમ-દળ સમાનને.
વીર-શ્રી વીર સમતાનને.
ધીરમ-ધીરને.
અવનામ-નમસ્કાર કરનારા.
દાનવ-દાનવ. (ભવનપત્યાદિ.)
દર્ન-આમીઓના
વિસાસ-અપમાન.

૧ આ ગુણિ શ્રીહરિભક્તમરિચિ ગ્યા છે તે મમ મંગળ બાવામાં છે.

કમલ-કમળોની.
 આલિતાનિ-પૂજાપેલા.
 અલિનત-ભક્ત.
 સમીહિતાનિ-વાંછિતો જેણે.
 નમામિ-હું નમરકાર કરું છું.
 પદાનિ-ચરણોને.
 યોધાગાથ-જ્ઞાનથી ગંભીર.
 પદવી-રચનારૂપ.
 અલિરામ-મનોહર.
 અવિરલ-આંતરા રહિત.
 સંગમ-મળવાથી.
 દહમ-સ્વરૂપવાળો.
 વેલ-વેલવાળો.
 ગમ-પાકરૂપ.
 સંકુલ-ભરપૂર.
 સાર-પ્રધાન.
 જલનિધિ-સમુદ્રને.
 સાધુ-સારી રીતે.

આવસિ-અણિથી.
 સંપૂરિત-સારી રીતે પૂરેલા છે.
 લોક-લોકોનાં.
 કામ-અત્યંત.
 જિનરાજ-જિનેશ્વર ભગવંતના.
 તાનિ-તે.
 સુપદ-સારાં પદોની.
 નીરપૂર-જળના પૂરવડે.
 છવાહિંસા-છવોની અહિંસારૂપ.
 લહુરી-તરંગોના.
 અગાહ-અગાધ.
 ચૂલા-સિદ્ધાંતોની ચૂલિકારૂપ.
 ગુરુ-મોટા.
 મણી-રત્નોથી.
 દરપાર-દર છે કાંઈ જેનો.
 વીરાગમ-વીર ભગવાનના આગમરૂપ.
 સાદર-આદર સહિત.
 સેવે-હું સેવું છું.

ઈંદ્રવજ્ર છંદ.

સંસારદાવાનલ-દાહ નીરં, સંમોહધૂલી-
 હરણે સમીરં ॥ માયા-રસા-દારણુ-સારસીરં,
 નમામિ વીરં ગિરિસાર-ધીરમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—સંસાર રૂપી દાવાનગના તાપને જોતલવવાને પાણી-
સમાન, અજ્ઞાનરૂપ ધૂળને દરજી કરવાને પવન સમાન, કપટરૂપી
પૃથ્વીને જોતવાને તીક્ષ્ણ હુળ સમાન અને ગેરૂર્પવતની જેવા
ધૈર્યવાળા વીરપ્રભુને હું નમસ્કાર કરું છું. ૧

વસંતતિલકા વૃત્તમ્.

ભાવાવનામ—સુરદાનવમાનવેન—

ચૂલાવિલોલકમલાવલિમાલિતાનિ ॥

સંપૂરિતાભિનતલોકસમીહિતાનિ,

કામં નમામિ જિનરાજપદાનિ તાનિ ॥૨॥

અર્થ—લાવપૂર્વક નમસ્કાર કર્યો છે જેણે એવા દેવ, દાનવ
અને મનુષ્યના સ્વામી, તેમનાં મસ્તકને વિષે રહેલા મુકુટ ઉપરનાં
દેદીપ્યમાન (ચપળ) કમળોની શ્રેણિઓવડે જે પૂજાયેલા છે
તથા સમ્યક્ રીતે પૂજી કર્યા છે નમસ્કાર કરનારા લોકોનાં મનો-
વાંછિત જેણે એવા જિનેશ્વર ભગવાનનાં તે ચરણો પ્રત્યે હું સ્વે-
ચ્છાએ નમસ્કાર કરું છું.

મંદાકાંતા વૃત્તમ્.

બોધાગાવં સુપદપદવી-નીરપૂરાભિરામં,

જીવાલિસાવિરલલહરીસંગમાગાહદેહમ્ ॥

ચૂલાવેલં ગુરુગમમાણીસંકુલં દૂરપારં,
સારં વીરાગમજલનિધિં સાદરં સાધુ સેવે. ૩

અર્થ—ગંભીર છે જ્ઞાન જેને વિષે તથા ગુંદર ગદોની રચના
રૂપ પાણીના સમૂહ છે કરી મનોહર તથા હવેની રક્ષારૂપ આંતર
રહિત તરંગોના પરસ્પર મળવા થકી અગાધ છે દેહસ્વરૂપ જેતું,
વળી સિદ્ધાંતોની ચૂલિકારૂપી વેલો છે જેને વિષે તથા મોટા એવા
સરળા પાઠરૂપ રત્નોથી ભરેલો અને અત્યંત દૂર છે કાંઠો જેનો એવા
તથા પ્રધાન એવા શ્રી વીરપરમાત્માના આગમરૂપ સમુદ્રને આદર
સહિત સમ્યક્ પ્રકારે હું સેવું છું. ૩

શબ્દાર્થ.

આમૃત-મૂળ સુધી.	આલોલ-ડોલવું
ધૂલી-પરાગના, રજના.	બહુલ-ઘણા.
પરિમલ-સુગંધને વિષે.	આલીઠ-આસક્ત.
લોલ-ચપળ	અલિ-ભમરાઓની.
માલો-પંક્તિઓનાં.	ઝંકાર-ઝંકારના.
આરાવસાર-શબ્દોથી શ્રેષ્ઠ.	અમલ-નિર્મળ.
દલ-પત્રવાળા.	કમલ-કમળરૂપ.
અગાર-ધરતી	ભૂમી-ભૂમિમાં.
નિવાસે-જેનો નિવાસ છે એવી.	છાયા-કાંતિના.
સંભાર-સમૂહથી.	સારે-સુશોભિત.
વર-પ્રધાન.	કમલકરે-કમળ જેના હાથમાં છે.
તાર-દેહીપ્રમાન.	હાર-હારવડે.
અલિરામે-મનોહર.	વાણી-દ્વાદશાંગીરૂપ વાણીનો.

સંદોહદેહે—સમુદ જોનો દેહ સ્વરૂપ છે, ભવવિરહવર—મોક્ષરૂપ વરદાન.
 દેહિ—આપો. મે—મને.
 દેવિ—હે દેવિ. સારં—પ્રધાન.

સગંધરાટ્ટતમ્

આમૂલાલોલ—ધૂલીખહુલપરિમલાલી-
 ઢલોલાલિમાલા, -ઝંકારારાવસારા—મલદલક-
 મલાગારભૂમી—નિવાસે ! ॥ છાયાસંભારસારે !
 વરકમલકરે ! તારહારાભિરામે !, વાણીસંદો-
 હદેહે ! ભવવિરહવરં દેહિ મે દેવિ ! સારમ્ ॥૪॥

અર્થ.—મૃગસુધી રાલતું તથા મહારંદના સુગંધી કળીઆની
 અત્યંત સુગંધને વિષે આસક્ત એવા ચાપળ ભમરાઓની શ્રેણીના
 સુંગ્ગરના શબ્દોએ કદીને શોભતું એવું, વળી નિર્મળ પાંદડાંવાળું
 એવું કમળ, તેની ઉપર સંદેહાભવનના મધ્યભાગની ભૂમીને વિષે નિવાસ
 છે જેનો એવી, તથા ઠાંતિના સમૂહપદે સુશોભિત એવી, તથા ગુદર
 કમળ છે જેના હાથને વિષે એવી, તથા દેહીપ્રમાન હારે કદી મનો
 હર એવી ઠાઠશાંતીરૂપ વાણીના સમૂહરૂપી શરીર છે જેનું એવી
 છે મુનદંષિ ! મને પ્રધાન મોક્ષરૂપી વરદાન આપો ! ૪ ઇતિ ॥૨૧॥

માથા [૪] પદ [૧૬] સપદા [૧૬] સર્વ વર્ણ [૨૫૨]

૨૨ ॥ અથ પુષ્પરવરદી વા શ્રુતસ્તવ

સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

પુષ્પરવર-પુષ્પરવર નામના.	દિવદ્હે-અર્ધ દ્વીપમાં.
ધાયકસંડે-ધાતમી ખંડને વિષે	જંબુદીવે-જમ્બુદ્વીપની અંદર.
ભરદ્વૈરવય-ભરત તથા ઐરવંત	વિદ્હે-મહાવિદ્દેશ્યને વિષે.
ક્ષેત્રને વિષે.	
ધર્માધગરે-ધર્મની આદિના કરનારને.	નમંસામિ-હું નમસ્કાર કરું છું.
તમ-અજ્ઞાનરૂપી.	તિમિર-અંધકારના.
પડસ-સમુદ્ધતો.	વિક્રંસણસ્સ-નાશ કરનારને.
સુરગણ-દેવતાના સમૂહના.	નર-મનુષ્યોના.
ઇંદ-ઇન્દ્રોએ.	મહિઅસ્સ-પૃથ્વીલાને.
સીમાધરસ્સ-મર્યાદામાં રાખનારને.	વંદે-હું વંદના કરું છું.
પરેશ્વરિઅ-તોડી નાંખ્યું છે.	મોહજલસ્સ-મોહજાળ જેવો.
જર્ઘ-જન્મ.	જરા-વૃદ્ધાવસ્થા.
મરણ-મૃત્યુ.	સોગ-શેષને.
પણાસણસ્સ-નાશ કરનારને.	કલસણ-કલ્યાણ.
પુષ્પસ-સંપૂર્ણ.	વિસાસ-વિશાસ.
સુહૃદવલ્લસ્સ-(મોક્ષ) મુખના આપનાર. કો-કાળ.	
દેવ-દેવતા.	દાણુવ-દાનવ.
ર-મનુષ્યોના.	ઇંદ-ઇન્દ્રોના (અર્થાત્ મનુષ્યોના).

ગાળુ-અમરે.
 શ્રમરસ-પુનપમેનો.
 દેર-દેર.
 શિષ્ય-મિદ્ર એવા.
 પયએ-આર શરિત.
 વિષ્ણુએ-શ્રીગિરમન (મિદ્રાન) ને.
 સયા-તમેસાં.
 દેવ-વૈમાનિક દેવ.
 મુવન્ન-જ્યોતિર્ણી દેવ.
 ગણ-અમુદયી.
 અધ્વિએ-પુનપમેલા.
 જાથ-જેમાં.
 જગમિલું-આ જગત.
 મચ્ચ-મનુષ્ય.
 ધરમે-શુનપમે.
 સાસએ-સામતો.
 ઉત્તર-પ્રધાનપાયું જેમ હોય તેમ.
 મુઅરસ-મિદ્રાંતને આરાધવા નિમિત્તે.

અધ્વિઅરસ-પુનપમે.
 સારમુવલખ-આર પ્રાપ કરીને.
 પમાયં-પ્રમાદ.
 બો-તે જાનવંત મોતો.
 બુમે-તું નમસ્કાર કરી પું.
 મંદી-શુદ્ધિ પામો.
 સંજમે-આગિતપમેને રિને.
 નાગ-ભવનપતિ દેવ.
 કિન્નર-અંતર દેવનાના.
 રસખમુઅભાવ-સસ ભાવે કરીને.
 લોચો-નયુ કાળ મંત્રંથી જાન.
 પકુઓ-રહેત છે.
 નેશુક-નયુ લોક.
 અમુર્-ભવનપતિ.
 વડદિ-શુદ્ધિ પામો.
 વિજયએ-વિશેષ જ્યવંત છે.
 વડદિ-શુદ્ધિ પામો.
 ભગવએ-પવિત્ર.

આર્યા ગીતિ.

પુકખરવરદીવડે, ધાયઈસંડે અ જંબુ-
 દીવે અ ॥ ભરહરવયવિદેહે, ધમ્માઈગરે
 નમંસામિ ॥ ૧ ॥

૨૨ ॥ અથ પુષ્કખરવરદી વા શ્રુતસ્તવ

સૂત્ર. ॥

શબ્દાર્થ.

પુષ્કખરવર-પુષ્કરવર નામના.	દિવડ્હે-અર્ધ દ્વીપમાં.
ધાયધસંડે-ધાતડી ખંડને વિષે	જંબુદીવે-જંબુદ્વીપની અંદર.
ભરહેરવય-ભરત તથા ઐરવંત	વિદેહે-મહાવિદેહક્ષેત્રને વિષે.
ક્ષેત્રને વિષે.	
ધમ્માધગરે-ધર્મની આદિના કરનારને.	નમંસામિ-હું નમસ્કાર કરું છું.
તમ-અજ્ઞાનરૂપી.	તિમિર-અંધકારના.
પડલ-સમૂહનો.	વિદ્વંસણસ્સ-નાશ કરનારને.
સુરગણુ-દેવતાના સમૂહના.	નર-મનુષ્યોના.
ઇંદ-ઇંદ્રોએ.	મહિઅસ્સ-પૂજેલાને.
સીમાધરસ્સ-મર્યાદામાં રાખનારને.	વંદે-હું વંદના કરું છું.
પરેશાડિઅ-તોડી નાંખ્યું છે.	મોહુજલસ્સ-મોહજનન જેણે.
જાઈ-જન્મ.	જરા-વૃદ્ધાવસ્થા.
મરણુ-મૃત્યુ.	સોગ-શોકને.
પણાસણસ્સ-નાશ કરનારને.	કલ્લાણુ-કલ્યાણ.
પુખ્ખલ-અંપૂર્ણ.	વિસાલ-વિશાળ.
મુહાવહસ્સ-(મોક્ષ) સુખના આપનાર.	કો-કોણ.
દેવ-દેવતા.	દાણુવ-દાનવ.
નર-મનુષ્યોના.	ઇંદ-ઇંદ્રોના (સ્વામીઓના).

૧ આ સૂત્રવડે સિદ્ધાંતની સ્તુતિ કરી છે તેથી શ્રુતસ્તવ. પહેલી ગાથાવડે ભાવ અરિહંતની સ્તુતિ કરી છે અને પાછળની ત્રણ ગાથાવડે શ્રુતની સ્તુતિ કરી છે.

આપનાર, દેવ દાનવ અને મનુષ્યના ઈંદ્રોના સમૂહથી પૂજિત
એવા શ્વેતધર્મનો સાર પામીને કોણ પ્રમાદ કરે ? ૩

શાદ્દલવિકીરિત વૃત્તમ્.

સિદ્ધેભો ! પયઓ ણુમો જિણુમઓ, નંદી સયા
સંજમે, દેવંનાગસુવત્તકિત્તરગણુ, — સસખ્ભૂ-
અભાવચિયઓ ॥ લોગો જત્થ પઇદ્ધિઓ
જગમિણં, તેલુક્ક—મચ્ચાસુરં, ધમ્મો વહ્દઉ
સાસઓ વિજયઓ ધમ્મુત્તરં વહ્દઉ ॥૪॥

સુઅરસ ભગવઓ, કરેમિ કાઉરસગ્ગં,
વંદણુવત્તિઆઓ ॥

અર્થ—હે જ્ઞાનવંત લોકો ! (સર્વ નય પ્રમાણથી) સિદ્ધ
એવા જિનમન (સિદ્ધાંત) ને હું આદરસાદિત નમસ્કાર કરું છું.
(તે જિનમનના પ્રમાદથી મને) આશ્વિત્રધર્મને વિષે નિરંતર
વૃદ્ધિ થાઓ. તે આશ્વિત્રધર્મ વૈમાનિક દેવો, ભવનપતિ દેવો,
જ્યોતિષી દેવો અને વ્યંતર દેવોના સમૂહથી સત્ય ભાવે કરીને
પૂજાયેલો છે. વળી જે જિનમનને વિષે ત્રણ કાળનું જ્ઞાન નથા
ત્રણ લોક સંજંધી અર્થાત્ મનુષ્ય, ભવનપતિ પ્રાણી સર્વ દેવતા
અને ઉપલક્ષણથી તિર્થંચ અને નારદી એ સર્વ લોકરૂપ આ જગ-

એવા વર્ધમાનસ્વામીને (કરવામાં આવ્યો હોય તે) સંસાર-
સમુદયી પુરુષ વળી શ્રી વા કૃત્રિમ નપુંસકને પણ તારે છે. ૩

ઉજ્જિજંતસેલસિહરે, દિકખા નાણં
નિસીહિઆ જરસ ॥ તં ધમ્મચકકવટ્ટિ,
અરિદ્ધનેમિં નમંસામિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—ગિરિનાર પર્વતના શિખર ઉપર જેમનાં દીક્ષા, જ્ઞાન
અને મોક્ષ કક્ષ્યાણુક થયાં છે, તે ધર્મચકવર્તી શ્રી અરિદ્ધનેમિને
તું નમસ્કાર કરે છું. ૪

ચત્તારિ અટ્ટ દસ દો, ય વંદિયા જિણુ-
વરા ચઉન્વીસં ॥ પરમદ્ધનિદ્ધિઅટ્ટા, સિહ્દા
સિહ્દિં મમ દિસંતુ ॥ ૫ ॥

અર્થ—ચાર, આઠ, દસ અને એ એવા ચાવીશ જિનવરો
જે (ઈંદ્રાદિથી) વંદાયલા છે, વળી પરમાર્થથી જેઓ કૃતકૃત્ય
થયા છે, જેઓ ત્રિધ થયા છે તે અને મોક્ષ આપો ! ૫

૫૬ (૨૦) ૩૫૮ (૨૦) ગાથા (૫) શુદ્ધ (૨૫) લુપ્ત (૧૫૧)

અર્થ વર્ણ (૧૭૮)

ધનિ મિદ્ધસ્તવ મૂત્ર. ૨૨

અકરણિજ્ઞે-નહિ કરવા યોગ્ય
કરવાથી.

અણાચારો-અનાચારથી.

અસાવગપાઉગો-શ્રાવકને જે ઉ-

ચિત નથી તે કરવાથી. નાણે-જ્ઞાનને વિષે.

દંસણે-દર્શનને વિષે.

શુભ્યે-શ્રુત-સિદ્ધાંતને વિષે.

સામાઈએ-સામાયિકને વિષે.

ગુત્તીણું-ગુપ્તિને વિષે.

કસાયાણું-કપાયે કરી.

અણુવચાણું-અણુવ્રત મધ્યેથી.

ગુણુવચાણું-ગુણુવ્રત મધ્યેથી.

સિખ્યાવચાણું-શિક્ષાવ્રત મધ્યેથી.

સાવગધમ્મસ-શ્રાવકધર્મ માંહેથી.

જં-જે.

જં-જે.

દુજઝાઓ-દુર્ધ્યાન ખાવાથી.

દુવિચિંતિઓ-દુષ્ટ ચિંતન કરવાથી.

અણિચિઅવો-જે ઇચ્છવા યોગ્ય

નથી તેથી.

ચરિત્તાચરિત્તે-દેશવિરતિરૂપ શ્રાવક

ધર્મને વિષે.

તિણું-તણ.

ચઉણું-ચાર.

પંચણું-પાંચ.

તિણું-તણ.

ચઉણું-ચાર.

ખારસવિહુસસ-ખાર પ્રકારનાં વ્રત-

રૂપ.

ખંડિચં-દેશથકી ભાંગ્યું હોય.

વિરાહિચં-સર્વ થકી વિરાધ્યું હોય.

ઈચ્છામિ 'ઠામિ કાઉસસગ્ગં.

અર્થ—હું ઇચ્છું છું; કાઉસસગ્ગ કરું છું.

જો મેં દેવસિઓ અઈચ્છારો કર્યો, કા-
ઈઓ, વાઈઓ માણસિઓ,

અર્થ—જો મેં દિવસ સંબંધી અનિચાર કર્યા હોય. જેમકે-
કાયા સંબંધી, વચન-સંબંધી, મન સંબંધી.

ઉસ્મુતો, ઉમ્મગ્ગો, અકપ્પો, અકરણિ-
જ્જો, દુવ્વઝામ્મો, દુવ્વિચ્ચિત્તિમ્મો, આણંપારો,
અણિચ્છિઅવ્વો, અસાવગપાઉગ્ગો.

અર્થ—જિનાગમથી વિરૂદ્ધ જોલવાથી, ઉન્માર્ગને સેવવાથી,
ઉપસ થયો ને અકરણ્ય અર્થાત્ ચરણ વ્યાપારથી રહિત-તે
અકરણ્યપણથી ઉપસ થયો ને અકરણીય-નદિ કરવા યોગ્ય તે
કરવે કરીને.

(ઉપરના અતિચાર કાયા અને વચન સંગ્રહી કહ્યા.)

હવે મન સંગ્રહી અતિચારનું સ્વરૂપ કહે છે.

દુર્ધ્યાન ધ્યાવાથી (અને તેથીજ) દુષ્ટ ચિંતન કરવા વડે
કરીને અનાચાર (જેથી પ્રતાદિકને સર્વથા લાંગ થાય) તેથી
જે કે હચ્છવા યોગ્ય નથી અને ધ્યાનકને ઉચિત નથી તેવું અ-
નુચિત કરવાથી થયેલા અતિચાર—

જ્ઞાને વિષે લગાડ્યા હોય, તે કહે છે.

નાણે, દંસણે, ચરિતાચરિત્તે, સુમ્મે, સા-
માઈમ્મે, તિણ્ણં ગુત્તીણં.

અર્થ—જ્ઞાનને વિષે, દર્શનને વિષે, દેશવિરતિરૂપ શ્રાવકધર્મને
વિષે, ધૃત-સિદ્ધાંતને વિષે, સામાયિકને વિષે, વ્રજુ ગુણને વિષે,

ચઉણું કસાયાણં, પંચાણ-માણુવયાણં,
 તિણું ગુણુવયાણં, ચઉણું સિકખાવયાણં,
 બારસવિહરસ સાવગધમ્મરસ, નં ખંડિયં,
 નં વિરાણિયં. તરસ મિચ્છામિ દુકકં ॥

અર્થ—માર કસાયે કરી. પંચ આણુવન મધ્યેથી, ગણુ ગુણુ
 તર મળેલ. મને માર શિક્ષાવન મધ્યેથી (અર્થાત) બાર પ્રકારના
 કસ રૂપ ને સાવધર્મ ને મળેથી ને દેશ થરી બંદયું હોય તથા
 ને મને કરી વિરાણું હોય ને મારે પાપ નિવૃદ્ધ થાયો.

ગુ. (૨૮) હથુ (૧૩૮) સર્વ વર્ણ (૧૧૭).

કતિ કમ્મામિ કામિ ચત્ર.

૨૮ ॥ અથ પંચાચારની આઠ ગાથા ॥

શબ્દાર્થ.

મામુમિત્તમ્મિત્તે
 મરુમ્મિત્તમ્મિત્તે વિં.

કંઠકુમિત્તમ્મિત્તે વિં.
 તવમિત્તમ્મિત્તે વિં.

મામ, મારાં વિષય મળેલ. મરુ, મરેલ. કંઠ, કંઠમાં. તવ, તારાં.
 મિત્ત, મિત્તમાં. વિં, વિંડા. આઠ ગાથા. આઠ ગાથા. આઠ ગાથા.
 આઠ ગાથા. આઠ ગાથા. આઠ ગાથા. આઠ ગાથા. આઠ ગાથા.
 આઠ ગાથા. આઠ ગાથા. આઠ ગાથા. આઠ ગાથા. આઠ ગાથા.

નહીં થાય.

આપણે-એ આપણે

કર્યું-એની રીતે

પંચદશ-પંચ આપણે.

કાંઈ-એ કાંઈ અનુવાની આપણે

મેં પ ને કાંઈ અનુવં ને કાંઈ

આપણે.

કેવડાં-એ અનુવાની તપ વિશે

કર્યું ને ઉપવાસ આપણે.

અનિવરણ-અનુવાની કાર્યને

ન મોઝાવવા ને અનિવરણ

આપણે.

નહીં-એ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ ને અનુ અનુ આપણે.

નાનુઆપણે-જાનાવારે કર્યું છે.

નિવરણ-અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ અનુ

નિરસદિગ નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

સ્થાનમ્ભદ્રદિગ નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

વચ્ચંદ્ર પત્માવલિ અદ્વૈત ॥ ૮ ॥

નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત નિઃસંકલિત

પણિહાણુજેગણુતો, પંચહિં સમિર્ઠહિં
તીહિં શુત્તીહિં ॥ એસ ચરિતાયારો, અદ્વિહો
હોઈ નાયવો ॥ ૪ ॥

અર્થ—પ્રલિધાન યોગ અર્થાત એકાગ્ર સાવધાનપણ કરી
મન, વચન હાયાના સર્વ યોગ ચારિત્ર યાગવાને વિષે યુક્ત,

એવો આરિત્રાચાર તે પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિએ કરી આઠ પ્રકારનો છે તે જાણવો. ૪

આરસવિહંભિવિ-આર પ્રકારના પણ.

સર્પિભતર-છ પ્રકારે અભ્યંતર.

કુસલદિદે-કુશળ પુરૂષ-તીર્થકરોએ

ઉપદેશો.

નાયબો-જાણવો.

તવાયારો-તપઆચાર.

ઊણાઅરિઆ-પાંચ સાત કાળિયા

ઓછા આવા અથવા ઓછાં વસ્ત્ર

પાત્ર રાખવાં તે ઊણાદરી.

રસઆઓ-વિગય પ્રમુખ રસનો

થોડો વા અધિક ત્યાગ તે રસત્યાગ.

સંલીણયા-વિપયાદિકની ઉદ્દરણા

કરવી નહિ તેમજ અંગોપાંગ

સંક્રાન્તી રાખવાં તે સંલીનતા.

વિણુઓ-જ્ઞાન તથા જ્ઞાનીનો વિનય

કરવો તે વિનય તપ.

વેયાવચ્ચં-ગુરૂ પ્રમુખની આહાર વ-

ગેરેથી ભક્તિ કરવી તે વેયાવચ્ચ તપ.

સજઝાઓ-વાંચના, પૃચ્છના પ્રમુખ

પાંચ પ્રકારથી અભ્યાસ કરવો તે

સ્વાધ્યાય તપ.

ઉત્સગો-કર્મ ક્ષય અર્થે કાયાને વા-

સરાવવી તે કાયાત્સર્ગ તપ.

તવો-તપ.

તવે-તપને વિષે.

આહિરે-છ પ્રકારે આહ.

અગિલાઈ-ગ્લાનિ-ખેદ રહિત.

અણાજીવી-આજીવિકા દોષ રહિત.

સો-તે.

અણસણ-ચાર પ્રકારના આહારનો

ત્યાગ ને અનશન.

વિત્તીસંખેવણું-દ્રવ્ય વગેરેનો સં-

ક્ષેપ કરવો તે વૃત્તિસંક્ષેપ.

કાયકિલેસો-કાયાને કષ્ટ આપવું-

લોચ કરાવવો તે કાયકલેશ.

ખજઓ-આહ.

તવો-તપ.

પાયચ્છિત્તં-લાગેલા દોષનો ગુરૂ

પાસે પ્રકાશ કરી તેના નિવાર-

ણને અર્થે ગુરૂ ને આલોચણ

આપે તે કરવું તે પ્રાયશ્ચિત્ત તપ.

તહેવ-તેમજ.

ઝાણું-આર્ત તથા રોડ ધ્યાન નિ-

વારી ધર્મ તથા શુદ્ધધ્યાનમાં

પ્રવત્તવું તે ધ્યાન.

વિચ્ચ-નિચ્ચ.

અર્પિભતરઓ-અર્પણતર.

અણિગૃહિઅ-ગોપચા વગરનું છે.

અક્ષવિદિગ્ધો-અક્ષવીર લેખ.

એ-એ.

આદિત્યો-માધવાન કાવ્ય.

જાદ્યાધાર-પોતાની કાવ્યને માન્યારે. પીરિઆધાર-પીરિઆર.

પરુષમ-પરુષમ કરે છે.

જાદ્યાધાર-પીરિઆર જેમ કાવ્યે નેમ.

જાદ્યાધાર-પરુષ.

ખારસવિહંભિવિ તવે, સખિભતરખાહિરે

હુસલદિદ્ધે ॥ અગિલાઈ આશુજીવી, નાયવો

સો તવાયારો ॥ ૫ ॥

અર્થ—ખાર પ્રકારના નપને તપ આચાર લખવો. તે તપ-
આચાર એટલે રહિતપણે તથા હું નપ કરું તો મારી આશુવિકા
ચાલે એવા દોષ રહિતપણે કરવો. તે તપ છ અર્થનર અને છ
ગાળ એમ ખાર પ્રકારથી તીર્થક્રમેએ ઉપદિશ્યો છે. ૫

આશુસાશુમૂળોચરિઆ, વિત્તીસંખેવાણં
રસચ્ચાઓ ॥ કાયકિલેસો સંલી,—શુયા ચ
ખજઓ તવો હોઈ ॥ ૬ ॥

અર્થ—ચારે પ્રકારના આહારનો અર્થ વા ખહુ કાળ મુધી
ત્યાગ તે અનશન; વસ્ત્ર પાત્ર ઝોછાં રાખવાં વા પાંચ સાત કોળીઆ
ઝોછા વસ્ત્રવા તે ઊછોહરિ; દ્રવ્યાદિનો સંક્ષેપ તે વૃત્તિસંક્ષેપ;
વિગય પ્રમુખ રસનો (રસ લોહુપતાનો) થોડો વા અધિક
ત્યાગ તે રસત્યાગ; કાયાને કદ પ્રમુખ આપવાં-લોચ કરાવવા

ઈત્યાદિ તે કાયકલેશ; વિષયાદિ ઉદ્ધીરવા નહીં તેમજ અંગો-
પાંગ સંકોચી રાખવાં તે સંકીનતા; એ છ પ્રકારે બાહ્ય
તપ છે. ૬

પાયચ્છિત્તં વિણુઓ, વેયાવચ્ચં તહેવ
સજ્જાઓ ॥ આણં ઉરસગ્ગો વિ અ, અ-
ખિંભતરઓ તવો હોઇ ॥ ૭ ॥

અર્થ—જાણેલા દોષનો ગુરૂ પાસે પ્રકાશ કરી તેના નિવા-
રણાર્થે ગુરૂ જે આલોચણુ આપે તે કરવું તે પ્રાયશ્ચિત્ત; જ્ઞાન તથા
જ્ઞાનીનો વિનય કરવો તે વિનય તપ; ગુરૂ પ્રમુખની આધાર-
દિક્ષથી ભક્તિ કરવી તે વેયાવચ્ચ; તેમજ વાંચના, પૃચ્છના પ્રમુખ
પાંચ પ્રકારથી અભ્યાસ કરવો તે સ્વાધ્યાય; આર્ત તથા શૈલ
ધ્યાન નિવારી ધર્મ અને શુદ્ધધ્યાનમાં પ્રવર્તવું તે ધ્યાન. કર્મ
ક્ષય અર્થે કાયાને વાંચરાવવી તે કાયેન્સર્ગ. નિશ્ચયથી એ છ પ્રકારે
અભ્યંતર તપ છે. ૭

આણુગૂહિઅખલવિરિઓ, પરકકમહં જો
જહુત્તમાઉત્તો ॥ જુંજઈ અ જાણ્યામં, ના-
યવો વીરિઆયારો ॥ ૮ ॥

અર્થ—પ્રાણના જાળવવાને વૈરાગ્યના સ્થિતિવશન જાળવ
કરવાને કરવું છે તેમ જે પચાકન કરે અર્થાત્ સર્વ પ્રકારથી

ધર્મને વિષે ઉદય કરે, વર્ગી સાવધાનપણે-પોતાની શક્તિને અનુ-
સારે ધર્મકાર્યને વિષે પ્રવર્તે તે વીર્યાચાર જાણવો.

૧૪૮ સૂત્ર ૨૮.

૨૮ ॥ અથ. ગુગુડવાંદણાં. ॥

શબ્દાર્થ.

આજુજાણુ-મને આજા આપો. મિહિંગાહું-મિતઅવગ્રહ (સોડા ગણુ
નિસીહિ-ગુરૂવંદન સિવાય બીજા દાથ પ્રમાણુવાળા ક્ષેત્ર) માં પ્રવેશ
આપાર જેણે નિર્ગેધો- કરવાને.

૧ આ સૂત્રમાં જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિત્રાચાર, તપઆચાર અને
વીર્યાચાર એ પાંચ આચારની આચરણના બેદ જણાવ્યા છે. તે આચરણમાં
જે રખણના-પ્રમાદ તે અતિચાર જાણવા. જેટલી આચરણ તેટલાજ તેથી
વિરૂદ્ધ વર્તવાથી અતિચાર હાજે તેથી પાંચ આચારની આ ગાથાને અતિ-
ચારમાં ઉપયોગમાં લીધી છે.

૨ આ સૂત્રવડે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, પ્રવર્તક, રચવિર અને રત્નાધિક એ
પાંચ પદ્ધતિ ગુરૂમહારાજને વંદન કરાય છે તેથી આ સૂત્રનું નામ ગુગુડવાંદણું
છે. ત્યાંજે ગુરૂમહારાજ સાંતિ વિષે, સન્નિધિ આસને બેસા દેવા અને વંદન
દેવરાવવામાં ઉજમાજ દેવા ત્યાંજે તેઓની આજા માગીને વંદન કરવું, પાંચ
વ્યાધિમ સિત્તવાળા દેવા, અવજા મુખે બેસા દેવા, આદાર નિહાર કરના દેવા
અગર કરવાને હૃદયતા દેવા ત્યાંજે વંદન કરવું નહિ. કેમકે તેથી ભગનો
અનાદર અને આરાતના થાય છે એ વાત હૃદયમાં ગાળવી. કેનિકમળ કરતાં,
વાસના દેતા કાલિન્દ-ગ કરતા, અપરાધ ખમાવતા, પ્રાદુષ્યા આદુષ્ટ આવે
ત્યાંજે આરામના દેતા પન્થપ્રખાળ કરના અને અંતઃસુખ અનંદન
વંદન અવશ્ય કરવું જોઈએ.

છે, એવા શિષ્ય.
 કાયસંકાસં-શરીરે કરીને સ્પર્શ
 કરતાં.

અહોકાય-અધઃકાયરૂપ આપનાં ચરણને.
 અમણિજ્ઞાને-અમળે.
 ભે-હે ભગવંત ! (તમેને)

મસ્તક નમાવવાવડે વંદન થાય તે ક્ષિપ્રાવંદન, જે અમાસમણ દેવાવડે વંદન થાય તે ધોભિવંદન અને જે વાંદણાં દેવાવડે થાય તે દ્વાદશાવર્તવંદન ગણાયું. એ ત્રણ વંદનના અનુક્રમે જ્યન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ એમ ત્રણ ભેદ થાય છે.

આ વાંદણાં દેતાં પચ્ચીસ આવશ્યક સાચવવા જોઈએ તે ન સાચવે તો વંદન કરનાર પણ નિર્ગેરાકળ પામે નહિ. તે આવશ્યક આ પ્રમાણે-

‘ હસ્થાભિ અમાસમણો ’ પ્રમુખ ‘અણુગ્નણુદ’ પર્યંત ગોલતાં પોતાનું અર્ધુ શરીર નમાડી દેવામાં આવે તે પ્રથમ અવનત અને ફરી ખીછ વાર પણ તેમજ કરતાં ખીજું અવનત ગણાયું. જન્મ થતી વખતે અથવા દીક્ષા-યોગ આદરતી વખતે જેવી મુદ્રા હોય તેવી નમ્ર મુદ્રા (જે હાથ જેટલી લલાટે લગાડવા રૂપ) વંદન કરતી વખતે ધારણ કરવી તે યથાગત ગણાયું. ‘ અહોકાય, કાય ’ રૂપ ત્રણ અને ‘ જતા ભે, જવવિજ્ઞં ચ ભે ’ રૂપ ખીજા ત્રણ એમ છ એક વખતના વંદનમાં અને તે છ ખીછ વખતના વંદનમાં મળી ૧૨ આવર્ત (ગુરૂ ચરણે હાથનાં તળાં લગાડી પછી તે ચોનાના લલાટે લગાડવા રૂપ) થાય છે. ‘ કાયસંકાસં ’ હોતાં ફરી સ્વમગ્નક નમાડયું. એવી રીતે ખીછ વાર વંદન કરતાં મસ્તક નમાડયું. એમ જે વંદનનાં મળે ચાર વખત શિરનમન થાય છે. મન વચન અને કાયાને અન્ય આયાસથી નિવર્તાવી વંદન કરતી વખતે સારી રીતે ગોપતી રાખવા રૂપ ત્રણ ગુપ્તિ ગણાયું. ‘ અણુગ્નણુદ ’ ને ‘ નિહિમાદ ’ હડી અને વખત વંદન કરતાં શુદ્ધ આત્મા પામે તે અવગ્રહમાં પ્રવેશ કરેલા તે જે પ્રવેશ ગણાયું અને પ્રથમ વંદન કરતી વખતે ‘ અવસ્થિભાગ્યે ’ હડીને અવગ્રહમાંથી બહાર નિકળતું તે એક નિહિમાદ ગણાયું. એવી રીતે દ્વાદશાવર્ત વંદન કરતી વખતે પચ્ચીસ ચરણનાં ભોમિવંદનનાં ગણવેંત.

અર્થ—હે કુમાશ્રમણ ! શક્તિએ સહિત (હવડિંસાદિક
નિવૃત્તિરૂપ પ્રયોજનવાળા) મારા શરીર વડે (આપને) વાંદવાને
મુશ્કેલું છે. (ગુરૂ વંદાવવાને સાવધાન હોય તો છ'દેણુ કહે.)

આયુજાણુહ, મે મિઉગ્ગહં ॥ ૨ ॥

અર્થ—મિતઅવગ્રહ (સાધાત્રણ હાથપ્રમાણ ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ
કરવા) ની મને આજ્ઞા આપો. (ગુરૂ કહે આયુજાણુમિ—હું આજ્ઞા
આપું છું.)

**નિસીહિ, અ—હો કા—યં, કા—યસંકાસં,
ખમણિજ્જો ભે કિલામો, અપ્પકિલંતાણં
ખહુસુભેણુ, ભે દિવસો વઠકંતો ? ॥ ૩ ॥**

અર્થ—પછી શિષ્ય માત્ર ગુરૂવંદન ત્રિવાય અન્ય ક્રિયા
રૂપ વ્યાપાર નિષેધો છે નહિ એવા છતો. (અવગ્રહમાં પેચીને
વિધિ પૂર્વક જેમી સાધુ રાગા દીવણ ઉપર અને ધ્રાવક ચરવાળા
ઉપર સુહુપત્તિ મૂકી બે હાથ લગાડે દગાડી ગુરૂના ચરણોને
સ્પર્શવાને) આ પ્રમાણે કહે—

“અકોટાયં, કાવનંદાન.”

અર્થ—અધઃશયન અર્થાત્ આપના પગોને મારા હાથ અને
લગાડે કરી સ્પર્શ કરનાં જે કાંઈ બાધા થાય તે.

“ખમણિજ્ઞો ભો ” ઇત્યાદિ પદો કહે.

અર્થ—હે ભગવંત ! આપ ખમજ્ઞો. અરૂપ ગ્દાનિવાળા એવા આપને ઘણા સમાધિભાવે કરીને (આપનો) દિવસ વીત્યો ?

શુર કહે તહસ્તિ-તેમજ વ્યતીત થયો છે.

પછી શિષ્ય કહે.

જ-તા ભો ? ॥ ૪ ॥

અર્થ—હે કર્ણાસનુદ્ર ! આપને તપ, નિયમ, સંયમ, સ્વાધ્યાય રૂપ યાત્રા અવ્યાળાધપણે વર્તે છે ?

શુર કહે તુજ્ઞંપિ વદ્યો ?—તમને પણ વર્તે છે ?

પછી શિષ્ય કહે.

જ-વ-ણિજ્ઞં ચ ભો ? ॥ ૫ ॥

અર્થ—ઈન્દ્રિય અને નોઈન્દ્રિયથી પીડા નહી પામતું એવું આપનું શરીર છે ?

શુર કહે એવં-એમજ છે.

ખામેભિ ખમાસમણો ! દેવસિચં વ-
ઈકકમ્ભં ॥ ૬ ॥

અર્થ—હે હમાધમણ ! દિવસ સંબંધી મારા અપરાધ પ્રત્યે હું ખામું છું શુર કહે (અહમ્ભિ ખામેભિ તુમં) હું પણ તને ખામું છું.

આવસિસઆગ્ને, પડિકકમામિ, ખમા- સમાણાણં દેવસિઆગ્ને આસાયાણાગ્ને.

અર્થ—અવશ્ય કર્તવ્ય જે ચરણ સિત્તરી અને કરણ સિત્તરી આદિ સેવનાં-પાળનાં જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે થકી હું નિવર્તુ છું. (વળી) કષમાશ્રમણ સંગ્રામી દિવસને વિષે થઈ એવી આશાતનાઓ કરીને.

કેવી આશાતનાઓ કરીને ?

*તિત્તીસત્રયરાગ્ને, જં કિંચિ મિચ્છાગ્ને, માણુદુકકડાગ્ને વયદુકકડાગ્ને કાયદુકકડાગ્ને.

*ગુરુ મહારાજ સંગ્રામી તેવીશ આશાતના અવશ્ય કર્તવી નેહાએ તે આ પ્રમાણે—

૧-૬ ગુરુ મહારાજની ૧ અગાડી ૨ પડખે (અને પામે) તેમજ ૩ અત્યેત નહક અડીને ૧ આસના-લોહનાં, ૨ હિલા ગદ્દનાં અને ૩ પિંચનાં આશાતના લાગે છે. પરંતુ જે ખાસ અગત્યના કારણસર તેમ કંઈક પડે તે આશાપશુદ્ધિથી અને અધિક લાસના કારણથી આશાતના કોય ગણાતાં નથી. એમ દરેકના વશુ વશુ બેદ કરેતા તેના ૬ બેદ થઈ શકે છે. ૧-૨ ગુરુ મહારાજ પડેલાં જોગન વખતે ચમુ કરી લેવાથી ૩ આયનન લેવાથી કોય લાગે. ૧-૨ અગાડીથી ગુરુ સાથે આવ્યા છતાં જે ગુરુમહારાજ ઘડી પડેલાં અમલુગમણે આગેરે કોટલે 'કરિયારહો પાંડુને' તે ગુરુને અગાડન વિવરણને કરવાકે દોષ લાગે. ૧-૨ ગુરુએ સાથેનાં કોય, માત્ર ગુરુ મહારાજ કોય પડે છે. એકલે ત્યારે કોયનાં નહિ લાગતાં કરી. કોય કોય નહિ લાગતાં. કેવળ કોયનાં વળી નેહ તે આશાતના લાગે. ૧-૬ ગુરુ મહારાજ

અર્થ-એવીજ આચારના અર્થો છે ૧-૧૧ પ્રિય આચાર કે
આચારના રૂપ રીતે તેનું કરીને, મનુષ્યથી પણ તે રૂપ આચાર
નામે કરીને, જ્યન કુલથી પણ તે રૂપ આચારનામે કરીને,
કરીઃ કુલથી પણ તે રૂપ આચારનામે કરીને.

તેથી ૧૨ મહાશક્તિને પણ કરી તેથી કૃત આચાર તેમને બોધાવે તે પહેલાં
પોતે બોધાવી તે તો ગુરુઆચારના કારણે ૧૪ શિષ્યોનિર્મિતી અર્થે, આચાર
પાત્રી કૃત્ય મહાશક્તિ પાત્રી પ્રથમ દાખરે કરી તેમાં જેમને અને તેમની
પણ તેમ આધારથી જેમને, તેને આધારે તેમ નહિ કરના. તે મંત્રને કૃત્ય
કૃત્ય પાત્રી કૃત્યે ગુરુ પહેલાં ઉત્તરથી કરી આપેથી તેમની ૧૩ સાધુ
જેમ તે તેમને તે બધા માધુ પાત્રે આપેથી તે તો કરી આચારના કારણે
૧૪ આપેથી તેમની ગુરુ પહેલાં બોધાવે બધારી તે તો દોષ કારણે ૧૫ આપેથી
આધાર પાત્રી વાપરવા બોધાવે નિર્મલજી કરીને ૧૬ ગુરુ મહાશક્તિને નિર્મલજી
કરે તો તેથી અનાદરોષ કારણે ૧૭ આપ મહુર પદાર્થ બિજામાં આરેલો જ્યન
આપેથી તેમને ગુરુને પૂજા વગર પાનાને મમે તેને આપે દેવાથી આચારના
કારણે ૧૮ સરસ નિર્મલજી પદાર્થ આપેથી દોષ તો તે ગુરુશક્તિને નહિ
આપનાં પોતે આરેલી જ્ય તો ગુરુઆચારના કારણે ૧૯ ગુરુ મહાશક્તિ
સાદ કરી બોધાવે ત્યારે બહેનની જેમ કરી પણ ઉતર પાછો ન આપે, શુભ-
વત્ત બેસી મદે તો દોષ કારણે ૨૦ ત્યારે કોઈ વગિસ સાધુ સાદ કરે ત્યારે
આમા થઈ જેમ આપે તેમ બોધેઆ મારી કહે સાચા છે, મનેજ દેખ્યો છે,
આમની સાથે ક્યાથી પાનાં પડ્યા, ઈત્યાદિક કદ બાપાનું કરના દોષ કારણે ૨૧ ગુરુ
પાત્રે જ્ય નમ્રજી જ્યમ દેવાને બહેન પાનાના આમને બેઠા બેઠા ઉતર
આપવાથી ગુરુઆચારના કારણે ૨૨ શુ કરો છે ? શુ છે ? કરોને ? ઈત્યાદિક
વિનયકલિત બાપાનું ગુરુ સાથે કરતાં આચારના કારણે ૨૩ કદ ગમ કરવા
ગુરુમહાશક્તિ સાથે બોધાવે ત્યારે નોંઝાઈ બેલી રીતે બોધે કે તમેજ

કોહાએ, માણાએ, માયાએ, લોભાએ.

અર્થ--કોપરૂપ, માનરૂપ, માયારૂપ અને લોભરૂપ આશા-
તનાએ કરીને.

કરોને ! મને શા માટે કરો છો ? આમ તુકારાદિ દેતાં ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૪
વાદ ! અમનેજ દોષ છે ને ! તમે મને કેમ કરતા નથી ? અથવા બીજા શિષ્યને
કરવા કેમ કરેલા નથી ? એમ ગુરૂમહારાજની તર્જના કરતાં ગુરૂઆશાતના લાગે.
૨૫ ગુરૂાદિક વરીલ સાધુઓને વ્યાખ્યાન પ્રમુખ કરતાં દેખી શિષ્ય દુમણો
થાય પણ પ્રમુદિત ન થાય તો ગુરૂઆશાતના લાગે અથવા ગુરૂાદિક
વરીલને દાર્ઢ રાગી હોય તેને દેખી દુમણો થાય તો તેથી પણ ગુરૂઆશા-
તના લાગે. ૨૬ ગુરૂ મહારાજ વ્યાખ્યાનાદિક કરતા હોય ત્યારે 'એ તમે
ભૂલી ગયા છો, આ વાત તમને યાદ નથી, એનો અર્થ એ ન હોય' છતાંદિક
અનુચિત વચન બોલતાં ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૭ અથવા એ ગાયત નું તમને
પછીસારી રીતે સમજવીશ એમ આપહાપણુ જતાવવા સલા સમક્ષ બોલી
ચાલતી કથાનો ભંગ કરે તો તેથી ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૮ અથવા એવે અવસરે
આવીને શિષ્ય કહે કે 'મહારાજ ! પોરસીવેળા કે આહારવેળા થઇ ગઇ
છે' એમ કહીને પર્યદાનો ભંગ કરે તો ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૯ અથવા
પર્યદા બિડી ગઇ ન હોય એટલામાં હાપણુ જતાવવા માટે ગુરૂ મહારાજે
વ્યાખ્યાનમાં કહેલીજ વાત વધારે વિસ્તારી કહી જતાવે તો ગુરૂઆશાતના લાગે
૩૦ ગુરૂ સંઘંધી શય્યા-સંધારા પ્રમુખને પોતાના પગ વગેરેથી સંઘટ્ટ કરી પાછું
ખમાવે નહિ તો આશાતના લાગે. ૩૧ ગુરૂની શય્યા કે સંધારાદિક ઉપર પોતે
બેસે કે આજોટે કે અસભ્ય રીતે તેનો સ્પર્શ કરે તો ગુરૂઆશાતના લાગે. ૩૨
ગુરૂ થકી જાયા આસને બેસે અથવા ગાદી કરી બેસે અથવા ગુરૂ જેવાં કે તેથી
અધિક મૂલ્યવાળાં વસ્ત્ર વાપરે તો દોષ લાગે. ૩૩ ગુરૂ જેવા સમાન આસન
ઉપર બેસે અથવા ગુરૂ જેવાં સમાન વસ્ત્ર લઇ વાપરે તો ગુરૂઆશાતના લાગે.

સંવકાલિયાએ, સંવમિચ્છોવયાંરાએ,
સંવધમ્માઈકકમણાએ આસાયાણાએ.

અર્થ—સર્વ કાળ સંબંધી, સર્વ મિત્રા ઉપચાર અર્થાત્ કૂટ કપટરૂપ આશાતનાએ કરીને તેમજ અઘ્ટ પ્રવચન માતારૂપ સર્વ ધર્મકરણીને અતિક્રમવા રૂપ આશાતનાએ કરીને.

જો મેં અઈઆરો કચ્છો, તરુસ ખમાસ-
મણો ! પડિકકમામિ નિદામં ગરિહામિ
અપ્પાણં વોસિરામિ ॥

અર્થ—જો મારા જીવે અતિચાર કર્યો હોય તે સંબંધી હે ક્ષમાધ્રમણ ! આપની સમીપે હું પડિકકમું છું, આત્મસાક્ષીએ નિહું છું, શરૂની સાક્ષીએ વિશેષ નિહું છું અને એવા પાપકારી આત્માને વોસરાવું છું અર્થાત્ છોડાવું છું.

બીજી વારના વાંદણાએ “આવરિસઆએ” પદ ન કહેવું. રાઇપડિકકમણામાં રાઇ વઈક્કંતા, પખ્ખીએ પકખો વઈક્કંતો, ચઉમાસીએ ચઉમાસી વઈક્કંતા અને સંવચ્છરીએ સંવચ્છરે વઈક્કંતો એવી રીતે પાઠ કહેવો.

પદ (૫૮) શરૂ (૨૫) લઘુ (૨૦૧) સર્વ વર્ણ (૨૨૬).

ઇતિ સુગુરવાંદણાં મૃત.

૩૦ ॥ અથ દેવસિઅં આલોઉં સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

દેવસિઅં—દિવસ સંબંધી અતિચાર. આલોઉં—પ્રકાશું.

ઇઅં આલોએમિ—આપનું વચન જો-જો.

અંગીકાર કરું છું અને પ્રકાશું છું. મે-મેં .

ઇઅંકારેણું સંદિસહ ભગવન્ ! દેવસિઅં
આલોઉં ? ઇઅં, આલોએમિ જો મેં ૦ ઇતિ.

અર્થ—હો ભગવન્ ! આપની ઇઅં પૂર્વક આજ્ઞા આપો
(તો) દિવસ સંબંધી (જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે) પ્રકાશું.
શુરૂ કરો “ આલોએહ ” પ્રકાશો. શિષ્ય કહે, આપનું વચન અંગીકાર
કરું છું અને પ્રકાશું છું. મેં ઇત્યાદિ બાકીનો પાઠ ઇઅંમિ
કામિ પેઠે સમજવો.

૩૧ ॥ અથ સાત લાખ સૂત્ર. ॥

સાત લાખ પૃથિવીકાય, સાત લાખ
અપ્કાય, સાત લાખ તેઉકાય, સાત લાખ

૧ યોનિ એટલે જીવને ઉપજવાનાં સ્થાનક તે બધા જીવોનાં મળીને ૮૪
લાખ છે. સ્થાનક તો તે કરતાં પણ વધારે છે પણ વર્ણ, ગંધ, રસ અને
સ્પર્શવડે કરી જોટલાં સ્થાનક સરખાં હોય તે એક સ્થાનક ગણાય.

વાઉકાય, દશ લાખ પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય,
 ચૌદ લાખ સાધારણ વનસ્પતિકાય, બે લાખ
 બેઠદ્રિય, બે લાખ તેઠદ્રિય, બે લાખ ચૌરિંદ્રિ-
 ય, ચાર લાખ દેવતા, ચાર લાખ નારદી, ચાર
 લાખ તિર્યચ પંચેદ્રિય, ચૌદ લાખ મનુષ્ય,
 એવંકારે ચોરાશી લાખ જીવયોનિ માંહે મ-
 હારે જીવે જે કોઈ જીવ હણ્યો હોય, હણા-
 વ્યો હોય, હણુતાં પ્રત્યે અનુમોદો હોય, તે
 સર્વે મને, વચને, કાયાએ કરી, મિચ્છામિ
 'દુઃકંકં ॥ ઇતિ ॥

અર્થ—મુગમ છે.

તેની ગણતરી આ પ્રમાણે છે—પૃથ્વીકાયના મળબેદ ૩૫૦ તેને પાંચ વર્ણ
 ગુણતાં ૧૭૫૦) થયા, તેને બે ગંધ ગુણતાં ૩૫૦૦) થયા, તેને પાંચ રસ
 ગુણતાં ૧૭૫૦૦) થયા, તેને આઠ રૂપરી ગુણતાં ૧૪૦૦૦૦) થયા, તેને પાંચ
 સંસ્થાને ગુણતાં માત્ર લાખ બેદ પૃથ્વીકાયના થાય. એમ બધાની ગણતરી
 કરવી. ઉપરોક્ત ૮૪ લાખ જીવયોનિ માંહે ઉત્પન્ન થયેલ દરેક જીવને
 દુઃખો હોય, દણુઓ હોય. અગર દણુનાને અનુમતિ આપી હોય તે
 મેળથી મિથ્યાદુષ્ટન આ સૂત્રવડે દેવાનું છે.

૩૨ ॥ અથ અહાર પાપસ્થાનક સૂત્ર ॥

પ્રાણાતિપાત-ખીજના પ્રાણનો
નાશ ચિંતવવો.

મૈથુન-વિપયભોગની વાંછારૂપ
પરિણામ.

ક્રોધ-ખીજની ઉપર તીવ્ર પરિણામે
સુખ વગેરે અવયવો તપાવવાં.

માયા-શુભપણે સ્વાર્થવૃત્તિ સિદ્ધ
કરવાની ઇચ્છા.

રાગ-પૌદ્ગલિક વસ્તુ ઉપર પ્રીતિ.

દ્વેષ-અણુગમતા જીવાદિ પદાર્થો
ઉપર અરુચિ.

અભ્યાખ્યાન-નહીં દીકેલું અને
નહીં સાંભળેલું પર જીવને
આજ દેવું.

પર પરિવાદ-ગુણી વા નિર્ગુણી
જીવની નિંદા કરવી.

માયામૃપાવાદ-કપટવૃત્તિથી અસત્ય
બોલી જી કરીને લોકોને
હગવાના પરિણામ.

મૃપાવાદ-અસત્ય બોલવાના પરિણામ.

અદત્તાદાન-પારકી વસ્તુ ધણીની સં-
મતિ વિના લઇ લેવાની વૃત્તિ.

પરિગ્રહ-નવ પ્રકારે બાહ્ય અને ચૌદ
પ્રકારે અભ્યંતર વસ્તુ વગેરેની વાંછા.

માન-પ્રાપ્ત અથવા અપ્રાપ્ત વસ્તુનો
અહંકાર.

લોભ-ધનાદિ સંપત્તિને એકડી કરી
સંગ્રહ કરી રાખવાની મનોવૃત્તિ.

કંસહ-ખીજની સાથે વિખવાદ કર-
વાની વૃત્તિ.

પૈશુન્ય-પર જીવના દોષની ચાડી ખાવી.
રતિ અરતિ-સુખ દુઃખ આવે હર્ષ

શોક કરવો.

મિથ્યાત્વશબ્દ-વ્યવહારથી કુદેવ,

કુગુર અને કુધર્મ માનવાની અ-

ભિલાષા અને નિશ્ચયથી આત્મ-

સ્વરૂપના અનુભવને વિવ્રકર્તારૂપ

આત્માના પરિણામ

પહેલે પ્રાણાતિપાત, ખીજે મૃપાવાદ,
ત્રીજે અદત્તાદાન, ચોથે મૈથુન, પાંચમે

પરિગ્રહ, છઠ્ઠે ક્રોધ, સાતમે માન, આઠમે
 માયા, નવમે લોભ, દશમે રાગ, અગ્યા-
 રમે દ્વેષ, બારમે કલહ, તેરમે અભ્યાખ્યાન,
 ચૌદમે પૈશુન્ય, પંદરમે રતિ અરતિ, સોલમે
 પરપરિવાદ, સત્તરમે માયામૃષાવાદ, અઠારમે
 મિથ્યાત્વશબ્દ; એ અઠાર પાપસ્થાનક માંહે
 મહારે જીવે જે કોઈ પાપ સેવ્યું હોય, સે-
 વરાવ્યું હોય, સેવતા પ્રત્યે અનુમોદ્યું હોય,
 તે સર્વે મને, વચને, કાયાએ કરી મિચ્છામિ
 દુઃકકંડં ॥ ઇતિ ॥

અર્થ—પર જીવના પ્રાણનો નાશ ચિંતવવો તે પ્રાણાતિપાત;
 અસત્ય બોલવાના પરિણામ તે મૃષાવાદ; પાશ્ર્વી વસ્તુ ધણીની
 સંમતિ વિના લઇ લેવાની વૃત્તિ તે અદત્તાદાન; વિષયલોચની
 વાંચ્છા રૂપ પરિણામ તે મૈથુન, નવ પ્રકારે બાહ્ય અને ચૌદ પ્ર-
 કારે અભ્યંતર વસ્તુ આદિની વાંચ્છા અથવા મૂર્છા તે પરિગ્રહ;
 ખરની ઉપર વીર પરિણામે મુખાદિ અવયવને તપાવવાં તે ક્રોધ;

* મિથ્યાત્વ, ત્રણ વેદ, હાસ્યાદિ પદ્ધતિ અને ચાર કથાપ.

પ્રાપ્ત વા અપ્રાપ્ત વસ્તુનો અહંકાર તે માન; ગુપ્તપણે સ્વાર્થવૃત્તિ સિદ્ધ કરવાની વાંચી તે માયા; ધનાદિ સંપત્તિને એકઠી કરી સંગ્રહ કરી રાખવાની મનોવૃત્તિ તે લોભ; પૌણ્યલક્ષિક વસ્તુ ઉપર પ્રીતિ તે રાગ; અણુગમતા જીવાદિ પદાર્થો ઉપર અરુચિ તે દ્વેષ; પરની સાથે વિષવાદ કરવાની વૃત્તિ તે કલહ; પર જીવને નહીં દીઠેલું, નહીં સાંભળેલું આજ દેવું ને અભ્યાખ્યાન; પર જીવના દોષની આડી ખાવી તે પૈશુન્ય; સુખ દુઃખ આવે હર્ષ શોક કરવો તે રતિ અરતિ; ગુણી વા નિર્ગુણી જીવની નિંદા કરવી તે પર પરિવાદ; કપટવૃત્તિથી અસત્ય જોડી છળ કરીને લોકોને ઠગવાના પરિણામ તે માયામૃષાવાદ; વ્યવહારથી કુદેવ, કુશુર અને કુધમ માનવાની અભિલાષા અને નિશ્ચયથી આત્મસ્વરૂપના અનુભવને વિઘ્નકર્તા આત્માના પરિણામ તે મિથ્યાત્વશાસ્ત્ર; એ અઠાર પ્રકારે જીવને ચિત્તમાં જે પાપરૂપ ભાવ ઉત્પન્ન થાય તે ભાવ પાપ અને તે ભાવની સ્વીકાશથી જીવને સત્તાએ કર્મનાં દળિયાં લાગે તે દ્રવ્ય પાપ કહેવાય છે.

ઇતિ અઠાર પાપસ્થાનક સૂત્ર ૩૨.

૩૩ ॥ અથ વંદિત્તા સૂત્ર. ॥

શબ્દાર્થ. .

વંદિતુ-વાંદાને

ધર્માચરિત્તે ધર્માચારને.

સત્યસિદ્ધિ મરણ એવ. ૧૫૩૩ ૧૫.

નિદા મનવતને.

૩. આવડને દિવસે સંતોષી દાનેસ. અનિચ્છાને અતિવચને અર્થે અ.

સાધ્યસાધુ અ-આચાર્ય ઉપાધ્યાય ઇન્દ્રિય-નૃં ઇન્દ્રિયું હું. . . . .
 વગેરે સર્વ સાધુઓને પડિક્કમિઉં-પ્રતિક્રમવાને.
 સાવગધમેમાધ્યઆરસ-આવક ધ- વયાધ્યઆરો-ત્રનોને વિષે અતિચાર,
 મેને વિષે લાગેલા અતિચારથી. લાગ્યા હોય.

નાણે-જ્ઞાનને વિષે.	તહું-તથા.
દંસણે-દર્શનને વિષે.	ચરિત્તે-ચારિત્રને વિષે.
મુહુર્ત-મુદ્રમ	બાયરો વા-અથવા બાદર.
દુવિહું-એ પ્રકારનો.	પરિગ્રહુંમિ-પરિગ્રહ.
સાવચ્છે-સાવચ્છ-પાપવાળો.	બાહુવિહું-બહુ પ્રકારનો.
આરંભે-આરંભ.	કારાવણે-જીમનની પાસે કરાવવાથી.
અ-અનુમોદવાથી.	કરણે-પોતાની જાતે કરવાથી.
પડિક્કમે-નું પડિક્કમું હું.	દેસિઅ-દિવસ સંબધી.
સત્ય-સર્વ અતિચાર પ્રત્યે.	જં-જે પાપ.
બહું-બાધું હોય.	ઇદિઅહિં-ઇદ્રિયો વડે કરી.
અહિં-ચાર.	કસાએહિં-કપાએ કરી.
અપ્પસત્થેહિં-અપ્રસસ્ત બાવે કરી.	રાગેણુ-રાગે કરી.
વ-અથવા.	દોસેણુ-દોષે કરી.
આગમણે-આવતાં.	નિગમણે-જતાં.
કાણે-મિથ્યાત્વીનાં સ્થાને ઉભા રહેતાં.	ચંકમણે-આમ તેમ કરતાં.
આખાએગં-ઉપયોગ વિના.	અભિઓગે-રાગ અથવા ધણા લો-
નિઓગે-પરાધીનતાના કારણથી.	કોના આમદથી.

વંદિતુ સંવસિદ્ધે, ધમ્માચરિએ અ સ-

મૂત્ર માજરે મુર્ધ અર્ધ અસ્ત પામેલો હોય તે વખતે કહેવાનું છે. આવકનાં
 પાર વન વગેરેમા લાગેલા ૧૨૪ અનિચાર આ મૂત્રવડે આલોવવામાં આવે છે.

વ્યસાહૂ અ ॥ ઇન્દ્રિયામિ પડિકકમિઉં, ^૧ સાવ-
ગધમ્માઇઆરસ ॥ ૧ ॥

અર્થ—સર્વજ્ઞ એવા તીર્થંકર તથા સિદ્ધ ભગવંતને વળી
ધર્માચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સર્વ સાધુને વાંદીને, શ્રાવકધર્મને વિષે
લાગેલા અતિચાર થકી પ્રતિક્રમવાને હું ઇચ્છું છું. ૧

સામાન્યથી સર્વ વ્રતના અતિચાર.

જો મે વયાઇઆરો, નાણે તહ દંસણે.
ચરિત્તે અ ॥ સુહુમો અ બાયરો વા, તં તિંદે
તં અ ગરિહામિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—જ્ઞાનને વિષે તથા દર્શનને વિષે તથા ચારિત્રને વિષે
અને અ શબ્દથકી તપને વિષે તથા વીર્યને વિષે અને સંલેખનાને
વિષે (વળી) જે અતિચાર મને વ્રતોને વિષે સૂક્ષ્મ વા બાદર
લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું અને ગુરૂની સમક્ષ ગર્હું છું.

પરિગ્રહના અતિચાર.

દુવિહે પરિગગહંમિ, સાવજજે બહુવિહે

૧ સ્વસ્થાનાત્ યત્પરસ્થાનં, પ્રમાદસ્ય વશાદ્ ગતઃ ।

તત્રૈવ ક્રમણું ભૂયઃ પ્રતિક્રમણુ મુચ્યતે ॥ ૧ ॥

૨ પંચમીસ્થાને પૃષ્ઠી યદ્વા કર્મણિ પૃષ્ઠી.

અ આરંભે; કારાવણે અ કરણે, પડિકકમે
'દેસિઅં સવં ॥ ૩ ॥

અર્થ—જે પ્રકારનો પરિગ્રહ છે—સચિત્ત અને અચિત્ત; તે વગી સાવધ-પાપવાળો અને બહુ પ્રકારના આરંભવાળો; તે બંનેને કરાવવાથી, પોતે કરવાથી અને બીજા કરનારાઓને અનુભવવાથી જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચાર પ્રત્યે પ્રતિક્રમું છું. ૩

જ્ઞાનના અતિચાર.

જં બદ્ધમિદિએહિં, ચઉહિં કસાએહિં
અપ્પસત્થેહિં ॥ રાગેણ વ દોસેણ વ, તં નિદે
તં ચ ગરિહામિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—ઇન્દ્રિયોવટે કરી તથા ચાર કપાયે કરી, અપ્રશસ્ત લાવે કરી, રાગે કરી વા દ્રેપ વટે કરી જે અતિચારરૂપ અશુભ કર્મ બાંધ્યું હોય તેને આત્માની સાથે નિંદું છું અને ગુરૂની સાથે ગર્હું છું. ૪

સમ્યગ્દર્શનના અતિચાર.

આગમણે નિગમણે, ઠાણે ચંકમણે

૧ રાઈય, પખિખય, ચઉમાસિઅં, મંવચ્છરિઅં વા યથાયોઅ, આર્પ-
ત્વાદ વધારલોપ

આણ્ણભોગે ॥ અભિષેગે અ નિષેગે, પડિ-
કકમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૫ ॥

અર્થ—ઉપયોગ રહિતપણે રાજના વા ઘણા લોકના આગ્રહ થકી તથા પરાધીનતાના કારણથી (મિથ્યાત્વીનાં મંદિરાદિકને વિષે) આવતાં, જતાં, તેમનાં સ્થાનકે ઉભા રહેતાં, ત્યાંજ આમ તેમ કરતાં જે અતિચારરૂપ પાપકર્મ બાંધ્યું હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વને પ્રતિક્રમું છું. ૫

શબ્દાર્થ.

સંકા-ગ્નિવચનમાં સંકા.

કુંખ-અન્ય મતની ઇચ્છા.

વિગિચ્છિ-સાધુ સાધ્વીની મલિનતા પસંસ-મિથ્યાત્વિની પ્રશંસા.

દેખી દુગંછા કરવી અથવા

સંથવો-પરિચય.

ધર્મના કૃણનો સંદેહ.

કુલિંગીસુ-મિથ્યાત્વીનો.

સમ્મત્તરસ-સમકિતના.

અકઅારે-અતિચારમાં.

છકાય-છકાયના.

સમારંભે-સમારંભને વિષે પ્રવર્તવાથી.

પયણે-પોતે સંધતાં.

પયાવણે-ગીઝનતી પાસે રંધાવતાં.

જે-જે.

દાસા-દાપ લાગ્યા હોય.

આતકા-પોતાને અર્થે.

પરકા-પરને અર્થે.

ઉભયકા-પોતાને તથા પરને ગંતેને

ચેવ-નિશ્ચય.

અર્થે.

પંચણહં-પાંચ.

આણ્ણવયાણું-અણ્ણત્રતને વિષે.

ગુણ્ણવયાણું-ગુણ્ણત્રતને વિષે.

તિણ્ણહં-ત્રણ.

સિણ્ણઆણું-સિક્ષાત્રતને વિષે.

ચઉણ્ણહં-ચાર.

પડિકકમે-હું પડિકકમું છું.

પદ્મ-પદસા.	આપુજ્યમિ-અવગતને વિં.
ધૂમ્ર-ધૂમ્રધી.	પાણીકાપા-પ્રાણાનિપાતની
વિરુદ્ધા-વિનિનું ઉદ્ધવન કરીને.	આયરિંગ-એ આગરુ મેન્નાં દેવા
અપસ-ધે-અપ્રદાનભાવે વનનાં.	દિધિ-અદોર્ધા.
પમાયપદસંગ-પ્રમાદના પ્રમંથી.	વદ-છત્રને મારવા.
અંધ-દોષાવટે આંધવા.	હિમિ-હિમ-નેનાં અવપતને છંદવં.
અધિસારે-નેના ઉપર પડે બાર બરવા.	ભાતપાણી-નેને ભાતપાણી-ગાગનો
બુદ્ધિએ-અંતરાય કરવો.	જ્ઞમવયસ્સ-પદેતા વનના.
ધ્યાને-અતિચાર મળે.	

સમ્યક્ત્વના અતિચાર.

સંકા કંખ વિગિચ્છા, પસંસ તહ સંથવો
કુલિંગીસુ ॥ સમ્મત્તસ્સઈચ્છારે, પડિક્કમે
દેસિઅં સવ્વં ॥ ૬ ॥

અર્થ—જિન વચનમાં સંકા, અન્યમતની પાંછા, ધર્મના
કુળનો સંદેહ વા સાધુ સાધ્વીનાં મલિન ગાત્ર તથા વસ્ત્ર દેખી
દુગંચા કરવી, મિથ્યાત્વીની પ્રશંસા તથા તેમનો પરિચય, એ
સમ્યક્ત્વના અતિચાર મધ્યે દિવસ સંગ્રામી જે પાપ જાંધ્યું હોય
તે સર્વને પરિક્ષમું હું. ૬

છકકાયસમારંસે, પયણે અ પયાવણે અ

જે દોસા ॥ અત્તદ્દા ય પરદ્દા, ઉભયદ્દા ચેવ
તં નિંદે ॥ ૭ ॥

અર્થ—પોતાને અર્થે તથા પરને અર્થે વળી પોતાને તથા પરને એ બન્નેને અર્થે (અશ્નાદિ આહારને) પોતે સંધતાં, બીજા પાસે સંધાવતાં અને બીજા સંધતા હોય તેને અનુમોદન દેતાં, છકાયના સમારંભને વિષે ભવર્તવા થકી જે (કર્મજાંઘરૂપ) દોષ લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૭

સામાન્યથી બાર વ્રતના અતિચાર.

પંચાણ્ડ—માણુવ્વયાણં^૧, ગુણુવ્વયાણં^૨
ચ તિણ્ડમઘચારે ॥ સિકખાણં^૩ ચ ચઉણ્ડ,
પડિક્કમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૮ ॥

અર્થ—પાંચ આણુવ્રતને વિષે, ત્રણ ગુણુવ્રતને વિષે, ચાર શિક્ષાવ્રતને વિષે અને તપ સંલેખણાદિને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસ સંજાંધી સર્વ અતિચારને હું પડિક્કમું છું. ૮

૧ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થયા પછી પ્રાપ્ત થાય માટે અનુવ્રત અને મહાવ્રતની અપેક્ષાએ ન્હાનાં માટે આણુવ્રત તે પાંચ છે. તે પાંચ મૂળ ગુણુ છે.

૨ મૂળ ગુણુને વિશેષ પ્રકારે ગુણુ કરવાવાળા તેથી ગુણુવ્રત તે ત્રણ છે.

૩ શિષ્યને વિદ્યા ગ્રહણની પેઠે વારંવાર સેવન કરવા યોગ્ય હોવાથી

શિક્ષાવ્રત, તે ચાર છે. બાર વ્રત માંહેલા પહેલાં આઠ વ્રતો વાવરકથિત (કાયમનો) અને આ શિક્ષાવ્રત ઈતિવરકલિક (થોડા કાળ માટેનાં) સમજવાં.

પહેલા વ્રતના અતિચાર.

પઠમે આણુવ્યંમિ, થૂલગ-પાણાઈવાય-
વિરઈઓ ॥ આચરિય-મપ્પસત્થે, ઈત્થ પ-
માયપ્પસંગેણ ॥ ૯ ॥

અર્થ—અહીંમાં પહેલા આણુવ્રતને વિષે પ્રમાદના પ્રસંગ થકી અપ્રશસ્ત ભાવે વર્તતાં થકાં ક્યૂંક પ્રાણાતિપાતની નિવૃત્તિનું ઉલ્લંઘન કરીને જે આચરણ સેવ્યાં હોય તે જેમ કે-૯

‘વહુ બંધ છવિચ્છેએ, અઈભારે ભત્ત-
પાણુવુચ્છેએ ॥ પઠમવયસ્સ-ઈઆરે, પડિ-
હકમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—(દિપદાદિ જીવને) મારવો; †દારણવડે બાંધવો; તેના અવયવને છેદવાં; તેના ઉપર ઘણો ભાર ભરવો; તેને ભાતપા-
ણી-આરાનો અંતરાય કરવો; આ વ્રતના પહેલા અતિચાર મધ્યે જે અતિચાર દિવસ સંબંધી લામ્યા હોય તે સર્વને હું પરિશ્રમું છું.

અર્થ દોષ દોષ સકા કરે કે પ્રાણાતિપાત વિરમણ વ્રતચાળાને વધાદિ અનિચાર ભાગે નહિ કારણકે પ્રાણાતિપાત સખં વધાદિનું મહણ થઈ શકે નહિ તેથી અનિચાર ન ભાગે. તેને માટે ઉત્તર આપે છે કે-મુખ્યનાએ પ્રાણાતિપાતનું પચ્ચપ્પાણુ થાય છે તો ૫૪ વધાદિક પ્રાણાતિપાતના હેતુ દેવાથી તેનું ૫૪ પચ્ચપ્પાણુ આવી ગયું, માટે વધાદિક કરવાથી અનિચાર ભાગે

શબ્દાર્થ.

ખીએ-ખીળ.

પરિથૂલગ-અતિ મોટા.

વિરઘએ-વિરતિનું ઉલ્લંઘન કરીને.

રહસ-એકાંતે (જાની વાત કરનાર

ઉપર રાજ્યવિરૂદ્ધ ગુન્હો મૂકતાં)

ફૂડલેહું-જૂઠાં દસ્તાવેજ કરતાં..

વયસ્સઘધારે-વ્રતના અતિચારને.

આણુવ્યંમિ-આણુવ્રતને વિષે.

પરદવ્ય-પારકા દ્રવ્યના.

તેનાહુડપ્પએ-ચોરીનો માલ લેવો,

ચોરને સહાય આપવી.

વિરૂદ્ધગમણે-દાણુચોરી વગેરે રાજ્ય-

વિરૂદ્ધ આચરવું.

અઠિથે-ચોથા.

નિચ્ચં-નિત્ય.

આણુવ્યંમિ-આણુવ્રતને વિષે.

અલિઅવયણુ-જૂઠા વચનની.

સહસા-આણુવિચાર્યે.

દારે-સ્ત્રીએ કહેલી વાત પ્રકટ કરતાં.

મોસુવએસે-ખોટા ઉપદેશ આપતાં.

ખીઅ-ખીળ.

તઘએ-ત્રીળ.

થૂલગ-મોટા (ખાદરપણે.)

હરણુ-હરણની.

તપ્પડિરે-ખોટી વસ્તુને ખરી જોવી

કરી વેચવી.

ફૂડતુલ-ખોટા તોલ રાખવા.

ફૂડમાણે-ખોટાં માપ રાખવાં.

આણુવ્યંમિ-આણુવ્રતને વિષે.

પરદારગમણુ-પરસ્ત્રી સાથે ગમન

કરવાની.

ખીળ વ્રતના અતિચાર.

ખીએ આણુવ્યંમિ, પરિથૂલગ-અલિ-
અવયણુવિરઘએ ॥ આચરિઅમપ્પસત્થે,
ઠત્થ પમાયપ્પસંગેણ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—અહીંઆં ખીળ આણુવ્રતને વિષે, પ્રમાદના પ્રસંગ

થપી અપ્રગટ્ય બાંધે વર્તનાં થકાં અનિગ્રહે કરીને મોટાં જૂઠાંની
વિરતિનું ઉત્તંધન કરીને જે આચરણ કરેલું હોય તે જેમકે-૧૧

સહસા રહસ્ય દારે, મોસુવએસે અ
કૂડલેહે અ ॥ બીઅવચસસ-ઈઆરે, પડિફ્ફમે
દેસિઅં સવ્વં ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—અણુવિચારે કોઇના ઉગર આગ મૂકતાં, એકાંતે છાની
વાત કરનાર ઉપર રાજ્યવિકૃદ્ધ ગુન્ડો મૂકતાં, સીએ કહેલી વાત
પ્રકટ કરતાં, ખોટો ઉપદેશ આપતાં અને જૂઠાં દસ્તાવેજ કરતાં
બીજા પ્રતને વિષે જે કોઇ અતિચાર લાગ્યો હોય તે દિવસ સંબંધી
સર્વ અનિચારને હું પડિફ્ફમું છું. ૧૨

૧ મોટાં જૂઠાણાં પાંચ છે તે આ પ્રમાણે-૧ દેવાદિવડે અવિષકન્યાને
વિગકન્યા કહેવી વગેરે કન્યા સંબંધી ફરકાર બોલવું તે કન્યાસીક. ૨ મોટાં
દ્વિવાળી માપ (ઉપલક્ષ્યબુધી ફરજી જનાવર) ને ધણા દ્વિવાળી અને ધણાં
દ્વિવાળીને મોટા દ્વિવાળી કહેવી ધત્યાદિ કહેવું તે ગવાસીક. ૩ પારકી
જમિને પોતાની જમિ કહેવી વગેરે ભુમ્યસીક. ૪ ધન ધાન્યાદિ પારકી માપણુ
રાખી હોય છતાં નથી રાખી એમ જાણી જોળવવી તે ન્યાસાપહાર.
(અદત વસ્તુને રાખવાથી અદતતાદાન લાગે છે છતાં વચનની મુખ્યતા હોવાથી
અહીં મૃત્વાદાપણુ પગુ ગણ્યું છે.) અને ૫ લાંચ લઇને અગર મતસરવડે
ખોટી સાક્ષી પૂરવી તે કૂટસાક્ષિત્વ. આ પાંચ પૈકી પહેલામાં દ્વિપદ સર્વ
સંબંધી અને બીજામાં ત્રિપદ સર્વ સંબંધી અહીંકનો સમાવેશ છે. ન્યાસાપહાર
તમા કૂટસાક્ષિત્વ એ બેનો દ્વિપદાદિના જૂઠાણાંમાં અંતર્ભાવ માપ છે છતાં
પણુ લોકમાં અત્યંત નિદિત હોવાથી જૂઠાં ગણ્યાં છે.

માણુ-વિરઘએ ॥ આયરિઅમપ્પસતથે, ઇત્થ
પમાયપ્પસંગેશં ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—અર્ધ્યાં ઘાથા અણુતત્તને વિષે પ્રમાદના પ્રસંગ થકી, અપ્રશસ્ત ભાવ વર્તતાં થકાં, નિરંતર પરદારા સાથે ગમન કરવાની વિરતિનું ઉલ્લંઘન કરીને જે આયરણુ એવું હોય તે જેમ કે-૧૫

શબ્દાર્થ.

અપરિઆદિઆ-કુવાગી કન્યા	ઇતર-ખીનએ થોડાં વખતમાટે રાખે-
અથવા વિપવાની માથે વિરપ	હી પેમાતી માથે વિરપ મેવવો.
મેવવો.	વીવાદ-પોતાનાં પુત્રપુત્રી મિત્રાપ
અણુગ-ખિન્ન અંમેથી કીડા કરવી.	ખીનના વિવાદ કરવા.
નિપ્પઅણુરમે-કામબોમને વિષે નીવ.	અહિંસ-ઘાથા.
અનુરાગ કરવો.	અણુવ્યએ-અનુવનને વિષે.
ઇત્તો-એ પડી.	પરિમાણુપરિએ-પરિમદના પ-
પંચમંભિ-પાંચમા.	રિમાણુનું ઉગ્રપન કરવાથી.
ધામ્-ધન. ધન-ધાન.	ખિન-પ્રેત.
વંધુ-વર દાદ.	કેપ-કેપું.
ગુરુને-મોનું.	કૃષિઅ-મોના કૃષા મિત્રાપ ખીજી
પરિમાણુ-પરિમાણુ ઉપદાનગમવાથી.	ધાનુએની વનુએને.
દુપએ-દામદાસી વગેરે જે પગલાં.	અકોપયંભિ-કાંઈ વગેરે ચાર પદ-
ગમગુરુસ-જવાના	વાગી પ્રત્યુએને.
પરિમાણુ-પરિમાણુથી અપિદ જનાં.	રિમાણુ-રિમાણાં.
કે-કેવંદિશિ	અદુ-અદિ રિશિ.
નિરિઅ-નિરિ રિશિ	કુદ્ધિ-પરિમાણુ વધાવનું.

મધ્યંતર-દ્વા-માર્ગમાં અમુક હદની પઠમંભિ-પહેલા.

સ્મૃતિનો ભંશ થવાથી વધારે જતાં. ગુણુવચ્ચે-ગુણુવ્રતને વિષે.

મનજંભિ-મદિરા. મંસંભિ-માંસ.

પુષ્કે-પુષ્પ. ફેલે-ફળ.

ગંધ-અરાસ પ્રમુખ ગંધ. મહેલે-પુષ્પની માળા.

ઉવલોગપરીભોગે-ઉપલોગ પરિ-ભીર્અંભિ-બીજ.

ભોગ નામના. ગુણુવચ્ચે-ગુણુવ્રતને વિષે.

અપરિગ્ગહિઆ ઈત્તર, આણંગ વીવાહ

તિવ્વ-આણુરાગે ॥ ૧૬ ॥ ^૧ચઉત્થવયસ્સ-ઈઆરે,

પડિઠ્ઠમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—અપરિગ્રહીત અર્થાત્ કુંવારી કન્યા અથવા વિધવાની સાથે મૈથુન કરવું, બીજાને થોડા વખત માટે રાજેડી વેશ્યાની સાથે મૈથુન કરવું, અનંગ [કામ] ક્રીડા કરવી (સૃષ્ટિ નિયમવિરૂદ્ધ અંગથી પરસ્ત્રી સાથે વિષયક્રીડા કરવી), પોતાના પુત્ર પુત્રી સિવાય બીજાના વિવાહ કરવા. કામલોગને વિષે તીવ્ર અનુરાગ [વાંછા] કરવો, (આ પાંચ) ચોથા વ્રતના અતિચાર મધ્યેથી જે કોઈ અતિચાર દિવસ અંગથી મને લાગ્યો હોય તે સર્વને હું પડિઠ્ઠું છું. ૧૬.

૧ આ ચોથું વ્રત જે પ્રકારે ગ્રહણ થઈ શકે છે. તેમાં સ્વદારાસંતોષીને છેલ્લા ત્રણ અતિચાર હોય, પહેલા જે સેવાય તો વ્રતભંગ થાય અને પરસ્ત્રીગમનવિરમણવાળાને પાંચ અતિચાર સમજવા. અહીં પુરૂષને સ્ત્રી આશ્રયી કહ્યું છે તે પ્રમાણે સ્ત્રીને પુરૂષ આશ્રયી અતિચાર અનાચાર વગેરે સમજી લેવું.

પાંચમા ત્રતના અતિચાર.

ઇતો આશુવ્યએ પંચમંભિ, આયરિ-
અમપ્પસત્થંભિ ॥ પરિમાણુપરિચ્છેએ, ઇત્થ
પમાયપ્પસંગેણ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—એ પછી અહીંયાં પાંચમા અણુમનને વિષે પ્રમા-
દના પ્રસંગ થકી, અપ્રશસ્ત ભાવ વર્તતાં થકાં પરિમહુના પ્રમાણનો
પરિચ્છેદ કરવા થકી તે આચરણ સેચ્યું હોય તે જોમ કે-૧૭ :

‘ધણુધન્ન ખિત્તવત્થૂ, રૂપસુવન્ને અ
કુવિઅ-પરિમાણુ ॥ દુપએ ચઉપ્પયંભિ ચ,
પડિક્કમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—ધન-ધાન્ય, ખેતર-ધરહાટ, રૂપું-સોનું અને રૂપા
જ્ઞાના સિવાય બીજી ધાતુની વસ્તુઓને પરિમાણુ ઉપરાંત રાખવાથી
તથા દાઝ, દાઝી વિગેરે જે પગવાળાં અને ઘોડા વિગેરે ચાર
પગવાળાં પ્રાણીઓને પરિમાણુ ઉપરાંત રાખવાથી લાગેલા દિવસ
સંખ્યાથી અર્થ અતિચારને હું પડિક્કમું છું. ૧૮

૧ ધન ચાર પ્રકારનું છે તે આ પ્રમાણે-૧ ગણી સકાય તે ગણિમ,
ઓપારી નાળાએર વગેરે. ૨ તોળી સકાય તે ધરિમ, ગોળ ઘી વગેરે. ૩
માળી સકાય તે મેય, કાપડ જમીન નેસ દૂધ વગેરે અને ૪ પરીક્ષા કરવા
યોગ્ય તે પારિચ્છ, માણેક મોતી રૂપાનાણુ વગેરે.

છઠ્ઠા વ્રતના અતિચાર.

ગમણુરસ ય પરિમાણે, દિસાસુ ઉઠું
અહે અ તિરિચ્ચં અ ॥ વુઠિ સંઘઅંતરદ્વા,
પદમંભિ ગુણુવચ્ચે નિદે ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—ઉર્ધ્વદિશિ, અધોદિશિ અને તિર્ય્છીદિશિમાં જવાના પરિમાણથી અધિક જતાં, એક દિશિમાં જવાનું થતાડી બીજી દિશિમાં તે પરિમાણ વધારતાં અને કહેલા પરિમાણની વિદ્મૃતિ થવાથી વધારે જતાં, પહેલા ગુણુવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને આત્માની સાથે નિદું છું. ૧૯

સાતમા વ્રતના અતિચાર.

મજ્જંમિ અ મંસંમિ અ, પુષ્કે અ
ફલે અ ગંધમલ્લે અ ॥ ઉવભોગપરીભોગે,
બીયંમિ ગુણુવચ્ચે નિદે ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—મદિરા તથા માંસ અને બીજાં પણ નાદીં ખાવાં યોગ્ય પદાર્થ તથા પુષ્પ, ફળ, જરાસપ્રમુખ ગંધ અને પુષ્પની માગાને ભોગવવાથી, ઉવભોગપરીભોગ નામના બીજા ગુણુવ્રતને વિષે લાગેલા અતિચારને નિદું છું. ૨૦

શબ્દાર્થ.

સરિચ્છે-સરિચ્છે ન વચ્ચે રાજ્ય તો	પરિચ્છે-પરિચ્છે ન વચ્ચે રાજ્ય તો
અપાલિ-અપાલિ જાણેલા પાપે નાજીતો	મુ નાજીતો.
દુષ્ટપાલિ-દુષ્ટપા પાપે નાજીતો.	આદુષ્ટ-આદુષ્ટ.
નુષ્ટપાલિ-નુષ્ટપા પાપે નાજીતો.	અનુષ્ટપા-અનુષ્ટપા પાપે નાજીતો.
ઉગાલી-અગાલી-અગાલી પાપે નાજીતો	વજી-વજી-અગાલી પાપે નાજીતો.
અને આગાલી વગેરેનાં કાન્તિ	અપાલિ, અનુષ્ટપા વગેરે પાપે નાજીતો.
અગાલી ક્રમે.	કાન્તિ નાજીતો પાપે નાજીતો.
ગાલી-ગાલી-અગાલી ગાલી, અગાલી	ગાલી-ગાલી-અગાલી પાપે નાજીતો, ઉગાલી, અગાલી
વગેરે વગેરે, વગેરે વગેરે ક્રમે.	અગાલી વગેરે વગેરે વગેરે વગેરે
રોલી-રોલી-અગાલી રોલી, વગાલી	પાવવાનું ક્રમે.
વગેરે વગેરે-વગેરે વગેરે ક્રમે.	મુખ્યત્વે-અન્યત્ર વગેરે વગેરે.
ક્રમે-ક્રમે.	વાગ્મિત્વ-વગેરે.
ચેવ-વગા નિર્મલ.	દન-દાનીદાન, મુખ્યત્વે વગેરેનો વગા.
લગ્ન-લગ્નનો વગા.	રસ-રસનો વગા-ધી તેજ, ગાળ
કેસ-કેસનો વગા-મોર, પોપટ,	વગેરેનો વગા.
મનુષ્ય અને પશુનો વગા.	વિરાવિરાત-વગેરેનો વગા-અગાલી
એવ-એ પ્રમાણ	સામલ વગેરેનો તથા અગાલીનો
અનુ-નિર્મલ.	વગા.
અંતપિણ્ડ-અંતી અરખા પ્રમાણ	ક્રમે-ક્રમે.
વંચમાં શેરડી, તલ વગેરે પીણવા	નિર્મલ-નાક, કાન. વીધવા, વીધાવવા.
પીણાવવાના ક્રમે.	અ-અને.
દવદાણું-અમિદાદ દેવો.	સર-સરોવર.
દહુ-દહુ	તત્કાલ-તત્કાલ.
મોસાં-મુઠાવી નાખવાં	અસરપોસાં-દિગ્ધ હવે તથા નારી
વજીતવત-વગેરે.	અંતી વગેરેનું પોપટ કરવું

સત્ય-સત્ત્વ.

અગ્નિ-અગ્નિ.

મુસલ-સાંભેલું.

જંતગ-યંત્ર.

તણુ-તણુ.

કહે-કાષ્ટ.

મંત-સર્પ વગેરેને ઉતારવાના મંત્ર.

મૂલ-નાગદમતી પ્રમુખ જડી-શુદ્ધી.

ભેસજો-ગોળી, ચૂરાણુ વગેરે વસ્તુઓ. દિન્ને-આપવાથી.

દવાવિજો-ખીજની પાસે અપાવવાથી. વા-અથવા.

નહાણુ-અણુગળ પાણીથી ન્હાવું.

ઉબવટણુ-પીડી વગેરે યોગી શરીરનો

વજન-અસતો, શુદ્ધાસ વગેરેથી

મેલ ઊતારવો.

રંગ કરવો.

વિલેવણુ-કેશર ચંદન વગેરેનું વિલે-

સદ-સખદ.

ખન કરવું.

રેવ-રૂપ.

રસ-રસ.

ગંધે-ગંધ.

વત્ય-વસ્ત્ર.

આસણુ-આસન.

આભરણુ-આભૂષણ.

પડિકકમે-હું પડિકકમું છું.

દેસિઅં-દિવસ સંબંધી.

સચિચત્તે પડિખજ્જે, અપોલિ દુપ્પોલિ-
અં' ચ આહારે ॥ તુચ્છોસહિ-ભકખાણુયા,
પડિકકમે દેસિઅં સવં ॥ ૨૧ ॥

અવ નચિનન્તે ત્યાગ વા પરિભાણુ છતા પ્રમાદના વચ-
ર્થ. અધિક નાચન વાપરવાં, સચિત્ત સાથે જોડાયેલી વસ્તુ
વાપરવાં. નહા નહાવેલા પદાર્થો વાપરવાં, અર્થ પકવ તથા અર્થ-

૧ અપોલિ દુપ્પોલિઅં અ (પ્રવચનરે.)

કાચા પદાર્થ વાપરવા અને તુચ્છ પદાર્થ લક્ષણ કરવા, એ સ-
ચિત્તના ત્યાગના પાંચ અતિચાર મધ્યેથી જે અતિચાર લાગ્યા
હોય તે દિવસ સંજાધી સર્વને હું પડિક્કમું છું. ૨૧

હંગાલી-વણુ-સાડી,-ભાડી-ફેાડી સુવ-
જજએ કમ્મં ॥ વાણિજજં ચેવ દંત,-લકખ-
રસ-કેસ-વિસવિસયં ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—કુંભાર અને લાડબુંત વગેરેનાં અગ્નિ સંજાધી
કર્મ તે અંગારકર્મ; પુષ્પ, ફળ, વનસ્પતિ, અનાજ વગેરે ઊગા-
ડવાં તથા છેદવાં તે વનકર્મ; ગાડાં જોડ વગેરે વેચવાં, વેચાવવાં
તે શકટકર્મ; ઘોડા, ઉટ, જાગદ વગેરે લાટે આપવા તે લાટિક
કર્મ; કૂવા વાવ વગેરે ખોદવા ખોદાવવા તે સ્કેટિક કર્મ; આ
પાંચ કર્મ શ્રાવકે અત્યંતપણે વર્જવાં. વળી નિશ્ચયે પાંચ કુવા-
ણિજ્ય (નકારા વ્યાપાર) તેમાં હાથીદાંત, મુક્તાકૃષ્ણ વગેરે જ્યાં
નિપજતાં હોય તે સ્થાનકે જઈ ખરીદ કરવાં તે દંતકુવાણિજ્ય;
લાખ, કમુંજો, હરતાલ વગેરેનો વ્યાપાર તે લાખકુવાણિજ્ય; ઘી,
તેલ, જોગ વગેરેનો વ્યાપાર તે રસકુવાણિજ્ય; મોર, પોપટ
અને મનુષ્ય તથા પશુને વ્યાપાર તે દેશકુવાણિજ્ય; અપ્રીણ,
સોમલ વગેરે તથા શસ્ત્રાદિના વ્યાપાર તે વિપવિવયકુવાણિજ્ય;
એ પાંચ કુવાણિજ્યને શ્રાવકે વર્જવાં. ૨૨

એવં ખુ જંતપિણ્ણણુ,-કમ્મં નિલ્લંછણં

રસ-ગંધે ॥ વત્થાસણુ-આભરણે, પડિકકમે
દેસિઅં સવ્વં ॥ ૨૫ ॥ (પ્રમાદચરિત.)

અર્થ—અણુગણ પાણી વગેરેથી નહાવું; પીઠી વગેરે ચાળી
શરીરનો મેલ ઊતારવો; અખીલ શુભાલ અલતાદિક તથા કેશર ચંદ-
નાદિનું વિશેષન કરવું; શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ, વસ્ત્ર, આશન, આભરણ
(ઘડેણું) ઇત્યાદિ અનેક ઉપલોગના પદાર્થ સંબંધી જે અતિચાર
લાગ્યા હોય તે દિવસ સંબંધી મૂર્ખ અતિચારને હું પડિકકમું છું. ૨૫

શબ્દાર્થ.

કુંદરૂપે-કામભોગની કયા કરવી.	કુકકુકએ-લોકોને ઢાંસી આવે એવી
માહુરિ-વાચાળપણે અધરિત વચન	માત્ર કામચેષ્ટા કરવી.
બોલવાં.	અભિગરણુ-શબ્દ વગેરે સજ્જ કરવાં.
ભોગઅધરિતે-ઉપભોગ-પરિભોગની	દંડંમિ અણકુકાએ-અનયોદ્ધ વિર-
વસ્તુ અપ કરતાં વિશેષ રાખવી.	મણુ નામના.
તદંમંમિ-ત્રીમ્ન.	શુભુવ્યએ-શુભવનને વિષે.
તિવિદે-ત્રણ પ્રકારના.	કુપણિહાણે-કુપ્રણિધાન-કુટ મોગ
અણુવકુણે-અવિનયપણે બે ધડી	આપારમાં.
કરતાં ઓછા વખતે સામાયિક	સદ્વિદૂણે-પ્રમાદથી સામાયિક સ્તીર્ધ
પારતું.	છે કે નહિ, તે યાદ ન રહેવું.
વિતલુકએ-વિતથપણે અર્થાન્	પદમ-પ્રથમ
ખોટી રીતે કરતાં.	શિષ્યાવએ-શિક્ષાવનને વિષે.
આણુવણે-નિર્વચિત બુધિમાં બદા-	પેસવણે-પરિમાણ ઉપજાવ બુધિને
રથી કાંઈ ચીજ મંજાવવી.	વિષે પાનાના કાંપ માટે બાળને

સેદે-પરિમાન કેપરતે મરિએ સેદે-

પાને નાંખાઈએથી જાણવતું,
પુખ્તસખએ-પદાર્થ નાંખી પોતા-
પણે જાણવતું.

બીએ-બાળ.

સંચાર-સંચાર મંજરી.

પમાય-પ્રમાદ.

તહુ ચેવ-તેમ વળી.

પાસહવિદિ-પાસદનો વિધિ.

વિવરીએ-વિપરીત કરાથી.

શિખ્યાવએ-શિક્ષાવતને વિષે.

નિજિખવણે-નાંખથી.

વવએસ-નહિ દેવાની બુદ્ધિએ પો-

તાની વસ્તુને પારકા કહેવી અને

દેવાની બુદ્ધિએ પરની વસ્તુને

પોતાની કહેવી.

ચેવ-નિષે.

ચઉથે-ચોથા

મોડવા.

કેવે-કમ દેખાડીને પોતાની જાણ કરવી.

દેશવગશિએમિ-દેશવગશિક
નામના.

શિખ્યાવએ-શિક્ષાવતને વિષે.

ઉચ્ચારવિદી-લખનીતિ તથા વડી-
નીતિ સંબંધી.

ભાયાણાભાએ-ભાજન સંબંધી

ગિન્તા કરવી.

તહુએ-તેમ.

સચિત્ત-સચિત વસ્તુ ઉપર.

પિદિણે-દેવા ગાય વસ્તુને સચિત

પદાર્થ વડે લંકવી.

મચ્છરે-દ્રોષ, અભિમાન, ઇર્ષ્યા કરતાં

દાન દેવું.

કાસાકકકમદાણે-ગોચરીતો કાળ

વીતી ગયા પછી મુનિને આમ-

વણુ કરવું.

કંદપ્પે કુકકુઘએ, મોહરિ અહિંગરાણુ

ભોગઅઘરિત્તે ॥ દંડંમિ ^૧આણુદ્દાએ, તઘઅં-

મિ ગુણુવએ નિંદે ॥ ૨૬ ॥

૧ જેથી આત્મા નિરર્થક દડાય તે અનર્થદંડ તેના પાંચ અતિચાર
આ ગાથામાં જણાવ્યા છે અને કેવા કેવા કારણે અનર્થદંડ થાય છે, તેમાંથી
૨૪, ૨૫ ગાથામાં જે પ્રકાર વર્ણવેલ છે. આકી અપધ્યાન ધ્યાવાં અને પાપો-
પદેશ કરવો એ જે પ્રકાર બીજા ઉપરથી સમજવા.

અર્થ—કામભોજની કથા કરવી, લોકોને સ્ત્રીની આંખે જોવી દાખવા કરવી, વાચાળપણે અપદિત વચન બોલવાં, શસ્ત્ર વગેરે સમજા કરવાં, ઉપભોગ પરિભોજની વસ્તુ ખાવ કરતાં વિશેષ સાખવી; અનર્થદંડવિદમણ નામના ગ્રીક્ષ ગુણુવતને વિષે જે અતિ-આર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૨૬

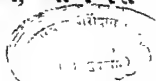
નવમા વ્રતના અતિયાર.

તિવિહે દુષ્પણિહાણે, આણુવઢાણે તહા
સઘવિહૂણે ॥ સામાઈઅ વિતહકઅ, પદમે
સિકખાવઅ નિંદે ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—મન, વચન, કાયા એમ ત્રણ પ્રકારના દુષ્પણિધાન અર્થાત્ દુષ્ટ યોગ વ્યાપારના ત્રણ અતિયાર, અવિનયપણે જે ઘટી કરતાં જોઈ વખતે સામાયિક પારવું, પ્રમાદથી સામાયક લીધું છે કે નહીં તે યાદ ન રહેવું, એવી રીતે સામાયિક વિતથપણે અર્થાત્ જોઈ રીતે કરતાં, પ્રથમ શિક્ષાવ્રતને વિષે જે અતિયાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૨૭

દશમા વ્રતના અતિયાર.

આણુવણે પેસવણે, સદે રૂવે અ પુગ્ગ-
લકંખેવે ॥ દેસાવગાસિઅંમિ, ખીઅે સિ-
કખાવઅ નિંદે ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—નિયમિત ભૂમિમાં બહારથી કાંઈ ચીજ મંગાવવી; પરિમાણ ઉપરાંત ભૂમિને વિષે પોતાના કાર્ય માટે બીજાને મોકલવા; પરિમાણ ઉપરાંત ભૂમિએ રહેલાને ખોંખારાદિકથી જાણાવવું; તેને રૂપ દેખાડવું; તેને સ્થળે કાંઈક પદાર્થ નાંખી પોતાપણું જાણાવવું; આ પાંચ અતિચાર માંહેથી દેશાવગાશિક નામના બીજા શિક્ષાવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૨૮

અગ્યારમા વ્રતના અતિચાર.

સંથારૂચ્યારવિહી, -પમાય તહ ચેવ ભો-
યાણુભોએ ॥ પોસહવિહિવિવરીએ, તઇએ
સિકખાવએ નિંદે ॥ ૨૯ ॥

અર્થ—સંથારા સંબંધી જે પ્રકારના અર્થાત્ સંથારાને ન પડિલેહે ન પ્રમાર્જે તથા પડિલેહે પ્રમાર્જે તો બરાબર ન પડિલેહે પ્રમાર્જે અને લઘુનીતિ (પેશાળ) તથા વડીનીતિ (ઝાડા) સંબંધી જે પ્રકારના અર્થાત્ લઘુનીતિ અને વડીનીતિને પરકવવાની ભૂમિને ન પડિલેહે ન પ્રમાર્જે અને પડિલેહે પ્રમાર્જે તો બરાબર ન પડિલેહે પ્રમાર્જે એમ ચાર તથા ભોજન સંબંધી ચિંતા કરવી, એ રીતે *પોસહમાં વિધિ વિપરીતપણે કરવાથી બીજા શિક્ષાવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૨૯

બારમા વ્રતના અતિચાર.

સચિત્તે નિકિખવણે, પિહિણે વવંએસ
મરછરે ચેવ ॥ કાલાઈકકમદાણે, ચઉથે^૧ સિ-
કખાવએ નિંદે ॥ ૩૦ ॥

અર્થ—સાધુને દેવા યોગ્ય લોગ્ગન સચિત્ત વસ્તુ ઉપર મૂકવું;
દેવાયોગ્ય વસ્તુને સચિત્ત પદાર્થ વડે ઢાંકવી; નહીં દેવાની બુદ્ધિએ
પોતાની વસ્તુને પારકી કહેવી અને દેવાની બુદ્ધિએ પરની વસ્તુને
પોતાની કહેવી; ક્રોધ, અભિમાન, ઇર્ષ્યા કરતાં દાન દેવું; ગોચરીનો
કાગ વીની ગયા પછી મુનિને આમંત્રણ કરવું; યાત્રા શિક્ષાવ્રતને
વિષે પૂર્વોક્ત અતિચાર મધ્યેથી જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું
નિંદું છું. ૩૦

શાબ્દાર્થ.

મુહિએમુ-ગાનાદિને વિષે જેનું જિન	દુહિએમુ-આધિયા પીડાએસા બ-
ઉ એવા સુવિદિતને વિષે	થવા તપે કરી દુર્બળ થયેસા
અથવા સુખીને વિષે.	એવા દુખીને વિષે.
જન-જે,	મે-મને.
અમરંજએમુ-અ-નથી, સ્વં-કેનાં	અણુકંપા-અનુકંપા-દયા.
સ્વહટે. યન=યત્ન એટલે.	સાદુમુ-સાધુને વિષે.

૧ નિધિ પત્રોદિ લોકિક વ્યવહારનો ત્યાગ કરે તે અતિચાર, તેને આ-
ત્માયે નિર્દોષ બ્રહ્માદિનું દાન દેવું તેને અતિચારસંવિભાગ નામે યોગ્ય
શિક્ષાવ્રત કહે છે.

અર્થ—જ્ઞાનાદિને વિષે હિત છે જેનું એવા સુહિતને વિષે તથા વ્યાધિથી ખીડાયેલા, તપે કરીને દુર્બલ અને તુચ્છ ઉપધિ-વાળા એવા દુઃખીને* વિષે તથા ગુરૂનિદ્રાએ વિચરનારા સુસાધુને વિષે રાગથી (આ મારો પુત્ર છે, આ મારો સગો છે ઇત્યાદિ બુદ્ધિએ) વા દ્વેષથી (આ સાધુઓને કોઈ દેતું નથી, મલિન શરીરવાળા છે, આશ્રય વિનાના છે ઇત્યાદિ બુદ્ધિએ) મને જે અન્નાદિ દેવારૂપ અનુકંપા થઈ હોય તેને હું નિહું છું અને ગુરૂની સામે ગર્હું છું. અથવા વસ્ત્રાદિકે સુખી, રોગ વટે દુઃખી એવા અસંયતિ પાસત્યાદિકને રાગથી (આશીર્વાવથી અથવા પરિચ-યાદિ કારણે) અથવા દ્વેષથી જે મને દયા થઈ હોય તેને નિહું છું અને ગુરૂની સામે ગર્હું છું. અથવા અસંયત એટલે છ કાયનો વધ કરનારા પ્રાણી સિખારી આદિ સુખી અગર દુઃખીને રાગ દ્વેષે કરીને દાન આપતાં જે અતિચાર લાગ્યો હોય તેને નિહું છું અને ગુરૂની સામે ગર્હું છું. ૩૧

સાહસુ સંવિભાગો, ન કમ્પો તવ—ચરાણુ-
કરણુ-જુતેસુ ॥ સંતે કાસુઅદાણુ, તં નિંદે
તં ચ ગરિહામિ ॥ ૩૨ ॥

* આથી સાંતું અશુભ આયુષ્ય બંધાય છે. જે માટે આગમમાં કહ્યું છે કે—નેરા રૂપના સાધુ, બ્રાહ્મણ, સંયત, પાપકર્મને દહનનાર અને તેનું પ્રત્યાખ્યાન કરનાર એ બધાની હીલના, નિદા, દિસા, ગદ્દા અગર અન્ય કોઈ અપ્રીતિના પ્રકાર પૂર્વક અરુનાદિકે કરી દાન આપે તો પ્રાણી અશુભ સાંતું આયુષ્ય બાંધે છે.

અર્થ—તપ તથા ચરણસિત્તરી અને કરણસિત્તરીએ સહિત એવા સાધુઓને વિષે, નિર્દોષ અશનાદિક હોવા છતાં મારે જીવે સંવિભાગ (આતિથ્ય) ન કીધો હોય, તેથી જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિહું છું અને ગુરૂની સાથે ગર્હું છું. ૩૨

સંલેષણના અતિચાર.

ઇહલોએ પરલોએ, જીવિઅ-મરણે અ
આસંસપઓગે ॥ પંચવિહો અઈઆરો, મા
મજ્ઝં હુજ્જ મરણંતે ॥ ૩૩ ॥

અર્થ—ધર્મના પ્રસાંવથી આ લોકને વિષે સુખની વાંચ્છા; તથા પરલોકમાં દેવેન્દ્રાદિનાં સુખની વાંચ્છા; અનશનને લીધે સન્માન દેખી જીવવાની વાંચ્છા; તથા દુઃખ આવે મરવાની વાંચ્છા; અને ચ શબ્દ થકી કામલોગને વિષે તીવ્ર વાંચ્છા; સંલેષણ સંબંધી આ પાંચ પ્રકારના અતિચાર મને મરણાંત સુધી ન હોજો. ૩૩

ત્રણુયોગવડે સર્વ વ્રતના અતિચાર.

કાએણુ કાઈઅરસ, પડિકકમે વાઈઅરસ
વાયાએ ॥ માણુસા માણુસિઅરસ, સવ્વરસ
વયાઈઆરસ ॥ ૩૪ ॥

અર્થ—કાયાથી વધાદિકે કરાયેલા અનિચારને કાચોત્સર્ગાદિ
તે કાયાના શુભ આપાર તેણે કરીને, આજ પ્રમુખ દેવાના વચનના
અનિચારને મિથ્યાદુષ્ટન દેવા આદિ શુભ વચનના આપારે કરીને
અને દેવતાવાદિને વિષે શંકા પ્રમુખ મનના અનિચારને અનિત્યાદિ
લાપનાના શુભ ચિંતને કરીને; એમ સર્વ મનના અનિચારને હું
પરિક્રમું છું. ૩૪

વંદાણુવંચસિકખાંગા—રંચેસુ સૈન્ના—ક-
સાર્યદંડેસું ॥ ગુત્તીસુ અ સમિઈસુ અ, જો
અઈઆરો અ તં નિંદે ॥ ૩૫ ॥

૧ ચૈત્યવંદન અને ગુરૂવંદન. ૨ સ્પૂલપ્રાણાતિપાતવિરમણુ આદિ
આવકનાં ગાર મન. ૩ મદ્દણુ અને આસેવનરૂપ જે પ્રકારની શિક્ષા—તેમાં
આવક સામાયિક આદિ સુચાર્ય શીજે તે ૧ મદ્દણુશિક્ષા અર્થાત્ જ્ઞ-
પ્ત્યથી અષ્ટ પ્રવચન માતા અને ઉત્કૃષ્ટથી દશવૈકાલિકના અષ્ટવર્ણીયા
અધ્યયન મુખી અર્થ સાથે શીજે. ૨ આસેવન શિક્ષા તે નવકારથી માંડી
આવકનાં દિવસ મંજંથી સર્વ ધર્માનુદાન સંવે-પાજે તે. અર્થાત્ જાહતી વખત
નવકાર ગણીને જાગે, પછી પોતાનું સ્વરૂપ વિચારે ઇત્યાદિ આઠદિનકૃત્ય
આદિ યંથેમાં કહેલાં આવકનાં અનુદાનો પાજે. ૪ રસ ગારવ, ક્ષદ્ધિ ગારવ
અને સાતા ગારવ. ૫ ચાર, દશ અથવા સોળ સંસાર. ૬ કપ એટલે મંસાર
તેનો આય એટલે સ્થાન જેનાથી થાય તે કપાય ચાર છે. ક્રોધ, માન, માયા
અને લોભ. ૭ જેનાવડે ધર્મધનથી—આત્મા દંડાય તે દંડ ત્રણ છે. મન,
વચન અને ક્રયા અથવા મિથ્યાત્વશત્ર્ય, માયાશત્ર્ય અને નિયામુશત્ર્યરૂપ
ત્રણ છે. ૮ તર્ક ઇતિ પાદાન્તરે.

અર્થ—જે પ્રકારનાં વંદન, ધાર પ્રકારના વ્રત, જે પ્રકારની શિક્ષા (ગ્રહણ અને આસેવનરૂપ), ત્રણ ગારવ, ચાર સંજ્ઞા, ચાર કષાય, ત્રણ દંડ, ત્રણ શુભિ, પાંચ સમિતિ અને ચ શબ્દથી શ્રાવકની અગિયાર પડિમા તેને વિષે જે અતિચાર લાગ્યો હોય તેને હું નિહું છું. ૩૫

શબ્દાર્થ.

સમ્મદિક્ષી-સમ્યગ્દષ્ટિ.	જીવો-જીવ.
જઘવિ હું-જો કે, નિશ્ચયે.	પાવં-પાપ.
સમાયરે-કરે.	કિંચી-ચોડું.
અપ્યો-અપ.	સિ-તેને (શ્રાવકને).
બંધો-બંધ.	જેણુ-કારણ કે.
નિઘ્ન'વસં-નિર્દયપણું-હિંસાનો વ્યા- ન કુણ્ઠ-ન કરે.	તં પિ હું-તેને પણ નિશ્ચયે.
પાર.	
સપડિકક્રમણું-પ્રતિક્રમણ કરવાથી	સપ્પરિઆવં-પશ્ચાત્તાપ કરવાથી
યુક્ત.	યુક્ત.
સઉત્તરગુણું-ગુરૂએ આપેલા પ્રાય- ખિપ્પં-શીઘ્રપણું.	
શિત્ત કરવાથી યુક્ત.	ઉવસામેધ-શમાવે છે.
	વાહિવ્ય-વ્યાધિની જેમ.
સુસિખિખચો-સારી રીતે શીખેલો.	વિનજો-વૈદ્ય.
જહા-જેમ.	વિસં-ઝેરને.
કુઠંગયં-શરીરમાં વ્યાપેલા.	મંતમૂલ-મંત્ર મૂળના.
વિસારયા-જાણનારા.	વિનજ-વૈદ્યો.
હણુંતિ-હણે છે.	મંતેહિં-મંત્રોવડે.
તો-તેથી.	નિવિવસં-વિષ રહિત.

અર્ધવિહુ-આઠ પ્રકારનાં.	ક્રમ-ક્રમે.
રાગદાસ-રાગ દેવથી.	સમન્નિજ્ઞા-અધિકાં.
આલોઅતો-ગુફની સમીપે પોતાનાં નિંદતો-આત્માની સામે નિંદતો.	
પાપ પ્રકાશનો.	ખિપ્પ-શીથ.
હુલ્લ-હલે છે.	મુસાવજો-ભલો આવક.
કથપાવો-કથુ છે પાપ જેણે એવો.	અવિ-પણ.
મહુરસો-મનુષ્ય.	આલોક્ય-પાપને પ્રકાશ કરતો.
નિંદિઅ-આત્માની સામે નિંદા કરતો.	ગુફસગારો-ગુફની સમીપે.
લટુઓ-લટી.	અધરેગ-અતિશય.
ભારવહો-ભારને વહન કરનાર.	ગોપુરિઅભરવ-જેમ ભારને જી-તારીને.

સમ્મદિટ્ટી જીવો, જઈવિ હુ પાવં સ-
માયરે કિંચી ॥ અપ્પો સિ હોઈ બંધો, જોણુ
ન નિર્જંધસં કુણુઈ ॥ ૩૬ ॥

અર્થ—સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવ તે કે યોગુ પણ પાપ કરે તો
પણ તેને અદ્ય બંધ હોય; કારણ કે તે નિર્જંધપણે-હિસાદિ
વ્યાપાર કરતો નથી. ૩૬

તં પિ હુ સપટિકકમાણં, સપ્પરિઆવં
સઉત્તરગુણં ચ ॥ ખિપ્પં ઉવસામેઈ, વા-
હિવ્વ મુસિક્કિખઓ વિજન્તે ॥ ૩૭ ॥

અર્થ—પ્રતિક્રમણ કરવે કરી વળી પશ્ચાત્તાપ કરવે કરી તેમજ ગુરૂએ દીધેલા પ્રાર્થાશ્રવણને કરવે કરી યુક્ત શ્રાવક, જેમ રૂડી રીતે શીખેલો વૈદ્ય વ્યાધિને ઉપશમાવે છે તેમ, નિશ્ચયથી તે અદ્ય કર્મના બંધને પણ શીઘ્રપણે ઉપશમાવે છે. ૩૭.

જહા વિસં કુટુંબયં, મંતમૂલવિસારયા ॥
વિજ્ઞા હણંતિ મંતેહિં, તો તં હવઠ નિ-
વિસં ॥ ૩૮ ॥

અર્થ—જેમ શરીરમાં વ્યાપેલા સર્પાદિકના વિષને મંત્ર મૂળના જાણનારા વૈદ્યો મંત્રોએ કરીને નાશ કરે છે ત્યારે તે શરીર વિષરહિત થાય છે, ૩૮

એવં અદૃવિહં કમ્મં, રાગ-દોષ-સમ-
જિજ્ઞાં ॥ આલોચંતો અ નિંદંતો, ખિપ્પં
હણુઠ સુસાવચ્ચો ॥ ૩૯ ॥

અર્થ—એજ પ્રમાણે ગુરૂની સમીપે પોતાનાં પાપ પ્રકાશતો વળી આત્મસાષ્ટે નિંદતો એવો લલો શ્રાવક રાગ દ્વેષથી સાંધેલાં એવાં આઠે પ્રકારનાં કર્મને શીઘ્ર હણે છે. ૩૯

કયપાવોવિ ^૧માણુરસો, આલોઘચ નિંદિચ

ગુરુસગાસે ॥ હોઈ અધરેગ લહુઓ, ઓહ-
રિઅ-ભરુવ્ય ભારવહો ॥ ૪૦ ॥

અર્થ—જેમ ભારનો વહન કરનાર ભારને જાતારીને હળવો થાય છે તેમ કરેલાં છે પાપ જોણે એવો મનુષ્ય, ગુરુની સમીપ-માંજ પાપને પ્રકાશ કરતો થકો તથા આત્મસાજે નિંદા કરતો થકો પાપથી અત્યંત હળવો થાય છે. ૪૦

શબ્દાર્થ.

આવરસએણુ-આવસ્યક કરવાથી.	ખહુરઓ-આરંભ તથા પરિગ્રહથી
દુખખાણું-પાપરૂપ દુ.ખનો.	ધણાં પાપવાળો.
અંતકિરિઅ-નાશ.	કાહી-કરશે.
અચિરેણુ-ઘોડા.	કાલેણુ-કાળમાં.
આલોઅણુ-આલોવવાની રીતિ.	ખહુચિહા-ખહુ પ્રકારની છે.
સંભરિઆ-સાંભરી હોય.	પડિકમણુકાલે-પ્રતિકમણુ કરવાને
મૂલગણુ-મૂળગુણને વિશે.	અવસરે.
ઉત્તરગણુ-ઉત્તરગુણને વિશે.	નિંદે-હું નિંદું છું.
ગરિહામિ-ગુરુની સામે ગર્હું છું.	ધરમરસ-આવકધર્મને.
કેવલિપત્રતરસ-કેવલિભાષિત.	અખજુહિઓમિ-હું હોડ્યો છું.
આરાહણુએ-આરાધનાને માટે.	વિરઓમિ-હું નિવર્યો છું.
વિરાહણુએ-ધર્મની વિરાધનાથી.	પરિક્ષતો-પાડથી નિવર્યો થકો.

આવરસએણુ એએણુ, સાવઓ જઈવિ

બહુરમ્ભો હોઈ ॥ દુઃખાણુમંતકિરિઅં, કાલી
અગ્નિરોણુ કાલોણુ ॥ ૪૧ ॥

અર્થ—જો કે આરંભ તથા પરિગ્રહે કરી ઘણાં પાપવાળો
ગ્રાવક હોય તો પણ આ પડિક્કમણાદિ આવશ્યક કરવાથી થોડા
કાળમાંજ તે પાપરૂપ દુઃખનો વિનાશ કરશે. ૪૧

વિસ્મૃત થયેલ અતિચાર.

આલોઆણુ બહુવિહા, નય સંભરિઆ
પડિક્કમણુકાલે ॥ મૂલગુણુ—ઉત્તરગુણુ, તં-
નિંદે તં ચ ગરિહામિ ॥ ૪૨ ॥

અર્થ—ગુરૂ પાસે પાપ આલોવવાની બાબતો ઘણા પ્રકારની
છે; તે પ્રતિક્રમણુ કરવાના અવસરે જે ન સાંભરી હોય; તે ન
સંભારવા થકી મૂળગુણુને વિષે તથા ઉત્તરગુણુને વિષે જે અતિ-
ચાર લાગ્યો હોય; તેને આત્મસાષે નિંદું છું અને ગુરૂની સાષે
ગર્હું છું. ૪૨

તરુસ ધમ્મરુસ કેવલિપત્તતરુસ ॥ અ-
બ્બુટ્ટિઓમિ આરાહણુઅમે; વિરઓમિ વિરા-
હણુઅમે ॥ તિવિહોણુ પડિકકંતો, વંદામિ
જિણે ચઉન્વીસં ॥ ૪૩ ॥

અર્થ—તે કેવલિત્રાપિન આવકધર્મની આરાપનાને માટે હું
જાણ્યો છું વળી તે ધર્મની વિરાપના થકી હું નિવર્ત્યો છું; ત્રિવિધે
કરી પાપથકી નિવર્ત્યો થકી ચોવીથ જિનને હું વાંદું છું. ૪૩

સર્વ ચૈત્યવંદન.

જનંતિ ચેઇઆઇ, ઉડ્ડે અ અહે અ તિ-
રિઅલોઅે અ ॥ સન્વાઈ તાઈ વંદે, ઇહ સંતો
તત્થ સંતાઈ ॥ ૪૪ ॥

અર્થ—પૂર્વે લખેલ છે. ૪૪

સર્વ સાધુ વંદન.

જનંત કેવિ સાહૂ, ભરહેરવયમહાવિદેહે
અ ॥ સન્વેસિં તેસિં પાણુઆ, તિવિહેણુ તિ-
દંડવિરયાણં ॥ ૪૫ ॥

અર્થ—પૂર્વે લખેલ છે. ૪૫

—
શાખદાર્ય.

ચિરકશિઅ-સામા કાળથી એ-
કાં દરેકાં.

પણુસણીય-નારા કરનારી.
ભવ-ભવને.

શુભ ભાવની પ્રાર્થના.

ચિરસંચિય—પાવપાણાસણીઈ, ભવસય-
સહસ્રસમહણીએ ॥ ચઉવીસ-જિલ્લુ-વિણિ-
ગાય—હહાઈ, વોલંતુ મે દિઅહા ॥૪૬॥

અર્થ—ચિરકાળથી એકઠાં કરેલાં પાપને નાશ કરનારી, શત-
સહસ્ર અર્થાત્ લક્ષ લવને હણનારી એવી ચોવીસ તીર્થકરોના મુખથી
નીકળેલી કથા કરવે કરીને મારા દિવસો વ્યતીત થાઓ. ૪૬.

મમ મંગલમરિહંતા, સિદ્ધા સાહૂ સુઅં
ચ ધમ્મો અ ॥ 'સમ્મદિટ્ટી દેવા, દિંતુ સ-
માહિં ચ બોહિં ચ ॥ ૪૭ ॥

૧ અહિં કોઈ યંદા કરે કે દેવો સમાધિ, બોધિ આપવાને સમર્થ છે કે
નહિ? સમર્થ હોય તો સર્વને શા માટે નથી આપતા? અને અસમર્થ હોય
તો પ્રાર્થના કરવી ફોગટ છે. કદાચ યોગ્યતાવાળાને જ આપે એમ કહેશે તો
પછી બકરીના ગળાના આંચળ માફક તેમની પ્રાર્થના કરવે કરીને શું? તેનું
શાસ્ત્રકાર સમાધાન કરે છે કે—સર્વજ્ઞ યોગ્યતા એજ પ્રમાણુ છે; પરંતુ જેમ
ધડો બનાવવાને માટીની યોગ્યતા છે ખરી, તો પણ કુંભાર, ચક્ર, ચીવર,
દંડાદિક સર્વ તેનાં સહકારી કારણુ છે તેમ અહીં પણ લભ્ય જીવની યોગ્યતા
જનાં કુંભાર ચક્રાદિક કારણુની પેઠે બીજાની સહાયની જરૂર પડે છે. એટલે
નશ્નાં વિધોનું નિવારણુ કરી દેવનાઓ સમાધિ, બોધિ પ્રાપ્ત થવામાં સુગ-
મતાવાળા થઈ શકે છે માટે પ્રાર્થના કરવી યોગ્ય છે.

અર્થ—શ્રી અરિન્દન ભગવાન, શિવ ભગવાન, વળી સાધુ મહા-
શવત પુનર્ધર્મ તથા ચારિત્રધર્મ એ બાંને મંગળરૂપ છે. વળી સમ્યક્-
દષ્ટિ દેવતાઓ અને ધર્મને વિશે ચિન્તની ઈચ્છતા તથા પરભવે
સમ્યક્ત્વ [જિનાર્ધની પ્રાપ્તિ] આપે. ૪૭

કયા કારણે પ્રતિક્રમણ કરવું ?

પડિસિદ્ધાણં કરણે, કિચ્ચાણુમકરણે
'પડિકકમાણં ॥ અસદ્દહણે અ તહા, વિવરી-
ય પડ્વાણુએ અ ॥ ૪૮ ॥

અર્થ—નિષેધવા યોગ્ય [શંકા વધાદિ અશુભ કાર્યને] કરવે
કરી તથા કરવા યોગ્ય [દેવપૂજા સામાયિકાદિ શુભ કાર્યને] ન
કરવે કરી વળી [નિગોદાદિ સૂક્ષ્મ વિચારને] આણુસદ્દહવે કરી
અને જિનાગમથી વિરુદ્ધ પ્રરૂપણા કરવે કરી ને પાપ લાગ્યું હોય
તે દૂર કરવાને પ્રતિક્રમણ [કરવાનું] છે. ૪૮

સર્વ જીવ પ્રત્યે ક્ષામણા.

ખામેમિ સંવજીવે, સંવે જીવા ખમંતુ
મે ॥ મિત્તી મે સંવભૂએસુ, વેરં મજ્જ ન
કેણુઈ ॥ ૪૯ ॥

૧ આ ગાથાથી વનધારી અને અનની મરતે અવશ્ય પ્રતિક્રમણ કરવું
નિહ્યે એમ સિદ્ધ થાય છે.

અર્થ—સર્વ જીવોને હું ખમાતું છું. સર્વ જીવો મારા અપરાધને ખમતો—માફ કરતો. મારે સર્વ જીવોની સાથે મૈત્રીભાવ છે. કોઈ જીવની સાથે મારે વૈરભાવ નથી.

એવ—મહં આલોઈઅ, નિંદિઅ ગરહિઅ
દુગંધિઅં સમ્મં ॥ તિવિહિણુ પડિકકંતો,
વંદામિ જિણુ ચઉન્વીસાપ ॥

અર્થ—આ પ્રમાણે સમ્યક્ પ્રકારે પાપ આલોચ્યું, આત્મ-સાથે નિંદા કરી, શુદ્ધસાથે ગર્હણા કરી અને દુગંધા કરી અને ત્રિવિધે પડિક્કમતો ચકો ચોવીસ જિનને હું વાંદું છું. ૫૦

ઇતિ વંદિત્તા સૂત્ર. ૩૩

૩૪ ॥ અપ્પભુટ્ટિઓ (ગરખામાણા) સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

અપ્પિલ્લંગર—અંદર.

ખામેઉ—ખમાવવાને.

જં કિંચિ—જે કોઈ.

પરપત્તિઅં—વિગેય અપ્રીતિભાવ.

પાણુ—પાણીને વિગે.

વેઆપચ્ચે—વૈભાવચ્ચને વિગે

સંભાવે—વારંવાર બોલવાને વિગે.

સમાસણુ—ગુરૂની બરાબર આસને

બેસવાને વિગે.

દેવસિઅં—દિવસના અપરાધને.

ખામેભિ—ખામું છું.

અપત્તિઅં—અપ્રીતિભાવ.

ભત્તે—બોજનને વિગે.

વિણુઅે—વિનયને વિગે.

આસાવે—એક વાર બોલવાને વિગે.

ઉચ્ચાસણુ—ગુરૂથી જાગે આસને બેસવાને વિગે.

અંતરભાસાઅે—ગુરૂ બોલતા હોય

ઉવરિભાસાએ-ગુરુએ કહેલી વાત-
ને વધારીને વિશેષપણે કહેવામાં.
મનઝ-મેં.

ગુહુમે-સુદમે.
આયર-આદર-સ્થૂલ.
જાણુ-જાણો છો.

તેની વચ્ચે બોલવામાં.
જં કિંચિ-જે કાંઈ.
વિણયપરિહીણું-વિનય રહિતપણું
ક્યું હોય.

તુખ્તે-તમે.
ત જાણામિ-જાણુતો નથી.

ઇચ્છાકારેણું સંદિસહ ભગવન્! અખલુ-
તિએમિ અખિભંતર દેવસિચં ખામેઉં ?
ઇચ્છં, ખામેમિ દેવસિચં ॥

અર્થ-હે ભગવાન! ઇચ્છાપૂર્વક આપ મને આદેશ આપો.
હું દિવસમાં કહેલા અપરાધને ખમાવવાને કહ્યો છું. ગુરુ કહે
[ખામેઉં] ખમાવો. શિષ્ય કહે કચ્છ હું એજ કચ્છ છું.
[અમે] દિવસ સંબંધી અપરાધ પ્રત્યે ખામું છું.

જં કિંચિ અપત્તિચં, પરપત્તિચં, ભત્રે
પાણે, વિણુએ, વેઆવચ્ચે, આજાવે, સંલા
ઉચ્ચાસણે. સમાસણે. અંતરભાસાએ. ઉવ
ભાસાએ.

અર્થ-હું કહે અપત્તિના વડે વિરેવ અપત્તિના વ
પાણે કહેને વિષે. તો અંતર ભાસાએ ઉવ

વિશે, વૈયાવચ્ચને વિશે, એક વાર બ્રાહ્મવાને વિશે, વારંવાર જો-
લવાને વિશે, ગુરૂથી ક્રોધા આત્રને જોતવાને વિશે, ગુરૂની બરાબર
આત્રને જોતવાને વિશે, ગુરૂ જોતના હોય તેની વચ્ચે જોતવામાં,
ગુરૂએ કહેલી વાત વિશેષપણે કહેવામાં.

૦ં કિંચિ મનઝ વિણુય-પરિહીણં, સુ-
હુમં વા ખાયરં વા, તુખ્લે જાણુહ, અહં ન
જાણુમિ, તસ્સ મિચ્છામિ દુકકંડં ॥

અર્થ—જે કંઈ મારે (જીવે) સૂક્ષ્મ વા દ્યુત વિનય
રહિતપણું કર્યું હોય તે તમે જાણો છો, હું જાણતો નથી, તે પાપ
મારું મિચ્છા યાચો ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥

ગુરૂ (૧૫) લઘુ (૧૧૧) સર્વ વર્ણ (૧૨૬).

૩૫. ॥ અથ આચરિય ઉવજ્ઞાએ સૂત્ર. ॥

રાખદાર્થ.

આચરિય-આચાર્ય.

ઉવજ્ઞાએ-ઉપાધ્યાય.

સીસે-શિષ્ય.

સાહુગ્મિએ-સાધર્મી.

કુલ-એક આચાર્યનો પરિવાર.

ગણે-એક વાચનાવાળો ઘણા આચા-

કેન્ડ-કોઈ પણ પ્રકારનો.

ર્યનો પરિવાર.

* આ સૂત્રવડે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, શિષ્ય, સાહુસમુદાય, સંઘ અને
સર્વ જીવોની સાથે ક્ષામજ્ઞા થાય છે માટે સૂત્ર જોસતી વખત બરાબર
ઉપયોગ રાખવામાં આવે તો કર્મનિર્જરા થાય.

કસાયા-કપાય કર્યો હોય.

તિવિહોણુ-ત્રિવિધે કરી.

સંવસ્સ-સર્વ

ભગવચ્છો-ભગવંતના સંબંધમાં

કરેલા અપરાધ પ્રત્યે.

સીસે-મસ્તક ઉપર.

ખમામિ-ખમું છું.

અહુયંપિ-હું પણ.

ભાવચ્છો-ભાવથી.

ધર્મ-ધર્મને વિષે.

નિયચિત્તો-પોતાનું ચિત્ત જોણું.

સંવે-તે સર્વને.

ખામેમિ-હું ખામું છું.

સમણસંઘસ્સ-ત્રમણ ગ્રંથરૂપ.

અંજલિં-એ હાથ.

કરિય-જોડીને.

ખમાવઈતા-ખમાવીને.

સંવસ્સ-સર્વના કરેલા અપરાધને.

જીવરાસિસ્સ-જીવોના સમૂહના સં-

બંધમાં કરેલા અપરાધ પ્રત્યે.

નિહિય-સ્થાપ્યું છે.

ખમાવઈતા-ખમાવીને.

આચરિય ઉવજ્જાએ, સીસે સાહમ્મિએ

કુલ ગણે અ ॥ જે મે કેઈ કસાયા, સંવે

તિવિહોણુ ખામેમિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, તેમના શિષ્ય, સાધર્મી, એક આચાર્યનો પરિવાર તથા ઘણા આચાર્યનો પરિવાર, તે સર્વેના ઉપર જે કોઈ પણ પ્રકારનો કપાય મારે જીવે કર્યો હોય, તે સર્વને ત્રિવિધે કરી ખામું છું. ॥ ૧ ॥

સંવસ્સ સમણ-સંઘસ્સ, ભગવચ્છો

અંજલિં કરિઅ સીસે ॥ સંવં ખમાવઈતા,

ખમામિ સંવસ્સ અહુયંપિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—સર્વ શ્રમણ સંઘરૂપ ભગવંતના સંઘંધમાં કરેલા જે અપરાધ તે સર્વ અપરાધને, મસ્તકની ઉપર બે હાથ જોડી, ખમાવીને તે સર્વના કરેલા અપરાધને હું પણ ખમું છું. ૨

સવ્વસ્સ જીવરાસિસ્સ, ભાવઓ ધમ્મ-
નિહિઅ-નિયયિત્તો ॥ સવ્વં ખમાવઈત્તા,
ખમામિ સવ્વસ્સ અહયંપિ ॥ ૩ ॥

અર્થ—શાવથી ધર્મને વિષે સ્થાપ્યું છે પોતાનું ચિત્ત જેણે એવો હું સર્વ હવેના સમૂહના સંઘંધમાં કરેલા અપરાધ પ્રત્યે સર્વને ખમાવીને, હું પણ સર્વ પ્રત્યે ખમું છું ॥ ૩ ॥

ગાથા [૩] ૫૬ [૧૨] શુદ્ધ [૧૬] લઘુ [૬૧] સર્વ વર્ણ [૧૧૦].
ઇતિ ખામણાસૂત્ર. ૩૫.

૩૬ ॥ અથ. નમોઽસ્તુ વર્ધમાનાય. ॥

શબ્દાર્થ.

ઇન્દ્રામિ—અમે ઇન્દ્રા કરીએ છીએ.	અણુસર્ફિ—ગુરુઆજાને.
ખમાસમણાર્જ—ધર્માશ્રમણને.	અન્નુ—આઓ.
વર્ધમાનાય—વર્ધમાન સ્વામીને.	સ્પર્ધમાનાય—સ્પર્ધા કરનાર.
કર્મણા—કર્મની સાથે.	તન્નુત્થ—તે કર્મોના જન્મથી.
અપામેમોક્ષાય—મોક્ષને પ્રાપ્ત કરનાર.	પરોક્ષાય—આંખથી પર.
કુનીર્ધિનામ—મિષ્ટાન્નીઓને.	ચેયાં—જોમની.

* મંથ્યા પ્રતિશ્રમણ કરતી વખત ૭ આવશ્યક પુરા રૂપા પછી તેના હર્ષનિમિત્તે આ થી થીર પરમાત્માની મુનિ ચોલાય છે.

વિકૃત્ય-ખીલેલાં.

રાજ્યા-પંક્તિ વડે.

ક્રમ-ચરણરૂપ.

દંધત્યા-પોતાની ઉપર ધારણ કરતી.

ધતિ-એ પ્રકારે.

પ્રશસ્ય-પ્રશંસનીય.

સંતુ-થાઓ.

તે-તે.

કપાયતાપ-કપાયરૂપ તાપથી.

જંતુ-પ્રાણીઓને.

કરોતિ-કરે છે.

જૈન-ગણધરના.

અંબુદ-મેઘથી.

સ-તે.

ઉદ્ભવ-ઉત્પન્ન થયેલા.

સંનિભઃ-જેવો.

તુષ્ટિ-અંતોષ.

વિસ્તરઃ-વિસ્તાર.

અરવિંદ-કમળોની.

જ્યાયઃ-પ્રશંસા કરવા યોગ્ય.

કમલાવલિ-કમળની શ્રેણીને.

સદૃશૈઃ-સરખાની સાથે.

સંગત-મળવું.

કથિત-કહેલું છે.

શિવાય-મોક્ષને અર્થે.

જનૈંદ્રાઃ-જિનૈંદ્રો.

અર્દિત-પીડિત એવા.

નિર્વૃત્તિ-શાંતિ.

યો-જે.

મુખ-મુખરૂપી.

ઉદ્ગતઃ-નીકળેલો.

શુક્રમાસઃ-જેઠ માસમાં.

વૃષ્ટિ-વર્ષાદના.

દંધાતુ-કરો.

મયિ-મારા વિષે.

ગિરાં-વાણીનો.

ઇચ્છામો આશુસદ્ધિ, નમો ખમાસમ-

ણાણં ॥ નમોઽર્હત ॥

અર્થ—અમે શુદ્ધઆજ્ઞાને ઇચ્છીએ છીએ; ક્ષમાશ્રમણને નમસ્કાર થાઓ.

નમોઽસ્તુ વર્ધમાનાય, સ્પર્ધમાનાય ડ-

મર્ગા ॥ તજજ્યાવાસમોક્ષાય, પરોક્ષાય
કૃતીર્થિનામ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—કર્મની સાથે સ્પર્ધા કરનાર, તે કર્મનો જય કરીને
મોક્ષ પ્રાપ્ત કરનાર અને કૃતીર્થિઓથી પરોક્ષ એવા વર્દ્ધમાન
સ્વામીને નમસ્કાર થાઓ. ૧

યેષાં વિકચારવિન્દરાજ્યા, જ્યાયઃ કમ-
કમલાવલિં દધત્યા ॥ સદશૌરિતિ સંગતં પ્ર-
શસ્યં, કથિતં સન્તુ શિવાય તે જિનેન્દ્રાઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—જે જિનેન્દ્રોની પ્રશંસનીય ચરણકમળની શ્રેણી ને
(પોતાની ઉપર) ધારણ કરતી એવી વિકસ્વર કમળોની શ્રેણી,
[તેનું] સરણાની સાથે મળવું તે અતિ પ્રશંસનીય છે એમ કહેલું
છે, તે જિનેન્દ્રો મોક્ષને અર્થ થાઓ. ૨

કપાયતાપાર્દિત-જન્તુ નિર્વૃત્તિ, કરોતિ
ચો જૈનમુખામ્બુદોદ્ગતઃ ॥ સશુકમાસોદભ-
વવૃષ્ટિસન્નિભો, દધાતુ તુષ્ટિ મયિ વિસ્તરો
ગિરામ્ ॥ ૩ ॥

અર્થ—જે ગણધરમહારાજના મુખરૂપી મેઘચક્રી નિકળેલા
વાળીનો વિસ્તાર, કપાય રૂપ તાપથી પીડિત એવા પ્રાણીઓને

શાંતિ કરે છે; વળી જે જ્યેષ્ઠ માસમાં ઉત્પન્ન થયેલા વર્ષાદિ સરખો છે તે (સિધ્ધાંતરૂપ વાણીનો વિસ્તાર) મારે વિષે સંતોષ કરો. ૩. ઇતિ.

૩૭ અથ વિશાલલોચન. ૧ ॥

શબ્દાર્થ.

વિશાલ-વિશાળ છે.

પ્રાઘત્-પ્રકાશમાન.

કેસર-કેસરાવાળું.

વીરજિનેન્દ્રસ્ય-શ્રી વીર ભગવંતનું.

પુનાતુ-પવિત્ર કરો.

યેપાં-જે જિનેન્દ્રોનું.

કૃત્વા-કરીને.

હૃર્પભરાત્-હૃર્પના સમૃદ્ધથી.

મુરેન્દ્રાઃ-દેવતાના ઇન્દ્રો.

ગણયંતિ-ગણતા.

નાકમ્-સ્વર્ગને.

સંતુ-યાઓ.

તે-તે.

કલંક-કલંકથી.

અમુક્તા-નથી મુકાણી.

કુતર્ક-કુતર્ક કરનારા અન્ય મતિરૂપ.

લોચનદલં-નેત્રરૂપી પત્ર જેમાં.

દંતાંશુ-દંતોનાં કિરણરૂપ.

પ્રાતઃ-પ્રાતઃકાળે.

મુખપદ્મં-મુખરૂપી કમળ.

વઃ-તમને.

અભિષેકકર્મ-સ્નાનકાર્ય.

મત્તા-ઉ-મત્ત થયેલા.

મુખં-મુખરૂપ.

તૃણમપિ-તૃણ તુલ્ય પણ.

નૈવ-નથીજ.

પ્રાતઃ-પ્રાતઃકાળે.

શિવાય-મોક્ષને અર્થે.

જિનેન્દ્રાઃ-જિનેન્દ્રો.

નિર્મુક્તં-રહિત.

પૂર્ણતં-પૂર્ણતા જેની.

રાદુ-રાદુને.

૧ પ્રભાત સમયે રાત્ર પ્રતિક્રમણના ૭ આવસ્થક પછી આ સ્તુતિ બોલાય છે માટે પ્રાભાતિકવીરસ્તુતિ. એ નામ પણ આપવામાં આવેલ છે.

અસન-ભક્ષણ કરનાર.
 અપૂર્વચંદ્ર-અપૂર્વ ચંદ્રરૂપ.
 આપિત-આગમને.
 નૌમિ-હું નમસ્કાર કરું છું.
 નમસ્કૃત-નમસ્કાર કરેલા.

રદિદ્ય-હંમેશાં ઉદય પામેલા.
 જિતચંદ્ર-જિતચંદ્રના.
 દિનાગમે-પ્રજ્ઞાન સમયે.
 યુધિઃ-પડિનાને.

વિશાલ-લોચન-દલં, પ્રોઘદન્તાંશુકેસ-
 રં ॥ પ્રાતવીરજિનેન્દ્રસ્ય, મુખપદ્મં પુનાતુ
 વઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જે મુખકમળને વિષે વિશાળ નેત્રોરૂપ પત્ર છે તથા
 અત્યંત જગદ્ગતિ એવા દાંતનાં કિરણરૂપ કેસર (સુગંધના કણિયા)
 છે, તે વીરજિનેન્દ્રનું મુખકમળ પ્રભાત સમયે તમને પવિત્ર કરે. ૧

યેધામભિપેકકર્મ કૃત્વા, મત્તા હર્ષભરાત્
 સુખં સુરેન્દ્રાઃ ॥ તૃણમપિ ગણુયન્તિ નૈવ
 નાર્કં, પ્રાતઃ સન્તુ શિવાય તે જિનેન્દ્રાઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—જે જિનેન્દ્રોના અભિપેકકાર્યને કરીને હર્ષના
 સમૃદ્ધિથી મગ્ન થયેલા એવા દેવેન્દ્રો, દેવલોક સંગાંધી સુખને
 તૃણ તુલ્ય પણ ગણના નથીજ, તે જિનેન્દ્રો પ્રભાત સમયે મોક્ષને
 અર્થે થાઓ. ૨

કલંકનિર્મુક્તમમુક્તપૂર્ણતં, કુતર્કરાહુચ-
સનં સદોદયમ્ ॥ અપૂર્વચન્દ્રં જિનચન્દ્રભા-
પિતં, દિનાગમે નૌમિ બુધૈર્નમસ્કૃતમ્ ॥ ૩૭ ॥

અર્થ—જે જિનચન્દ્રનું આગમ કલંક રહિત છે, નથી
મુકાળી પૂર્ણતા જેની એવું છે, કુતર્ક કરનારા પરદર્શનીશ્વર
રાહુને ભક્ષણ કરનાર છે, નિરંતર ઉદય પામેલા અપૂર્વ ચન્દ્ર સમાન
છે અને જેને પરિતોષે નમસ્કાર કરેલો છે, તે જિનચન્દ્રના આગમને
હું પ્રભાત સમયે નમસ્કાર કરું છું. ૩ મતિ.

૩૮ ॥ અથ શ્રુતદેવતાની સ્તુતિ * ॥

શીખદાર્થ.

સુઅદેવયાએ-શ્રુતદેવતાને.

(આગવત) અર્થ.

નાણાવરણીય-જ્ઞાનાવરણીય.

તેસિ-તેઓને.

સયય-નિરંતર.

સુઅસાયરે-શ્રુતદેવ સાગરને વિષે. બની ભક્તિ છે.

સુઅદેવયા-શ્રુતદેવતા.

ભગવત્-ભગવતી.

કમ્ભસંધાય-કમ્ભના સમૂહને.

અવેદિ-હમા ક્રમે.

તેસિ-તેઓની.

સુઅદેવયાએ કરેમિ કાઉરુસગ્ગં' ॥ મુ-

૧ સ્વર્ગ વેદબુદ્ધિવાદ્ય ન હોય. અતઃચ કાઉરુસગ્ગં એવું
તેમ કમ્ભ એ છે કે દેવતાઓ અસ્મિન્ દેવવાદ્ય તેમને સત્ત્વ કમ્ભ એ
તેમ અસ્મિન્ દેવવાદ્ય તેમને સત્ત્વ વેદિવાદી પ્રત્યક્ષતા અસ્મિન્

અદેવયા ભગવઈ, નાણાવરાણીયકમ્મસંધા-
યં ॥ તેસિં ખવેઉ સયયં, જેસિં સુઅસાયરે
ભત્તી ॥ ૧ ॥

અર્થ—શ્રુતદેવતાને (કમરણ કરવા) અર્થે કાઢિસ્મગ્ગ
કરું છું. ભગવતી શ્રુતદેવતા (સરસ્વતી) જેઓની. શ્રુતગ્રાગરને
વિષે નિરંતર ભક્તિ છે તેઓના જ્ઞાનાવરણીય કર્મના સમૂહને
ક્ષય કરે. ૧. ઇતિ.

ગાથા (૧) ૫૬ (૪) સંપદા (૪) ગુરુ (૨) લઘુ (૩૫)
સર્વ વર્ણ (૭૩).

૩૯ ॥ અથ. ક્ષેત્રદેવતાની રત્નુતિ ॥

શબ્દાર્થ.

જસે-જેના.
સાહુ-સાધુઓ.
નાણેહિં-જ્ઞાનવડે.
સહિએહિં-સહિત.
મુખખમગ્ગ-મોક્ષમાર્ગને.
દેવી-દેવી.
દુરિઆઈ-પાપોને.

ખિત્તે-ક્ષેત્રને વિષે.
દંસાણું-દર્શન.
ચરણુ-ચારિત્ર.
સાહુતિ-સાધે છે.
સા-તે.
હુરંઉ-હરણ કરે.

જસે ખિત્તે સાહુ, દંસાણુ-નાણેહિં ચરણુ-

સહિએહિં ॥ સાહંતિ મુકખમગ્ગં, સા દેવી
હરઉ દુરિઆહં ॥ ૧ ॥

અર્થ—જેના ક્ષેત્રને વિષે સાધુમુનિરાજ આરિત્ર સહિત
દર્શન જ્ઞાનવડે મોક્ષમાર્ગને સાધે છે, તે દેવી દુરિતો (પાપો) ને
હરણ કરે. ૧

ગાથા (૧) પદ (૪) સંપદા (૪) લઘુ (૩૩) ગુરુ (૩) સર્વ વર્ણુ (૩૬).

૪૦ ॥ અથ કમલદલ સ્તુતિ ॥

શબ્દાર્થ.

કમલદલ-કમલનાં પત્ર જેવાં.

નયના-નેયવાળી.

કમલગર્ભ-કમળના ગર્ભની.

ગૌરી-ગૌર વર્ણવાળી.

સ્થિતા-રહેલી.

દદાનુ-આપો.

સિદ્ધિ-સિદ્ધિને.

વિપુલ-વિશાળ.

કમલમુખી-કમળના જેવા મુખવાળી.

સમ-સમાન.

કમલે-કમળમાં.

ભગવતી-ભગવતી.

શ્રુતદેવતા-શ્રુતદેવતા-મન્વન્તી.

કમલ-દલ-વિપુલ-નયના, કમલમુખી
કમલગર્ભ-સમગૌરી ॥ કમલેસ્થિતાભગવ-

૧. આ ક્ષેત્રને વિષે સાધુમુનિરાજ આરિત્ર સહિત દર્શન જ્ઞાનવડે મોક્ષમાર્ગને સાધે છે.

તી, દદાતુ શ્રુત-દેવતા સિદ્ધિમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—કમળનાં પત્ર સરખા વિસ્તીર્ણ નેત્રોવાળી, કમળના જેવા મુખવાળી, કમળના ગર્ભની જેવા ગૌર વર્ણવાળી અને કમળને વિષે રહેલી એવી ભગવતી શ્રુતદેવતા સિદ્ધિ આપે. ૧
ગાથા (૧) પદ (૪) સંપદા (૪) લઘુ (૪૦) ગુરુ (૪) સર્વવર્ણ (૪૪).

૪૧૥ અઠ્ઠાઈજનેસુ. (મુનિવંદના) સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

અઠ્ઠાઈજનેસુ-અઠી.

પનરસસુ-પંદર.

કમળમીસુ-કર્મભૂમિને વિશે.

ગુચ્છ-ગુચ્છક.

ધારા-ધરનારા.

મહુવ્યય-મહાવ્રતને.

અહારસ-અહાર.

સીલંગધારા-શીલના અંગને

ધરનારા.

આયાર-આયારક.

સિરસા-મગ્નક.

મત્યએણ વંદામિ-તું વંદના કરું છું.

દીવસમુદેસુ-દ્વીપ અને જે સમુદ્ર

સંગ્રામી.

રયહુરણ-રજોદ્ધરણ-ઓધો.

પરિગ્રહ-પાત્રાંતે.

પંચ-પાંચ.

ધારા-ધારણ કરનારા.

સહુરસ-હળર.

અખખુય-અપૂર્ણ.

ચરિતા-ચારિત્રના પાળનારા.

મણસા-મને કરી.

અઠ્ઠાઈજનેસુ દીવસમુદેસુ, પનરસસુ

૧ આ સૂત્રવકે અઠી દ્વીપ અને જે મમુદ્રમાં રહેલા સર્વ પ્રકારના મુનિ મહારાજને વંદના થાય છે, માટે મુનિવંદન સૂત્ર.

કમ્મભૂમીસુ ॥ જવંત કેવિ સાહુ, રયહરણુ-
ગુચ્છ—પડિગ્ગહધારા ॥

અર્થ—અઢી ઢીપ તથા જે સમુદ્ર સંબંધી કમ્મભૂમિને
વિષે જેટલા કોઈ સાધુ રજેહરણુ (ઓઘા), પાત્રાંની ઝોળી
અને પાત્રાં વગેરે ધર્મોપકરણના ધારણુ કરનારા, વળી

પંચ મહાવયધારા, અઠ્ઠારસસહસ્સ-સી-
લંગધારા ॥ *અકખુયાયારચરિતા, તે સવ્વે
સિરસા માણુસા મત્થએણુ વંદામિ ॥

અર્થ—પાંચ મહાવ્રતને ધારણુ કરનારા, અઠાર હસ્તરશીલ-
ચારિત્રનાં અંગના ધારનારા, સંપૂર્ણ આચારરૂપ ચારિત્રના પાળનારા,
તે સર્વને મસ્તકે કરીને હું વાંદુ છું ॥ ઇતિ.

લઘુ (૭૨) ગુરુ (૧૩) સર્વ વર્ણ (૮૫).

૪૨ ॥ અથ. વરકનક (એકસો સિત્તેર
જિનસ્તુતિ) સૂત્ર..^૧

શબ્દાર્થ

વર—ઉત્તમ.

કનક—સુવર્ણ.

* અખખયાયાર ઇતિ પાદાન્તરે.

૧ આ સૂત્રવડે જગચિંતામણિની કુટનોટમાં વર્ણવ્યા મુજબ ઉત્કૃષ્ટ કાળે
વિચરતા ૧૧૭૦ જિનોને તેમના વર્ણવડે સ્તવના છે.

શંખ-શંખ.

મરુત-લીલમ. (અને).

સનિભં-જેવા વર્ણવાળા.

સમતિશત-એકસો સિત્તર.

સર્વામર-સર્વ દેવતાઓએ.

વિદુમ-શ્રવણાં.

ધન-મેધના.

વિગતમોહમ્-મોહ રહિત.

જિનાનાં-તીર્થકરોને.

પૂજિતં-પૂજવાને.

વરુનક-શંખ-વિદુમ,-મરુતધન-સ-
નિભં વિગતમોહમ્ ॥ સમતિશતં જિનાનાં,
સર્વામર-પૂજિતં વન્દે ॥ ૧ ॥

અર્થ—ઉત્તમ સુવર્ણ, શંખ, પરવાળા, નીલમ અને સમગ્ર
મેધના જેવા વર્ણવાળા અને મોહ વિનાના, તેમજ સર્વ દેવતાઓથી
પૂજિત એવા એકસો સિત્તર તીર્થકરોને હું વંદન કરું છું. ૧ ઇતિ.

૪૩ ॥ અથા' લઘુશાંતિસ્તવ સૂત્ર.. ॥

શાખ્યાર્થ.

શાંતિ-શાંતિનાથ ભગવાનને

શાંતિનિશાંત-શાંતિના રમાનંદપ.

૧ જદાએન્નીય પ્રસિદ્ધપ્રભાવ સીમાનવંદયમુરિ શ્રી નાદુલ નગર
મધ્યે મામાનું હતા તે વખતે શ્રી શાકંકરી નગર મધ્યે શ્રી મંચ, શાકિનીએ
દેશ મરડીના ઉપદ્રવવરે પીણવાથી, તે શ્રી મંચે માજુએ મોકલી શ્રી જાનદેવ-
સુમિને દહિશન વનદેર કરીને ઉપદ્રવ નિવારવા માટે વિનવિ કરી તેથી જ્યા,
જ્યા, વિજ્યા અને અપગળિયા એ ચાર દેવ.આનું સંમિષ્ય છે જેમને એવા

શાંતિ-રાગ દ્વેષ રહિત. *
 અશિવ-ઉપદ્રવ જેનાથી.
 સ્તોતૃ:-સ્તુતિ કરનારની.
 મંત્રપદ્ધે:-મંત્રોનાં પદવડે..
 સ્તૌભિ-હું સ્તુતિ કરું છું.
 નિશ્ચિતવચસે-નિશ્ચયવાચક પદ
 છે જેમનું.

અર્હુતે-યોગ્ય.
 શાંતિજિનાય-શાંતિનાથ ભગવાનને.
 યશસ્વિને-યશવાળાને.
 દમિનામ્-ઈંદ્રિયોને દમન કરનારા
 મુનિઓના.

શાંત-શાંત થયા છે.
 નમસ્કૃત્ય-નમસ્કાર કરીને.
 શાંતિનિમિત્ત-શાંતિના કારણરૂપે.
 શાંતયે-શાંતિને અર્થે.
 ઓમ ઇતિ-ૐ ઓતું.
 નમો નમો-વારંવાર નમસ્કાર થાઓ.
 ભગવતે-સમગ્ર અશ્વર્યવાળા.
 પૂજાં-પૂજાને.
 જયવતે-રાગાદિકને હતનારા.
 સ્વામીને-સ્વામીને.
 સકલ-સર્વ.
 અતિશેષક-ચોત્રિશ અતિશય રૂપ.

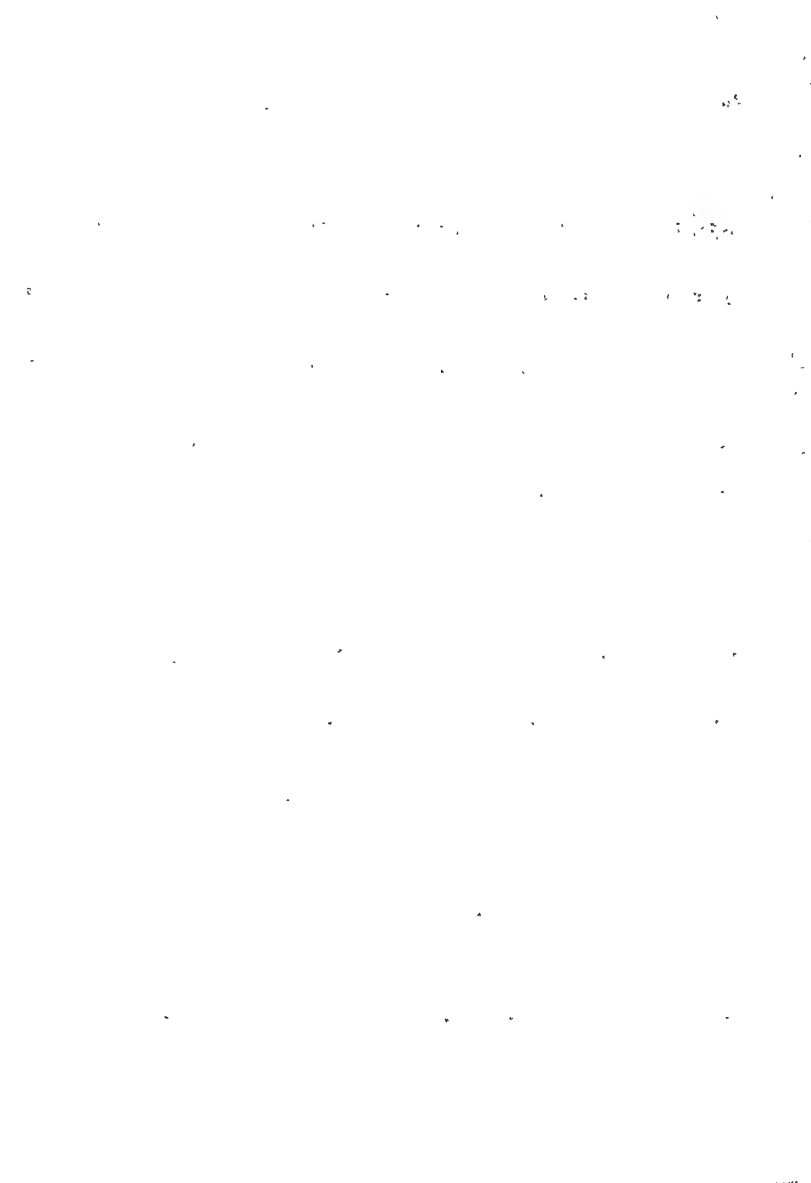
અને અત્યંત કષ્ટભાવે કરીને સહિત એવા તે સૂરિએ ઉપદ્રવ નિવારવા અર્થે આ લઘુશાંતિસ્તવની રચના કરીને શાકંભરીના મંથને મોકલ્યું તેથી આ સ્તવને પોતે ભણવાથી અગર અન્ય પાસે સાંભળવાથી અને સ્તવવડે મંત્રિત જળને છાંટવાથી ઉપદ્રવ નાશ પામ્યો અને શાંતિ થઈ. આ પ્રમાણે આ સ્તોત્રની રચના શ્રી નાહુલ મધ્યે શ્રી માનદેવસૂરિએ કરી. શાકંભરીના મંથનો ઉપદ્રવ શાંત થયો તેથી સર્વત્ર શાંતિને અર્થે આ સ્તોત્ર ગણાય છે. લાલમાં દેવસિદ્ધ પ્રતિક્રમણને અંતે પણ બોલાય છે. આ શાંતિ પ્રતિક્રમણમાં ક્યારે દાખલ થઈ તે વિષે વૃદ્ધવાદ એવો છે કે શ્રી માનવદેવસૂરિએ બનાવ્યા પછી તે માંગલિક અર્થે સર્વત્ર ગણાતી. પાછળથી એટલે આજથી લગભગ ૫૦૦) વર્ષ અગાઉ એક યતિજી શ્રી ઉદ્દપુરમ હતા તેમની પાસે શ્રાવણ દર વખતે માંગલિક અર્થે શાંતિ સાંભળવા આવતા. લોકો વારંવાર ડંટાળો દેવા લાગ્યા તેથી તેમણે ‘ પ્રતિક્રમણમાં દુષ્પ્રખય ક્રમ્મખયના કાઉરસગ્ગને અંતે શાંતિ કહેવી, તેથી સૌના સાંભળવામાં આવે ’ એવા કથા કર્યો. ત્યારથી તે રિવાજ પ્રચલિત થયો.

મહારાંપતિ-મોટી સંપત્તિએ,
 શર્યાય-પ્રગંભા કરવા યોગ્યને,
 પૂજિતાય-પૂજેલાને,
 શાંતિદવાય-શ્રી શાંતિનાથને,
 મુમુક્ષુ-મુદ્દર સમદ્ધ,
 સંપૂજિતાય-પૂજયેલાને,
 ભુવન-ત્રણ ભુવનના,
 જન-લોકોનું,
 ઉદયતમાય-અતિશય સાવધાન
 એવાને,
 દુરિતૌઘ-પાપના સમદ્ધના
 સર્વાશિવ-સર્વ ઉપદ્રવોને,
 દુષ્ટએહ-દુષ્ટ મદ્ધ,
 પિશાચ-પિશાચ,
 પ્રમથનાય-નાશ કરનારને.

સમન્વિતાય-મહિતને,
 ત્રૈલોક્ય-ત્રણ લોકના શ્રેષ્ઠોએ,
 નમો નમઃ-વારંવાર નમસ્કાર થાઓ,
 સર્વામર-સર્વ દેવતાઓના,
 સ્વામિક-તેમના સ્વામી એસઃ દ્વિતીયી,
 ન જિતાય-દેવતાઓથી પણ નરિ
 શ્રીયેલાને,
 પાલન-પાલન કરવામાં,
 સતત-તમેમાં
 તરમે-તેને,
 નાશનકરાય-નાશ કરનારને,
 પ્રશમનાય-શાંત કરનારને,
 ભૂત-ભૂત,
 શાકિનીનાં-શાકિનીઓને.

શાંતિં શાંતિનિશાંતં, શાંતં શાંતાશિવં
 નમસ્કૃત્ય ॥ સ્તોતુઃ શાંતિનિમિત્તં, મંત્રપદ્મઃ
 શાંતયે સ્તૌભિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—શાંતિના સ્થાનરૂપ, રાગ દ્વેષ વિનાના અને શાંત
 થયા છે અકલ્યાણકારી ઉપદ્રવો જેનાથી એવા શ્રી શાંતિનાથને

‘નિજિતાય ॥ ભુવનજનપાલનોઘત,—તમાયં
સતતં નમસ્તરમૈ ॥ ૪ ॥

અર્થ—અમસ્ત દેવતાઓના સુંદર સમુદ તેમના સ્વામિ જે
આમક ઇંદ્રો તેમનાથી પૂજ્યથેલા, દેવતાઓથી પણ નહીં છતાથેલા,
ત્રણ ભુવનના લોકોનું પાલન કરવામાં આવધાન એવા તે (શાંતિ-
નાથ) ને નિરંતર નમસ્કાર થાઓ. ૪

સર્વદુરિતૌઘનાશન,—કરાય સર્વાશિવમ-
શમનાય ॥ દુષ્ટઘ્રહભૂતપિશાચ,—શાકિનીનાં
પ્રમથનાય ॥ ૫ ॥

અર્થ—સર્વ પાપના સમૂહને નાશ કરનારા, સર્વ ઉપદ્રવને
પ્રકર્ષે કરી શાંત કરનારા, દુષ્ટ ઘ્રહ, ભૂત, પિશાચ અને શાકિનીના
ઉપદ્રવોને નાશ કરનારા એવા શાંતિનાથને નમસ્કાર થાઓ. ૫

શાખ્યાર્થ.

ચર્ય—જે શાંતિનાથનો.

નામમંત્ર—નામરૂપ મંત્ર.

વાક્ય—જે વચન.

કૃતોપા—જેણે એનાય કર્યો છે એવી.

કૃતે—કરે છે.

દતિ ચ—અને એ પ્રમાણે.

દતિ—એ પ્રમાણે પૂર્વે કહેલ.

પ્રધાન—તે વડે સર્વોત્તમ એવું.

ઉપયોગ—તેના ઉપયોગથી.

વિજ્યા—વિજ્યાદેવી.

જનહિત—લોકોનું હિત.

નુતા—સ્તવેલી છે.

નમન-નમસ્કાર કરે.
 તે-તમેને.
 વિજયે-વિજયને.
 પરાપર-પરસ્પર દેવાથી.
 અપરાધિતે-પાપ દેહાણે પરાબધ
 નહિ પામેલી.
 દતિ-દેન કરવાથી.
 ભવતિ-નમે.
 અપિ-પણ.
 ભદ્ર-સુખ.
 મંગલ-મંગળને
 સાધૂતાં-સાધુઓને.
 શિવ-નિરૂપદ્રવપણું.
 યુષ્ઠિ-ધર્મની વૃદ્ધિને.
 છયા:-જ્ય પામે.
 કૃતસિદ્ધે-સિદ્ધિ કરનારા.
 નિર્વાણ-મોક્ષ.
 સત્વાનાં-ભવ્ય હોવોને.
 નિરતે-તત્પર.
 સ્વસ્થિતપ્રદે-કલ્યાણને આપનારી.
 ભક્તાનાં-ભક્ત.
 શુભાવહે-કલ્યાણ કરનારી.
 ઉદયતે-તત્પર.
 સમ્યગ્દૃષ્ટીનાં-સમ્યગ્દૃષ્ટિ હોવોને.
 રતિ-પ્રીતિ.
 બુદ્ધિ-બુદ્ધિ(આણીવિષયને જાણનારી). પ્રદાનાય-આપવાને.

ભવન-શાળા.
 ભગવતિ-એ ભગવતિ.
 શુદ્ધયે-સાર જાણાળી.
 અન્નિતે નહિ હતાંઓલી.
 જગત્યાં-ગુણોને નિમે.
 જ્યતિ-જ્ય પામે છે.
 જપાવહે-સ્તુતિ કરનારને જ્ય આપનારી.
 સર્વસ્ય-બધા.
 સંઘસ્ય-સંઘને.
 કલ્યાણ-ઉપદ્રવરહિતપણું.
 પ્રદદે-પ્રદે કરી આપનાર.
 સદા-નિરંતર.
 મુતુષ્ઠિ-ચિત્તની શાંતિ.
 પ્રદે-આપનારી.
 ભવ્યાનાં-ભવ્ય પ્રાણીઓને.
 નિર્વૃત્તિ-ચિત્તની સમાધિ.
 જનનિ-ઉત્પન્ન કરનારી.
 અભયપ્રદાન-અભય આપવામાં.
 અસ્તુ-હો.
 તુલ્યમ્-તને.
 જંતૂનાં-હોવોને.
 નિત્યં-નિરંતર.
 દેવિ-હે દેવી.
 ધૃતિ-ધીરજ.
 મતિ-મતિ, દીર્ઘ દષ્ટિ.
 બુદ્ધિ-બુદ્ધિ(આણીવિષયને જાણનારી). પ્રદાનાય-આપવાને.

યસ્યેતિનામમંત્ર,-પ્રધાનવાક્યોપયોગ-
કૃતતોષાં ॥ વિજયા કુરુતે જનહિત,-મિતિ
ચ નુતા નમત તં શાંતિમ્ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ—જે શાંતિ જિનનેા પૂર્વોક્ત નામરૂપ મંત્ર તેણે કરી
સર્વોત્તમ પવિત્ર એવું જે વચન તેના ઉપયોગે કરી કર્યો છે ચિત્તને
વિષે અંતોષ જેણે એવી તથા આગળ કહેયે એ પ્રકારે સ્તુતિ કરા-
યેલી એવી જે વિજયા દેવી, તે મનુષ્યનું હિત કરે છે એવા શ્રી
શાંતિનાથને હે ભવ્ય જનો ! તમે નમસ્કાર કરો. ૬

ભવતુ નમસ્તે ભગવતિ ! વિજયે સુજયે
પરાપરૈરજિતે ! ॥ અંપરાજિતે ! જગત્યાં, જ-
યતીતિ જયાવહે ભવતિ ! ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ—હે ભગવતિ વિજયા, સુજયા, ખીન્ન દેવોથી
નથી હતાએલી એવી હે અજિતા, કોઈ દેશણે પરાભવ ન પામે-
લી એવી હે અપરાજિતા, તમે પૃથ્વીને વિષે જયધ્વજા વર્તો છો,
એમ સ્તુતિ કરતે છો સ્તુતિ કરનાર ભક્તજનને જયની આપનારી
(થાય છે) એવી હે તમે દરેક દેવીઓ ! તમોને નમસ્કાર થાઓ. ૭

સર્વસ્યાપિ ચ સંઘસ્ય, ભદ્રકલ્યાણમં-
ગલપ્રદે ! ॥ સાધૂનાં ચ સદાશિવ,-સુતુષ્ટિ-
પુષ્ટિપ્રદે જ્યાઃ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ—ચતુર્વિધ સર્વ સંધને સૌખ્ય, નિરૂપદ્રવપાણું અને મંગલને પ્રકર્ષે કરી આપનારી હે દેવી, વળી મોક્ષને સાધનાર મુનિઓને નિરંતર નિરૂપદ્રવપાણું, ચિત્તની શાંતિ અને ધર્મની વૃદ્ધિ આપનારી હે દેવી ! તમે જયવંતી હો. ૮

ભવ્યાનાં કૃતસિદ્ધે ! નિર્વૃત્તિનિર્વાણુ-
જનનિ ! સત્વાનામ્ ॥ અભયપ્રદાનનિરતે !,
નમોઽસ્તુ સ્વસ્તિપ્રદે ! તુભ્યમ્ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ—ભવ્ય જીવોની કરી છે કાર્યસિદ્ધિ જેણે એવી તથા પ્રાણીઓને ચિત્તની સમાધિ તથા મોક્ષ ઉત્પન્ન કરનારી એવી તથા ઉત્કૃષ્ટ રીતે નિર્ભયપાણું દેવાને તત્પર એવી તથા પ્રકર્ષે કરી કલ્યાણને આપનારી એવી હે દેવી ! તમને નમસ્કાર હો. ૯

ભક્તાનાં જંતૂનાં, શુભાવહે ! નિત્યમુ-
દ્યતે ! દેવિ ! ॥ સમ્યગ્દૃષ્ટીનાં ધૃતિ,^૧-રતિ-
મતિશ્રુદ્ધપ્રદાનાય ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ—ભક્તજીવોને કલ્યાણ પમાડનારી તથા સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવોને ધૈર્ય, પ્રીતિ, મતિ તથા બુદ્ધિ પ્રકર્ષે કરી આપવાને માટે નિરંતર સાધધાન હે દેવી ! તમે છો. ૧૦

શાખદર્શન.

જિનશાસન-જિનશાસનમાં.	નિરતાનાં-તપાસને.
નતાનાં-નમસ્કાર કરનાર.	જગતિ-જગતમાં.
જનતાનાં-જનસમુદાયને.	શ્રી-સૂત્રી.
દીપત્તિ-ગોપતિ.	દીર્ઘિ-પ્રાણિ-એકદિગ્યાપી વચ.
યશ-યશને, શરૂ દિગ્યાપી દીર્ઘિ.	વર્દનિ-વધાનારી.
જયદેવિ-હે જયદેવી.	વિજયદેવ-તમે વિજય પામે.
સલિલ-જળ.	અનસ-અન્નિ.
વિપ-ધેર.	વિપદર-આપ.
રાજદોગ-લોભી ગ્રાહ, રાગ.	રજુ-સગદના.
ભયન-ભયથી.	રાક્ષસ-રાક્ષસ.
દિપ્તગણ-શત્રુઓનો સમૂહ.	મારી-મરડી.
ચૌર-ચૌર.	દંતિ-સાન દંતિ.
ધાપદાદિભ્યઃ-હાડી ખાનારા પ્રાણી અથ-દંતે.	
વગેરેથી.	રક્ષ રક્ષ-રક્ષણ કરો, રક્ષણ કરો.
મુશિચ-અતિશય નિરૂપદ્રવપાત્ર.	કુરે કુરે-કરો, કરો.
સ્વસ્તિ-કલ્યાણને.	ત્વં-તમે.
ભગવતિ-હે ભગવતિ.	ગુણવતિ-હે ગુણવાળી.
શિવશાંતિ-કલ્યાણ, શાંતિ.	દંહુ-આ લોકમાં.
એવં-એવી રીતે.	યજ્ઞમાક્ષર-જેના નામના અક્ષરોના.
પુરસ્સદ-મંત્રપૂર્વક.	સંસ્તુતાં-સ્તુતિ કરેલી.

જિનશાસન-નિરતાનાં, શાંતિનતાનાં ચ
જગતિ જનતાનામ્ ॥ શ્રી-સંપત્કીર્તિચરો-^૧

૧. એક દેશ વ્યાપી ખ્યાતિ તે દીર્ઘિ અને સર્વ દિગ્યાપી ખ્યાતિ તે

વર્ધનિ ! જયદેવિ ! વિજયસ્વ ॥૧૧॥

ભાવાર્થ—જિનશાસનને વિષે રક્ત અને શ્રી શાંતિનાથને નમસ્કાર કરનાર જગત મધ્યેના જનસમુદાયને લક્ષ્મી, સંપત્તિ, કીર્ત્તિ અને યશને વધારનારી એવી હે જયા દેવી ! તમે જય પામે ! ૧૧

સલિલાનલવિષવિષધર,-દુષ્ટગ્રહરાજરો-
ગરણુભયતઃ ॥ રાક્ષસરિપુગણુમારી,-ચૌરેતિ-
શ્વાપદાદિભ્યઃ^૨ ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ—પાણી, અગ્નિ, ઝેર, સર્પ, માઠા ગ્રહ, (લોભી) રાજા, રોગ અને લડાઈના ભયથી (તથા) રાક્ષસ, શત્રુઓના સમૂહ, મરડી, ચોર, સાત^૩ ઇતિ અને મદોન્મત્ત ફાડી ખાનારા પ્રાણીઓ વગેરેના ભયથી. ૧૨

અથ રક્ષ રક્ષ સુશિવં, કુર કુર શાંતિં ચ
કુર કુર સદેતિ ॥ તુષ્ટિં કુર કુર પુષ્ટિં, કુર
કુર સ્વસ્તિં ચ કુર કુર ત્વં ॥ ૧૩ ॥

યશ. અથવા દાન પુણ્ય કરવાથી પ્રાપ્ત થાય તે કીર્ત્તિ અને પરાક્રમ વડે પ્રાપ્ત થાય તે યશ.

૨. આદિ શબ્દથી ડાકિની, શાકિની ભૂત વગેરે લેવા.

૩. અતિવૃષ્ટિ (ધણો વરસાદ), અનાવૃષ્ટિ (વરસાદ ન થાય તે) ઉદર, તીડ, પોપટ (સડા), સ્વચ્છ (પોતાના રાજના સૈન્યનો) ભય તથા પરચ્છ ભય એ સાત પ્રકારે ઇતિ (ઉપદ્રવ) જાણવી.

ભાવાર્થ—હવે રક્ષણ કર, રક્ષણ કર; અતિશય નિરૂપદ્રવપણું કર કર, વળી શાંતિ કર કર; અને નિરંતર એજ પ્રમાણે કર કર; તુષ્ટિ, પુષ્ટિ અને કૃત્યાણુ કર કર; એટલાં વાનાં તું કર કર. ૧૩

ભગવતિ ! ગુણવતિ ! શિવશાંતિ-તુષ્ટિ-
પુષ્ટિસ્વસ્તીહ કુર કુર જનાનાં ॥ ઓમિતિ
નમો નમો હ્રીં હ્રીં હ્રૂં હ્રઃ, યઃ ક્ષઃ હ્રીં પુટ્ ✽
પુટ્ સ્વાહા ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ—હે ભગવતિ ! હે ગુણવતિ ! પૃથ્વીને વિષે તું મનુષ્યોને કૃત્યાણુ, શાંતિ, તુષ્ટિ, પુષ્ટિ અને દ્યેમ (કૃત્યાણુ) કર કર. જ્યોતિ-સ્વરૂપિણી એવી હે દેવિ ! તને નમસ્કાર થાઓ, નમસ્કાર થાઓ. હ્રીં-હ્રીં-હ્રૂં-હ્રઃ-યઃ-ક્ષઃ-હ્રીં-કુટ્-કુટ્-સ્વાહા આ સર્વે મંત્રાશર છે. તેમાં પ્રથમના સાત શાંતિમંત્રનાં બીજ છે અને બાકીનાં ત્રણ વિપ્નના વિનાશ કરનારાં મંત્રબીજ છે. ૧૪

એવં યન્નામાક્ષર;-પુરસ્સરં સંસ્તુતા
જ્યાદેવી ॥ કુરતે શાંતિં નમતાં (પાઠાંતરે
કુરતે શાંતિનિમિત્તં) નમો નમઃ શાંતયે
તસ્મૈ ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ—એ પ્રમાણે જે (શાંતિનાથ)ના નામાક્ષર મંત્રપૂર્વક
તિ કહેલી એવી જ્યાં નામની દેવી શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુને નમસ્કાર
નારાઓને શાંતિ કહે છે (પાકાંતરે શાંતિના હેતુને કહે છે) તે
શાંતિનાથને વારંવાર નમસ્કાર થાઓ. ૧૫

શબ્દાર્થ.

તિ—એ પ્રમાણે.
શિર્ષિત—ખતાવેલા.
વેદખિલતઃ—ગર્ભિત એવું.
શાંતે:—શાંતિનાથનું.
ભયવિનાશી—ભયને નાશ કરનાર.
ભક્તિમતામ્—ભક્ત કરનાર મનુષ્યોને. યઃ—જે
એનં—આ સ્તવનને
સદા—હમેશાં.
ભાવયતિ—મનમાં રમરે છે.
હિ—અવશ્ય.
યાયાત્—પામે.
ઉપસર્ગાઃ—ઉપસર્ગો.
યાંતિ—પામે છે.
વિધન—વિધનરૂપ.
મનઃ—મન.
એતિ—પામે છે.
જિતેશ્વરે—જિતેશ્વરનું.

પૂર્વસૂરિ—પૂર્વાચાર્યોએ.
મંત્રપદ—મંત્રનાં પદથી.
સ્તવઃ—સ્તવન.
સલિલાદિ—જળ વગેરેના.
શાંત્યાદિકરઃ—શાંતિ વગેરેને કરનાર.
પદ્ધતિ—ભણે છે.
શૃણોતિ—સાંભળે છે.
યથાયોગં—સાવધાન યોગ રાખીને.
શાંતિપદં—શાંતિના સ્થાનને
સૂરિઃ શ્રીમાનદેવઃ—શ્રી માનદેવસૂરિ.
ક્ષયં—ક્ષયને.
ચિદ્ધન્ટે—છેદાય છે.
વક્ષ્યઃ—વેલાઓ.
પ્રસન્નતા—પ્રસન્નપણાને.
પૂજ્યમાને—પૂજન કરતાં.
માંગલ્યં—મંગળરૂપ.

ઇતિ પૂર્વસૂરિદિર્શિત, -મંત્રપદવિદ્ધિર્ભૂતઃ
સ્તવઃ શાંતેઃ ॥ સલિલાદિ—ભયવિનાશી,
શાંત્યાદિકરશ્ચ ભક્તિમતામ્ ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ—જો પ્રમાણે પૂર્વાંગમાં જનાવેલા જોવા મંગનાં પદ્યો ગર્ભિત જોવું શાંતિનાથનું કન્ય જે સ્વપ્ન પ્રમુખનાં લગનું નામ કરનાર છે અને ભક્તિ કરનારા મનુષ્યોને શાંતિ આદિ મુખનું કરનાર છે. ૧૬

યશ્યૈનં પઠતિ સદા, શૃણોતિ ભાવયતિ
વા યથાયોગં ॥ સ હિ શાંતિપદં યાયાત,
(પાઠાંતરે શિવશાંતિપદં યાયાત) સૂરિઃ
શ્રીમાનદેવશ્ચ ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ—જો માણસ આ સ્તવન નિરંતર બોલે છે, શાવધાન યોગી રાખી જે સાંભળે છે વા મનમાં સ્મરણ કરે છે, તે માણસ અવશ્ય શાંતિપદ પામે (પાઠાંતરે કલ્યાણ અને શાંતિનું સ્થાન પામે) શ્રી માનદેવસૂરિ પછુ તે પદ પામે. ૧૭

ઉપસર્ગાઃ ક્ષયં યાંતિ, વિદ્યધન્તે વિદ્યવ-
હયઃ ॥ મનઃ પ્રસન્નતામેતિ, પૂજ્યમાને
જિનેશ્વરે ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ—શ્રી જિનેશ્વર લગવાનને પૂજતાં થકાં ઉપ-સર્ગો નાશ પામે છે, વિદ્યારૂપી વેલો છેઢાય છે, મન પ્રસન્નતા પામે છે. ૧૮

સર્વ-મંગલ-માંગલ્યં, સર્વ-કલ્યાણકાર-

ફણિ-સર્પની ફેણનું.
આલિદ્ધઉ-આપ્ત.
નવ-નવો.
તડિત-વિજળા.
લંછિઉ-સહિત.
જિણુ-જિન.
પયચ્છઉ-આપો

મણિ-મણિ (રત્ન).
નં-નિચે.
જલહર-મેઘ.
લય-લતા.
સો-તે.
પાસુ-પાર્શ્વનાથ.
વંછિઉ-વાંછિત.

ચઉકકસાયપડિમલુલૂરાણુ, દુજ્ય-મય-
ણુખાણુમુસુમૂરાણુ ॥ સરસપિઅંગુવન્તુ ગય-
ગામિઉ, જયઉ પાસુ ભુવણુતયસામિઉ ॥૧॥

ભાવાર્થ—ચાર કપાયરૂપ વૈરીના ઉચ્છેદનાર; દુઃખેણતાય એવા
કામદેવના બાણને તોડનાર; સ્નિગ્ધ, નીલી એવી રાયણુના (જેવા
શરીરના) વર્ણુવાળા; અને હસ્તિની જેવી ગતિવાળા ત્રણ ભુવનના
સ્વામી શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ જયવંતા વર્તો. ૧

જસુ તણુકંતિકડપ્પસિણિદ્ધઉ, સોહઉ
ફણિમણિકિરાણુલિદ્ધઉ' ॥ નં નવ-જલહર-
તડિલય-લંછિઉ, સો જિણુ પાસુ પયચ્છઉ
વંછિઉ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—જેનાં શરીરની કાન્તિનો સમૂહ સ્નિગ્ધ છે, વળી જે નાગેન્દ્રની ક્ષણના ઉપર રહેલી મણિનાં કિરણોથી વ્યાપ્ત છે, વળી જે વિજળીની લતાએ કરી સહિત એવા નવા મેઘની જેમ શોભે છે, તે શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ મારાં વાંછિત પૂર્ણ કરો. ૨ ઇતિ ॥

૪૫ ॥ અથ ભરહેસરની સજ્જાય ॥

ભરહેસર બાહુબલી, અભયકુમારો અ
ઢંઢણકુમારો ॥ સિરિઓ અણિયાઉત્તો, અ-
ઈમુત્તો નાગદત્તો અ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—શ્રી ભરતેશ્વર, બાહુબલિ, અભયકુમાર તથા ઢંઢણકુમાર, શ્રી સ્થુલિભદ્રના નાનાભાઈ શ્રીયક, અન્નિકાપુત્ર આચાર્ય, અતિમુક્તકુમાર તથા નાગદત્ત. ૧

મેઅજ્જ થૂલિભદ્દો, વયરરિસી નંદિસેણ
સીહગિરી ॥ કયવન્નો અ સુકોસલ, પુંડરિ-
ઓ કેસિ કરકંડૂ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—મેતાર્ય મુનિ, સ્થુલિભદ્ર, વજ્રઋષિ, નંદિપેણ, ૨

આ સજ્જાયમાં શીલવ્રતને દૃઢતાથી પાળનાર ઉત્તમ સત્વશાલી પુરુષો અને સતીઆતું નામોચ્ચાર પૂર્વક સ્મરણ થાય છે.

સિદ્ધગિરિ મહાસાજ (શ્રી વજ્રસ્વામીના મુર) દુનપુત્ર કુમાર,
મુકાશલમુનિ, પુરંદરિક સ્વામી, કેમ્પીકુમાર, કરકંડુ પ્રત્યેકશુદ્ધ. ૨

હૃદય વિહૃદ્ય સુદંભાણુ, સાલ મહાસાલ
સાલિભદ્રો અ ॥ ભદ્રો દસન્નભદ્રો, પસન્ન-
ચંદ્રો અ જસભદ્રો ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—હૃદય અને વિહૃદ્ય બંને શ્રેણિકના પુત્ર; સુદર્શન ચેક,
સાલમુનિ, મહાસાલમુનિ, સાલિભદ્ર (પ્રસિદ્ધ લોગી), ભદ્રનાહ
સ્વામી, દશાર્ણભદ્ર, પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિ તથા શ્રી યશોભદ્રસૂરિ. ૩

જંબુપદ્મ વંકચૂલો, ગંધસુકુમાલો અવં-
તિસુકુમાલો ॥ ધન્નો ઇલાઇપુત્તો, ચિલાઇ-
પુત્તો અ બાહુમુણી ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—જંબુસ્વામી, વંકચૂલ રાજકુમાર, ગંધસુકુમાલ, અ-
વન્તિ સુકુમાલ, ધનાથેક, એલાચી પુત્ર, ચિલાતિ પુત્ર અને યુગ
બાહુ મુનિ. ૪

અજજગિરિ અજજરક્ષિખઅ, અજજ-
સુહૃત્થી ઉદાયગો મણુગો ॥ કાલયસૂરિસંજો,
પજ્જુન્નો મૂલદેવો અ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ—આર્યમહાગિરિજી, આર્યરક્ષિતસૂરિ, આર્યસુહૃન્તિ

સૂરિ, ઉદાયી રાત્ર, મનક (સચ્ચંસવ પુત્ર) કાલિકાચાર્ય, શાંખ
કુમાર, પ્રદુમ્નકુમાર અને મૂલદેવ રાત્ર. ૫

પભવો વિણ્ણકુમારો, અદકુમારો દદ-
પહારી અ ॥ સિજજંસ કૂરગડૂ અ, સિજજં-
ભવ મેહકુમારો અ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ—પ્રભવસ્વામી, વિણ્ણકુમાર, આદ્રકુમાર તથા દદ-
પહારી ચાર, ઐયાંસ કુમાર, દૂરગડુ સાધુ, સિજજંભવ સ્વામી અને
મેઘકુમાર. ૬

એમાઈ મહાસત્તા, દિંતુ મુહં ગુણગણેહિં
સંજુતા ॥ જેસિં નામગ્ગહણે, પાવપખંધા
વિલયં જંતિ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ—ઈયાદિ બીજા પદ્મમહા પરાક્રમી પુરુષો, જ્ઞાનાદિ
ગુણોના સમૂહે કરી સહિત એવા, અમને મુખ આપો. જેમના
નામસ્મરણથી પાપના બંધ વિનાશ પામે છે. ૭

મુલસા ચંદનબાલા, મણોરમા મયાગુ-
રેહા દમયંતી ॥ નમયામુંદરી સીયા, નંદા
ભદ્રા મુલદા ય ૮ ॥

ભાવાર્થ—મુલસા ચંદનબાલા, મનોરમા, મદનરેખા, દમયંતી,
નર્મદામુંદરી, સુતા, નંદા, ભદ્રા શેકાલી અને મુલદા. ૮

રાઈમઈ રિસિદતા, પઉમાવઈ અંજણા
સિરીદેવી ॥ નિદું સુનિદું મિગાવઈ, પભાવઈ
ચિલ્લાણાદેવી ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ—રાનિમતી, ઋપિદતા, પદાવતી, અંજનામુંદરી,
શ્રીદેવી, જ્યેષ્ઠા, સુજ્યેષ્ઠા, મૃગાવતી, પ્રભાવતી, ચેલણારાણી. ૯

ખંભિ સુંદરિ રૂપિણી, રેવઈ કુંતી સિવા
જયંતી ય ॥ દેવઈ દોવઈ ધારણી, ઠલાવઈ
પુષ્કચૂલા ય ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ—પ્રાણી, સુંદરી, રૂપિમણી, રેવતી, કુંતી, શિવા અને
જયન્તી, દેવકી, દ્રોપદી, ધારણી, ઠલાવતી તથા પુષ્પચૂલા. ૧૦

પઉમાવઈ ય ગોરી, ગંધારી લઠખમણા
સુસીમા ય ॥ જંબુવઈ સત્યભામા, રૂપિણિ
ઠણ્ડઈ મહિસીઓ ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ—પદાવતી, તથા ગોરી, ગંધારી, લઠખણા તથા સુ-
સીમા, જંબુવતી, સત્યભામા, રૂપિણી-ઓ આઠ શ્રી કૃષ્ણની
પદરાણીઓ છે. ૧૧

જઠખા ય જઠખદિના, ભૂઆ તહ

યેવ ભૂતદિત્તા ય ॥ સેણા વેણા રેણા, ભ-
યાપીઓ યુલિભદ્રસ્ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—યેવ, યેવદના, ભૂતા તથા વળી નિશ્ચયથી ભૂતદત્તા,
વેણા, રેણા, વેણા—એ સર્વ અલિંગદની બોલે છે. ૧૨

દુઃખાઈ માણસદુઃખો, ગયાંતિ અકલંક-
ગીલકલિઆઓ ॥ અગગપિ વગગઈ જાસિં
જસપડોડા તિહુઆમે સુયલે ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—દુઃખાઈ માણસ દુઃખો નિર્મલ શીલગુણે કે
ગીલકલિઓ વગેરે છે. વળી અગગપિ આજ પણ વગગ પિ
જસે પિં વગગે હશે વગેરે છે.

હતિ બગેસર મગગાય. ૮૫

૪૬ ॥ અથ તીર્થ-વંદના. ॥
મંદલ તીર્થ વંદું હર જોડ. જિનવરનામે
મંદલ દેશા પાડેસ્વર્ગે સાખ ખરીશ, જિ-

નવરચૈત્ય નમું નિશદ્દિશ ॥૧૫॥ ખીજે લાખ
 અઢાવીશ કહ્યાં, ત્રીજે ખાર લાખ સદહ્યાં ॥
 ચોથે સ્વર્ગે અઠ્ઠા લાખ ધાર, પાંચમે વંદું લા-
 ખજ ચાર ॥૨॥ છટ્ટે સ્વર્ગે સહસ પચાશ,
 સાતમે ચાલીશ સહસ પ્રાસાદ ॥ આઠમે
 સ્વર્ગે છહજાર, નવ દશમે વંદું શત ચાર ॥
 ૩॥ અગ્યાર ખારમે ત્રણુશેં સાર, નવ ઐવેય-
 કે ત્રણુશેં અઢાર ॥ પાંચ અનુત્તર સર્વે મળી,
 લાખ ચોરાશી અધિકાં વળી ॥ ૪ ॥ સહસ
 સત્તાણું ત્રેવીશ સાર, જિનવર ભવન તણે
 અધિકાર ॥ લાંખાં સો જોજન વિસ્તાર, પ-
 ચાશ હિંચાં બહોંતેર ધાર ॥૫॥ એક સો એ-
 શી બિંબપ્રમાણુ, સભાસહિત એક ચૈત્યે

૧ ખાર દેવલોક સુધીના ઉદ્રાને દરેક વિમાને ૧ ઉત્પાત સભા, ૨ મન્જન
 સભા, ૩ અર્ધકાર સભા, ૪ સિદ્ધાયતન સભા અને ૫ વ્યવસાય સભા,
 એમ પાંચ પાંચ સભા હોય છે. દરેક સભા ત્રણુત્રણુ દારવાણી હોય છે અને
 દરેક દારે એકે ચોમુખજી એટલે ચાર ચાર પ્રતિમાજી હોય છે, એટલે એક સ-
 બામાં ૧૨ હોવાથી ૫ સભાના ૧૨ પ્રતિમાજીમહારાજ થયા. મૂળ ચૈત્ય ત્રણુ

જાણુ ॥ સો કોડ બાવન કોડ સંભાલ, લાખ
ચોરાણું સહસ્ર ચૌંઆલ ॥ ૬ ॥ સાતશેં ઉપર
સાઠ વિશાળ, સવિ બિંબ પ્રણમું ત્રણ કાળ ॥
સાત કોડ ને બહોંતેર લાખ, ભવનપતિમાં દે-
વળ ભાખ ॥ ૭ ॥ એક સો એંશી બિંબપ્ર-
માણુ, એક એક ચૈત્યે સંખ્યા જાણુ ॥ તેરશેં
કોડ ને વ્યાસી કોડ, સાઠ લાખ વંદું કર જોડ ॥
૮ ॥ બત્રીશેં ને ઓગણસાઠ, તીરછાં લોકમાં
ચૈત્યનો પાઠ ॥ ત્રણ લાખ એકાણું હજાર,
ત્રણશેં વીશ તે બિંબ જુહાર ॥ ૯ ॥ વ્યંતર

દારવાણાં હોય છે. તેના ગણારામાં ૧૦૮ પ્રતિમાછ અને ત્રણ દારનાં ત્રણ
ચોમુખજના ૧૨ મળી ૧૨૦ પ્રતિમાછ તેમાં હોય. તેમાં પાંચ સજ્જાનાં ૬૦
મેળવતાં ૧૮૦ પ્રતિમાછ સજ્જા મહિત એકં ચૈત્યમાં સમજવા. નવ ઐવેયક
અને પાંચ અનુત્તરમા દરેક નથી તેથી સજ્જાઓ નથી માટે ત્યાંનાં ૩૨૩ ચૈ-
ત્યોમાં ૧૨૦ પ્રતિમાછ દરેકના ગણવા અને ૮૪૬૬૭૦૦ ચૈત્યમાં ૧૮૦
પ્રતિમાછ દરેકમાં ગણવા જેથી અહીં ખતાવેલ મંખ્યા મળી રહેશે.

૧ નાનિયા લોકમાં. નંદીવન દીપમાં ૫૨ ચૈત્ય, રૂચક દીપમાં ૪ ચૈત્ય
અને દુરુક દીપમાં. ૨ ચૈત્ય મના ૧. ચૈત્ય ચાર દારવાણાં છે અને બા-
કીનાં ૩૧૬૬ ચૈત્ય ત્રણ દારવાણાં છે, તેથી ચાર દારવાણાંમાં (૧૨૪) અને
જલુ દારવાણામાં ૧૨૦ પ્રતિમાછ છે

જ્યોતિષીમાં વળી જોહ, શાશ્વતા જિન વંદું
 તેહ ॥ ઋષભ ચંદ્રાનન વારિપોણુ, વર્દ્ધમાન-
 નામે ગુણુસોણુ ॥ ૧૦ ॥ સમેતશિખર વંદું
 જિન વીશ, અષ્ટાપદ વંદું ચોવીશ ॥ વિમલા-
 ચલ ને ગઢ ગિરનાર, આણુ ઉપર જિનવર
 જુહાર ॥ ૧૧ ॥ શંખેશ્વર કેસરિયો સાર, તા-
 રંગે શ્રીઅજિત જુહાર ॥ અંતરિક વરકાણો
 પાસ, જીરાવલો ને ચંભાણુ પાસ ॥ ૧૨ ॥ ગામ
 નગર પુર પાટણુ જોહ, જિનવરચૈત્ય નમું
 ગુણુજોહ ॥ વિહરમાન વંદું જિન વીશ, સિદ્ધ
 અનંત નમું નિશદિશ ॥ ૧૩ ॥ અઢી દ્વી-
 પમાં જે આણુગાર, અઢાર સહસ્ર શીલાંગના
 ધાર ॥ પંચ મહાપ્રત સમિતિ સાર, પાળે
 પળાવે પંચાચાર ॥ ૧૪ ॥ બાહ્ય અભ્યંતર

૧ તીર્થો લોકમાં નદીશ્વર દ્વીપનાં ૫૨) ચૈત્ય, ૩૫૩ દ્વીપનાં ૪ ચૈત્ય
 અને કુડલ દ્વીપનાં ૪ ચૈત્ય મળી ૬૦ ચૈત્ય ચાર દ્વારવાળાં છે અને બા-
 ધીનાં ૩૧૬૬ ચૈત્ય ત્રણ દ્વારવાળાં છે. તેથી ચાર દ્વારવાળાંમાં ૧૨૪) અને
 ત્રણ દ્વારવાળાંમાં ૧૨૦ પ્રતિમાઓ છે.

તપ ઉજમાલ, તે મુનિ વંદું ગુણ મણિમાલ ॥
 નિત નિત ઊઠી કિર્તિ કરે, જીવ કહે ભવ-
 સાયર તરે ॥ ૧૫ ॥

૪૭ ॥ અથ. *મન્હ નિણાણું સજ્જાય.

મન્હ-માનવી.

આણું-આસા.

પરિહરહ-ત્યાગ કરવો.

સમ્મત્ત-સમ્યક્તવને.

આવસસયંમિ-આવશ્યકને વિષે.

હોમ-હોય.

પગ્ગેસુ-પર્વ દિવસે.

દાણું-સુપાત્રે દાન કરવું.

તપો-તપ કરવો.

સજ્જાય-સ્વાધ્યાય.

પરોવયારો-પરોપકાર.

જયણા-યતના, રક્ષા.

જિણુથુણુણું-જિનેશ્વરની સ્તુતિ.

સાહમ્મિઆણુ-સાધર્મિકની.

વવહારસ-વ્યવહારની.

રહજ્જતા-રથયાત્રા.

ઉવસમ-ઉપશમ.

મંવર-મંવર.

જિણાણું-જિનેશ્વરોની.

મિચ્છં-મિથ્યાત્વનો.

ધરહ-ધારણ કરવું.

જિવિહ-જીવિધ, જ પ્રકારના.

ઉજ્જુત્તો-ઉદ્ધમવંત.

પમદિવસં-પ્રતિદિવસ, હમેશાં.

પોસહવયં-પૌષધવ્રત.

સીલં-શીળ પાળવું.

ભાવો-ભાવના ભાવવી.

નમુક્કારો-નમસ્કાર.

અ-વળી.

જિણુપૂઆ-જિનપૂજન

ગુરુથુઅ-ગુરુસ્તુતિ.

વચ્છદ્ધં-વત્સલતા.

સુદ્ધી-શુદ્ધિ.

તિથજ્જતા-તીર્થયાત્રા.

વિવેગ-વિવેક.

ભાસાસમિઝ-ભાષાસમિતિ.

* આ સજ્જાયમાં આવડને યોગ્ય સદાચારના જીવીશ પ્રકારનાં કૃત્યોનું વર્ણન છે. દરેક આવડે તે કરવામાં યથાશક્તિ ઉદ્ધમવ્રત થવા જરૂર છે.

ઇષ્ટવ-છકાવૃત્તી.
 ધર્મિયજ્ઞ-ધાર્મિકજનનો.
 કમળ-શિશિઓનું.
 ચરણ-ચારિત્રનો.
 સંધાવરિ-મંથની ઉપર.
 પુત્રય-પુરતક.
 પભાવણા-પ્રભાવના.
 સર્ગણ-શ્રાવકનાં.
 એયં-એ.
 મુગુર-સદ્ગુરના.

કર્ણા-દયા.
 સંસર્ગો-મંસર્ગ, સદ્વાસ.
 દમો-દમન.
 પરિણામો-પરિણામ.
 બહુમાણો-બહુમાન.
 સિદ્ધિ-લભાવતું.
 તિથિ-તીર્થમાં.
 કિચ્ચ-કૃત્ય.
 નિચ્ચ-નિત્ય.
 ઉવચ્ચેસેલું-ઉપદેશપડે.

'મન્હ જિણાણં આણં, મિચ્છં પરિહ-
 રહ ધરહ સમ્મત્તં ॥ છવ્વિહ-આવસ્સયંમિ,
 ઉજ્જુત્તો હોઠ પઠ્ઠિવસં ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—જિનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞા માનવી, મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરવો, સમ્યક્ત્વ ધારણ કરવું, છ પ્રકારના આવશ્યકમાં પ્રતિદિવસ ઉપમર્શન થવું. ૧

પવ્વેસુ પોસહવયં, દાણું સીલં તવો અ
 ભાવો અ ॥ સજ્જાય નમુક્કારો, પરોવયારો
 અ જયણા અ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—પર્વ દિવસને વિશે પોસહ વ્રત કરવું, દાન, શીળ, તપ અને ભાવના, સ્વાધ્યાય, નમસ્કાર અને પરોપકાર કરવો તથા જયણા રાખવી. ૨

નિશુપૂઆ નિશુથુણાં, ગુરુથુઅ સા-
હમિમઆણુ વચ્છલ્લં ॥ વવહારસ્સ ય સુહી,
રહજતા તિત્થજતા ય ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—નિનેશ્વર ભગવાનની પૂજા, નિનેશ્વર ભગવાનની
સ્તુતિ, ગુરુની સ્તુતિ અને સાધર્મીને વિષે વાત્સલ્ય, વ્યવહારની
શુદ્ધિ, રથયાત્રા અને તીર્થયાત્રા. ૩

ઉવસમ વિવેગ સંવર, ભાસાસમિઈ
છજવ-કરણા ય ॥ ધમ્મિમઅજણુસંસગ્ગો,
કરણુદ્દમો ચરણુપરિણુમો ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—ઉપશમ, વિવેક, સંવર, ભાષાસમિતિ અને છકાય
જીવની દયા, ધાર્મિક માણસનો સંસર્ગ, ઇંદ્રિયોનું દમન અને
ચારિત્રના પરિણામ. ૪

સંઘોવરિ બહુમાણો, પુત્થયલિહણં પ-
ભાવણા તિત્થે ॥ સઠ્ઠાણુ કિચ્ચ—મેઅં, નિ-
ચ્ચં સુગુરુવચ્ચેસેણં ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ—શ્રી સંઘ ઉપર બહુમાન રાખવું, પુસ્તક લખાવવાં
અને તીર્થની પ્રભાવના કરવી. શ્રાવકનાં આ કૃત્યો છે, તે નિરંતર
સદ્ગુરુના ઉપદેશથી જાણવાં. ૫ ઇતિ.

ઇતિ શ્રાવક દિનકૃત્ય સંજ્ઞાયઃ*

૧ વિવેક. ૨ ચ જીવ.

*આ સંજ્ઞાયમાં શ્રાવકને યોગ્ય હમેશની તથા પર્વદિવસની ૩૬ પ્રકારની
કરણીનું વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે. વિશેષાર્થીએ આની મોટી ટીકા લેવી.

૪૮ ॥ અથ પોસહનું પચ્ચખખાણું ॥

‘કરેમિ ભંતે ! પોસહં, આહારપોસહં
દેસઝો સવ્વઝો, સરીરસકકાર-પોસહં સવ્વ-

૧ આ સૂત્રવડે પોસહનું પચ્ચખખાણું લેવાય છે. પ્રત્યાખ્યાન શબ્દનો અર્થ ત્યાગ કરવું અને પાળવું-સેવન કરવું, એમ બંને પ્રકારે થાય છે તેથી આહારપોસહં એટલે આહારનો ત્યાગ કરવારૂપ પોસહ કહી છું એમ અર્થ થાય છે. તેવીજ રીતે સરીરસકકારપોસહં એટલે સરીરની શોભા ન કરવારૂપ પોસહ કહી છું, એ બંને બાબત ત્યાગ કરવાની છે. બંધચેર-પોસહં અને અગ્નિવારપોસહં એટલે ભક્ષ્યચર્ચને પાળવારૂપ અને અગ્નિ-વાર (મન વચન અને કાયાના સાવધ યોગ ત્યાગકરણરૂપ) ને પાળવા-રૂપ પોસહ કહી છું, એમ બંને પદનો અર્થ પાલન કરવાનો થાય છે. સામા-યિક અને પોસહમાં ત્રણ કાળ સંબંધી પચ્ચખખાણું થાય છે તે આ પ્રમાણે- કરેમિ પદવડે વર્તમાનકાળે સાવધ યોગનો ત્યાગ કરવા રૂપ પચ્ચખખાણું થાય છે. તરુસ પદવડે અતીતકાળે (બૂતકાળે) કરેલા સાવધ યોગનું પ્રતિક્રમણું થાય છે અને સામાયિકમાં પચ્ચખખાણું પદવડે અનાગત-કાળે (નિયમપર્યવતના ભવિષ્યકાળે) સાવધ યોગ નહિં કરીશ, એમ પચ્ચ-ખખાણું થાય છે અને પોસહમાં કામિ પદવડે અનાગતકાળે જે બાબતનો ત્યાગ અને જે બાબતનું પાલન કરીશ, એ પ્રકારનો (ધર્મની પુષ્ટિ આપે તે) પોસહ કરીશ, એમ પચ્ચખખાણું કરાય છે.

૨ ભંતે એ પદના ભંત (દયાળુકારી), ભવાન્ત (ભવનો અંત કર-નાર) અને ભવાન્ત (ભવનો અંત કરનાર) એવા ત્રણ અર્થ થાય છે. ભંતે એ પ્રકારે ભગવંતને આમન્ત્રણ કરવાવડે કરીને શુરકુલવાસનું સૂચન થાય છે, અર્થાત્ સાધુએએ શુશ્નિત્રાએ રહેવું અને શુદ્ધરથે શુર મહારાજ પાસે સામાયિક ઉચ્ચરવું, એમ સૂચવાય છે.

ઓ, ઇંભચેર-પોસહં સંવઓ, અંવાવાર-
 પોસહં સંવઓ, ચઉવિહં પોસહં ઠામિ
 જવ દિવસં અહોરતં પજજુવાસામિ ॥

અર્થ—હે ભગવંત ! હું પોસહ કરું છું; આહારત્યાગ કરવાનો પોસહ દેશથી વા સર્વથી, શરીરસત્કાર ન કરવાનો પોસહ, સર્વથી, પ્રહાર્યનો પોસહ સર્વથી, અવ્યાપારનો પોસહ સર્વથી, આ ચાર પ્રકારના પોસહને હું કરું છું. તે આજો દિવસ વા રાત અને દિવસ પાશું ત્યાં સુધી.

દુવિહં તિવિહોણં, મણેણં વાયાએ ડા-
 એણં, ન કરેમિ, ન કારવેમિ, તરસ ભંતે !
 પડિહહમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણં
 વોસિરામિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—જે પ્રકારે અને ત્રણ પ્રકારે; મન, વચન અને કાયા વડે એમ ત્રણ પ્રકારે, ન કરું તથા ન કરાવું એમ જે પ્રકારે; હે ભગવંત ! તે (અતીવશાનનાં પાપ) ને પ્રતિકરું છું; આત્માની સામે નિંદું છું, સુદની સામે ગર્હું છું અને (એવા) આત્માને વોસિરાવું છું. ૧ ઇતિ.

૪૯ ॥ અથ પોરોહ પારવાનું સૂત્ર ॥

સાગરચંદ્ર કામો, ચંદવડિસો સુદંસણો
ધન્નો ॥ જેમિ પોસહપડિમા, અખંડિઆ
જીવિઅંતે વિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—સાગરચંદ્ર કુમાર, કામદેવજી, ચંદ્રાવતંત્ર રાત્ર, સુદર્શન ચેદ, તેઓને ધન્ય છે કે જેઓની પોષધપ્રતિમા, જીવિ-તના અંત ગુપ્તી (મરણાંત કષ્ટ પ્રાપ્ત થતાં) પણ અખંડિત રહી ૧

ધન્ના સલાહણિજ્જ, સુલસા આણંદ
કામદેવાય ॥ જતસ પસંસઈ ભયવં, દદંબ-
યત્તં મહાવીરો ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—ધન્ય છે તે મનુષ્યોને અને તેઓ જ પ્રશંસાપાત્ર છે, સુલસા શ્રાવિકા, આણંદ અને કામદેવ શ્રાવક, જેમના દૃઢ-મતપણાને ભગવંત શ્રી મહાવીરસ્વામિ વળાણે છે. ૨

પોસહ વિધે લીધો, વિધે પાર્યા, વિધિ
કરતાં જે કાંઈ અવિધિ હુઓ હોય, તે સવિ
હુ મન, વચન, કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુકકંડં
॥ ઇતિ ॥

૫૦ ॥ અથ સામાયિક લેવાનો વિધિ.

પ્રથમ સ્થાપનાચાર્યજી ન હોય તો ઊંચે આસને પુસ્તક-
આદિ જ્ઞાનાદિનું ઉપકરણ મૂકીને, શ્વાસક તથા શ્વાસિકાએ કાસણું
મુદપતિ અને નરવજો લઈ, શુદ્ધ વસ્ત્ર સહિત થઈ, જગ્યા પુંજી,
કાસણું પાંચરી, તે ઉપર બેસી, મુદપતિ હાથા હાથમાં મુખ પાસે
રાખી, તે વડે મુખ ઠાંકી, જમણા હાથ ઉંચે સ્થાપનાજી સન્મુખ સ-
ખીને એક નવકાર તથા પંચિન્દિગ્ય કરેવા. પછી ખમાસમણ હઈ,
દરિવાર્ધિ, તરસા ઉતરી, અગ્રતથ ઊસસિગ્ગણું કહી, એક
લોગસરનો ચંદ્રનું નિમ્મલયસા મુઘી (લોગસર ન આવડે તો ચાર
નવકારનો) કહિસગ્ગ કરવો અને નમા અરિહતાણું પદ બોલી,
કહિસગ્ગ પારી લોગસર કરેવો. પછી ખમાસમણ હઈ "કુંચા-
કારેણુ સદિસદ બગવન સામાયિક મુદપતિ પરિલેહુ?" કહી
કંઈ વિરામ લઈ "કુંચ" કહી પચાસ બેસ ચિતવવા સાથે મુદ-
પતિ પરિલેહવી. પછી ખમાસમણ હઈ "કુંચાકારેણુ સદિસદ
બગવન સામાયિક સદિસાવુ?" "કુંચ" કહી ખમાસમણ હઈ
"કુંચાકારેણુ સદિસદ બગવન સામાયિક કહિ?" "કુંચ" કહી
કે હાથ ઝેરી એક નવકાર મળી "કુંચકારી બગવન
પચાસ કરી સામાયિક કંઈક ઉચ્ચરાયેજી કહી. ગુરુ અથવા
વરિસ હોય તે તેઓની પાસે કંઈ બંને ઉચ્ચરવું નહિતર
પેતાની કંઈ કંઈ ભવેત ત્યાં બેસવો. પછી ખમાસમણ
હઈ "કુંચાકારેણુ સદિસદ બગવન પેસણુ સદિસાવુ?"
"કુંચ" કહી ખમાસમણ હઈ "કુંચાકારેણુ સદિસદ
બગવન પેસણુ કહિ?" "કુંચ" કહેવું પછી ખમાસમણ હઈ
કુંચાકારેણુ સદિસદ બગવન મનજીય સદિસાવુ "કુંચ"

૧ નિવૃત્તિના ના નવકાર સ્થાપના મુદ પચાસ અને કુંચાપના
એક નવકાર કરી.

હતી ખમાસમણુ દઇ “ ઇચ્છાકારેણ સંહિસહુ ભગવન્ સનઝાય કંઙ ? ”
 “ ઇચ્છ ” હતી ત્રણ નવકાર ગણુવા. પછી બે ઘડી વાંચવા આદિએ
 ફરી ધર્મધ્યાન કરવું અથવા નવકારવાળી ગણુવી. વિકથાદિ
 પ્રમાદમાં પડવું નહિ.

૫૧ ॥ અથ સામાયિક પારવાનો વિધિ.

પ્રથમ ચરવળો લઈ ઊભા થઇ ખમાસમણુ દઇ ઇરિયાવહિ
 પડિકમી યાવત કાઉરસગ કડી, લોગરસ હતી, ખમાસમણુ દઇ
 “ ઇચ્છાકારેણ સંહિસહુ ભગવન્ મુહપતિ પહિલેહુ ? ” “ ઇચ્છ ” હતી
 મુહપતિ પડિલેહુવી. પછી ખમાસમણુ દઇ, ઇચ્છાકારેણ સંહિસહુ ભગ-
 વન્ સામાયિક પાઙ ? ૧ ? ‘ યથાશક્તિ ’ હતી, ખમાસમણુ દઇ ‘ ઇચ્છા-
 કારેણ સંહિસહુ ભગવન્ સામાયિક રપાયુ ? ’ કંઈક વિસામા પછી
 ‘ તદ્વત્તિ ’ હતી પછી જમણા હાથ ચરવળા ઉપર અથવા કઠાસણા
 ઉપર સ્થાપી એક નવકાર ગણી ‘ સામાઈઅવયતુતો ’ કહેવો.
 પછી જમણા હાથ સ્થાપના સામે સવળો રાખીને એક નવકાર
 ગણવો. અહીં ઉપરા ઉપર ત્રણ સામાયિક કે બે સામાયિક કરવાં
 હોય તો દરેક સામાયિક લેતાં લેવાની વિધિ કરવી પણ વખતો-
 વખત પારવું નહિ. બે સામાયિક કરવાં હોય તો બે પૂરાં થયે
 અને ત્રણ સામાયિક કરવાં હોય તો ત્રણ પૂરાં થયે એક પાર પારવું,
 એવી પ્રવૃત્તિ છે. એક સામરા આઠ દશ સામાયિક કરવાં હોય તો
 ત્રણ ત્રણ સામાયિક મુઠી આ વિધિ જાણવો.*

૧ અહીં ગુરુ ‘ પુણેવિ કાયવ્યો ’ કહે. ૨ અહીં ગુરુ ‘ આયારે
 ન જોનવ્યો ’ કહે.

* ભગોલમ સામાયિક લેવું હોય ત્યારે શીત્તું ત્રીજું સામાયિક લેતાં
 ‘ સનઝાય કંઙ ’ ના બદલે ‘ સનઝાયમાં ખું ’ એમ કહી ત્રણ નવકારને બદલે
 એક નવકાર ગણવા.

પર ॥ અથ ચત્યવંદન કરવાનો વિધિ.

પ્રથમ ત્રણ ખમાસમણ દઈને પછી “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ લગવન્ ચેત્યવંદન કર્ત્વં ? ” ઇચ્છા કરી, ” ચેત્યવંદન, જં દિવિ કરી, પછી બે કોણી પેટ ઉપર રાખી, બે હાથ જોડી અંજલિ કરી ‘ નમુત્યુણ ’ કહેવું. પછી સુકતાશુક્તિમુદ્રાએ (બે-હાથ પોલા જોડી, માથા સુધી ઊંચા રાખી) ‘ જવંતિ ચેષ્ઠગ્રાધં ’ કહી ખમાસમણ દઈ તેજ મુદ્રાએ ‘ જવંત કેવિ સાહૂ ’ કહી, પછી અંજલિ કરી ‘ નમોઽર્હતસિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ ’ કહી ‘ ઉવસગ્ગહર ’ અથવા ગમે તે સુવિહિતનું કરેલું સ્તવન કહેવું. પછી સુકતાશુક્તિમુદ્રાએ ‘ જય વીયરાય આલવમખંડા ’ સુધી કહી, હાથ જરા નીચા ઊતારી ‘ જય વીયરાય ’ પૂરા કરવા. પછી ઊભા થઈ, બે પગ વચ્ચે ચાર આંગળા અંતર રાખી, બે હાથે અંજલિ કરી “ અરિહંતચેષ્ઠગ્રાણું કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં, અત્તથ ઊસસિ-એણું ” કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. પછી નમો અરિ-હંતાણું કહી, ‘ નમોઽર્હતસિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વસાધુભ્યઃ ’ કહી, થાય જોડા માંહેની પહેલી થાય કહેવી.

પર ॥ અથ ગુરૂવંદન કરવાનો વિધિ.

પ્રથમ બે ખમાસમણ દઈ નીચે સુજખ સુખસાતા પૂછવી. “ ઇચ્છાકાર સુહરુદ્ધં, સુહદેવસિર, સુખ તપ, શરીર નિરાખાધ, સુખ સંજમ જત્રા નિર્વહો છા છ ? સ્વામિ સાતા છ છ ? ભાત-યાણીનો લાભ દેજો છ. ”

પછી ખમાસમણ દઈ ‘ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ લગવન્ અબ્ભુદ્ધિ-ગ્રામિ અબ્ભિભંતર રાઈઅંઙ ખામેઉ ? ’ કહી, અબ્ભુદ્ધિગ્રામી કહેવો.

બપોર પહેલાના વખતમાં કહેવું. ૨ બપોર પછીના વખતમાં કહેવું. ૩ બપોર પછીના વખતમાં ‘ દેવસિઅં ’ કહેવું.

૫૪॥ અથ દેવમિપ્રતિક્રમાયુ વિધિ ॥

પ્રથમ પૂર્વની રીતિએ મામાયિક હેતુ. પછી પાણી વાપરું.
 હોય તે ખમાસમણુ હઈ 'હંચા' સંદિ ભગત મુદપણિ પડિસેહી ?
 હંચ' " એમ કહી બેસીને ક્રમ મુદપણિ પડિસેહી અને તે
 આદાર વાપર્યા હોય તે બે વાલ્લાં રવાં, ત્યાં બીજા વાંલ્લામાં
 " આવરિસઆએ " એ પદ ન કરેનાં આવમદમાં જ ઊભા રહીને
 " હંચકારી ભગત પસાય કહી પચ્ચખખાણુનો આદેશદેશાઈ "
 એમ કહેવું. પછી વગીસ પચ્ચખખાણુ ફરાયે યા પાને વચારામિ
 પચ્ચખખાણુ ફરે. પછી ખમાસમણુ હઈ ઊભા થઈ 'હંચા' સંદિ
 ભગત નૈવવંદન કહ' ? હંચ' " એમ કહેવું. પછી બેસીને વડિલ ચાલ-
 વંદન ફરે. વડિલ ન હોય તે પચ્ચાંગપ્રણિપાતથી [અને હીંચણુ
 જમીન ઉપર સ્થાપી] પાને ફરે. પછી " જ' કિચિ " કહેવું.
 પછી નમુથુણું કહી, ઊભા થઈ, અરિહંતચેકઆણું કહી, અન્નતથઃ
 કહી એક નવકારનો કાઉરસગ્ગ કરી, પારી, નમોહર્તતઃ કહી પાંડેલી
 ધાય કહેવી. પછી લોગરસ, સવ્યસોએ અરિહંતચેકઆણું, અ-
 ન્નતથઃ કહી એક નવકારનો કાઉરસગ્ગ કરી, પારી, બીજી ધાય કહેવી.
 પછી પુખ્ખરવરદી, ગુચ્ચરસ ભગવચો કરેમિ કાઉરસગ્ગ, વંદણુ
 વત્તિઆએઠ કહી, અન્નતથઃ કહી, એક નવકારનો કાઉરસગ્ગ કરી,
 પારી, ત્રીજી ધાય કહેવી. પછી સિદ્ધાણું જુદાણું કહી, વેચાવચ્ચ-
 ગરાણું, અન્નતથઃ કહી, એક નવકારનો કાઉરસગ્ગ કરી, પારી, નમોહ
 હર્તતઃ કહી ચાથી ધાય કહેવી. પછી બેસીને નમુથુણું કહેવું. પછી
 ઊભા થઈ, ચાર ખમાસમણુ દેવા પૂર્વક " ભગવાનહં, આચાર્યહં,
 ઉપાધ્યાયહં, સર્વશાધુહં " એમ કહેવું. પછી ' હંચકારી સમ-
 રત આવકને વાંદું ' એમ કહેવું. પછી ' હંચા' સંદિ ભગત
 દેવસિચ્ચપાડકમણુ કાઉ' ? હંચ' " એ આદેશ માગીને બેસી,
 જમણે હાથ ચરવળા ઉપર યા જૂમિ ઉપર સ્થાપી " સવ્યસ્સવિ
 દેવસિચ્ચ, દુચ્ચિત્તિચ્ચ, દુષ્ણસિચ્ચ, દુચ્ચિદ્વિચ્ચ, મિચ્ચામિ દુક્કડં."

પાઠ કહેવો. [પ્રતિક્રમણમાં દરેક આદેશ વડિલજ માગે. તેઓ
 હોય તો શ્રાવક પોતે માગે. આ વાત પીઠિકારૂપે સર્વત્ર
 જાણવી.] પછી ઊભા થઈ કરેમિ ભંતે ઇચ્છામિ ઠમિ કાઉસસગ્ગ
 તે મે દેવસિઓ અધ્યારોઠ કહી, તસ્સ ઉત્તરીઠ અન્નત્થઠ કહી,
 વંચાચારની આઠ ગાથાના અને તે ન આવડે તો આઠ નવકા-
 રના કાઉસસગ્ગ કરી, પારી, પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. પછી બેસીને
 ત્રીજા આવશ્યકની મુહુપત્તિ પડિલેહવી. પછી ઊભા થઈને બે
 વાંદણાં દેવાં, તેમાં બીજા વાંદણા વખતે અવચહ બહાર નિકળવું
 નહિ. બીજું વાંદણું પૂરું થયે “ ઇચ્છાઠ સંભલઠ દેવસિઓ આ-
 લોહિ? ઇચ્છાં”, કહી તે મે દેવસિઓ અધ્યારોના પાઠ કહેવો.
 પછી ‘ સાત લાખ ’ અને ‘ અહાર પાપસ્થાનક ’ કહેવાં. પછી
 ‘ સન્વસગ્ગિ દેવસિઓ દુન્નિચિત્તિઓ દુક્ખલાસિઓ દુન્નિચદ્ધિઓ ઇચ્છાઠ
 સંદિઠ ભગવઠ, ઇચ્છાં, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં, ’ એમ કહી વીરાસને
 બેસી અથવા ન આવડે તો જમણા હીંચણ ઊંચો રાખી, એક
 નવકાર કરેમિ કહી, ઇચ્છામિ પડિક્કમિહિ તે મે દેવસિઓ અધ્યારો
 કહી, સંપૂર્ણ વંદિતુ કહેવું પણ તેમાં “ તસ્સ ચમ્મસ્સ દેવસી-
 પત્તતસ્સ અબ્ભુદ્ધિઓમિ ” એ પદ બોલતાં ઊભા થવું અને અવ-
 ચહની બહાર જઈને વંદિતુ પૂરું કરવું. પછી બે વાંદણાં દેવાં.
 બીજા વાંદણામાં અવચહમાં ઊભા હોઈએ ત્યાં “ ઇચ્છાકારેણ
 સંદિસહ ભગવત અબ્ભુદ્ધિઓમિ અખિલંતર દેવસિઓ ખામેહિ?
 ઇચ્છાં ખામેમિ દેવસિઓ ” કહીને જમણા હોય ચરવળા ઉપર
 સ્થાપી, જંદિચિ અપત્તિઓં ઇત્યાદિ પાઠ બોલતાં અબ્ભુદ્ધિઓ
 ખામવો. પછી અવચહ બહાર નિકળીને બે વાંદણાં દેવાં. બીજું
 ઉવજ્જાએ કહેવું. પછી કરેમિ ભંતે, ઇચ્છામિ ઠમિ, તસ્સ ઉત્તરી,
 અન્નત્થઠ કહી, બે લોગસ્સ અથવા ન આવડે તો આઠ નવકારના
 કાઉસસગ્ગ કરવો [શાંતિ કે ખરાબ સ્વપ્નના કાઉસસગ્ગ સિવાય
 બીજી બધી જગ્યાએ લોગસ્સના નવાં નવાં કાઉસસગ્ગ આવે ત્યાં]

ત્યાં ચંદ્રેશુ નિમ્મલયરા સુધીજ ગળવાનું ધ્યાનમાં રાખવું]. પછી પારીને લોગરસાં સંવત્રોએ અવિહંતચેષ્ઠાં અત્રત્યં કહી, એક લોગરસ યા ચાર નવકારનો કાઉરસગ્ગ કરી, પારી, પુખ્તપરવરદીં મુખરસ ભગવતો કરેમિ કાઉં વંદણું કહી, અન્નત્ય કહી એક લોગરસનો યા ચાર નવકારનો કાઉરસગ્ગ કરી, પારી, સિદ્ધાણું બુધ્ધાણું કહેવું. પછી “ મુખદેવતાએ કરેમિ કાઉરસગ્ગ અન્નત્યં ” કહી એક નવકારનો કાઉરસગ્ગ કરી, પારી, નમોડહંતં. કહી પુરૂષે મુખદેવતાની ઘાય [અહીં ત્રી હોય તો તે કમલદલની સ્તુતિ કહે.] કહેવી. પછી ‘ ખિત્તદેવતાએ કરેમિ કાઉરસગ્ગ અત્રત્યં કહી એક નવકારનો કાઉરસગ્ગ કરી, પારી, નમોડહંતં. કહી ૯મે ખિત્તે સાહુની ઘાય કહેવી. [અહીં પણ ત્રી હોય તો તે યશ્યાઃ ક્ષેત્રં ની ઘાય કહે.] પછી એક નવકાર ગણી બેસીને મુદ્ધપત્તિ પડિલેહવો. પછી બે વાંદણાં દેવાં. પછી અવગ્રહમાં જ ઊભા ઊભા “ સામાયિક, ચંદ્રિવિગ્રહો, વાંદણાં, પડિપ્રભાણું, કાઉરસગ્ગ, પચ્ચખખાણું કર્યું છે ૨૦, ૬૨૭મિ આણુસાદું ” એમ કહી, બેસીને નમો ખમાસમણાણું, નમોડહંતં ધત્યાદિ ” પાઠ કહી, નમોસ્તુ વર્ધમાનાયં કહેવું. [અહીં ત્રી હોય તો તે સંસારદાયાની ત્રણ ઘાય કહે.] પછી નમ્રતુણું કહી “ ૬૨૭-કારેણ સંદિં ભગતં સ્તવન ભાણું? ૬૨૭ ” એમ કહી સ્તવન કહેવું. [સ્તવન પૂર્વાચાર્યનું બનાવેલું આજ્ઞામાં આજ્ઞું પાંચ ગાથાનું હોયું જોઈએ.] પછી ‘ વરુનક ’ કહી પૂર્વની પંડે ભગવાનાદિ ચારને, ભગવાનદં વગેરે કહી, ચાર ખમાસમણવડે ઘાણ-વંદન કરવું. પછી જમણો હાથ ચરવણા યા બુધિપર રથાપી અ-ક્રાંદિજ્યેશુ કહેવું. પછી ઊભા થઈ “ ૬૨૭ સંદિં ભગતં દેવ-સિચ્ચપાપચિત્તવિરોહણત્યં કાઉરસગ્ગ કરું? ૬૨૭ દેવસિચ્ચ-પાપચિત્તવિરોહણત્યં કરેમિ કાઉરસગ્ગ અત્રત્યં કહી, ચાર લોગરસ યા સોગ નવકારનો કાઉરસગ્ગ કરી, પારી, પ્રગટ લોગ-રસ કહેવો. પછી બે ખમાસમણ દેવા પૂર્વક “ સમટાય સદિસાણું?

કચ્છ" તથા " સજ્જાય કચ્છ ? ઇચ્છ" એવી રીતે જે આદેશ માગી, બેસી, એક નવકાર ગણીને વડિલ અગર તેમનો આદેશ માગી પોતે સજ્જાય કહે. પછી એક નવકાર ગણી ઊભા થઈ ખમાસમણ દઈ " ઇચ્છાં સંદિં ભગં દુકખકખય કમ્મકખય નિમિત્તં કાઉસ્સગ્ગ કચ્છ ? ઇચ્છ, દુકખકખય કમ્મકખય નિમિત્તં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ" એમ કહી અત્તથં કહી સૂપૂર્ણ ચાર લોગસ્સ યા સોળ નવકારનો કાઉસ્સગ કરી, પારી, નમોડર્હત કહી, એક જણ 'લધુશાંતિ' કહે અને બીજા કાઉસ્સગમાં સાંભળે. પછી કાઉસ્સગ પારી, લોગસ્સ કહી, ખમાસમણ દઈ ધરિયાવહી, તસ્સ ઉત્તરી, અન્નતથં કહી, એક લોગસ્સ યા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ કરી, પારી, લોગસ્સ કહેવો. પછી બેસી ચઉક્કસાય, જં કિંચિ, નમુત્થુણં, જાવતિ ચેધયાઈ કહી, ખમાસમણ દઈ 'જાવંત કેવિ સાહુ, નમોડર્હત, ઉવસગ્ગહરં' કહી જે હાથ લલાટે લગાડી જય-વીયરાય કહી ખમાસમણ દઈ " ઇચ્છાં સંદિં ભગં મુહપત્તિ પડિ-લેહુ ? ઇચ્છ" કહી મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી ઊભા થઈ જે ખમાસમણ દેવા પૂર્વક " ઇચ્છાં સંદિં ભગં સામાયિક પારં ?" "યથાશક્તિ" તથા ઇચ્છાં સંદિ ભગં સામાયિક પાર્યું "તહ-ત્તિ" કહી, સામાયિક પારવાની વિધિ પ્રમાણે સામાધ્યવચનુત્તો કહેવા પર્યંત સર્વ કહેવું. પછી સ્થાપના સ્થાપી હોય તો જમણા હાથ સવળો સ્થાપનાજી સન્મુખ રાખી એક નવકાર ગણવો. ઇતિ.

પપ ॥ અથ રાઈ પ્રતિક્રમાણુ વિધિ ॥

પ્રથમ પૂર્વ રીતિએ સામાયિક લેવું. પછી ખમાસમણ દઈ "ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ કુસુમિણુ દુસુમિણુ ઉદાવણી રાઘ-પાયચ્છિત્તવિસોહણુત્થં કાઉસ્સગ્ગ કચ્છ ? ઇચ્છ, કુસુમિણુદુસુ-મિણુ ઉદાવણી રાઘપાયચ્છિત્તવિસોહણુત્થં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ" એમ કહી, અત્તથં કહી, કામભોગાદિનાં તે રાત્રિએ દુઃસ્વપ્ન

આખ્યાં હોય તો સાગરવરગંભીર મુખી અને ધીજાં દુરવન
 આખ્યાં હોય તો ઘડેશુ નિમ્મલપરા મુખી ચાર લોગસસ યા
 સોળ નવકારનો કાઉસસગ કરી, પારી. પ્રગટ લોગસસ કહેવો.
 પછી અમાગમજુ દઈ "ઈચ્છાકારેણ સંદિઠ ભગત ચેત્યવંદન કરે ?
 ઇચ્છ" એમ કહી બેસીને પંચાંગપ્રલિપાને જગચિંતામણિનું
 ચેત્યવંદન જયપ્રીયરાય પઢત કરવું. પછી ભગવાનાદિ ચારને
 ધોમવંદન કરવું. પછી ઊભા થઈ બે અમાગમજુ દેવા પૂર્વક
 સજ્જાયના આદેશ માગી બેસીને એક નવકાર ગળી, ભરહેસરની
 સજ્જાય કહેવી. પછી ઇચ્છકાર મુદુરાઈ નો પાઠ કહેવો.
 પછી "ઈચ્છાકારેણ સંદિઠ ભગત રાધાપરિક્રમણે કાઉ ? ઇચ્છ"
 એમ કહી જમણા હાથ ઉપર ઉપર સ્થાપી, સંવસ્સવિ રાધા
 દુર્ચિયતિઅં નો પાઠ કહેવો. પછી નમુત્યુણું કહી ઊભા થઈ
 દરેમિ ભંતે, ઇચ્છામિ કામિ, તરસ ઉત્તરી, અત્તત્યં કહી એક લોગસસ
 યા ચાર નવકારનો કાઉસસગ કરવો. પછી લોગસસ, સંવલોચે
 અરિઠ અત્તત્યં કહી, એક લોગસસ યા ચાર નવકારનો કાઉસસગ
 કરવો. પછી પુદ્ધપરવરીઠ મુઅસસ ભગવચોવંદણં અન્નત્યં
 કહી પંચાચારની આઠ ગાથાનો યા આઠ નવકારનો કાઉસસગ કરવો.
 પછી સિધ્ધાણું છુધ્ધાણું કહી બેસીને ત્રીજા આવશ્યકની મુદ્ધપત્તિ
 પરિલેહવી. પછી ઊભા થઈ પાંદણાં બે દેવાં. પછી "ઈચ્છાકારેણ સંદિઠ
 ભગત રાધા આલોડ ? ઇચ્છ, આલોએનિ જે મે રાધાઓ'નો
 પાઠ કહેવો. પછી "સાતસાખ, અકાર પાપસ્થાનક, સંવસ્સવિ
 રાધા" દર્વાસ પ્રતિદંભજની પેઠે કહેવું. પછી બેસીને વીરાસન
 ન આપડે તો જમણા હાથેણુ ઊભો રાખી નવકાર, કરેમિ ભંતે,
 ઇચ્છામિ પરિક્રમિડે જે મે રાધાઓ કહી વાંદિતુ કહેવું. ૪૩ મી
 ગાથામાં "અબ્ભુદિઓમિ" પદ કહેતાં ઊભા થઈ વાંદિતુ પૂરું
 કરી, પાંદણાં બે દેવાં. પછી અવમદ્ધમાંજ રહી, આદેશ માગી, અ-

૨. કામજોગાદિ દુસ્વપ્ન આખ્યાં હોય તો ચહેસુ નિમ્મલપરા મુખી
 ચાર લોગસસ અને એક નવકારનો કાઉસસગ કરવાનો પણ નિધિ છે.
 ૩. ન આખ્યાં હોય તો પણ.

જીર્ણોદ્ધારણાં આમીને અવગ્રહ બહાર નિકળી, વાંદણાં બે દેવાં પછી આચરિઅ ઉવજાએં કહેવું. પછી કરેમિ ભતેં ઇચ્છામિ ઇમિ, તસ્સં અન્નતથં કહી સોળ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી [અત્તપચિતવણીનો કાઉસ્સગ્ગ કરવાનો છે] પારી, પ્રગટ લોગસ્સ કહી બેસીને છઠ્ઠા આવશ્યકની મુહપત્તિ પડિલેહી, ઊભા થઈને વાંદણાં બે દેવાં. પછી અવગ્રહની અંદર રહીને ‘સકલ તીર્થ’ કહેવું. પછી આદેશ માગી યથાશક્તિ પચ્ચખખાણ કરવું. પછી છ આવશ્યક દેવસિગ્ગની પેઠે સંભારવાં. પછી “ઇચ્છામો અણુસદ્ધિ” કહી બેસીને નમો અમાસમણાણં નમોડહિતં કહી, વિશાલલોચનદલં કહેવું. [અહીં સ્ત્રીએ સંસારદાવાની ત્રણ થાય કહેવી.] પછી નમુત્થુણં કહી ઊભા થઈ અરિં અન્નતથં કહી, એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, નમોડહિતં કહી કંઠાણકંઠંની પ્રથમ થાય કહેવી. પછી લોગસ્સં પુકખરવરદીં સિંધાણં બુધ્ધાણં કહેવા પુર્વક દેવવંદન કરીએ છીએ તે વિધિએ દેવસિપ્રતિક્રમણની પેઠે કંઠાણકંઠંની ચોથી થાય કહેવા પર્યંત સર્વ વિધિ કરવી. પછી બેસીને નમુત્થુણં કહી ભગવાનાદી આરતે થોભવંદન કરવું. પછી જમણે હાથ ઉપધિ ઉપર સ્થાપી, અઠ્ઠાઠજેસુ કહેવું. પછી બંને ઢીંચણ ભૂમિ પર સ્થાપી ઇશાનકોણ સન્મુખ બેસી યા તે દિશા મનમાં નચિંતવીને અમાસમણ દર્ઠ શ્રી સીમંધર સ્વામીનું ચૈત્યવંદન, સ્તવન, જયવીરરાય, થાય પર્યંત વિધિપૂર્વક કરવું તેમાં અરિહત ચેઢ્યાણથી ઊભા થઈને વિંધ કરવી. તેજ પ્રમાણે અમાસમણ દર્ઠ શ્રી સિદ્ધાચલજીનું ચૈત્યવંદન, સ્તવન, જયવીરરાય, થાય પર્યંત વિધિપૂર્વક કરવું. પછી સામાયિક પારવાના વિધિની રીતીએ સામાયિક પારવું. ઇતિ.

તા. ક. ગુરૂમહારાજ હોય ત્યારે તેઓ જેમ આદેશ માગે છે, તેઓ કાઉસ્સગ્ગ પારે ત્યારે આપણે પારીએ છીએ, કંઈ સૂત્ર કહેવું હોય ત્યારે તેઓની પાસે કહેવાનો આદેશ માગીએ છીએ, તેજ પ્રકારે તેમને વિરહે કરેમિ ભતે ઉચ્ચરાવનાર જ્ઞાનવૃંદપ્રત્યે પણ પતિક્રમણ કરતી વખતે વિનયથી વર્તવું ચોગ્ય છે.

પ્રથમ અથ પચ્ચક્ષ્માણ પારવાનો વિધિ ॥

૧ પ્રથમ “હરિયાવહિ” પડિક્કમી, યાવત “જગચિંતામણિ” નું ચૈત્યવંદન “જયવીરરાય” મુઘી કરવું. પછી “મનુ જિજ્ઞાણ” ની સહાય દહી મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી ખમાસમણ દહ “ઈન્દ્રા-દારેણ સંદિસહ ભગવન! પચ્ચક્ષ્માણ પાર? યથાશક્તિ.” ઈન્દ્રામિં ૬ન્દ્રાં સંદિસહ ભગવન! પચ્ચક્ષ્માણ પાર્યુ. “તહત્તિ” એમ કહી જમણે હાથ દરાસણા અથવા ચરવલા ઉપર રથાપી, એક “નવકાર” ગણી, પચ્ચક્ષ્માણ કયુ હોય, તેનું નામ કહીને પારવું. તે આ પ્રમાણે—“ઉગ્ગએ સુરે નમુકારસહિઅં, મુદ્દિસિં, સાદપારિસિં, ગં-હિસહિઅં, મુદ્દિસહિઅં પચ્ચક્ષ્માણ કયુ ચઉવિવહાર; આયખિલ, નિવિ, એકાસણું, બેઆસણું પચ્ચક્ષ્માણ કયુ તિવિહાર; પચ્ચ-ક્ષ્માણ દ્રાસિઅં, પાસિઅં, સોહિઅં, તીવિઅં, કિદિઅં, આરહિ-અં, જં ચ ન આરહિઅં, તરસ મિન્દ્રામિ દુક્કડં, એમ કહી એક નવકાર ગણવો. ઇતિ ॥

॥ અથ પ્રભાતનાં પચ્ચક્ષ્માણ ॥

॥ નમુકારસહિઅં મુદ્દિસહિઅંનું ॥

“ઉગ્ગએ સુરે, નમુકારસહિઅં, મુદ્દિસહિઅં, પચ્ચક્ષ્માણ, ચઉવિવહાર, આસણું, પાણું, ખાઈમં, સાઈમં, આત્રાચ-ણાખોગેણું, સદમગારેણું, મહાનગારેણું, સુખમમાદિવનિઆ-ગારેણું” વેતિરંક. ” ઇતિ ॥

॥ અથ પોરિસિ સાઢપોરિસિનું ॥

“ ઉગ્ગએ સૂરે, નમુકારસહિઅં, પોરિસિં, સાઢપોરિસિં, મુદ્ધિસહિઅં, પચ્ચકખાઇ, ઉગ્ગએ સૂરે, ચઉવિહપિ આહારં, અસણું, પાણું, ખાઇમં, સાઇમં, અન્નતથણાભોગેણું, સહસાગારેણું, પચ્છત્તકાણેણું, દિસામોહેણું, સાહુવયણેણું, મહત્તરાગારેણું, સન્વ-સમાહિવત્તિઆગારેણું વોસિરઠ. ” ઇતિ ॥

॥ અથ સાંબનાં પચ્ચકખાણુ ॥

॥ ચઉવિહારનું ॥

“ દિવસચરિમં પચ્ચકખાઇ, ચઉવિહપિ આહારં, અસણું, પાણું, ખાઇમં, સાઇમં, અન્નતથણાભોગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સન્વસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરઠ. ” ઇતિ ॥

॥ તિવિહારનું ॥

“ દિવસચરિમં પચ્ચકખાઇ, તિવિહપિ આહારં, અસણું, ખાઇમં, સાઇમં, અન્નતથણાભોગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સન્વસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરઠ. ” ઇતિ ॥

॥ દુવિહારનું ॥

“ દિવસચરિમં પચ્ચકખાઇ, દુવિહપિ આહારં, અસણું, ખાઇમં, અન્નતથણાભોગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સન્વ-સમાહિવત્તિયાગારેણું, વોસિરઠ. ” ઇતિ ॥

॥ અથ સીમંધરજિન ચૈત્યવંદન ॥

(૧)

શ્રી સીમંધર વીતરાગ, ત્રિભુવન તુમે ઉપગારી, શ્રી એયાંસ
પિતા કુળે, બહુ શોખા તુમારી ॥ ૧ ॥ ધન્ય ધન્ય માતા સત્યકી,
જેણે જંતયો જયદારી ॥ ઘૃણ લાંછને વિરાજમાન, વદે નરનારી
॥ ૨ ॥ ધનુષ પાંચથે દહડીએ, શોહીએ સોવનવાન ॥ દીર્ઘવિજય
ઉવચાયનો, વિનય ધરે તુમ ધ્યાન ॥ ૩ ॥ ઇતિ ॥

(૨)

સીમંધર પરમાતમા, શિવગુપ્તના દાતા ॥ પુષ્પસર્વ વિજયે
જ્યો, સર્વ જીવના ત્રાતા ॥ ૧ ॥ પૂર્વ વિદેહ પુંડરિગિણી, નય-
રીએ શોહે ॥ શ્રી એયાંસ રાજા તિહાં, ભવિષ્યનાં મન મોહે
॥ ૨ ॥ ચૈત્ર ગુપ્ત નિર્મળ લહી, સત્યકી રાણી માત ॥ કુંથુ
અર જિન અંતરે, શ્રી સીમંધર જાત ॥ ૩ ॥ અનુક્રમે પ્રભુ
જનમિયા, વળી પીવન પાવે ॥ માત પિતા હરખે કરી, રૂમિણી
પરજીવે ॥ ૪ ॥ ભોગવી ગુપ્ત સંસારનાં, સંજમ મન લાવે ॥
મુનિગુપ્ત નમી અંતરે, દીક્ષા પ્રભુ પાવે ॥ ૫ ॥ ઘાતી કર્મનો
દાય કરી, પામ્યા કેવલનાથ ॥ ઋષભ લાંછને શોભતા, સર્વ
ભાવના જાણું ॥ ૬ ॥ ચોરાશી જસ ગણધરા, મુનિપર એક સો
દોઢ ॥ ત્રણ ભુવનમાં જોવતાં, નહિ દોઢ એહની જોડ ॥ ૭ ॥
દશ લાખ કદા કેવળી, પ્રભુજનો પરિવાર ॥ એક સમય ત્રણ
દાગના, જાણે સર્વ વિચાર ॥ ૮ ॥ ઉદય પેઢાલ જિનાંતરે એ, થાશે
જિનવર શિવ ॥ જસવિજય ગુર પ્રણમતાં, શુભ વંછિત કૃપા લીધ
॥ ૯ ॥ ઇતિ ॥

॥ અથ શ્રી સિદ્ધાચળજીનાં ચૈત્યવંદન ॥

(૧)

વિમલ કેવલ જ્ઞાન કમલા, કલિત ત્રિભુવન હિતકરં ॥ સુર-
રાજ સંસ્તુત ચરણ પંકજ, નમો આદિ જિનેશ્વરમ્ ॥ ૧ ॥ વિમલ
ગિરિવર શૃંગ મંડળ, પ્રવર ગુણ ગણ ભૂધરં ॥ સુર અસુર કિત્તર
કોડિ સેવિત ॥ નમો ॥ ૨ ॥ કરતી નાટક કિત્તરીગણ, ગાય જિન-
ગુણ મનહરં ॥ નિર્જશવલી નમે અહુનિશ ॥ નમો ॥ ૩ ॥
પુંડરીક ગણપતિ સિદ્ધિ સાધી, કોડી પંથ મુનિ મનહરં ॥ શ્રી
વિમલગિરિવર શૃંગ સિદ્ધયા ॥ નમો ॥ ૪ ॥ નિજ સાધ્ય સાધક
સુર મુનિવર, કોડિનંત એ ગિરિવરં ॥ મુકિતરમણી વર્યા રંગે
॥ નમો ॥ ૫ ॥ પાતાલ નર સુર લોકમાંહી, વિમલગિરિવરો
ધરં ॥ નહિ અધિક તીરથ તીર્થપતિ કહે ॥ નમો ॥ ૬ ॥ એમ
વિમલ ગિરિવર શિખરમંડળ દુઃખવિહંગુ ધ્યામ્યે ॥ નિજ
શુદ્ધ સત્તા સાધનાર્થ, પરમ જ્યોતિ નિપાઈએ ॥ ૭ ॥ જિત
મોહ કોહ વિછોહ નિદ્રા, પરમપદસ્થિત જયકરં ॥ ગિરિરાજ સેવા
કરણ તત્પર, પદ્મવિજય સુહિતકરં ॥ ૮ ॥

ૐ

૨

શ્રી શત્રુંજય સિદ્ધક્ષેત્ર, દીઠે દુર્ગતિ વારે ॥ ભાવ ધરીને જે
અઢે, તેને ભવપાર હિતારે ॥ ૧ ॥ અનંત સિદ્ધનું એહ ઠામ,
સકલ તીર્થનો રાય ॥ પૂર્વ નવાણું ઋપભદ્રવ, જ્યાં ઠવીઆ પ્રભુ
પાય ॥ ૨ ॥ સુરજ કુંડ સોહામણો એ, કવડ જક્ષ અભિરામ ॥
નાભિરાયા કુળમંડળો, જિનવર કર પ્રણામ ॥ ૩ ॥ ઈતિ ॥

॥ અથ સીમંધરજિન સ્તવન ॥

૧

ગુણો ચંદાઈ, સીમંધર પરમાત્મ પાસે જાજો ॥ મુજ વિન-
 તડી, પ્રેમ ધરીને એણી પદે તુમે સંભળાવજો ॥ એ આંકણી ॥
 જે વળુ ભુવનનો નાયક છે, જસ ચોરાઈ ઇંદ્ર પાયક છે; નાણુ
 દરિસણુ જેહને ખાયક છે, મુણો ॥ ૧ ॥ જેની કંચનવરણી
 દાયા છે, જસ પીરી લંછન પાયા છે; પુંડરિગિણી નગરોનો રાયા
 છે, મુણો ॥ ૨ ॥ ખાર પર્વદા માંદિ વિરાજે છે, જસ ચાત્રીશ
 અતિરાય છાજે છે, ગુણ પાંત્રીશ વાણીએ ગાજે છે, મુણો ॥ ૩ ॥
 ભવિજનને જે પડિયોદે છે, જસ આંધક શીતળ ગુણ સોહે છે;
 રૂપ દેખી ભવિજન મોહે છે, મુણો ॥ ૪ ॥ તુમ સેવા કરવા
 રસિયો છું, પણ ભરતમાં દૂર વસિયો છું; મહા મોહરાય કર
 રસિયો છું, મુણો ॥ ૫ ॥ પણ સાહિબ ચિત્તમાં ધરિયો છે,
 તુમ આણખડ્ગ કર અહિયો છે; તે કાંઈક મુજથી રિયો છે,
 મુણો ॥ ૬ ॥ જિન ઉત્તમ પુઠ હવે પૂરો, કહે પદ્મવિજય થાઉં
 સૂરો, તો વાધે મુજ મન અતિ નૂરો મુણો ॥ ૭ ॥ ઇતિ ॥

(૨)

• પુષ્પસવધ વિજયે જયો રે, નયરી પુંડરિગિણી સાર ॥ શ્રી
 સીમંધર સાહિબા રે, રાય એમાંસ કુમાર જિણુંદરાય ! ધરજો ધર્મ-
 રનેહ ॥ એ આંકણી ॥ ૧ ॥ મહોદા ન્હાના અંતરે રે, ગિર્યા
 નવિ દાખાંત ॥ રાસિદરિસણુ સાયર વધે રે, ફેરવવન વિકસંત ॥
 જિં ॥ ૨ ॥ હામ કુદામ ન લેખવેરે, જગ વરસંત જળધાર ॥
 કર દાય કુમુમે વાસીએરે, હાયા સવિ આધાર ॥ જિં ॥ ૩ ॥

રાય અને રંક સરિખા ગણે રે, ઉઘોતે શશિ સૂર ॥ ગંગાજળ તે
ખિહું તણારે, તાપ કરે સવિ દૂર ॥ ૪ ॥ જિં ॥ સરિખા સહુને
તારવારે, તિમ તુમે છો મહારાજ ॥ મુજશું અંતર કિમ કરે રે,
ખાંહ્ય અઘ્યાની લાજ ॥ ૫ ॥ જિં ॥ મુહુ દેખી ટીકું કરે રે, તે
નવિ હોય પ્રમાણ ॥ મુજરો માને સવિતણે રે, સાહિબ તેહ સુ-
જાણુ ॥ ૬ ॥ જિં ॥ વૃષભ લાંછન માતા સત્યકી રે, નંદન રૂક-
મિણી કંત ॥ વાચક જસ ઇમ વીનવે રે, ભય ભાંજન ભગવંત
॥ ૭ ॥ જિં ॥ ઇતિ ॥

॥ અથ શ્રી સિદ્ધાચળજીનાં સ્તવન ॥

(૧)

આંખલડીએ રે મેં આજ, શેત્રુંજે દીઠારે ॥ સવા લાખ
ટકાનો દહાડારે, લાગે મને મીઠા રે ॥ એ આંકણી ॥ સદૃશ થયો
મારા મનનો ઉમાહો, વાલા મારા ભવનો સંશય ભાંગ્યો રે ॥
નરક તિર્યચ ગતિ દૂર નિવારી, ચરણે પ્રભુજીને લાગ્યો રે ॥
શેત્રુંજે ॥ ૧ ॥ માનવભવનો લાહો લીજે ॥ વાં ॥ દહડી
પાવન કીજેરે ॥ સોના રૂપાનાં ફૂલડે વધાવી, પ્રેમે પ્રદક્ષિણા દીજે
રે ॥ શેત્રુંજે ॥ ૨ ॥ દૂધડે પખાળીને કેસર ઘોળી ॥ વાં ॥
શ્રી આદીશ્વર પૂજ્યારે ॥ શ્રી સિદ્ધાચળ નયણે જોતાં, પાપ મેવાસી
ધૂળ્યારે ॥ શેત્રુંજે ॥ ૩ ॥ શ્રીમુખ સુધર્મા સુરપતિ આગે ॥
વાં ॥ વીર જિણુંદ ઇમ બોલેરે ॥ ત્રણ ભુવનમાં તીરથ મોટું,
નહિ કોઈ શેત્રુંજ તોલે રે ॥ શેત્રુંજે ॥ ૪ ॥ ઇંદ્ર સરિખા એ
તીરથની ॥ વાં ॥ આકરી ચિત્તમાં આહેરે ॥ કાયાની તો કાસળ

અળિ, સુરજ કુંડમાં નાહરે ॥ શેત્રુંજી ॥ ૫ ॥ કાંકરે કાંકરે શ્રી
 સિધ્ધશિવે ॥ ૫ ॥ સાધુ અનંતા સિદ્ધયારે ॥ તે માટે એ તીરથ
 મોટું, ઉધ્ધાર અનંતા કીધા રે ॥ શેત્રુંજી ॥ ૬ ॥ નાભિરાયાસુત
 નયણે જોતાં ॥ ૫૦ ॥ મેઢુ અમીરસ વૂઠ્યા રે ॥ ઉદયરત્ન કહે
 આજ મારે પોતે, શ્રી આદીશ્વર ત્રૂઠ્યારે ॥ શેત્રુંજી ॥ ૭ ॥ ઈતિ ॥

(૨)

॥ જયોદા માવડી ॥ એ દેશી ॥

યાત્રા નવાણું કરીએ, વિમલગિરિ ॥ યાત્રા નવાણું કરીએ
 ॥ એ આંકણી ॥ પુરવ નવાણું વારે શેત્રુંજીગિરિ, રિખભજિત્વંદ
 સમાસરીએ ॥ વીં ॥ ૧ ॥ કોટિ સદુચ્છ ભવ પાતક મૂઠે, શેત્રુંજી
 સાદમું ડગ ભરીએ ॥ વિં ॥ ૨ ॥ સાગ છઠું દોષ અદ્ભ મપ-
 સ્યા, કરી ચરીએ ગિરિવરીએ ॥ વિં ॥ ૩ ॥ પુંડરીક પદ જ-
 ખીએ હરખે, અધ્યવસાય શુભ પરીએ ॥ વિં ॥ ૪ ॥ પાપી
 અભવ્ય ન નજરે રખે, દિંસક પજુ ઉઠરીએ ॥ વિં ॥ ૫ ॥
 ભોંય સચારે ને નારીનણે સંગ, દર ઘડી પરિદુરીએ ॥ વિં ॥
 ૬ ॥ સચિત પરિદુરી ને એકલઆદારી, ગર આંધ પદ ચરીએ
 ॥ વિં ॥ ૭ ॥ પદિદ્ધમ્ભા દોષ વિચિત્રું કરીએ, પાપપાપ
 વિખરીએ ॥ વિં ॥ ૮ ॥ કળિમાળે એ તીરથ મોટાટું, પ્રવદ્ધ
 વિખ ભરે કરીએ ॥ વિં ॥ ૯ ॥ દેનમ એ ગિરિવર નેવંતો,
 પદ કદે ભવ તરીએ ॥ વિમલ ॥ ૧૦ ॥ ઈતિ ॥

॥ અથ સીમંધર જિન થોય ॥

(૧)

સીમંધર જિનવર, સુખકર સાહેબ દેવ ॥ અરિહંત સકળની,
ભાવ ધરી કરું સેવ ॥ સકલાગમ પારગ, ગણધર ભાષિત વાણી
॥ જયવંતી આણા, જ્ઞાનવિમળ ગુણખાણી ॥ ૧ ॥ આ થોય
ચાર વખત કહેવાય છે ॥ ઇતિ ॥

(૨)

શ્રી સીમંધર દેવ સુહંકર, મુનિ મન પંકજ હંસાળ ॥
કુંથુ અર જિન અંતર જન્મ્યા, તિહુઆણુ જસ પરશંસાળ ॥
સુમત નમિ અંતર વરી દીક્ષા, શિક્ષા જગત નિરાસાળ ॥ ઉદય
પેઢાલ જિનાંતરમાં પ્રભુ, જાશે શિવ વહૂ પાસાળ ॥ ૧ ॥ ખત્રીશ
ચઉસદિ ચઉસદિ મળિયા, ધગ સય સદિ ઉકિઠુંસાળ ॥ ચઉ અડ
અડ મળી મધ્યમ કાળે, વીશ જિનેશ્વર દીકાળ ॥ દો ચઉ ચાર
જઘન્ય દશ જંબુ, ધાયઈ પુખર મોઝારેળ ॥ પૂજે પ્રણમો આચા-
રંગે, પ્રવચનસાર ઉદ્ધારે ળ ॥ ૨ ॥ સીમંધર વર કેવળ પામી,
જિનપદ ખચણુ નિમિત્તેળ ॥ અર્થ નિદેશન; વસ્તુ નિવેશન, દેતાં
સુણત વિનિતેળ ॥ દ્વાદશ અંગ પુરવચુત રચિયાં, ગણધર લખિય
વિકસિયાળ ॥ અપજજવસિય જિનાગમ વંદો, અક્ષય પદના
રસિયાળ ॥ ૩ ॥ આણારંગી સમકિત સંગી, વિવિધ ભંગ વ્રત-
ધારીળ ॥ ચઉવિહ સંઘ તીરથ રખવાળી, સહુ ઉપદ્રવ હરના-
રીળ ॥ પંચાંગુલી સુર શાસન દેવી, દેતો તસ જસ ઋદ્ધિળ ॥
શ્રી શુભવીર કહે શિવ સાધન, કાર્ય સકળમાં સિદ્ધિળ
॥ ૪ ॥ ઇતિ ॥

॥ અથ શ્રી સિદ્ધાચળજીની થોય ॥

(૧)

પુંડરગિરિ મહિમા, આગમમાં પ્રસિદ્ધ ॥ વિમલાચલ ભેડી,
લહરીએ અવિચલ ઋદ્ધ ॥ પંચમી ગતિ પડોતા, મુનિવર કોડકોડ
૫ એણે તોરધ આવી, કર્મ વિપાક વિશેષ ॥ ૧ ॥ દતિ ॥

(૨)

શ્રી શત્રુંજય તોરધ સાર, ગિરિવરમાં જેમ મેરૂ ઉદાર, ઠાકુર
રામ અપાર ॥ મંત્રમાંહે નવકારજ જાણું ॥ તારામાં જેમ ચંદ્ર
વખાણું, જળધર જળમાં જાણું ॥ પંખીમાં જેમ ઉત્તમ હંસ, કુળમાંહે
જેમ ઋષભનો વંશ, નાસિતણે એ અંશ ॥ ક્ષમાવંતમાં જેમ
અરિહંત, તપશૂરા મુનિવર મહંત, શત્રુંજય ગિરિ શુભવંત ॥ ૧ ॥
ઋષભ અગ્નિત સંભવ અભિનંદા, સુમતિનાથ શુભ પુનમચંદા,
પદ્મપદ્મ શુભકંદા ॥ શ્રી મુપાર્થ ચંદ્રપદ્મ સુવિધિ, શીતલ એયાંસ
સેવો બહુ બુદ્ધિ, વામુપૂજ્ય મતિ શુદ્ધિ ॥ વિમલ અનંત ધર્મ જિન
શાંતિ, કુંથુ અર મહિલ નમું એકાંતિ, મુનિમુગ્ધ શુદ્ધ પંધી ॥ નમિ
નેમ પારસ વીર જગદીશ, નેમ વિના એ જિન ત્રેવીશ, સિદ્ધગિરિ
આવ્યા ઇશ ॥ ૨ ॥ ભરતરાય જિન સાથે બોલે, સ્વામી શત્રું-
જય ગિરિ કૃણુ તોલે, જિનહું વચન અચોલે ॥ ઋષભ દહે સુણે
ભરતરાય, છરી પાળંતા જે નર જાય, પાતક બૂકે થાય ॥
પશુ પંખી જો ઇળુ ગિરિ આવે, ભવ ત્રીજે તે સિદ્ધજ થાવે,
અજરામર પદ પાવે ॥ જિનમતમે શેરુજો વખાણ્યો, તે મે
આગમ દિલમાંહે આણ્યો, મુણતાં શુભ ઉર આણ્યો ॥ ૩ ॥

સંઘપતિ ભરત નરેશ્વર આવે, સોવનતણાં પ્રાસાદ કરાવે, મણિ-
મય મુરતિ ઠાવે ॥ નાભિરાયા મરદેવી માતા, બ્રાહ્મી મુંદરી
બહેન વિખ્યાતા, મૂર્તિ નવાણું બ્રાતા ॥ ગોમુખ ને ચક્રેશ્વરી
દેવી, શત્રૂજય સાર કરે નિત્યમેવી, તપગન્ધ ઉપર હેવી ॥ શ્રી
વિજયસેન સૂરીશ્વર રાયા, શ્રી વિજયદેવ સૂરિ પ્રણમી પાયા,
ઋષભદાસ ગુણ ગાયા ॥ ૪ ॥

॥ અથ પંચમીની સ્તુતિ ॥

(શાદ્દેલવિકીડિત વૃત્ત.)

પંચાનાં તકસુપ્રપંચપરમા—નંદપ્રદાનક્ષમં, પંચાતુત્તરસીમદિ-
વ્યપદવી—વશયાય મંત્રોપમં ॥ યેન પ્રોજવલપંચમીવરતપો, વ્યાહારિ
તત્કારણું, શ્રીપંચાનનલાંછનઃ સ તતુતાં શ્રીવદ્ધેમાનઃ શ્રિયમ્ ॥૧॥
યે પંચાશ્રવરોધસાધનપરાઃ પંચપ્રમાદાહુરાઃ, પંચાણુવ્રતપંચસુવ્રત-
વિધિ-પ્રજ્ઞાપના સાદરાઃ કૃત્વા પંચદ્દષીકનિજજ્યમથો પ્રાપ્તા ગતિં
પંચમીમ્, તેડમી સંયમપંચમીવ્રત ભૂતાં તીર્થંકરાઃ શંકરાઃ ॥૨॥
પંચાચારધુરીણપંચમગણા—ધીશેન સંસૃજિતં, પંચજ્ઞાનવિચારસા-
રકલિતં પંચેષુપંચભદ્રં ॥ દીપાભંગુરપંચમારતિમિરે એકાદશી-
રોહિણી—પંચમ્યાદિકુલપ્રકાશનપદું ધ્યાયામિ જૈતાગમમ્ ॥ ૩ ॥
પંચાનાં પરમેષ્ઠિનાં સ્થિરતયા શ્રીપંચમેરશ્રિયં, ભક્તાનાં ભવિતાં
શૃહેષુ બાહુશૃંગ યઃ પંચદિવ્યં વ્યક્ત્વ ॥ પ્રહુવે પચ જગન્મનો
ભતિકૃતૌ સ્વારત્નપાંચાલિકા, પંચમ્યાદિતપાવતાં ભવત્ સા સિદ્ધા-
ચિકા ત્રાયિકા ॥ ૪ ॥ ૬૧ ॥

॥ અથ ક્રોધની સજ્જાય ॥

કડવાં ફળ છે ક્રોધનાં, જ્ઞાની એમ જોલે ॥ રીસતણા રસ
જાણીએ, હસાહસ તોલે ॥ કડવાં ॥ ૧ ॥ ક્રોધે કોડ પુરવતણું,
સંજમ ફળ જાય ॥ ક્રોધ સહિત તપ જે કરે, તે તો લેએ ન
ધાય ॥ ॥ કડવાં ॥ ૨ ॥ સાધુ ઘણા તપિયો હતો, ધરતો મન
વૈરાગ ॥ શિષ્યના ક્રોધથી થયો, ચંડકોશિયો નાગ ॥ કડવાં ૩ ॥
આગ લોકે જે ઘરથકી, તે પહેલું ઘર બાળે ॥ જળનો
ભેગ જો નવિ મળે, તો પાશેનું પ્રજાળે ॥ કડવાં ॥ ૪ ॥ ક્રોધતણી
ગતિ એહવી, કહે દેવલનાણી ॥ હાણ કરે જે હેતની, જળવળે
એમ જાણી ॥ કડવાં ૫ ॥ ઉદયરતન કહે ક્રોધને, કાઢજો ગળે સાહી ॥
કાયા કરજો નિર્મળી, ઉપશમરસે નાહી ॥ કડવાં ॥ ૬ ॥ ઇતિ ॥

॥ અથ માનની સજ્જાય ॥

રે જીવ માન ન કીડએ, માને વિનય ન આવે રે ॥ વિનય
વિના વિષા નહીં, તો ક્રિમ સમકિત પાવે રે ॥ રેગારા સમકિત
વિષ્ણુ ચારિત્ર નહીં, ચારિત્ર વિષ્ણુ નહીં મુક્તિ રે, મુક્તિનાં ગુણ છે
શાપનાં, તે કેમ લહીએ વ્યુક્તિ રે ॥ રેગારા વિનય વગર ગ્રંથાર્થાં,
ગુણમાં આપકારી રે ॥ માને ગુણ જાએ ગળી, પ્રાણી જે જે
વિચારી રે ॥ રેગારા ૩ ॥ માન કર્યું જે ગરવું, તે તો રામ માર્યો
રે ॥ દુર્મોહન મરવે કરી, આને સવિ દાર્યો રે ॥ રેગારા ૪ ॥
મુક્ત લોકમાં સપરિખા, દુ ખદાયી ખોરો રે ॥ ઉદયરતન કહે માનને,
જેવે દેશવદો રે ॥ રેગારા ૫ ॥ ઇતિ ॥

॥ અથ માયાની સજ્જાય ॥

સમકિતનું મૂળ જાણીએજી, સત્ય વચન સાક્ષાત્ ॥ સાચામાં
સમકિત વસેજી, માયામાં મિથ્યાત્વ રે ॥ પ્રાણી, મ કરીશ માયા
સંગાર ॥ ૧ ॥ એ આંકણી ॥ મુખ મીઠો જૂઠો મનેજી, દૂડ કપ-
ડંતો રે કોટ ॥ જીભે તો જીજી કરે જી, ચિત્તમાં તાકે ચોટ રે ॥
પ્રાણી ॥ ૨ ॥ આપ ગરજે આઘો પડે જી, પણ ન ધરે વિશ્વાસ
॥ મનશું રાખે આંતરો જી, એ માયાનો પાસરે ॥ પ્રાણી ॥
૩ ॥ જેહશું બાંધે પ્રીતડી જી, તેહશું રહે પ્રતિકૂળ ॥ મેલ
ન છડે મનતણેજી, એ માયાનું મૂળરે ॥ પ્રાણી ॥ ૪ ॥ તપ
કીધો માયા કરી જી, મિત્રશું રાખ્યો રે ભેદ ॥ મહિ જિનેશ્વર
જાણજે જી, તો પામ્યા સ્ત્રીવેદ રે ॥ પ્રાણી ॥ ૫ ॥ ઉદયરત્ન કહે
સાંભળો જી, મેલો માયાની બુદ્ધ ॥ મુક્તિપુરી જવાતણે
જી, એ મારગ છે શુદ્ધ રે ॥ પ્રાણી ॥ ૬ ॥ ઇતિ ॥

॥ અથ લોભની સજ્જાય ॥

તુમે લક્ષણ જોજે લોભનાં રે, લોભે મુનિજન પામે લોભના
રે ॥ લોભે ઘણા મન ડાળ્યાં કરે રે, લોભે દુર્ધર પાંથે સંચરે રે
॥ તુમે ॥ ૧ ॥ તરે લોભ તેહનાં લેકે લોભણારે, વળી પાથે
નમીને કડાં બાનણાં રે ॥ લોભે મરજત ન રહે કેહની રે, તુમે
સંગત મેલો તેહનાં રે ॥ તુમે ॥ ૨ ॥ લોભે ઘર મેલી રણમાં
મરે, લોભે ડોચ તે નીચું આઢે રે ॥ લોભે પાપ લણી પગલાં
ભરે રે, લોભે અપારજ કરતાં ન આસરે ॥ તુમે ॥ ૩ ॥ લોભે

નનકાં ન રહે નિર્મળું રે, લોભે મગખજ નામે છે વેગણુ રે ॥
 લોભે ન રહે પ્રીતી તે પાપકું રે, લોભે પન મેળે બાનુ એકકું રે
 ॥ તુમે ॥ ૪ ॥ લોભે પુત્ર પ્રત્યે પિતા દલું રે, લોભે દુન્યા પાતક
 નવિ ગણે ॥ તે તો દામતાંનું લોભે કરી રે, ઉપર અભિપર ધામે તે
 મરી રે ॥ તુમે ॥ ૫ ॥ જોતાં લોભનો જાભ દીસે નહીં રે,
 એકું સુવ ચિદાંતે કાનું મદો રે ॥ લોભે ચઢી મુમૂમ નામે જુવો
 રે, તે તો સમુદ્રમાંદે કુળી મૂવો રે ॥ તુમે ॥ ૬ ॥ એમ જાણીને
 લોભને છંડવે રે, એક પર્મયું મમતા મંડવે રે ॥ કવિ ઉદયસન
 લોભે મુદા રે, વંડું લોભ તજે તેદને સદારે ॥ તુમે ॥ ૭ ॥

॥ અથ સહજનંદીની સજ્જાય ॥

॥ જીજી અશરણુ ભાવના ॥ એ દેશી ॥

સહજનંદી રે આતમા, મુતો કાંઈ નિશ્ચિંત રે ॥ મોહતણા
 રણીઆ ભમે, જગ જગ મતિચંત રે ॥ લુંટે જગતના જંત રે,
 નાંખી વાંક અત્યંત રે, નરકાવાસ કવંતરે, કોઇ ચિરલા ઊગરંત રે
 ॥ સં ॥ ૧ ॥ રાગ દ્વેષ પરિણતિ ભજી, માયા કપટ કરાય રે ॥
 દારા કુમુમ પરે. છવડો, ફોગટ જનમ ગમાય રે ॥ માથે ભય
 જમરાય રે, રથો મન ગર્વ ધરાયરે, સહુ એક મારગ જાય રે,
 કોણ જગ અમર કહાયરે ॥ સં ॥ ૨ ॥ નાવણુ સરિખા રે રાજવી,
 નાગા આલ્યા વિજ ધાગરે ॥ દશ માથાં રણુ રડવડ્યાં, ચાંચ દીએ
 શિર કાગ રે ॥ દેવ ગયા સવિ ભાગ રે, ન રહ્યો માનનો છાગરે,
 હુરી હાથે હુણ્યો નાગ રે, જો જો ભાઈઓના રાગ રે ॥ સં ॥
 ૩ ॥ કેઇ આલ્યા કેઇ આલશે, કેના આલણુહાર રે ॥ મારગ વહેતો

ચારિત્રનાં ઉપકરણો પાત્ર, કંબળ, રજોહરણ, મુહુપત્તિ આદિ જાણવાં. વળી સદ્ભાવ સ્થાપના [ગુરૂની મૂર્તિ તથા પ્રાતમાદિ કની] તથા અસદ્ભાવ સ્થાપના [આકાર રહિત અક્ષાદિકની] એમ બે ભેદ સ્થાપના જાણવી. વળી ઇત્વરિક (થોડા કાળ રહે તે પુસ્તક તથા નવકારવાળીની) અને ચાવત્કથિક (ઘણા કાળ પર્ચીત રહે તે પ્રતિમા તથા અક્ષાદિકની) એમ પણ બે ભેદ સ્થાપના જાણવી.

(૩) મુહુપત્તિના (૫૦) યોલ—પ્રથમ મુહુપત્તિ ઉખેળી, તેને બે પાસે બેતાં “ સૂત્ર અર્થ તત્ત્વ કરી સદ્બુદ્ધિ (શ્રદ્ધાપૂર્વક દ્વંદ્વ-યમાં ધારણ કરે) ” એમ ચિંતવવું. ઉદ્ધર્વ પદ્ધેડા કરતાં ડાબે હાથે. મુહુપત્તિ ખંખેરતાં “ સમ્યક્ત્વ મોહનીય, મિશ્ર મોહનીય, મિથ્યાત્વ મોહનીય પરિહરે (ત્યાગ કરે) ” અને જમણે હાથે ખંખેરતાં “ કામરાગ, સ્નેહરાગ, દૃષ્ટિરાગ પરિહરે ” એમ ચિંતવવું. પછી જમણા હાથની અંગુલીના આંતરાવચ્ચે મુહુપત્તિ ભરાવી, ડાબા હાથનું સવળું તલ અણુસ્પર્શતા અંદર લેતાં “ સુદેવ, સુગુર, સુધર્મ આદરે ” અને તેજ તળને હસ્તની તરફ મુહુપત્તિવડે યત્નપૂર્વક ઘસી કાઢતાં “ કુદેવ, કુગુર, કુધર્મ પરિહરે ” એમ ચિંતવવું. બીજી વખત એજ મુજબ “ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર આદરે ” અને જ્ઞાન વિરાધના, દર્શન વિરાધના, ચારિત્ર વિરાધના પરિહરે ” એમ ચિંતવવું. તેજ પ્રકારે ત્રીજી વખત “ મન-ગુપ્તિ, વચનગુપ્તિ, કાયગુપ્તિ આદરે ” અને “ મનદંડ, વચનદંડ, કાયદંડ પારહરે ” એમ ચિંતવવું. પછી ડાબો હાથ ઉંધો પ્રમાર્જતાં “ હાસ્ય, રતિ, અરતિ પરિહરે ” એમ ચિંતવવું. પછી જમણા હાથ પ્રમાણે ડાબા હાથમા મુહુપાત્ત પકડી તે વડે જમણા હાથ ઉંધો પ્રમાર્જતાં “ ભય, શોક, દુઃખ, અપરિહરે ” એમ ચિંતવવું. મસ્તકની પ્રમાર્જના કરતાં “ કૃષ્ણલેશ્યા, નીલલેશ્યા, કાપો તલેશ્યા પારહરે, ” મુખની ત્રણ પ્રતિલેખના કરતાં “ રસગા-

રવ, ઋદ્ધિગારવ, સાતાગારવ પરિહરૂં" અને દૃઢ્યની 'ત્રણ' પ્રતિલેખના કરતાં "ભાયાશલ્ય, નિયાણશલ્ય, મિથ્યાત્વશલ્ય પરિહરૂં", એમ ચિંતવવું. ડાખા ખલા અને જમણા ખલાની ઉપર નીચે બે પડખે પ્રતિલેખના કરતાં એક તરફ "ક્રોધ, માન' પરિહરૂં" અને બીજી તરફ "ભાયા, લોભ પરિહરૂં" એમ ચિંતવવું. પછી મુદ્ધપતિ નાલિધી નીચે ન લઈ જવાય તેથી ચરવળાવડે પ્રતિલેખના કરવી. તેમાં ડાખે દીંચણે પ્રતિલેખતાં "પૃથ્વીકાય, અપ્સકાય, તેઉકાયની જ્યણા કરૂં" અને જમણા દીંચણે પ્રતિલેખતાં - "વાઉકાય, વનરપતિકાય, ત્રસકાયની રક્ષા કરૂં" એમ ચિંતવવું. એ પ્રકારે સાધુ તથા આવકે મુદ્ધપતિ પડિલેહતાં ૫૦ બોલ કહેવાં અને લેશ્યા ૩, શલ્ય ૩, કપાય ૪, એ દશ સિવાય ૪૦ બોલ સાધ્વી તથા આવિકાઓએ કહેવા.

(૪) સત્તર પ્રમાર્જના—ખમાસમણ તથા વાંદણાં ફેતાં સત્તર સ્થાનકે પ્રમાર્જવાની જરૂર છે, તે આ પ્રમાણે—જમણા પગનો કેડથી નીચેનો પગ પર્યંત પાછલો સર્વ ભાગ, પાછળનો કેડ નીચેનો મધ્ય ભાગ, ડાખા પગનો કેડ નીચેનો પાછલો પગ પર્યંત સર્વ ભાગ, એ ત્રણને ચરવણાથી પ્રમાર્જવા. તેવીજ રીતે જમણા પગ, મધ્ય ભાગ અને ડાખો પગ આ ત્રણના આગલા ભાગો પણ પગ પર્યંત પ્રમાર્જવા, એમ છે. નીચે બેસતી વખતે ત્રણ વાર ભૂમિ પુંજવી એમ નવ. પછી જમણા હાથમાં મુદ્ધપતિ લઈ તે વડે લંકાદની જમણી બાજુથી પ્રમાર્જતાં જતાં આખું લંકાદ, આખો ડાખો હાથ અને નીચે કોણી પર્યંત, તે પછી તેવીજ રીતે ડાખા હાથમાં મુદ્ધપતિ લઈને ડાખી બાજુથી પુંજતાં આખું લંકાદ, આખો જમણો હાથ અને નીચે કોણી પર્યંત, ત્યાંથી ચરવળાની ઘાંટીને મુદ્ધપતિ વડે પુંજવી એમ ૧૧. પછી ત્રણ વાર ચરવળાના ગુચ્છા ઉપર એમ ૧૮ અને હિંતી વખતે ત્રણ વાર અવમહ બહાર નિકળતાં દરાસણા ઉપર પુંજવું, એમ સત્તર આ પ્રમાર્જના વાંદણા ફેતો વખતે અવરય કરવી.

સનાં બાર વાગ્યાથી રાત્રિના બાર વાગ્યા સુધી થાય તેમજ (રાઇ) રાત્રિક પ્રતિક્રમણ રાત્રિના બારથી દિવસનાં બાર વાગ્યા સુધી થાય, પણ કાળે ખેતી કરે તે સફળ થાય એમ જાણી કાળનોજ ખપ કરવો.

(૯) પ્રતિક્રમણના આઠ પર્યાય.

- (૧) પ્રતિક્રમણ—પાપથી ઉલટું ગમન કરવું—પાછું આસરવું.
- (૨) પ્રતિચરણ—શુભ યોગપ્રતિ વારંવાર ગમન કરવું.
- (૩) પ્રતિહરણ—સર્વ પ્રકારે અશુભ યોગને વર્જવા.
- (૪) વારણ—અકાર્યને વારવું.
- (૫) નિવૃત્તિ—સાવધ કાર્યથી નિવર્તવું.
- (૬) નિંદા—આત્મસાક્ષીએ પાપને નિંદવું.
- (૭) ગહર્ણ—શુદ્ધસાક્ષીએ પાપને નિંદવું.
- (૮) શુદ્ધિ—આત્માને નિર્મળ કરવો.

એ આઠે પર્યાયનો પરમાર્થ એક બીજા સાથે સંબદ્ધ એટલે બંધબેસતો છે મતલબ અર્થ એકજ પણ શબ્દ જૂદા છે. તે દરેક પર્યાય ઉપર બહુજ અસરકારક દૃષ્ટાંતો પ્રતિક્રમણ ગર્ભ હેતુ નામના ગ્રંથમાં આપેલાં છે અને તે દરેકનો ખતાવેલો ઉપનય તત્ત્વજિજ્ઞાસુને બહુજ ઉપયોગી થઈ શકે એવો આલેખવામાં આવ્યો છે. તેથી તે વાંચવાની ખાસ ભળામણ કરવામાં આવે છે.

(૧૦) ક્યા આવશ્યકથી ક્યા આચારની શુદ્ધિ થાય, તે કહે છે.

“સામાયિક, પ્રતિક્રમણ ને કાયોત્સર્ગ ” એ ત્રણ આવશ્યકથી “ચારિત્રાચાર”ની વિશુદ્ધિ થાય છે. “ચતુવિરતિસ્તવ (ચરિત્ર-સત્યો-લોગસ્સ) ” આવશ્યકથી દર્શનાચારની વિશુદ્ધિ થાય છે. ‘વંદન’ આવશ્યકથી જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર અને ચારિત્રાચારની શુદ્ધિ થાય છે. “ પ્રત્યાખ્યાન ” આવશ્યકથી ‘તપાચાર’ ની વિશુદ્ધિ થાય છે અને એ જ આવશ્યકમાં ત્રીય દેશવવાથી “ત્રીયાચાર” ની વિશુદ્ધિ થાય છે.

(૧૧) પ્રતિક્રમણને વિષે ક્રિયા, કર્તા ને કર્મનું વર્ણન-
કર્તા-પ્રતિક્રમણ કરનાર.

ક્રિયા-પાપશુદ્ધિને અનુકૂળ મન, વચન અને કાયાને
પ્રવર્તીવવાં તે.

કર્મ-મિથ્યાત્વ, કાયાદિક અથવા પાપ રજસ્ય.

(૧૨) વાઈ પ્રતિક્રમણ મંદ સ્વરે કરવું-કારણ કે ઉચ્ચ સ્વરે
બોલવાથી ગિરોળી આદિ હિંસક છવેા હિંસા કરવા માંડે છે,
મિથ્યાત્વી તથા હિંસક આદિ પાડોશી હોય તો કોઈ માણસાંની
જાળ લઈને નદીએ જાય, કોઈ દગવા માંડે, કોઈ ખાંડવા, ભરડવા
તથા લોપવા માંડે, કોઈ ચૂસે સગળાવે, ઈત્યાદિ ઘણા અનર્થ થાય
છે માટે મંદ સ્વરે કરવાનો ઉપયોગ રાખવો.

(૧૩) પ્રતિક્રમણ એક જણ ભણાવે અને બીજા પ્રતિક્રમણનાં
શૂંચે લક્ષ રાખી સાંભળે અથવા મનમાં ભણે જેથી અર્થની ચિ-
ત્તા બરાબર ધાય અને ઉપયોગ એકાગ્ર રહે.

(૧૪) કાયાસર્ગ કરતી વખતે દૃષ્ટિ નાહસિકાના અગ્ર ભાગ ઉપર
સ્થાપવી. તેમ ન બની શકે નો સ્થાપનાચાર્ય ઉપર સ્થાપવી.

(૧૫) પ્રતિક્રમણ કરતી વખતે દૃષ્ટિ સ્થાપના પર સ્થાપવી. દૃષ્ટિ
બીજે દેરવતાં યા શૂન્ય ચિત્તે પ્રતિક્રમણ કરતાં અવિધિદોષ લાગે
છે અને ક્રિયા નિષ્ફળપ્રાય થાય છે, માટે ઉપયોગ રાખવો.

(૧૬) પ્રતિક્રમણ સંબંધી સફળ ક્રિયા પ્રમાદરહિત થઈને કરવાની
છે માટે તેમાં જરૂર સિવાય કંઠાસણા ઉપર બેસી જવું નહિ. બનતાં
મુઘી કાઉરસઝા વંદનાદિક સર્વ આવશ્યક ચતનાપૂર્વકે ઉભા ઉભા
સાચવવા. શરીરે બેચેની હોય તો તેની વાત જાણી છે. પ્રતિક્રમણ ઠાવ્યા
પછી છ આવશ્યક મુઘી ઉભા ઉભા ક્રિયા કરવાની હોય છે માટે
કંઠાસણું કાઢી નાંખવું. ફક્ત વંદિતુ તથા છ આવશ્યક પહેલાંની
અને પછીની ક્રિયાઓ કંઠાસણા પર રહીને કરવી.

(૧૭) મુઘી રાખ્ય અને આવક ડા હાથ દૂર રહી ક્રિયા કરે

તે ગુરૂના બહુમાનાર્થે સમજવું અને સાધ્વી કે શ્રાવિકા તેર હાથ દૂર રહે તે મોહપ્રસંગ દૂર રાખવા અર્થે જાણવું. તેજ પ્રમાણે સાધ્વીથી અન્ય સાધ્વી શ્રાવિકાઓ માટે બહુમાનાર્થે ૩૫ હાથનું અને સાધ્વીથી સાધુ આવકને મોહપ્રસંગ નિવારવાર્થે તેર હાથ દૂર રહેવાનું સમજવું. આ ઉદ્દેશ અવગ્રહ જાણવો.

(૧૮) મુહુર્ત—એક વેંત અને ચાર અંગુલ લાંબી પહોળી તેમજ ચરવળો બત્રીશ અંગુળ લાંબો-૨૪ અંગુલ ઢાંડી લાંબી તથા આઠ અંગુલ ઢશીનો ગુચ્છો લાંબો હોવો જોઈએ.

(૧૯) પ્રતિક્રમણ કેમ કરવું ?—કોઈ પણ સાધુ અથવા સાધ્વી અને આવક અથવા શ્રાવિકાએ તદ્રૂપ ચિત્તવાળા થઈને, તન્મય થઈને, તદ્રૂપ તીવ્ર અધ્યવસાયવંત થઈને, તદર્થ ઉપયુક્ત થઈને, તેનેજ પ્રિય માનીને, તદ્ભાવના ભાવિત થઈને, અન્યત્ર કોઈ પણ સ્થાનકે મનને નહિ દેરવતાં સતાં એક મનવાળા થઈને, વિમનપણા રહિત થઈને અને જિનવચન તથા ધર્મમાર્ગને વિષે રક્ત મનવાળા થઈને ઉભય કાળ આવશ્યક કરવું. આ પ્રમાણે આવશ્યક કરતો સતો ભવ્ય પ્રાણી સંસારસમુદ્રના પાર પ્રત્યે પામે, એ નિઃસંદેહ જાણવું.

સૂત્રો અશુદ્ધ બોલવાથી થતા અનર્થનાં દૃષ્ટાંતો.

આવશ્યકાદિક સૂત્રો સ્પષ્ટ અન્યુનાધિક બોલવાને બદલે અન્યુનાધિક બોલતાં, થતા અનર્થનું ભાન કરાવવા માટે થોડાંક શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ દૃષ્ટાંતો આ નીચે આપીએ છીએ.

લેખક—સદ્ગુણાનુરાગી મહારાજ શ્રી કર્પૂરવિજયજી.

(વિરોધાવશ્યક પૃ ૪૦૯-૧૨.)

૧ પાટલીપુત્ર નગરમાં મૈત્ર્યવશના અશોકશ્રી નામે ભૂપાળ હતો. તેને એક રાણી થઈ કુણ્ડાલ નામની પુત્ર થયો. તેના

ભોગવતા માટે રાજાએ ઉલ્લાસિની નગરી આપી. ત્યારે તે કં-
 ઠક અધિક આઠેક વર્ષનો થયો ત્યારે લેખવાહકે (દૂતે) આવી
 અરોહિત્રી રાજાને નિવેદન કર્યું કે આપનો પુત્ર હવે આઠેક વર્ષનો
 થયો છે. એ વાત સાંભળીને અંતેહરમાં બેઠેલા રાજાએ સ્વહસ્તથી
 પુત્ર પ્રત્યે એક લેખ લખી જણાવ્યું કે ‘શ્વેતકીર્તિયુગ કુમારઃ’
 એટલે હવે યોગ્ય ઉગ્ગર થવાથી કુમારે અભ્યાસ કરવો. તે લેખને
 બીડ્યા વગર સરીરચિંતા ટાળવા માટે રાજા ગયો ત્યારે ‘એક
 રાણીએ તે લેખ લઈને વાંચી લીધો અને મનમાં ચિંતવ્યું કે
 મારે પણ પુત્ર છે પરંતુ તે હજી કેવળ ન્હાનો છે ત્યારે કુણાલ
 મોટો છે. જો કુણાલ રાજ્ય યોગ્ય થઈ જશે તો મારા પુત્રને
 રાજ્યપ્રાપ્ત થઈ શકશે નહિ. તેથી એમ કહું કે જેથી કુણાલ રા-
 જ્યને અચોગ્ય થાય. વળી આ વખત પણ અનુકૂળ આવ્યો છે.
 એમ વિચારી હાથમાં રહેલી અંજનની સળીને ચૂંકવડે બીની
 કરી અકારની ઉપર બિંદુ કરી લીધું એટલે ‘અંબીયત કુમારઃ’
 એમ થયું. એવી રીતે કરીને લેખ રાણીએ જ્યાં હતો ત્યાં
 રાખી દીધો. રાજાએ પણ એ લેખ ફરીને વાંચ્યા વગરજ
 બીટી દીધો એટલે એ લેખ કુમાર પાસે આવ્યો. દોષ એક અ-
 પિદારીએ તે લેખ વાંચી જોયો. અપ્રગટ અને વિરુદ્ધ બાણીને તે
 કુમારને વંચાવ્યો નહીં. બાદ કુમારના અતિ આગ્રહથી તે લેખ વંચા-
 વવામાં આવ્યો. તે લેખમાંની હકીકતથી બરાબર વહેંચે થઈ કુ-
 મારે કહ્યું કે ‘મૌર્યવંશના રાજાઓની આજ્ઞા ક્યાંય દોષ પણ
 ખંડન કરતા નથી તો હું જાતેજ પિતાશ્રીની આજ્ઞા કેમ
 ખંડિત કરું? એમ બનેજ નહિ.’ એમ કરીને નરહાજ અભિનુજ્ઞ
 લોકચલાકા (લોકાની સજી) લઈને હાહાર કરતા સદુ જ-

નેાએ વાર્યા છતાં તેણે પોતાની બન્ને ચક્ષુઓને ડાંભી દીધી અને પોતે અંધ થયો. એ બધી હકીકત સાંભળીને રાજા બહુ ખેદ પામ્યો. પછી તો ઉજ્જયિની નગરીને બદલે તેને અન્ય ગામનો માત્ર ગરાસ આપવામાં આવ્યો. હવે તે ગામમાં રહી કુણાલ સરસ ગીતકળા શિખ્યો. અન્યદા તેને એક પુત્ર થયો. તે પુત્રને રાજ્ય મેળવી આપવા માટે કુણાલ પોતે પાટલીપુત્રમાં આવ્યો. ગીતકળાવડે તેણે સહુ કોઈને વશ કરી લીધા. તેની ભારે પ્રસિદ્ધિ થઈ. પછી તેને રાજા પાસે લઈ જવામાં આવ્યો. ત્યાં તેણે યવનિકાના આંતરે (પડદા પાછળ) રહી એવું તો સરસ ગાયન કર્યું કે તેથી રાજાએ અત્યંત પ્રસન્ન થઈ તેને કહ્યું કે ‘ભાઈ ! તારી ઇચ્છા હોય તે માગી લે, તને આપું.’ ત્યારે અવસર પામીને તેણે સ્વવૃત્તાંત જણાવી રાજ્યની માગણી કરી. ત્યારે રાજાએ કહ્યું તું અંધ હોવાથી રાજ્યને શું કરીશ ? ” ત્યારે કુણાલે કહ્યું કે ‘રાજન્ ! મારે રાજ્યલાયક પુત્ર પ્રાપ્ત થયો છે.’ રાજાએ પૂછ્યું ‘ક્યારે ?’ ત્યારે તેણે જણાવ્યું કે ‘સંપ્રતિ’ એટલે હમણાં. તેથી તે પુત્રતું નામ સંપ્રતિ’ જ રાખવામાં આવ્યું અને રાજ્ય તેનેજ આપવામાં આવ્યું. એ સર્વ પ્રસંગવશાત્ કહ્યું પરંતુ જેમ અકારની ઉપર એક બિંદુ માત્ર અધિક કરી દેવાથી કુમારનાં નેત્ર ગયાં તેમ પ્રસ્તુત આવશ્યક સૂત્રમાં પણ બિંદુ અક્ષર માત્રાદિક અધિક કરવાથી મૂળગો અર્થ ફરી જાય અને તેથી ઉલટો અનર્થ પેદા થાય, એમ સુરા જનોએ સમજી લેવું. ઉક્ત વાતના સમર્થનમાં એક ખીજું પણ લૌકિક ઉદાહરણ છે.

૨. કોઈ અટવીમાં એક સરોવર હતું. તેને લોકો ‘કામિક તીર્થ’ કહે છે. તે સરોવરના તીરે એક વંજુલ નામે વૃક્ષ હતું. તેની શાખા ઉપર ચઢી કોઈ તિર્થંચ એ સરોવરના જળમાં

પટે તો તે તીર્થના મહિમાથી માનવ થઈ જાય અને નો મનુષ્ય
 પટે તો તે દેવ રૂપ થઈ જાય. પરંતુ નો અધિક લોભથી તેમાં
 કોઈ બીજી વાર પટે તો તે પોતાના મૂળગા રૂપને પાણું પામે
 એમ દર્તું. એકઠા એક વાનર—વાનરીના નેનાં નેતાં એક મનુષ્ય
 અને મનુષ્યણી તે વૃક્ષની યાખા ઉપર ચઢ્યાં. ત્યાંથી તે સરોવરના
 જળમાં પડ્યાં અને દેહીપ્યમાન કાંતિવાળાં દેવદેવી થયાં.
 તે નેમ્ર તે વાનર—વાનરી પણ તેવીજ રીતે તે જળમાં પડ્યાં
 તે શ્રેષ્ઠ રૂપવાળાં નર—નારી થયાં. પછી પેલા વાનરે કહ્યું કે
 ‘આપણે ફરી પડીને દેવરૂપ થઈએ.’ તે વખતે સ્ત્રીએ તેને બહુ
 સમજાવ્યો છતાં તે તો પડ્યોજ અને પોતાના મૂળરૂપે વાનર થયો.
 હવે ત્યાં આવી ચડેલા કોઈક રાજાએ તે શ્રેષ્ઠ રૂપવાળી નારીને
 પોતાની સાથે લઈ લીધી. તે તેની માનિતી રાણી થઈ. પેલા
 વાનરને કોઈ મદારી લોકોએ પકડી લીધો અને તેને નાચતાં શિ-
 અવ્યું. પછી તેને અંતેહર સહિત બેઠેલા રાજા પાસે લઈ જવામાં
 આવ્યો. તે વાનરે રાણીને ઝોળખી લીધી તેમજ રાણીએ પણ
 વાનરને ઝોળખ્યો. વારંવાર વાર્યા છતાં પણ તે વાનર રાણીની
 સન્મુખ તેને લેવા જાય છે, ત્યારે રાણીએ તેને કહ્યું કે ‘હે વાનર !
 જેવો અવસર તેવું ચાલવું નેધએ. તારી બૂલ તનેજ નડી છે, તે
 હું યાદ કર ! જેમ અધિક લોભનો વિચાર વાનરને અનર્થને
 માટે થયો તેમ અક્ષર માત્રાદિઠ અધિક ઉમેરીને બોલવાથી સૂત્ર
 પણ નુકશાન માટે થાય, એમ છુદ્ધિમાન જનોએ જાતે વિચારી
 ન્યૂનાધિક ન થાય તેમ શુદ્ધ સૂત્રોચ્ચાર કરવો.

હવે અક્ષર માત્રાદિઠ ન્યૂન સૂત્રપાઠ બોલતાં હાનિ થાય તે
 અતાવવા માટે ઉદાહરણ આપે છે:—

૩. રાજગૃહ નગરમાં ભગવાન મહાવીર સમવસર્યા. તેમની પાસે ધર્મદેશના સાંભળી સલા વિસર્જન થયા બાદ સ્વગૃહ-પ્રતિ જતાં શ્રેણિકે રાજાએ પાંખ વગરના થઈ પડેલા પંખીની પેદે આકાશમાં ઉડ્યા ચઢતા અને નીચા પડતા એક વિદ્યાધરને દ્રશ્યી લેયો. તેનું કારણ જાણવાની ઇચ્છાથી રાજા ત્યાંથી પાછા ફરી સમવસરણમાં આવી પ્રભુને તે વ્યતિકર પૂછવા લાગ્યા. ત્યારે પ્રભુ એ કહ્યું કે, એ વિદ્યાધર આકાશગામિની વિદ્યાનો એક અક્ષર ભૂલી ગયો છે તેથી તે વિદ્યા તેને બરાબર સ્કુરતી નથી અને એથીજ એ ચઢે, પડે છે.' એ વાત અભયકુમારે સાંભળી અને તે વિદ્યાધર પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે 'તમે એક અક્ષર ભૂલી ગયા છો. જો તમે મને એ વિદ્યા આપવી કબુલ કરો તો હું તમને એ અક્ષર બતાવું.' વિદ્યાધરે તેમ કરવા કબુલાત આપી, એટલે અભયકુમારે પદાનુસારિણી લખિયવડે તે અક્ષર તેને કહી બતાવ્યો. પછી વિદ્યાધરે તેને વિદ્યા આપી અને પોતે ક્ષેમ કુશળ ઇષ્ટ સ્થાને જઈ પહોંચ્યો. ઉપર જણાવવામાં આવ્યું તેવી રીતે જેમ અક્ષરમાત્રાહીન વિદ્યા સ્કુરતી નથી અને અનર્થ રૂપે થાય છે, તેમ સૂત્ર પણ જો ન્યૂનાક્ષર લખવા લખાવવામાં આવે તો તે આશ્રયી પણ તેવુંજ પરિણામ જાણવું.

હવે હીન તેમજ અધિક અક્ષર ઉભય પ્રકારની ભૂલ આશ્રયી ઉદાહરણ આપે છે તે સહુએ લક્ષમાં રાખવાં.

૪-૫. રોગી માણસને તેના પિતા માતા કે વેદ પ્રમુખ જો તેની દવા ચિંતવીને તીખા, કડવાં, કપાયલાં આવધ આણં પ્રમાણમાં આપે તો તે જલદી મરણે થઈ શકે નહિ અને જો સ્વેચ્છાથી તેને અધિક પ્રમાણમાં આપવા માટે તો મરી જાય.

એટલે જેમ રોગી માણસને અન્યુનાધિક ઔષધ અને આદારવટેનું દાયદો થઈ શકે છે અને યાજ્ઞકને પણ અન્યુનાધિક આદારવટે જ સુખશાન્તિ રહે છે, તેમ સૂત્ર આશ્રયી પણ સમજવું. તેમાં દ્વીનાધિક અક્ષર માત્રાદિક કરતાં તેવીજ રીતે દોષ સમજી લેવા. તે કયા કયા દોષ છે, તે શાસ્ત્રકાર પોતેજ સમજાવે છે. “અક્ષર માત્રાદિક દ્વીનાધિક કરતાં સૂત્રનો ભેદ થાય છે, સૂત્રના ભેદથી અર્થનો ભેદ (ફેરફાર) થાય છે (અર્થમાં વિરોધ આવે છે), અર્થના ભેદથી ક્રિયા રૂપ ચારિત્રનો ભેદ-વિપર્યય થાય છે, ચારિત્રનો ભેદ થવાથી મોક્ષનો અભાવ (ગેરલાભ) થાય છે અને મોક્ષનો અભાવ થવાથી દીક્ષાનું નિષ્ફળપણું થાય છે.” એ સર્વ આગમથી દ્રવ્યાવશ્યકના પ્રસંગે કહ્યું, તે લક્ષમાં લઈ ભવ્ય જનોએ આગમથી શુદ્ધ સૂત્રપાઠ કંઠે કરવા અધિક પ્રયત્ન લેવો ઉચિત છે.

પ્રકીર્ણ વિષયો.

- ૧ કાઉસ્તગ્ગનું પ્રમાણ સામાન્ય રીતે ૨૫ આસોમ્હવાસનું છે અને લોગસ્તનાં ૨૫ પદે તેટલા આસોમ્હવાસ પૂરા થાય માટે ‘ચંદ્રેસુ નિમ્મલયરા’ સુધી ગણીને કાઉસ્તગ્ગ કરાય.
- ૨ અણ્યાણ્યો લોટ આવણ ભાદરવા માસમાં પાંચ દિવસ, આસોમાં ચાર દિવસ, કારતક, માગશર અને પોસ માસમાં ત્રણ દિવસ, માહ ફાગણ માસમાં પાંચ પહોર, ચૈત્ર વૈશાખે ચાર પહોર અને જેઠ તથા અસાડે ત્રણ પહોર મિશ્ર રહે. પછી અચિત્ત થાય.
- ૩ પ્રતિક્રમણ એટલે શુભ યોગચક્રી અશુભ યોગને વિષે ગમન કરનારને ફરી પાછું શુભ યોગમાંજ ક્રમણ કરવું તેનું નામ

પ્રતિક્રમણ. મોક્ષ ફળ આપનારા એવા શુભ યોગને વિષે નિઃશંક થવું તેજ પ્રતિક્રમણ છે. શ્રાવકને દિવસે તથા રાત્રિએ લાગેલાં પાપ આલોવવાને તથા સર્વ અતિચારની શુદ્ધિને માટે અવશ્ય છે બાળતો કરવાની છે. તે પડાવશ્યકરૂપ પ્રતિક્રમણ કહેવાય તે છે આવશ્યકતાનાં નામ તથા અર્થ નીચે પ્રમાણે.

- ૧ સામાયિક—સમ એટલે સમતા, તેનો આય કહેતાં લાભ તે છે જેને વિષે તે સામાયિક.
- ૨ ચઉવિવસત્યો—એટલે ચતુર્વિંશતિસ્તવ—ચોવીશ તીર્થકરના ગુણર્તુ કીર્તન.
- ૩ વાંદણાં—ધર્માચાર્યને પચીશ આવશ્યકે વિશુદ્ધ તથા બત્રીશ દોષ રહિત વંદન કરવું.
- ૪ પ્રતિક્રમણ—તેનો અર્થ ઉપર જણાવ્યો છે.
- ૫ કાઉસ્સગ્ગ—કાયાનો અશુભ વ્યાપાર બંધ કરી એકાગ્ર ચિત્તે ધ્યાન ધરવું.
- ૬ પરચકખાણુ—એટલે અવિરિતપણાના સ્વરૂપ પ્રત્યે પ્રતિક્રમણ કરી આગાર-મર્યાદાકરણ સ્વરૂપે કથન કરવું તે પ્રત્યાખ્યાન.

૪ ક્યાંથી ક્યાં સુધી ક્યું આવશ્યક કહેવાય છે ?

- ૧ સામાયિક—ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ દેવસિમ્ પઠિમ્મ-મણે હાઉં, એ સૂત્રથી પ્રતિક્રમણની ક્રિયા શરૂ થાય છે. ત્યાંથી કરેમિ ભંતેથી પંચાચારની આઠ ગાથાના કાઉસ્સગ્ગ સુધી પેહેવું સામાયિક આવશ્યક કહેવાય છે.
- ૨ ચઉવિવસત્યો—પંચાચારની ગાથાના કાઉસ્સગ્ગ પછી જે લોગસ્સ કહેવામાં આવે છે તે બીજું આવશ્યક.

- ૩ વાંદણું—લોગસ્સ કહ્યા પછી મુહપત્તિ પડિલેલી જે વાંદણું દેવામાં આવે છે તે ત્રીજું વંદન આવશ્યક.
- ૪ પડિક્કમાણું—વાંદણું દીધા પછી ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ દેવસિઅં આલોડિ, ત્યાંથી આયરિઅ ઉવળાએ મુધી પ્રતિકમણુ નામા ચોથું આવશ્યક છે. પકિખ, ચઉમાસિ અને સંવચ્છરી પ્રતિકમણુ આ ચોથા આવશ્યકમાં અંતર્ભૂત થાય છે.
- ૫ કાઉરસગ્ગ—આયરિઅ ઉવળાએ પછી જે લોગસ્સ, એક લોગસ્સ અને એક લોગસ્સનો જે કાઉરસગ્ગ કરવામાં આવે છે તે પાંચમું કાઉરસગ્ગ આવશ્યક.
- ૬ પચ્ચકખાણુ—આ છતું આવશ્યક કાઉરસગ્ગ પછી કરવાનું છે પરંતુ દેવસિપ્રતિકમણુમાં તે વખતે અવસર નહીં રહેવાથી પ્રતિકમણુની શરૂઆતમાં પચ્ચકખાણુ કરી, પાંચમું આવશ્યક પૂરું થયા પછી તે સંભારવામાં આવે છે અને રાષ્ટ્રપ્રતિકમણુમાં તે તે વખતે પચ્ચકખાણુ કરવામાં આવે છે.

૫ સ્ત્રોત નિયમ ધારવાની વિગત.

॥ ગાથા સચિચ્ચત્ત દલ્લ વિગર્ધ, વાણુદ તંબોલ વત્થ કુમ્મુ-
મેમ્મુ; વાહણુ સયણુ વિલેવણુ, ખંભ દિમ્મિ ન્દાણુ
વત્તેમ્મુ.

- ૧ સચિચ્ચત્ત—જે માટી, પાણી, આમ, ખીરુ, લીલી વનસ્પતિ, ફળ, ફલ, છાલ, કાષ્ઠ, મૂળ, પત્ર, વીજ, ઇત્યાદિ કાચાં ધાન્ય, પાકાં પજુ શસ લાગ્યે જે પડી ઘર્ષ ન દોાય તેનું સચિચ્ચમાં માન કરે.
- ૨ દ્રવ્ય—જે જે વસ્તુ મુખમાં જુદા સ્વાદ અર્થે નુંખવી તેની ગણતરીનો નિયમ.

- ૩ વિગધ—દૂધ, દહીં, ઘી, ગોળ, તેલ, કડા (જે તાવડે તળે તે ત્રણ ઘાણુ તબ્યા પદાર્થ) વિગય, ખીન્ન ઘાણુ નિવિયા તામાં તેનો નિયમ.
- ૪ વાણુહ—તે પગરખાં, મોજડી, પાવડી, ચાખડી, મોન્ન તેનો નિયમ.
- ૫ તંબોલ—તે સોપારી, પાન, લવીંગ, એલચી પ્રમુખ જે વરે મુખશુદ્ધિ થાય તેના તોલનો નિયમ.
- ૬ વત્થ—તે પોતાને પહેરવા એઠવામાં આવે તે વસ્ત્રની ગણતરીનો નિયમ.
- ૭ કુસુમેસુ—તે જે વસ્તુ નાકે સૂંઘે તેના તોલનો નિયમ.
- ૮ વાહણુ—તે ત્રણ લેદે-ચરતું તે ઘોડા, હાથી, ઉંટ, ખળદ, પાડા. ફરતું તે ગાડી, રથ પ્રમુખ. તરતું તે વહાણુ, નાવ, ત્રાપા, જોટ પ્રમુખ તેનો નિયમ.
- ૯ સયણુ—તે સુવાના ખાટલા, પલંગ, ગાદી, પાટ, પાટલા, પાથરણાં પ્રમુખનો નિયમ.
- ૧૦ વિલેવણુ—તે જે વસ્તુ પોતાના શરીરે વિલેપન કરે તેના તોલનો નિયમ.
- ૧૧ ખંલ—તે સ્ત્રીના લોગનો નિયમ.
- ૧૨ દ્વિસિ—તે પૂર્વ, દક્ષિણ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, ઉર્ધ્વ, અધો-દ્વિશિએ જવાનું પ્રમાણુ કરે તે.
- ૧૩ નહાણુ—તે સર્વ અંગે નહાવું તેનું પરિમાણુ.
- ૧૪ ભત્તેસુ—લોજન પાણી જમ્યામાં પીવામાં આવે તેનો તોલ.
- ૧૫ પૃથ્વીકાય—માટી, મીઠું, ખડી પ્રમુખ પોતે વાપરે તેનો નિયમ.

- ૧૬ અપકાય—તે પાણી પીએ, વાપરે, ન્હાવા પ્રમુખમાં આવે તેના તોલનો નિયમ.
- ૧૭ તેડકાય—તે જે પોતાને શરીરે લોગડપલોગમાં ચારી, સગડી પ્રમુખતું રાંધ્યું, નિપજ્યું, તાપ્યા, ચોકયામાં આવે તેનો નિયમ.
- ૧૮ વાઉકાય—તે પંખા, હિંચોળા, પડકા, છુગડા વગેરેથી પવન નાંખીએ તેનું પ્રમાણ.
- ૧૯ વનસ્પતિકાય—તે લીલાં ફળ, ફૂલ, શાક, ખાધાં, વાપર્યા તે દાતણ સુહાંતું પરિમાણ.
- ૨૦ વ્રસકાય—જે ત્રાસ પામે તે, કીડા, કીડી વીંછી, ગાય, મચ્છર, પંખી, મનુષ્ય, દેવ, નારકી તેમાંના કોઇને વિષુ-અપરાધે સંકટપી માફ નહીં તેનો નિયમ.
- ૨૧ અસિ—તે તરવાર, ભાલા, તીર, છરી, કોશ, કોદાળા, પાવડા, ઘંટી પ્રમુખ જીવવધનાં કરનારાં શસ્ત્ર તેનો નિયમ.
- ૨૨ મરી—તે શાહીના ખડીઆ, કલમ, પ્રમુખનો નિયમ.
- ૨૩ કૃષિ—તે જમીન ખોદવાદિક ઘર હાટ, ખેતર પ્રમુખ, તળાવ, કૂવા વગેરેને પાવડાઆદિ વડે ખોદે તેનો નિયમ.

૬ શ્રાવક દિન કૃત્ય.

શ્રાવકે હુમેશાં પાછલી રાત્રે ઉડીને મનમાં નવકારમંત્ર સ્મરણ કરવો. પછી પોતાના દેવ, ગુરુ, ધર્મને સંબોધવા. પછી પોતાને કર્તવ્ય શું છે, તેનો વિચાર કરવો. પછી સામાયિક અને રાષ્ટ્ર પરિક્રમણું કરી રાત્રિએ કરેલાં પાપની આલોચણા લેવી ને યથાશક્તિ પરચખખાણું કરવું. પછી પ્રભુનાં સ્તવન તથા સત્ગુણ વગેરે કરવું. પછી શાંત નિયમ ધારવા. પછીથી યત્નાપૂર્વક દેહરે જઈ

પ્રભુની દ્રવ્ય તથા લાવપૂજા કરવી, તેનો ક્રિયિત વિધિ નીચે
 પ્રમાણે છે. લીલ, ફૂલ તથા જીવ રહિત શુદ્ધ ભૂમિ જોઈને સ્નાન
 કરીને અંગુષ્ઠાવડે લીલ સાફ કરવું. પછી પૂજાને વાસ્તે જૂદાં રાખે-
 લાં વસ્ત્ર પહેરવાં. એક સાડી ઉત્તરાસણ કરવું. આઠ પડો મુખકોશ
 બાંધવો. દેરાસરમાં ૮૪ આશાતના ટાળવી તેમાંની મોટી દશ
 આશાતનાઓ નીચે પ્રમાણે—૧ પાન સોપારી આદિ કંઈ ચીજ
 ખાવી, ૨ પાણી પીવું, ૨ લોજન કરવું, ૪ પગરખાં પહેરી
 રાખવાં, ૫ મૈથુન સેવવું, ૬ પથારી કરી સૂવું, ૭ થંકવું, ગળફે
 વગેરે નાંખવું, ૮ પેશાબ કરવો, ૯ ઝાડે જવું, ૧૦ જુગટું
 રમવું, એ આશાતનાઓ તો અવશ્ય ટાળવી. પછી જિનપ્રતિમા-
 જીને વિનયપૂર્વક મોરપીંછી વડે પુંજ પ્રક્ષાલ કરવો. અંગલુંડણું
 કરી દ્રવ્ય એટલે કેશર તથા ફૂલથી પૂજા કરવી તેનું નામ અંગ-
 પૂજા અને અક્ષત, ધૂપ, અગર, દીપ વગેરેથી પૂજા કરવી તે અગ્ર-
 પૂજા કહેવાય છે. પૂજા કરવાની આંગળીના નખને કેશરમાં ઘોળવો
 નહિ તેમજ પ્રતિમાજીને પણ અડે નહીં, તેમ પ્રભુના નવ અંગે
 પૂજા કરવી. ૧ જમણા તથા ડાબા પગના અંગુઠે, ૨ જમણા
 તથા ડાબા ઠીંચણે, ૩ જમણા તથા ડાબા કાંટે, ૪ જમણા
 તથા ડાબા ખભે, ૫ મસ્તકે, ૬ લલાટે, ૭ કંઠે, ૮ છાતીએ, ૯
 નાભિએ એ રીતે નવ અંગે પૂજા કરવી તથા સિદ્ધચક્રની પૂજા
 કરતાં અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ, દર્શન, જ્ઞાન,
 ચારિત્ર, તપ એ રીતે નવપદની અનુક્રમે પૂજા કરવી. પછી
 મંગલિકને અર્ધ અષ્ટ મંગલિક આંગળવાં. પછી ત્રણ ખમાસ-
 મણુ દર્ધ ઇરિયાવહિય પડિસ્કમિ ચેન્યવંદન કરવું વળી દહેરા-
 સરમાં દશ ત્રિક સાયવવાં તે કહે છે. ૧ ત્રણ નિસીહિ-ધર

વ્યાપાર ઇંદવારૂપ પ્રથમ નિસીદિ દેહેરાસરના પ્રથમ ગારલે પેસતાં
 ઠહેલી. બીજી દેહેરાસરની વ્યાપાર ઇંદવારૂપ ગભારામાં પેસતાં
 ઠહેલી. ત્રીજી દ્રવ્યપૂજા ઇંદવારૂપ ચૈત્યવંદન કરતાં પહેલાં ઠહેલી.
 ૩ ત્રણ પ્રણામ-એ હાથ જોડીને પ્રણામ કરવો તે ૧, ઠેડ ઉપર-
 નો ભાગ નમાવીને પ્રણામ કરવો તે ૨, ત્રણ ખમાસમણ હાથ પ્રણામ
 કરવો તે ૩. ત્રણ પૂજા-અંગપૂજા, અશ્વપૂજા અને ભાવપૂજા. ૫ ત્રણ
 અવસ્થા પ્રભુની ભાવવી. ૬ દિશિત્રિક-ત્રણદિશિ ટાળીને કૃષ્ણ પ્રભુના
 મુખ ઉપરજ નજર રાખવી. ૭ ત્રણ વાર જૂમિનું પ્રામાર્જન
 કરવું. ૮ વર્ણત્રિક-વર્ણ આલંબન, અર્થ આલંબન અને
 પ્રતિમા આલંબન. ૯ ત્રણ મુદ્રા-૧ યોગમુદ્રા તે જે
 હાથ જોડી મોઢોમાંડે આંગળીઓ રાખવી. ૨ જિનમુદ્રા તે જે પગની
 પથમાં ચાર આંગળ માર્ગ મૂકી ઠાઉસસગ કરવો. ૩ મુક્તા-
 મુક્તિ મુદ્રા તે કમળના ડોડાને આકારે જે હાથ જોડી સ્તુતિ કરવી.
 ૧૦ પ્રલિધાનત્રિક-૧ જાવંતિ ચેષ્ઠઆર્ધ ૨ જાવંત કેવિ સાહુ ૩
 જય વીઅરાય છતિ દશ ત્રિક સંપૂર્ણ. દેહેરાસરમાં જતાં પાંચ અ-
 ભિગમ સાચવવા તેનાં નામ—૧ સચિત્ત કૃણાદિકનો ત્યાગ. ૨
 અચિત્ત વસ્ત્રાદિકનું ધારણ કરવું. ૩ અખંડ ઉત્તરાસણ કરવું. ૪,
 અચિત્ત એકાગ્ર કરવું. ૫ દુરથકી પ્રણામ કરવા. રાખનાં પાંચ અ-
 ભિગમ—ખડ્ગ, છત્ર, ચામર, સુકુટ અને મોજડીઓ એ પાંચે
 દેહેરાસર બહાર મૂકવાં. એ રીતે દ્રવ્ય તથા ભાવ પૂજા કરવી.
 પછી શુરવંદનઅર્થે ઉપાશ્રયે જઈ ત્યાં વ્યાખ્યાન એક ચિત્તે
 સાંભળવું. પછી દોષરહિત સૂત્રો આહાર સાધુને વહેરાવીને
 પછી ભોજન કરવું. પછી વ્યાપાર શુદ્ધ કરવો. આખું અધિક આ-
 ચવું લેવું નહીં, જૂઠી સાખ ન પૂરવી, તથા જૂઠા લેખ ન કરવા.

વળી બત્રીશ અનંતકાય, બાવીશ અલક્ષ્ય વગેરે ખાવાં નહિ. રાત્રિ-
સોજન કરવું નહીં. એમાં અતિશય પાપ છે. વળી સાજી, સાધુ,
લોહ, ગળી, મધ, ધાવડી વગેરે જણુશો શ્રાવકે વેચવી નહીં. તેમાં
વણા દોષ છે. પાણી બે વાર ગળવું. બ્રહ્મચર્ય પાળવું. પાપનું
મૂળ જે પંદર કર્મદાન તે ટાળવાં. અનર્થદંડ કરવો નહીં.
અસત્ય વચન બોલવું નહીં. શુદ્ધ સમકિત પાળવું. ઓછામાં
ઓછી પાંચ તિથિ આરંભ કરવો નહીં. સુપાત્રે દાન દેવું.
સારાં કાર્યમાં દ્રવ્યનો ઉપયોગ કરવો. પરોપકાર કરવો. દિવસ
ચોટા બાકી રહે ત્યારે ચઢવિહાર કરવો. પછી દેવસીપ્રતિક્રમણ
કરી દિવસનાં પાપ આજોવવાં. પછી મનમાં અરિહંત, સિદ્ધ,
સાધુ અને દેવલિલાપિત ધર્મ એ ચાર શરણુ યાદ કરવાં.
મનમાં શત્રુજયાદિકની યાત્રાનો ભાવ રાખવો અને પછી સુષ્ઠ
જવું. આ કરણી શ્રાવક બરોબર પાળે તો તેનાં કર્મ પાતળાં પડે
અને અનુકંમે મોક્ષનું સ્થાનક પામે.

પ્રતિક્રમણ ન બને તો સામાયિક કરવું. સાત વ્યસનનો
ત્યાગ કરવો. કંદમૂળનું લક્ષણ ન કરવું. અષ્ટમી, ચતુર્દશી,
વગેરે પર્વતિથિઓ પાળવી, વગેરે ઘણા નિયમો શ્રાવકે પાળવા
જોઈએ. વળી શ્રાવકનાં છ કર્મો નીચે પ્રમાણે છે.

દેવપૂજા ગુરુપાસ્તિઃ સ્વાધ્યાયઃ સંયમસ્તપઃ ।

દાનં ચેતિ ગૃહસ્થાનાં, પટ્કર્માણિ દિને દિને ॥

૭ બાર ત્રતોના ૧૨૪ અતિચાર.

૫ પાંચ આચાર—

૪ શિક્ષાચાર—

૧ પ્રાણાતિપાત વિરમણના ૫

૩ અદત્તાદાન વિરમણના ૫

૨ મૃત્યાવાદ વિરમણના ૫

૪ મૈથુન વિરમણના ૫

૫ પરિશદ પરિમાણના	૫	૧૧ પૈપયોપરાશ્રના	૫
૩ ગુણુના		૧૨ અનિયમિતવિભાગના	૫
૬ દિગ્વિરમણના	૫	નાનાચારના	૮
૭ ભોગોપભોગ પરિમાણના	૨૦	દર્શનાચારના	૮
૮ અનર્થદંડ વિરમણના	૫	ચારિત્રાચારના	૮
૯ સામાયિકના	૫	તપાચારના	૧૨
૧૦ દેશાવગારિકના	૫	ધીર્યાચારના	૩
		સમ્યક્ત્વના	૫
		સંલેખણના	૫

૧૨૪

૧
ચોવિશ જિનના વર્ણનું ચૈત્યવંદન.

પદ્મપ્રભુ ને વાસુપૂજ્ય, દોય રાતા કહીએ;	
ચંદ્રપ્રભુ ને સુવિધિનાથ, દો ઉજવળ લહીએ.	૧
મહિનાથ ને પાર્શ્વનાથ, દો નીલા નિરખ્યા;	
મુનિમુવત ને નેમનાથ, દો અંજન સરિખા.	૨
સોળે જિન કંચનસમા એ, એવા જિન ચોવિશ;	
ધીરવિમળ પંડિતતણો, જ્ઞાનવિમળ કહે સિધ્ધ.	૩

૨

શ્રી ચોવીશ જિનનાં લાંછનનું ચૈત્યવંદન.

વૃષભલંછન ઋષભદેવ, અજિતલંછન હાથી;	
સંભવ લંછન થોડલો, શિવપુરનો સાધી.	૧
અભિનંદન લંછન કપિ, કોંચ લંછન સુમતિ;	
પદ્મલંછન પદ્મપ્રભુ, વિશ્વદેવા સુમતિ.	૨

સુપાર્શ્વલંછન સાથિયો, ચંદ્રપ્રભુ લંછન ચંદ્ર
 મગર લંછન સુવિધિ પ્રભુ, શ્રીવચ્છ શીતલજિનંદ.. ૩
 લંછન ખડ્ગી શ્રેયાંસને, વાસુપૂજ્યને મહિષ;
 સુવર લંછન પાચે વિમલદેવ, ભવિયા તે નામો શીષ. ૪
 સિંચાણો જિન અનંતને, વજ્રલંછન શ્રીધર્મ;
 શાંતિલંછન મરગલો, રાષે ધર્મનો મર્મ. ૫
 કુંથુનાથ જિન યોકડો, અરજિન નંદાવર્ત;
 મહિ કુંભ વખાણિયે, સુમત કષ્પ વિખ્યાત. ૬
 નમિજિનને નીલું કમલ, પામીએ પંકજમાંહિ;
 શંખલંછન પ્રભુ નેમજી, દીસે ઉંચે આંહિ. ૭
 પાર્શ્વનાથજી ચરણે સર્પ, નીલવરણે શોભિત;
 સિંહલંછન કંચનતનુ, વર્દ્ધમાન વિખ્યાત. ૮
 એણી પરે લંછન ચિંતવી એ, ઝોળખીએ જિનરાય;
 જ્ઞાનવિમલ પ્રભુ સેવતાં, લક્ષ્મીરતન સૂરિરાય. ૯

૩

ખાર ગુણે અરિહંત દેવ, પ્રણમીને ભાવે;
 સિદ્ધ આઠ ગુણ સમરતાં, દુઃખદોહગ જાવે. ૧
 આચારજ ગુણ છત્રીશ, પચવીશ ઉવઝાય;
 સત્તાવીશ ગુણ સાધુના, જપતાં સુખ થાય. ૨
 અષ્ટોતરસય ગુણ મળીએ, એમ સમરો નવકાર;
 ધીરવીમળ પંડિતતણો, નય પ્રણમે નિત સાર. ૩

૪

શ્રી સીમંધર જગઘણી, આ ભરતે આવો;
 કર્ણાવંત કર્ણા કરી, અમને વંદાવો. ૧

સકળ ભક્ત તુમે ધણી, ને હોવે અમ નાથ;
 ભવોભવ હું છું તાહરો, નહિ મેહું હવે સાથ. ૨
 સયંદ સંગ છંડી કરી, ચારિત્ર લેઈશું;
 પાય તુમારા સેવીને, શિવરમણી વરીશું. ૩
 એ અળજો મુજને ધણોએ, પુરો સીમંધર દેવ;
 ઇહાં થકી હું વિનવું, અવધારો શુભગેહ. ૪

૧

આદિનાથ સ્તવન.

- પ્રથમ જિનેશ્વર પ્રણમીએ, નાસ મુગંધીરે કાયા;
 કદમ્બવૃક્ષ પરે તાસ ઇંદ્રાણી નયન ને, ભૂંગપરે લપટાય. ૧
 રોગ ઉરગ તુજ નવિ નહે, અમૃત ને આસ્વાદ;
 તેહથી પ્રતિહત તેહ માનું કોઈ નવિ કરે, જગમાં તુમશુરે વાહ. ૨
 વગર ધોઈ તુજ નિર્મલો, કાયા કંચન વાન;
 નહિ પ્રસ્વેદ લગાર તારે તું તેહને, ને ધરે તાહરું ધ્યાન. ૩
 રાગ ગયો તુજ મનથકી, તેહમાં ચિત્ર ન કોયા;
 રૂધિર આભિવથી રાગ ગયો તુજ જન્મથી, દ્વંધસહોદર હોયા. ૪
 શાસોશ્વાસ કમળસમો, તુજ હોઠોત્તર વાત;
 રોષે ન આહાર નિહાર અર્ધઅધુધણી, એહવા તુજ અવદાત. ૫
 ચાર અતિશય મૂલ્યથી, એગણીય દેવના કીધ;
 કર્મ ખખ્યાથી અચ્ચાર ધોત્રીય એમ અતિશયા,
 સમવાર્થગે પ્રસિદ્ધ. ૬
 જિન ઉત્તમ ગુણ ગાવનાં, ગુણ આવે નિજઅંગ;
 પદ્મવિજય કહે એહ સમય પ્રભુ પાગએ,
 જેમ થાઉં અખણ અમંગ. ૭

ભાવમંદિર સમકિતનું સ્તવન.

સમકિત દ્વાર ગભારે પેસતાંજી, પાપપડલ ગયાં દૂરરે;
 મોહન મરૂદેવીનો લાડડોજી, દીઠા આનંદ પૂરરે. સં ૧
 આયુવર્જિત સાતે કર્મનીજી, સાગર કોડા કોડી હીનરે;
 સ્થિતિ પ્રથમ કરજી કરીજી, વીર્ય અપૂર્વ મોગર લીનરે. સં ૨
 ભુંગળ ભાંગી આઘ કષાયનીજી, મિથ્યામોહની સાંકળ સાથરે;
 ગાર ઉઘાડયાં શમસંવેગનાંજી, અનુભવભવને ઝેઠો નાથરે. સં ૩
 તોરણ બાંધ્યાં જીવહયાતણુંજી, સાથીઓ પૂર્યો શ્રદ્ધાંપરે;
 ધૂપઘટા પ્રભુ ગુણ અનુમોદનાજી,
 દીપ મંગળ આઠ અનુપરે. સં ૪
 સંવરપાણીએ અંગ પખાલિયાંજી, કેશર ચંદન ઉત્તમ ધ્યાનરે;
 આત્મરૂચિ મૃગમદ મહમહેજી, પંચાચાર કુસુમ પ્રધાનરે. સં ૫
 ભાવે પૂજેરે પાવન આતમાજી, પૂજે પરમેશ્વર પરમ પવિત્રરે;
 કારણજોગે કારજ નીપજેજી,
 ક્ષમાવિજય જિન આગમ રીતરે. સં ૬

પાર્શ્વજિન સ્તુતિ.

શંખેશ્વર પાસજી પૂજીએ, નરભવનો લાહો લીજીએ;
 મનવંછિત પૂરણ સુરતરૂ, જય વામાસુત અલવેસરૂ. ૧
 દોય રાતા જિનવર અતિ ભલા, દોય ઘોળા જિનવર ગુણનીલા;
 દોય નીલા દોય શામળ કહ્યા, સોળે જિન કંચન વર્ણુ લહ્યા. ૨
 આગમ તે જિનવર ભાળિયો, ગણધર તે હૈડે રાળિયો;
 તેનો રસ જેણે આળિયો, તે હુવો શિવ સુખ સાળિયો. ૩

જાણીએ તથા પાઠાવતી, શ્રવણ પાઠાવતી સુધી આવતી;
 મનુષ્યના કાંઈક કરતી, નથ વિચારનાં કોઈન પૂરતી. ૪

૨

આદિજિન સ્તુતિ.

આદિ જિનવર શાયા, આય કોવન કાયા,
 મરદેરી માયા, પારી લાંબા પાયા;
 જગત વિચિત્ર નિપાયા, શુદ્ધ ચારિત્ર પાયા,
 દેવલ સિદ્ધિ શાયા, મોક્ષનગરે સપાયા. ૧.

૧

શ્રી સ્વલિખદ્રુણી સન્ન્યાય.

શ્રી સ્વલિખદ્ર મુનીગવમાંહે શિરદાર ને, શામાયું આવ્યા
 દોશ્યાઆગારને, ચિત્રામણશાળાએ તપ જપ આદર્યા ને. ૧

શુભ-આદરિયાં મત આવ્યા છે અમ ગેહ ને, મુંઠર
 મુંઠર ચંપકવરણી દેહ ને; અમ તુમ સરિયો મેળો આ
 સંસારમાં ને. ૨

સ્વૃભ-સંસારે મેં નેયું સકળ સરૂપ ને, દરપણની છાયામાં
 જેવું રૂપ ને;

સુખનાની સુખલડી જૂળ ભાંગે નહોં ને. ૩

શુભ-ના કહેયો તો નાટક કરશું આજ ને, બાર વરસની
 માયા છે મુનિરાજ ને, તે છોડી કેમ જાઓ ? હું આશાભરી ને.

સ્વૃભ-આશાભરિયો ચેતન કાળ અનાદિ ને, ભરિયો
 ભવમાં હીણ થયો પરમાત્મા ને; ના જાણી મેં સુખની કરણી
 નેમની ને. ૪

શુન્—જેગી તો જંગલમાં વાસો વસિયા જો, વેશ્યાને મંદિ-
રિયે લોજનરસિયા જો, તુમને દીકા એવા સંયમ સાધતાં જો. ૬

સ્થૂન્—સાધથુ સંયમ ઇચ્છારોધ વિચારી જો, કૂમાંપુત્ર
થયા નાણી ઘરખારી જો, પાણીમાંહે પંકજ કોરું જાણિયે જો. ૭

શુન્—નાણી એ તો સઘળી તુમારી વાત જો, એવા મીઠા
રસવાંતા બહુ જાત જો; અંબર ભૂષણ નિત નિત નવલા
લાવતા જો. ૮

સ્થૂન્—લાવંતા તો દેતી આદરમાન જો, કાયા જાણું સંધ્યા-
રંગ સમાન જો; ઠાલી તે શું કરવી એવી પ્રીતડી જો. ૯

શુન્—પ્રીતલડી કરતાં તે રંગભર સેજ જો, રમતા ને
દેખાડંતા ઘણું હેજ જો, રીસાણી મનાવી મુજને સાંભરે જો. ૧૦

સ્થૂન્—સાંભરે તો મુનિવર મનડું વાળે જો, ઢાંકયો અગ્નિ
ઉઘાડયે પરજાળે જો, સંયમમાંહે એ છે દૂષણ મોટકું જો. ૧૧

શુન્—મોટકું આંચું રાજા નંદતું તેડું જો, જાતાં ન વહે
કંઈ તુમારું મનડું જો, મેં તો તમને કોલ કરીને મોકલ્યા જો. ૧૨

સ્થૂન્—મોકલિયા તો મારગમાંહિ મળિયા જો, સંભૂતિ
આચારજ્ઞ જાને બળિયા જા, સંયમ દીધું સમકિત તેણે
શીખવ્યું જો. ૧૩

શુન્—શીખવ્યું તો કહી દેખાડો અમને જો, ધર્મ કરંતાં
પુણ્ય વડેઈ તમને જો; સમતાને ઘેર આવી વેશ્યા એમ વહે જો. ૧૪

વહે મુનિવર શંકાનો પરિહાર જો, સમકિતમૂળે શ્રાવકનાં
મત ખાર જો; પ્રાણાતિપાતાદિક સ્થૂલે ઉચ્ચરે જો. ૧૫

ઉચ્ચરે તો વીત્યું છે ચોમાસ જો, આણા લેધને આંબ્યા
ગુરૂની પાસ જો, શ્રુતનાણી કહેવાણા ચૌદે પુરવી જો. ૧૬

પુત્રી ધનને તારી પ્રાણી મોઢે ભે, દત્તજ ખાને તેહ
મયા દેવદોઢ ભે, જવલ કહે નિત્ય તેહને કરીએ વંદના ભે. ૧૭

૨

શ્રાવકની કુરબાની સમજાવ.

- શ્રાવક તું હે પરમાત્મ, આશ વડી હે પાપમતી શત; ૧
- અનર્થ સમરે ભો નવકાર, જિમ પાંમે ભવસાગર પાર.
- કવણ દેવ કવણ શુદ્ધ ધર્મ, કવણ અમારે હે કુલકર્મ; ૨
- કવણ અમારે હે વિવસાય, એ ચિંતવે ને મનમાંદિ.
- સામાપિક લેને મન શુદ્ધ, ધર્મતણી હેટે પરી ભુદ્ધ; ૩
- પદિક્ષમલો કરી રમણીતલો, પાતિક આલોએ આપલો.
- દાયા શક્તિ કરે પચખાણ, મુદ્ધિ પાળે જિનવરખાણ; ૪
- જણને શુણને સ્તવન શ્રીજાય, જિણદુતી નિસ્તારો યાય.
- ચીતારે નિત્ય ચરિદહ નીમ, પાળે દયા છવતાંસીમ; ૫
- હરે ભઈ જુહારે દેવ, દબ્યત ભાવત કરને સેવ.
- પૂલ કરતાં લાભ અપાર, પ્રભુછ મહોટા સુક્ષિતદાતાર; ૬
- ને ઉત્થાપે જિનવરદેવ, તેહને નવહંકની દેવ.
- પોતાંલે શુદ્ધ વંદને ભઈ, મુણે વખાણ સદા ચિત્ત લાઈ; ૭
- નિરંદ્રપણ સૂઝતો આહાર, સાધુને દેને મુવિચાર.
- સાહમીવત્સલ કરને યજ્ઞ, સગપણ મોટાં સાહમીતણાં; ૮
- હુખિયા હીણા હીણા દેખ, કરને તાસ દયા મુવિશેષ.
- થરઅનુસારે દેને દાન, મોટાકયું મ કરે અભિમાન; ૯
- શુદ્ધને મુખ લેને આખડી, ધર્મ ન મેલીશ એકે ધડી.
- વારુ મુદ્ધ કરે વ્યાપાર, જોછા અધિકાનો પરિહાર; ૧૦
- મ ભરે કેહની કૂડી સાખ, કૂડા જનકયું કથન મ ભાખ.

- અનંતકાય કહી બત્રીસ, અબક્ષ બાવીસે વીસવાં વિસ;
તે ભક્ષણ નવિ કીજે દિમે, ઠાચાં પુણાં કણ મત જિમે. ૧૧
- રાત્રિસોજનના બહુ દોષ, બાણીને કરજે સંતોષ;
સાણ સાણુ લોહ ને ગળી, મધુ ધાવડી મગ વેચીસ વળી. ૧૨
- વળી મ કરાવે રંગણ પાસ, દ્રવણ ઘણાં કદ્યાં છે તાસ;
યાળી ગળજે જો જો વાર, અણુગળ પીતે દોષ અપાર. ૧૩
- જીવાણીનાં કરજે યતન, પાતક છંડી કરજે પુણ્ય;
છાંણાં ઈંધણ ચૂલોજોઈ, વાવરજે જિમ પાપ ન હોય. ૧૪
- ઘતની પરે વાવરજે નીર, અણુગળ નીર મ ધોયે ચીર;
બ્રહ્મવ્રત સૂઘું પાળજે, અતિચાર સઘળા ટાળજે. ૧૫
- કહિયાં પનરહુ કર્મદાન, પાપતણી પરહુરજે ખાણુ;
સીસ મ લેજે અનરથદંડ, મિથ્યા મેલ મ ભરજે પિંડ. ૧૬
- સમકિત શુદ્ધ હિયડે રાખજે, બોલ વિચારીને ભાખજે;
ઉત્તમ ઠામે ખરચે વિત્ત, પરઉપગાર કરે શુભ ચિત્ત. ૧૭
- તેલ તક ધૃત દૂધ ને દહીં, ઉઘાડાં મત મેલે સહી;
પાંચ તિથિ મ કરે આરંભ, પાળે શીલ તજે મનદંભ. ૧૮
- દીવસચરિમ કરજે ચોવિહાર, ચ્યારે આહારતણો પરિહાર;
દિવસતણાં આલોચે પાપ, જીમ ભાંજે સઘળા સંતાપ. ૧૯
- સંધ્યાઆવશ્યક સાચવે, જિનવરચરણ શરણ ભવભવે;
ચ્યારે શરણ કરી દૃઢ હોય, સાગારી અણુસણ લે સોય. ૨૦
- કરે મનોરથ મને એહવા, તીરથ શેત્રુંજે જાયવા;
સમેતશિખર આણુ ગિરનાર, લેટીસ હું ધન ધન અવતાર. ૨૧
- શ્રાવકની કરણી છે અહ, એહથી થાયે ભવનો છેહ;
આઠે કરમ પડે પાતલાં, પાપતણાં છૂટે આમળા. ૨૨

વારુ હૃદીએ અમર વિદ્યાનુ અનુકરે પામે શિવપુરશન
 દેવે જિનદર્શ પમે અકરનેદ. કસો દુષ્કરણી છે એદ. ૨૩.

જગતમાં દેવ-ગુરુ અને મર્મ આ વાગુ ઉત્તમ તત્ત્વો છે,
 તેનું અર્ધો દ્વિચિત્ર સ્વરૂપ પ્રભોત્તર રત્ન ચિન્તા-
 મણિના આધારે લખવામાં આવ્યું છે.

૧. દેવતત્ત્વ.

પ્રશ્ન-૧ આ જગતમાં અનેક દેવ અને દેવીઓ છે તો કયા
 દેવને માનવા પૂજવા કે નેમી આપણા આત્માનું કલ્યાણ થાય
 અને જે વટે મોક્ષ મેળવી શકાય ?

ઉત્તર-સત્ય દેવને માનવા પૂજવા. તેમના કહેલાં શાસ્ત્રો
 પ્રમાણે વર્તવાથી સહેજે મોક્ષ મેળવી શકાય છે.

પ્રશ્ન-૨ સત્ય દેવ કેને માનવા ?

ઉત્તર-જે દેવ શાંત, દ્રેષ અને મોહ (અજ્ઞાન) રહિત હોય,
 અર્થાત્ બાર ગુણે સહિત અને અઢાર દોષે રહિત હોય, જેમણે
 તપ-જપ વ્રત-પરચ્છણાણુ આદિ અનેક પ્રકારનાં ઉત્તમ
 સાધનોવડે આઠ કર્મોમાંથી ચાર ઘાતીકર્મ (આત્માના ગુણોનો
 સર્વથા નાશ કરનાર)નો દાય કરી કેવળ જ્ઞાન, કેવળ દર્શન
 પ્રાપ્ત કર્યું હોય તેમને સત્ય દેવ માનવા.

આ બાર ગુણ તથા અઢાર દોષની હકિકત આજ બુકના
 પૃષ્ઠ ૨-૩-૪ ઉપર આપી છે, ત્યાંથી જોઈ જાણી લેવો.

પ્રશ્ન-૩ તેવા દેવ કેણુ હોઈ શકે ?

ઉત્તર-તીર્થંકર ભગવાનજ તેવા સત્ય દેવ છે-ખીજ નથી.

પ્રશ્ન-૪ શંકર, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, વગેરે દેવ સત્ય દેવ કહેવાય કે નહીં ?

ઉત્તર-ઉપર બતાવેલા ગુણે સહિત અને દોષે રહિત તે દેવો નથી, તે તેમનાં ચરિત્ર, મૂર્તિઓ તથા તેમનાંજ શાસ્ત્રથી સિદ્ધ થાય છે એટલે તેઓ સત્ય દેવ કેમ મનાય ? અર્થાત્ તેમને સત્ય દેવ તરિકે માની શકાય નહીં.

૨. ગુરૂ તત્ત્વ.

પ્રશ્ન ૧ સત્ય ગુરૂ કોને માનવા ?

ઉત્તર—શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનના કહેલાં શાસ્ત્રોને અનુસરીને ચાલે, પાપથી બીજે, સાચો ઉપદેશ આપે, હિંસા, અસત્ય, ચોરી, સ્ત્રીસેવન અને ધન વગેરે પરિગ્રહના ત્યાગી હોય, નિરંતર શાસ્ત્રાધ્યયન કરતા હોય તેમને સત્ય ગુરૂ તરિકે માનવા. જગતમાં ત્રણ પ્રકારના ગુરૂ હોય છે. પહેલા પત્થરના નાવ સમાન, તે પોતે ડુબે અને બીજાને ડુબાડે બીજા કાગળના નાવ સમાન તે પોતે તરે પણ બીજાને તારી શકે નહીં અને ત્રીજા કાષ્ઠના નાવ સમાન, તે પોતે તરે અને બીજાને પણ તારે.

૩. ધર્મ તત્ત્વ.

જે અધોગતિમાં જતા છુવોને અટકાવી ઊંચ ગતિમાં લઈ જાય અર્થાત્ ક્રમે કરીને મોક્ષમાં લઈ જાય તેને ધર્મ કહીએ.

પ્રશ્ન-૧ તે ધર્મ શી રીતે મેળવી શકાય ?

ઉત્તર-પ્રથમ અર્ચાનુકારીના જેવીજ હજુ જાણી તે પ્રમાણે
વર્તવાથી ધર્મ પામવાની સૌભાગ્ય અને છે.

પ્રશ્ન-૨ ધર્મ કેટલા પ્રકારનો છે ?

ઉત્તર-મુખ્ય ધર્મ તે પ્રકારના છે-એક આરિયક ધર્મ અને
બીજો બ્યાવહારિક ધર્મ.

પ્રશ્ન-૩ આરિયક ધર્મ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર-આત્માનું લક્ષણ-અનંત જ્ઞાન, અનંત હર્ષન, અનંત
આરિય અને અનંત નીર્વાહિ છે તેમાં રમણ કરવું તે આરિયક ધર્મનું
આરાધન સમજવું અને તેને મારેજ બ્યાવહારિક ધર્મ કરવાની
પાસ જરૂર છે.

પ્રશ્ન-૪ ત્યારે બ્યાવહારિક ધર્મ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર-દાન-દાયણ-તપ-આવનારૂપ ઉત્તમ પ્રકારની કરણી
કરવી, જેવી કે-સામાયિક-પ્રતિકમણ-પાપધ-દેવપૂજા-ગુરુભક્તિ-
સ્વામીભક્તિ-લીલ્યાત્રા-રથયાત્રા વગેરે શાસ્ત્રાનુસારે ધર્મકરણી
કરવી તે બ્યાવહારિક ધર્મનું આરાધન સમજવું.

૧ શાંતિ જિનની આરતિ.

જય જય આરતિ શાંતિ તુમારી,	
તોશ ચરણકમળડી મેં જાઉં બલિહારી.	જા ૦ ૧
વિશ્વસેન અચિરાણકે નંદા, શાંતિનાથસુખ પૂનમચંદા.	જા ૦ ૨
ચાલિય ધનુષ્ય સોવનમય કાયા,	
મૃગલંછન પ્રભુ ચરણ સુહાયા.	જા ૦ ૩
ચકવર્તી પ્રભુ પાંચમા સોહે,	
સોજમાં જિનવર જગ સહુ મોહે.	જા ૦ ૪

ઉત્તર-તીર્થંકર ભગવાનજ તેવા સત્ય દેવ છે-ખીજ નથી.

પ્રશ્ન-૪ શંકર, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, વગેરે દેવ સત્ય દેવ કહેવાય કે નહીં ?

ઉત્તર-ઉપર બતાવેલા ગુણો સહિત અને દોષો રહિત તે દેવો નથી, તે તેમનાં ચરિત્ર, મૂર્તિઓ તથા તેમનાંજ શાસ્ત્રથી સિદ્ધ થાય છે એટલે તેઓ સત્ય દેવ કેમ મનાય ? અર્થાત્ તેમને સત્ય દેવ તરિકે માની શકાય નહીં.

૨. ગુરૂ તત્ત્વ.

પ્રશ્ન ૧ સત્ય ગુરૂ કેને માનવા ?

ઉત્તર—શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનના કહેલાં શાસ્ત્રોને અનુસરીને ચાલે, પાપથી બીજે, સાચો ઉપદેશ આપે, હિંસા, અસત્ય, ચોરી, સ્ત્રીસેવન અને ધન વગેરે પરિશ્રદ્ધના ત્યાગી હોય, નિરંતર શાસ્ત્ર-અધ્યયન કરતા હોય તેમને સત્ય ગુરૂ તરિકે માનવા. જગતમાં ત્રણ પ્રકારના ગુરૂ હોય છે. પહેલા પત્થરના નાવ સમાન, તે પોતે કુબ્ધ અને બીજાને કુબાકે બીજા કાગળના નાવ સમાન તે પોતે તરે પણ બીજાને તારી શકે નહીં અને ત્રીજા કાષ્ઠના નાવ સમાન, તે પોતે તરે અને બીજાને પણ તારે.

૩. ધર્મ તત્ત્વ.

જે અધોગતિમાં જતા જીવોને અટકાવી જિંચ ગતિમાં લઈ જાય અર્થાત્ ક્રમે કરીને મોક્ષમાં લઈ જાય તેને ધર્મ કહીએ.

પ્રશ્ન-૧ તે ધર્મ શી રીતે મેળવી શકાય ?

વિવિધ જાતિઠે મુખ મંજારો, ધોતર હાથ મુત્તાજ.	આજા ૩
પપ ઉઘેવો ને ફેરા આરતિ, મુખ જોડો જયકાર.	આજા ૪
દર્પ ધરી આરીધર પૂજે, મામુજ પ્રતિમા ગાર.	આજા ૫
દેશે ધરી જાવિ જાવના જાવો, જિમ પાતો ભવપાર.	આજા ૬
સહજથાંદ એવક જિનજીકો, જ્ઞાનંદપન ઉપકાર.	આજા ૭

જોગ્ય રંગ.

જોગ્ય રંગ વધામણાં, પ્રભુ પાસને નામે;	
ઠક્યાણુક જોગ્ય કિંગો, રૂઢીતે પરિણામે.	૧
ચતવરમાયુ લવીને, અદાય મુખ સ્વામી;	
તુમ પર સેવાભક્તિમાં, નહો રાખું ખામી.	૨
સારી ભક્તે સાહેબા, ફીઝો જોક વેળા;	
શ્રી મુખવીર હુવે સદા, મનવંછીત મેળા.	૩

મંગળદીવો.

દીવોરે દીવો મંગળિક દીવો, આરતિ ઉતારણ બહુ ચિરંજીવો.	દી૦ ૧
સોહામણું ઘેર પર્વ દીવાળી, અંજર જેલે અમરા જાળી.	દી૦ ૨
દીપાળ ભણે એણે મુળ અજીવાળી, ભાવે ભક્તે વિધન નિવારી.	દી૦ ૩
દીપાળ ભણે એણે ઠલિકાળે,	
આરતિ ઉતારી રાજા કુમારપાળે.	દી૦ ૪
અમ ઘેર મંગળિક તમ ઘેર મંગળિક;	
મંગળિક ચતુર્વિધ સંધને હોજે.	દી૦ ૫

મંગળ આરતિ હોરહિં કીજે, જન્મો જન્મનો લાહો લીજે. જાં ૫
કર જોડી સેવક શુભ પાવે, સો નર નારી અમર પદ પાવે. જાં ૬

૨ આદિ જિનની આરતિ.

અપછરા કરતી આરતિ જનઆગે. હારે જિનઆગેરે
જિનઆગે, હારે એ તો અવિચળ સુખડાં માગે, હારે નાલિ
નંદન પાસ. અં ૧ તા થેઈ નાટક નાચતી પાય ઠમકે,
હારે દોય ચરણે ઝાંઝર ઝમકે, હારે સોવન ઘુઘરડી ઘમકે,
હારે લેતી ફૂદડી ણાળ. અં ૨ તાલ મૃદંગ ને વાંસળી
ડકે વીણા, હારે રૂડા ગાવંતી સ્વર ઝીણા, હારે મધુર સુરાસુર
નયણાં, હારે જોતી સુખડું નિહાળ. અં ૩ ધન્ય
મરૂદેવા માતને પુત્ર જાયા, હારે તોરી કંચનવરણી કાયા,
હારે મેં તો પુરવ પુણ્યે પાયા, હારે દેખ્યો તેરો દેદાર.
અં ૪ પ્રાણજીવન પરમેશ્વર પ્રભુ પ્યારો, હારે પ્રભુ
સેવક હું છું તારો, હારે લયોલવનાં દુખડાં વારો, હારે
તુમે દીનદયાળ. અં ૫ સેવક જાણી આપનો ચિત્ત
ધરજો, હારે મોરી આપદા સઘળી હરજો, હારે મુનિ માણેક સુખિયો
કરજો, હારે જાણી પોતાનો ણાળ. અં ૬

• ચાર મંગળ.

ચાર મંગળ ચાર, આજ મારે ચાર મંગળ ચાર.

દેખ્યો દરસ સરસ જિનજીકો, શોભા સુંદર સાર. આજાં ૧

છિનુ છિનુ છિનુ મનમોહન ચરચો,

ઘસી કેસર ઘનસાર.

આજાં ૨

વિવિધ જાનિઠે મુખ મંગારો, મોમર લાલ ગુલાબ. આજઠ ૩
 ધપ હોવો ને દરી આરતિ, મુખ લોલો જાગાર. આજઠ ૪
 દર્પ ધરી આદીશર મૂળે, ધામુખ પ્રતિમા ચાર. આજઠ ૫
 દેશે ધરી જાવિ બાવના બાવો, નિમ પામો ભવપાર. આજઠ ૬
 સકળથંદ મેવક જિનહો, આનંદધન ઉપકાર. આજઠ ૭

ઐશ્વર્ય રંગ.

ઐશ્વર્ય રંગ વધાગણાં, પ્રભુ પાસને નામે;
 કલ્યાણક ઐશ્વર્ય ક્રિયો, સ્ફૂર્તે પરિણામે. ૧
 શતવરપાયુ લવીને, અસય મુખ સ્વામી;
 તુમ પદ સેવાભક્તિમાં, નહોં રાખું ખામી. ૨
 સાચી ભક્તે સાહેબા, રીઝો એક વેળા;
 શ્રી શુભવીર હુવે સદા, મનવંછીત મેળા. ૩

મંગળદીવો.

દીવોરે દીવો મંગલિક દીવો, આરતિ ઉતારણ બહુ ચિરંજીવો. દી૦ ૧
 સોદામણું ઘેર પર્વ દીવાળી, અંબર ખેલે અમરા બાળી. દી૦ ૨
 દીપાળ ભણે એણે કુળ અનુવાળી, ભાવે ભક્તે વિધન નિવારી. દી૦ ૩
 દીપાળ ભણે એણે કલિકાળે,
 આરતિ ઉતારી રાજા કુમારપાળે. દી૦ ૪
 અમ ઘેર મંગલિક તમ ઘેર મંગલિક;
 મંગલિક અતુર્વિધ સંઘને હોળે. દી૦ ૫

શ્રી સિદ્ધાચળના દૂહા.

અકેકું ડગલું ભરે, શેત્રુંજી સામું જેહ;
 રીખવ કહે ભવ કાડનાં, કર્મ ખપાવે તેહ.
 શેત્રુંજી સમો તીરથ નહીં, રીખવ સમા નહીં દેવ;
 ગૌતમ સરખા ગુરૂ નહીં, વળી વળી વંદું તેહ.
 સિદ્ધાચળ સમરૂં સદા, સોરઠ દેશ મોઝાર;
 મનુષ્ય જન્મ પામી કરી, વંદું વાર હજાર.
 સોરઠ દેશમાં સંચર્યો, ન ચઢ્યો ગઢ ગિરનાર;
 શેત્રુંજી નદી નાહ્યો નહીં, (તેનો) એળે ગયો અવતાર.
 શેત્રુંજી નદી નાહીને, મુખ ખાંધી મુખકોશ;
 દેવ યુગાદિ પૂજ્યે, આણી મન સંતોષ.
 જગમાં તીરથ દો વડાં, શત્રુંજય ગિરનાર;
 એક ગઢ રીખવ સમોસર્યા, એક ગઢ નેમકુમાર.
 સિદ્ધાચળ સિદ્ધિ વર્યા, ગ્રહી મુનિલિંગ અનંત;
 આગે અનંતા સિદ્ધશે, પૂજે ભવિ ભગવંત.
 શત્રુંજય ગિરી મંડણો, મરૂદેવીનો નંદ;
 યુગલા ધર્મ નિવારકો, નમો યુગાદિ જિજ્ઞંસ.
 તન મન ધન સુત વહ્નલા, સ્વર્ગાદિ સુખભોગ;
 વળી વળી એ ગિરિ વંદતાં, શિવરમણી સંયોગ.

સમાપ્ત.

